รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(วันที่ 1 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565)

สัญญาเลขที่ A14F640095

การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์

The Development of Innovation Supports Area-Based Collaborative Spatial for Precision Poverty Alleviation of Kalasin Province

โดย รองศาสตราจารย์จิระพันธ์ ห้วยแสน หัวหน้าโครงการวิจัย

สังกัด มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นโครงการที่ดำเนินงานตามโปรแกรมที่ 14 ขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ แพล็ตฟอร์มที่ 4 การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำบนแนวคิดการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยใช้ข้อมูล ความรู้ ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสงเคราะห์ของกลุ่มครัวเรือนยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ให้สามารถเข้าถึงระบบสงเคราะห์และช่วยเหลือ และหาแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริมในการเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนที่ยากจนและชุมชนในการพึ่งพาตนเองและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ในระดับการจัดการได้ในพื้นที่ และส่งต่อแนวทางการแก้ปัญหา และเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการพิจารณา และทีมกลางที่ให้ข้อเสนอแนะและความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ ฯ

ขอขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ นายอำเภอ หัวหน้าส่วนงานราชการ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สโมสรโรตารีกาฬสินธุ์ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์สำหรับการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ตลอดจนข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นและความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ส่งผลให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

ท้ายนี้ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างทุ่มเทและมุ่งมั่นจนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสืบต่อไป

จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบ กลไก การวิเคราะห์และการส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ และ พัฒนาระบบการหนุนเสริมเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้ทั้งระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) ผลการศึกษาพบว่า

1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีรูปแบบความร่วมมือทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ คือมีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และการสร้างประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เป็นประเด็นร่วม (Public Agenda)

2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP, Kalasin Happiness Model และคนจน 20% ล่างครบ 100% การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนการเพิ่มเติมครบถ้วนทั้งจังหวัดจำเป็นต้องมีกระบวนการวิจัยศาสตร์ คือการใช้เกณฑ์ความจนเกณฑ์ทุนกายภาพเป็นสำคัญซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ทุนของครัวเรือนยากจน และศิลป์ คือการใช้เวทีแก้จนทุกระดับ (poverty forum) ในการสอบทานและตรวจสอบ

3) ผลการศึกษาจากระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ จากการวิเคราะห์ทุน 5 ด้าน พบว่าการออกแบบ พัฒนา และการประเมินประสิทธิภาพ ของระบบสารสนเทศและแอปพลิเคชันการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ โดยรวม อยู่ในระดับดี (μ = 4.39, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณา 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ Performance and Accuracy Test (μ = 4.70, S.D.=0.39) ด้าน Usability Test (μ = 4.30, S.D.=0.49) และ Security Test (μ = 4.16,S.D.=0.40)

4) การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน 100% ผ่านการส่งต่อทั้งผ่านระบบ และการใช้เวทีแก้จนทุกระดับ (poverty forum) ในการส่งต่อความช่วยเหลือผ่าน Mobile Application ที่นำมาเป็นกลไกประสานงานระดับพื้นที่และระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งพื้นที่ สามารถที่จะป้อนระบบข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อครัวเรือนยากจนมีประสิทธิภาพ กระบาวนการสามารถส่งไปถึงหน่วยงานเป้าหมายได้ แต่กระบวนการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจำเป็นต้องใช้การบูรณาการ ดังนั้นการใช้เวทีแก้จน (poverty forum) ในระดับท้องถิ่นและอำเภอจึงเป็นเวทีสำคัญในการส่งต่อความช่วยเหลือและบูรณาการความช่วยเหลือ

5) ระบบ KHM V.2 ระบุว่าจำนวนคนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมาย โดยมีจำนวนมูลค่าความช่วยเหลือจำนวน 6,855,443 บาท

การการออกแบบพัฒนาโมเดลการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานกับข้อมูลพื้นที่และการออกแบบโมเดลที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย เป็นปัจ จัยที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน อย่างไรก็ตามโมเดล 3 in 1: โมเดลการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการแก้จนเชิงพื้นที่แบบความร่วมมือจังหวัดกาฬสินธุ์ ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอนามน และอำเภอ สหัสขันธ์ ได้สะท้อนว่าการเชื่อมโยงครัวเรือนยากจนเข้ากับธุรกิจชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชน และการมีกลไกในการหนุนเสริมกลไกการตลาด ทำให้รายได้ของครัวเรือนยากจนมีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 20% ของรายได้เดิม ความท้าทายในการดำเนินการคือ การบริหารจัดการความร่วมมืออย่างต่อเนื่องใน Value Chain ของธุรกิจชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะนโยบายและกลไกภาครัฐ ข้อเสนอของโครงการวิจัยนี้คือ การเชื่อมโยง Demand side และ Supply side ของท้องถิ่นให้เหมาะสม ภายใต้หลักการ “Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง ซึ่งสนับสนุนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายนโยบาย ในการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมค้นหา สอบทาน ช่วยเหลือ ส่งต่อความช่วยเหลือและกระบวนการนำออกครัวเรือนยากจน สิ่งนี้จะทำให้ทิศทางการทำงานการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นปัญหาร่วมในพื้นที่ (Key Issue) และเกิดความต่อเนื่องยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาในที่สุด

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

Abstract

The purposes of the study "the development of innovation supports area-based collaborative spatial for precision poverty alleviation of Kalasin province" were to develop the system, mechanisms, analysis, and transferring the assistance to the related organizations; to develop the appropriate model of poverty alleviation for Kalasin province; and to develop the support system to create strategic policies. The research methodology was the mixed-method of both quantitative and qualitative ones. The results revealed that:

1) The development of poverty awareness with partner organizations in Kalasin province had both formal and informal patterns of cooperation through Memorandum of Understanding (MOU) and the identification of the issues of poverty alleviation to be the public agenda.

2) Reviewing the database of underprivileged people from the database of TPMAP, Kalasin Happiness Model, and 100% of the bottom 20% of the underprivileged people complete 100%; reviewing and surveying of additional funds throughout the province required the scientific research procedures which used the poverty criterium, using the physical funds criterium derived from the analysis of underprivileged households and using the arts referring to the use of a poverty forum to review and examine all level of underprivileged people.

3) The results of the study from database of underprivileged households at the area level through the analysis of 5 aspects of funds revealed that the design, the development, and the evaluation of the overall efficiency of information systems and comprehensive poverty alleviation applications was at a good level (μ = 4.39, S.D.=0.58). When considering 3 aspects, it could be ranked in the descending order as follows: performance and accuracy test (μ = 4.70, S.D.= 0.39), usability test (μ = 4.30, S.D.= 0.49), and security test (μ = 4.16, S.D.= 0.40) respectively.

4) Transferring of information on underprivileged households from the database to the cooperation mechanism for 100% of poverty alleviation through transferring of both the system and the use of a poverty forum with all levels to provide the assistance through the use of mobile application used as the mechanism of local coordination, while the information system called KHM V.2 : Kalasin People Leave No One Behind was used to transfer the assistance effectively. However, the results of the study reflected that the referral of underprivileged households is effective, the process could be sent to the target organization, but the process to assist the underprivileged households required integration. Therefore, the use of poverty forums

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

at the local and district levels is an important platform to pass on the aids and integrate assistance.

5) The KHM V.2 system indicated the number of underprivileged people received assistance or career development was not less than 10% of the target underprivileged people with the value of 6,855,443 baht.

Designing and developing problem solving models with the collaboration of the local stakeholders through implementing the knowledge from research integrated with the area-based data and designing a model that is suitable for the context of the target group was an important factor in poverty alleviation. However, the 3 in 1 Model: model of data management to drive the area-based poverty alleviation in Kalasin province in Muang district, Namon district, and Sahatsakhan district reflected the linkage of underprivileged households with community businesses or community enterprises and having the mechanisms to support marketing mechanisms could help increase the income of poor households more than 20% of their previous one. The challenge of doing so is the continuous collaboration management in the value chain of community businesses or community enterprises especially the government policies and mechanisms. The recommendations of this research study were linking the local demand side and supply one accordingly based on the principle of "Local Data Ownership Model" or the underprivileged people set their own standards under their own information supported by local government organizations and policy networks to create the participation in the activities for searching, reviewing the assistance, and transferring the assistance and the process underprivileged households removal. This will lead the working direction to poverty alleviation in Kalasin province become the area-based key issue and to create a continuity and sustainability in solving the problem.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

บทสรุปผู้บริหาร

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนมาอย่างต่อเนื่องผ่านการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำมาปฏิบัติ หน่วยงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 อันนำมาสู่วางรากฐานในการสร้างกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนต่อเนื่อง และชัดเจนมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการจัดตั้งโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังร่วมกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยการสนับจากหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ได้เข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่ การค้นหา สอบทาน การนำเข้า ส่งต่อข้อมูล การช่วยเหลือผ่านโครงการนำร่อง และการนำออกข้อมูล เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการหนุนเสริมระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี พ.ศ. 2563 – 2564 สามารถสรุปผลดำเนินงานได้ดังนี้

1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)/มติที่ประชุมกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือระดับพื้นที่

2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP, Kalasin Happiness Model และคนจน 20% ล่างครบ 100% การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนการเพิ่มเติมครบถ้วนทั้งจังหวัด ผลการดำเนินงานในโครงการวิจัยปี 2563 -2564 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการดำเนินการเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน สามารถนำเข้าคนจนที่ตกหล่นเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของ TPMAP จำนวน 2,360 ราย การสอบทานข้อมูล ซึ่งใช้วิธีการค้นหาเชิงปริมาณโดยมีเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยืนยันคนจนโดยผู้นำชุมชน ประกอบกับกระบวนการค้นหาคนจนของฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model (KHM) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือการทำประชาคุ้ม แต่เครื่องมือในการวัดไม่มีความชัดเจน มีเพียงการยืนยัน โดยใช้เกณฑ์ความจนตามความรู้สึกความคิดเห็นซึ่งมีความโน้มเอียงที่เกณฑ์ทุนกายภาพเป็นสำคัญ จากกรอบการดำเนินโครงการที่ผ่านมาพบว่ายังมีช่องว่างที่สำคัญ คือ ความแม่นยำของข้อมูล ที่ครอบคลุมกลุ่มคนจนเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อมูลที่ชัดเจน ที่ไม่ได้จำกัดคนเพียงแค่คนจนที่มีเป้าหมายเป็นเพียงทุนกายภาพ หากมีการค้นหาและสอบทานข้อมูลที่ใช้การประชาคุ้มซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด และครอบคลุม 5 มิติ จนสามารถนำเข้าคนจนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ครบถ้วนทั้งจังหวัด 100 %

3) มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ จากการวิเคราะห์ทุน 5 ด้าน ที่มีความแม่นยำ อย่างน้อย 1 ชุด คือระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง สามารถวิเคราะห์ระบบสารสนเทศเพื่อนำมาสู่การออกแบบ OM และเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการช่วยเหลือคนจนเป้าหมายของหน่วยงานพื้นที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และท้องถิ่นที่มีคงามแม่นยำ มีผลการประเมินจากผู้ใช้ระบบ พบว่าการออกแบบ พัฒนา ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและแอปพลิเคชันการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ โดยรวม อยู่ในระดับดี (μ = 4.39, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณา 3 ด้าน โดยเรียงลำดับ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ Performance and Accuracy Test (μ = 4.70, S.D.=0.39) ด้าน Usability Test (μ = 4.30, S.D.=0.49) และ Security Test (μ = 4.16,S.D.=0.40)

4) มีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน 100% มีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ ด้านการช่วยเหลือ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ จากการวิเคราะห์ทุน 5 ด้าน ที่มีความแม่นยำ ในการส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ 1 ระบบ ผ่าน Mobile Application ที่นำมาเป็นกลไกประสานงานระดับพื้นที่และระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งพื้นที่ สามารถที่จะป้อนระบบข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) จำนวนคนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของคนจนเป้าหมาย โดยมีจำนวนมูลค่าความช่วยเหลือจำนวน 6,855,443 บาท

จำนวนเงินที่ได้ช่วยเหลือทั้งหมด

ยอดเงินช่วยเหลือ(ยกเว้นด้านหนี้สิน) จำนวน(บาท) **6,855,443** บาท

ด้านการช่วยเหลือ	จำนวนครัวเรือน	ช่วยเหลือเสร็จสิ้น	ระหว่างดำเนินการ	จำนวนเงินช่วยเหลือ (บาท)
ด้านที่อยู่อาศัย	1358	1358	0	4,977,075
ด้านอาชีพ	1408	1408	0	1,456,874
ด้านสุขภาพ	561	561	0	141,075
ด้านสวัสดิการรัฐ	1414	1414	0	236,419
ด้านอำนวยความเป็นธรรม	10	10	0	44,000
ด้านหนี้สิน	476	476	0	12,780,282

6) มีการพัฒนาโมเดลแก้จนที่ได้มีการออกแบบพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ที่สอดคคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายจากปัญหาคนจนและทุน 5 ด้าน คือ โมเดล 3 in 1: โมเดลการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการแก้จนเชิงพื้นที่แบบความร่วมมือจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือ 1. ความเข้าใจของผู้ใช้ระบบ 2. การทำงานที่ทับซ้อนของหน่วยงาน 3. ปัญหาเชิงนโยบาย การสร้างการรับรู้ร่วมกับคณะทำงานอย่างสม่ำเสมอ และสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำงานและขับเคลื่อนผ่านระบบและการทำงานพื้นที่ร่วมกัน ทำให้ทิศทางการทำงานการส่งต่อประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นปัญหาร่วมในหน่วยงาน (Key Issue) ทั้งพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

7) การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ตำบลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นการขับเคลื่อนโดยใช้นวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) ด้วยคนจนเมืองเป็นกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากที่สุด ขาดศักยภาพและทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการภาพ ที่ทำกิน ทุนการเงิน ทุน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

มนุษย์ และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน แต่ด้วยศักยภาพของการประสานความร่วมมือจากพื้นที่และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม ภายใต้ข้อจำกัดของความจนที่หลากหลาย จึงได้มีการออกแบบโมเดลแก้จนเป็น เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ "Local Data Ownership Model" คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบที่มีการดำเนินการร่วมในทุกกระบวนการของภาคีความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ มีการตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์และนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นกลไกประสานงานในการแก้ไขปัญหาคนจน ผ่านการจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น และมีระบบเครือข่ายจ้างงานอย่างเข้มแข็ง จะเป็นกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจร และนำมาสู่การนำอกข้อมูลคนจน ผ่านหลักการของ 4 ดู โมเดล "กลไกการสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์" โดยมีขั้นตอนการพิจารณาคือ 1. ข้อตกลงร่วมในครัวเรือนในการออกจากความยากจน 2. ข้อตกลงของคณะกรรมการชุมชนในการออกจากความยากจน 3. คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นในการออกจากความยากจน 4. การส่งต่อความต้องการและความเห็นร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา. คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (คจพ.จ.)เพื่อนำออกข้อมูลคนจน ผ่านการดู 4 ดู คือดูที่อยู่อาศัย ดูอาหารการกิน ดูแรงงาน และดูว่าครัวเรือนนั้นมีนักเรียนหรือไม่ การดำเนินงานผ่านการจัดเมนูแก้จนตามความต้องการของครัวเรือนยากจน ผ่านแผนการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีหลักสูตรอาชีพแก้จนจำนวน 20 หลักสูตร และคลังแรงงานชุมชนที่เป็นระบบประสานงานระหว่างความต้องการการจ้างงานในพื้นที่และความต้องการงานของครัวเรือนยากจน จนสามารถเกิดการจ้างงานในพื้นที่ได้ ผลการดำเนินงานด้านอุปสงค์ ครัวเรือนยากจนทั้งหมด 215 ครัวเรือน สามารถส่งต่อและสงเคราะห์จำนวน 96 ครัวเรือน ไม่ประสงค์ได้รับความช่วยเหลือและพอใจในสภาพ 25 ครัวเรือน ต้องการทำงานจำนวน 53 ครัวเรือนและสมัครเข้าสู่ระบบคลังแรงงานชุมชนหาเวียกจ้างงาน ทั้งหมด 41 ครัวเรือน ด้านอุปทาน มีร้านค้าและห้างร้านสมัครเข้าร่วมโครงการ 413 ร้านค้าในตำแหน่งงานรับจ้างรายวัน ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ปัญหาที่พบจากการดำเนินการ ครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่ต้องการงานรายวันและเมื่อพึงพอใจกับงานมีการหยุดงาน ทำให้ร้านค้าต้องรับสมัครงานและคัดเลือกคนบ่อยครั้ง ข้อเสนอแนะจากโครงการวิจัยคือ การพัฒนาศักยภาพแรงงานในครัวเรือนยากจนให้เป็นแรงงานที่มีศักยภาพสามารถบริหารจัดการร้านค้าของตนเอง ที่ตลาดเศรษฐกิจท้องถิ่นต่อไป

8) การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ขับเคลื่อนโดยการนำแนวคิด "ธุรกิจชุมชน" และนวัตกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตผ่านรูปแบบ "ผักปลอดภัยไร้จนตำบลนามน" ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนเที่ยง และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลนามน องค์การบริหารส่วนตำบลนามน สำนักงานเกษตรอำเภอนามน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามน และนายอำเภอนามน รวมถึงภาคเอกชน ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดผักสดนามน King-wish และผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลนามน มีจำนวน 60 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือน 245 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.85 ของครัวเรือนทั้งหมดในตำบล (3,241 ครัวเรือน) นับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อย ขณะที่ฐานข้อมูล KHM.V 2 ครัวเรือนยากจนตำบลนามน มีทุนดำรงชีพระดับพออยู่ได้ 14 ครัวเรือน (คิดเป็น

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่แล้ว และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ร้อยละ30.43) และ อยู่ยาก 46 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 69.57) ตำบลนามน มีครัวเรือนยากจน คิดเป็นร้อยละ 18.18 ครัวเรือนยากจนทั้งหมดในอำเภอนามน (330 ครัวเรือน) การดำเนินงานในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจชี้แจงเป้าหมายการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพพื้นที่และหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน 2) การลงพื้นที่ทวนสอบครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบล โดยคณะทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนลงพื้นที่สอบทานและสัมภาษณ์ฟังเสียงคนจนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ 3) การร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลครัวเรือนยากจน ในพื้นที่ตำบลมน มีจำนวนทั้งสิ้น 60 ครัวเรือน สามารถจำแนกความช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผักปลอดภัยจากสารพิษ จำนวน 19 ครัวเรือน 2.กลุ่มพัฒนาอาชีพอื่นๆและสงเคราะห์ จำนวน 41 ครัวเรือน 4) ออกแบบกลไกการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำตำบลนามน มีการแบ่งคณะทำงานออกเป็น 2 ชุด คือ คณะทำงานโรงเรียนผักปลอดภัยไร้จน ครัวเรือนในกลุ่ม “พออยู่ได้” และสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ผ่านโรงเรียน “ผักปลอดภัยไร้จน”โดยพัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผ่านหลักสูตร (รู้ตนเอง รู้จักดิน รู้จักพืช รู้จักปุ๋ย และรู้จักตลาด) และคณะทำงานช่วยเหลือส่งต่อ ครัวเรือนกลุ่ม “อยู่ยาก” เป็นกลไกที่ทำหน้าที่การแจ้งข้อมูล ประสานงาน ความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบ Application Line เพื่อให้เกิดการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการดำเนินงาน พบว่า สามารถเข้าสู่การพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับผักปลอดภัยจากพิษ จำนวน 9 ครัวเรือน และ เข้าสู่การช่วยเหลือ ส่งต่อ เพื่อการสงเคราะห์และการพัฒนาอาชีพอื่นๆ เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า เลี้ยงวัว จำนวน 51 ครัวเรือน และ ไม่รับการช่วยเหลือ จำนวน 3 ครัวเรือนเนื่องจากสาเหตุ บวชเป็นพระสงฆ์ 1 ครัวเรือนและ สถานะครอบครัวไม่อยากลำบาก 1 ครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรค ครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่มีสภาพการที่ต้องสงเคราะห์การเข้าสู่การพัฒนาอาชีพ เป็นไปได้ยาก ที่ผ่านมาหน่วยงานราชการพยายามดำเนินการแล้วแต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เนื่องด้วยพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และ การสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่องหรือไม่เพียงพอของหน่วยงาน ทั้งนี้แนวทางการพัฒนา คัดเลือกครัวเรือนยากจนที่มีความพร้อม ส่งเสริม สร้างเครือข่าย ให้โอกาสการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง

9) การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ ขับเคลื่อนโดยใช้นวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) ร่วมกับอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายระดับท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือการพัฒนาคนจนกลุ่มเป้าหมายที่เชื่อมโยงจากการจัดเวทีบูรณาการโครงการแก้จน และกิจกรรมตามแผนพัฒนาชีวิตหรือแผนพัฒนาครัวเรือนตามความต้องการที่แท้จริง โดยใช้ความความรู้ ทักษะที่คนจนเป้าหมายมีอยู่ เพื่อการพัฒนาที่ตรงจุด ตอบโจทย์ตรงความต้องการที่มาจากการรับฟังเสียงคนจนอย่างแท้จริง จัดทำเป็นแผนพัฒนารายครัวเรือน และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน จากนั้นใช้ระบบ Coaching โดยผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่เข้ามาดูแลครัวเรือนเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับพัฒนารายกลุ่ม ระบบพี่เลี้ยง (Mentor) ที่เข้ามาดูแลติดตามการพัฒนารายครัวเรือนตลอดระยะเวลาในการพัฒนา เชื่อมต่อกับการพัฒนานวัตกรรมกองทุนบุญชุมชนให้เข้ามาต่อยอดการใช้กองทุนในการใช้เป็นทุนในการพัฒนาอาชีพ และใช้กลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ หรือ KHM V.2 เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจร ผลการดำเนินงาน

พบว่า จากข้อมูลครัวเรือนคนจนที่มี 146 ครัวเรือน ผลของการยืนยันข้อมูลครัวเรือนคนจน พบว่ามีครัวเรือนคนจนจริงจำนวน 72 ราย สามารถส่งต่อและสงเคราะห์จำนวน 26 ครัวเรือน ไม่ประสงค์ได้รับความช่วยเหลือและพอใจในสภาพ 10 ครัวเรือน และต้องการพัฒนาอาชีพ จำนวน 36 ครัวเรือน ปัญหาที่พบจากการดำเนินการคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครัวเรือนยากจนโดยส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ข้อเสนอแนะจากโครงการวิจัย คือ แผนพัฒนาท้องถิ่นของส่วนปกครองท้องถิ่นควรเพิ่มงบประมาณในด้านการพัฒนาศักยภาพด้านทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้มีความยั่งยืนต่อไป

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

Executive Summary

Kalasin province has continuously driven strategies to tackle poverty through the implementation of policies to address poverty and inequality. Research agencies at both national and regional levels have been focusing on area-based research to address poverty since 2004, leading to the establishment of foundation to create the mechanism to solve the poverty continuously and more intensively since 2018. Kalasin province has established the Kalasin People Leaving No One Behind Project with the cooperation of Kalasin University and the other collaborative networks. Moreover, Kalasin province also promotes the conduct of research project to address poverty driven by Kalasin University with support from the Program Management Unit on Area Based Development (PMU A) in the operation of searching, reviewing, importing, forwarding information, helping through pilot projects, and exporting the data as being one of the mechanisms to support the system of poverty alleviation in the area to be more accurate. The implementation of research projects on poverty alleviation for the year 2020-2021 can be summarized as follows:

1) Creating poverty awareness with partner organizations in Kalasin province was implemented through the signing of Memorandum of Understanding (MOU) and meeting resolution of the provincial poverty alleviation mechanisms for receiving the information from research for transferring the assistance to the area level.

2) The review of the database of underprivileged people was done by using the database of TPMAP, Kalasin Happiness Model covering 100% of the bottom, 20% of the underprivileged people. Moreover, reviewing and surveying of additional funds throughout the province were completed. The results of the research project during 2020-2021 revealed that Kalasin province has conducted a target of data review of 9,394 households. The project was able to add 2,360 missing underprivileged people into the TPMAP database. The review of data employed the use of quantitative search method comparing to the standard criteria to confirm the underprivileged people by community leaders. Moreover, there was a search for the underprivileged people via the use of the Kalasin Happiness Model (KHM) database using a qualitative research methodology through the “Prachakhum” or public hearing. Unfortunately, the results from the assessment was not complete. The confirmation of poverty was gathered from the criterion based on the feeling and opinion which tended to the physical funds. From the past project implementation frameworks, there was still an important gap which was the accuracy of the data covering the target group of the underprivileged people in all 5

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

dimensions in order to achieve the acceptance of the received information which was not limited to just the ones whose goals were only physical funds. Moreover, there was a search and review of information using “Prachakhum” or public hearing which was the smallest unit covering all 5 dimensions for adding the 100% of information of the underprivileged people in Kalasin province into the system

3) A database system for poor household was developed at the local level with at least one accurate set from the analysis fund from all 5 dimensions which was the KHM V.2 system: Kalasin People Leave No One Behind. The overall efficiency of the developed system was reported in the good level (μ = 4.39, S.D.=0.58). When considering in each dimension, it could be ranked in the descending order as: Performance and Accuracy Test (μ = 4.70, S.D.=0.39), Usability Test (μ = 4.30, S.D.=0.49), and Security Test (μ = 4.16, S.D.=0.40) respectively.

4) The data of underprivileged households were transferred from the database system to 100% poverty alleviation cooperation mechanism together with the effective assistance transferring and monitoring systems. One mobile application was developed with accurate database of underprivileged households from the analysis of funds from all 5 dimensions which is used for transferring and monitoring assistance. Furthermore, it was also used as the mechanism for area-based collaboration integrated with the KHM V.2 system: Kalasin People Leave No One Behind leading the effective data manipulation for transferring assistance.

5) The number of underprivileged people received assistance or career development was not less than 10% of the target underprivileged people with the value of 6,855,443 baht.

6) A poverty alleviation model was developed in participation of the area-based stakeholders with the integration of research and appropriate local wisdom which was utilized to the target group in other areas having similar context of poverty and 5 dimensions of funds called the 3 in 1 Model. The model was developed to deal with the data management for driving the collaborative area-based poverty alleviation of Kalasin province and to find solutions to three important problems including: 1) the understanding of system users, 2) the overlap of related organizations, and 3) the problems of policies. The participation in the activities for searching, reviewing the assistance, and transferring the assistance and the process of removal of underprivileged households resulted the working direction to poverty alleviation in Kalasin province became the area-based key issue and to create a continuity and sustainability in solving the problem.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยและนวัตกรรมโดย หน่วย บพท.

7) The Process Operating Model initiated and operated the poverty alleviation of Kalasin Municipality, Mueang Kalasin sub-district. Although the underprivileged people in urban were people who had the most diversity; lacked of capacity and capital in terms of natural resources, occupational capital, financial capital, human capital and social capital; and had the lowest average in poverty assessment, with the potential of local cooperation and the strength of social capital under the limitations of various poverty. Hence, the poverty alleviation model was designed to focus on alleviating the poverty of urban people called "Local Data Ownership Model" which the underprivileged people will be accounted based on to their own standards under their own information for solving the whole problems which were co-operated in all processes of the cooperation partners under the Area-Based Poverty Resolution Committee. Foster households was established and the assignment of the community information managers as coordinating mechanisms to solve the problems of the underprivileged people through the allocation of aid budgets through local development plans. Regarding the strong employment network, it was the mechanism for developing and driving information system for area-based poverty alleviation (New KHM V.2) to cooperatively manage the entire poverty information. This led to the export of information of the underprivileged people through the principles of 4 Looking of the "Mechanisms for the Proven Family Record" comprising 4 steps which were: 1) household agreement to eradicate poverty, 2) community committee agreement to eradicate poverty, 3) local poverty alleviation committee to eradicate poverty, and 4) The referral of needs and mutual opinions with the board of directors of the Poverty Alleviation and Sustainable Development Center for People of All Ages Based on the Sufficiency Economy Philosophy (CAS) to export the information of underprivileged people through 4 Looking, namely; looking at housing, looking at food, looking at career, and looking at students in households. The operations via the provision of poverty alleviation menus according to the needs of underprivileged households through the 20 poverty alleviation plans and a community labor bank or the system that coordinates the needs of local employment and the job needed of the underprivileged households leading to the employment in the area. The results of the operation of demand performance of 215 underprivileged households revealed that 96 households received the assistance, 25 households did not need to receive assistance and were satisfied with their living condition, 53 households would like to get a job, and 41 households registered to the "Haweak" or community labor bank system. For the supply side, there were 413 shops registered to the project generating employment in the area. However, a problem was found in this project that most underprivileged households were satisfied with the

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

daily employment, they would stop working when they got paid. This affected the employers that they have to hire new employee frequently. So, there was a suggestion for this situation that workers from the underprivileged households should develop their potentials and skills to be qualified laborers

8. The initiative of poverty alleviation of Namon sub-district, Namon district, Kalasin province was implemented by the concept of "Community Business" and innovations for developing production processes through model of "Nontoxic Vegetables to Stop Poverty in Namon Sub-District" in the collaboration with Ban Non Thiang community enterprise and government agencies in the area such as Namon Sub-district Municipality, Na Mon Sub-district Administrative Organization, Namon District Agriculture Office, Namon District Community Development Office, and Chief of Namon District and the private sectors such as King-wish Fresh Vegetables Limited Partnership and small enterprises in the area. Regarding the survey of underprivileged households in Namon sub-district, it was found that there were 60 households with 245 people which was 1.85% of all households (3,241 households) in the Namon sub-district, which was a small proportion. While the KHM.V2 database reported that there were 2 underprivileged households in Namon sub-district; 14 households with sufficient living capital (30.43%); and 46 households in poverty (69.57 percent) of all poor households in Na Mon District (330 households) which was accounted for 18.18 percent. The operations in the area consisted of: 1) to build up the understanding and to clarify goals of working with network partners in the public, private, and civil society sectors in the area for analyzing the problems and the potential of the area, and establishing the ways to collaborate; 2) to conduct the field visit to verify the underprivileged households in the sub-district by the joint committees and community leaders to review and interview the underprivileged people to find ways to develop their potential; 3) to share the information about underprivileged households in the area of Mon sub-district which were 60 ones. They could be classified into 2 groups which were: 1) the career development group of nontoxic vegetables contained 19 households, and 2) the other career development and welfare groups consisted of 41 households; and 4) to design the working mechanisms to completely and accurately alleviate the poverty in Na Mon sub-district. The operating committees were divided into 2 groups containing: the committee of the Nontoxic Vegetable to Stop Poverty School for the households of the "enough to live group" who voluntarily registered to participate in the production of nontoxic vegetables through the "Nontoxic Vegetables to Stop Poverty School" by developing the potential of underprivileged households from upstream, midstream, and downstream through the curriculum of knowing

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

yourself, knowing the soil, knowing the plants, knowing the fertilizer, and knowing the market; and the committee to help and transfer the households of the “Difficult to Live” was the mechanism that dealing with the information, coordination, and assistance with the relevant agencies through Line Application in order to provide systematic and continuous assistance. The results revealed that: 9 households could join the career development of nontoxic vegetables, while 51 households received the assistance and referrals for assistance, and other career development such as raising chickens, raising fish, general labor, sewing, and raising cows. However, 3 households denied the assistance because 1 household reported that they were in the monkhood while another one had the status of not being “Difficult to Live”. The problems and obstacles to help most of the underprivileged households to get the access to occupational development has been difficult. Formerly, government agencies have tried to do so, but they have not been successful. This was due to the behavior of the target group and the inconsistent or insufficient supports of the related agencies. For the resolution of this problem, there should be a selection of the underprivileged households who are ready for promotion, and build of networks and provide opportunities for continuous career development.

9) The initiative of poverty alleviation of Sahatsakhan sub-district, Sahatsakhan district was operated by processing innovation (Process Operating Model) with the cooperation of districts, local government organizations, and local network partners by using the development tools for developing the target underprivileged group linked to organizing the integrated public hearing for poverty alleviation. Moreover, activities were implemented based on life development plan or household development plan received from the real needs derived from the existing knowledge and skills of the underprivileged people for the accurate development and resolution. It was employed in creating the household development plan and the development of career groups. Kalasin University used its coaching system experts to take care of the target households in order to transfer the suitable knowledge and expertise for the development of each group. Moreover, the mentor system was implemented to take care and monitor the development of each household throughout the development period that connected with the development of Community Merit Fund Innovation to extend the use of the fund as the capital for career development.

The KHM V.2 was set as the mechanism for the development of information system for the area-based poverty alleviation to manage poverty information comprehensively. The results

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

revealed that there were 72 underprivileged households from 146 ones. There were 26 households which received the assistance, while 10 households denied the assistance and were satisfied with their living status. The last 36 households reported that they need the support in terms of career promotion. The problems occurred from the study that the behavior of most underprivileged people have not improved. The recommendation from the research project states that the local government in the area should increase the budget in terms of human capital development of the local development plan for sustainable career development.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	**ก**
บทคัดย่อ	**ข**
บทสรุปผู้บริหาร	**ฉ**
สารบัญ	ด
สารบัญรูป	ต
สารบัญตาราง	ท
บทที่ 1 บทนำ	**1**
บทที่ 2 ทบทวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**20**
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	**33**
บทที่ 4 ผลการวิจัย	**50**
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	**264**
บรรณานุกรม	273
ภาคผนวก	282

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 กรอบการดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564	6
1.2 การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง	12
2.1 ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการกำหนดนโยบาย	26
2.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค	29
2.3 ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ	30
3.1 ระบบการทำงานของระบบ KHM	36
3.2 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	39
3.3 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์	40
3.4 Supply Chain ผักของกลุ่มเกษตรกร อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์	40
3.5 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์	41
3.6 Supply Chain ผลิตภัณฑ์จากปลาของอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	42
4.1 จำนวนครัวเรือนคนจน แยกตามอำเภอ	50
4.2 ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ของจังหวัดกาฬสินธุ์	51
4.3 ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2	55
4.4 ผลการวิเคราะห์ทุนแต่ละด้าน แยกรายอำเภอ	59
4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ แยกรายอำเภอ	68
4.6 ผลการนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	71
4.7 ผลการวิเคราะห์ทุนมนุษย์ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	72
4.8 ผลการวิเคราะห์ทุนกายภาพ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	72
4.9 ผลการวิเคราะห์ทุนการเงิน เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	73
4.10 ผลการวิเคราะห์ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	73
4.11 ผลการวิเคราะห์ทุนทางสังคม เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2	74
4.12 แบบติดตามการช่วยเหลือปี 2563	78
4.13 แบบติดตามการช่วยเหลือปี 2564	80
4.14 การดำเนินงานพื้นที่นำร่อง	82
4.15 แพล็ตฟอร์มระบบแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	83
4.16 การติดตามการดำเนินงาน กลางหมื่นโมเดล	83
4.17 การประชุมเชิงปฏิบัติการ การบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	84
4.18 การอบรมเชิงปฏิบัติการระบบสารสนเทศการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ	86
4.19 สัมมนามหกรรมแก้จน จังหวัดกาฬสินธุ์	88

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.21 กระบวนการหลังการลงพื้นที่ใช้เทคนิคการทบทวนผลการปฏิบัติงาน	90
4.22 การตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า	92
4.23 ผังการประเมินทุนดำรงชีพครัวเรือนยากจนตำบลนามน	95
4.24 โมเดลผัก GAP แก้จนนามน	205
4.25 บันทึกความรู้มือการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่อำเภอนามน	206
4.26 คณะผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ครัวเรือนยากจน	207
4.27 ประชุมเชิงปฏิบัติการการคัดกรองและจัดกลุ่มครัวเรือนยากจนตำบลนามน	207
4.28 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชผักและอาหารปลอดภัยจากสารพิษ	208
4.29 การผลิตพืชผักปลอดภัยของครัวเรือนยากจน	210
4.30 พี่เลี้ยงมอบปัจจัยการผลิตและให้คำแนะนำในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษในแปลงย่อย	211
4.31 ประชุมฟังเสียงคนจนในการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับครัวเรือน	211
4.32 ผู้นำท้องถิ่นและท้องที่สร้างบ้านให้กับครัวเรือนยากจน ภายใต้โครงการ KHM	212
4.33 กิจกรรมประชุมผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ตำบลนามน	213
4.34 ครัวเรือนยากจนศึกษากิจกรรมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ	216
4.35 การประชุมหัวหน้าส่วนราชการอำเภอนามน	217
4.36 ประชุมหารือกับนายกอบต.นามน เพื่อบรรจุแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ความยากจน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	218
4.32 การวิเคราะห์ทุน 5 มิติของตำบลสหัสขันธ์	221
4.33 การวิเคราะห์ทุนมนุษย์ของตำบลสหัสขันธ์	227
4.34 การวิเคราะห์ทุนกายภาพของตำบลสหัสขันธ์	228
4.35 การวิเคราะห์ทุนการเงินของตำบลสหัสขันธ์	228
4.36 การวิเคราะห์ทุนทรัพยากรธรรมชาติของตำบลสหัสขันธ์	229
4.37 การวิเคราะห์ทุนสังคมของตำบลสหัสขันธ์	229
4.38 รายละเอียดในการสร้างโรงเรือน	251
4.39 ลงพื้นที่ตรวจสอบความเรียบร้อยในการสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่	252
4.40 มอบลูกไก่ และอุปกรณ์ประกอบโรงเรือนเลี้ยงไก่ พร้อมอธิบายวิธีการดูแลเบื้องต้น	253
4.41 ลงพื้นที่เพื่อสร้างโรงเพาะเห็ดฟางและกระบวนการเพาะเลี้ยง	254
4.42 ลงพื้นที่เพื่อสร้างบ่อเลี้ยงปลา	255
4.43 ตรวจสอบความเรียบร้อยของบ่อเลี้ยงปลา พร้อมติดตั้งอุปกรณ์ประกอบ และปล่อยปลาลงบ่อ	256

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

3.1 คนจนเป้าหมายจังหวัดกาฬสินธุ์ แยกตามอำเภอ 18 อำเภอ จำนวน 12,916 (เดิม) 34

4.1 ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ จังหวัดกาฬสินธุ์ 56

4.2 ผลการสำรวจค้นหาเพิ่มเติมในระยะ 3 เดือนแรก 93

4.3 บทบาทการขับเคลื่อนกิจกรรมแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ 98

4.4 สรุปทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ 107

4.5 สรุปทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจนอำเภอสหัสขันธ์ 117

4.6 เขตการปกครองเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 144

4.7 จำนวนประชากร ปี 2560 – 2564 147

4.8 ช่วงอายุและจำนวนประชากร 148

4.9 การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน 202

4.10 สัดส่วนทางการตลาดของผักปลอดภัยของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน 233

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

บทที่ 1
บทนำ

สัญญาเลขที่	A14F640095
ชื่อโครงการ	การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์
หัวหน้าโครงการ	รองศาสตราจารย์จิระพันธ์ ห้วยแสน
หน่วยงานต้นสังกัด	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ระยะเวลาดำเนินการ	1 มิถุนายน พ.ศ. 2564 – 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

1.1 ที่มาและความสำคัญของโครงการ

การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกและกระบวนการการมีส่วนร่วมแบบเสริมพลังเชิงพื้นที่ในการแก้ไขความยากจน การติดตามสถานะคนจน ระบบความช่วยเหลือ การส่งต่อ และการนำออกจากความจนของภาคีภาครัฐ ท้องที่ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ชุมชนภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจะพัฒนาแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทุกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่และระดับจังหวัด รวมถึงพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำที่เหมาะสมกับจังหวัดกาฬสินธุ์

การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตาม program ที่ 14 ขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ หน่วยสนับสนุนหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Precision Poverty Alleviation) ได้ดำเนินงานบนแนวคิดการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area -Based Approach) ใช้ข้อมูล/ความรู้ ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาสังคมในพื้นที่ ในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสงเคราะห์ของกลุ่มครัวเรือนยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ให้สามารถเข้าถึงระบบสงเคราะห์ ช่วยเหลือ และได้แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมในการเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนที่ยากจนและชุมชนในการพึ่งพาตนเองและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ในระดับการจัดการได้ในพื้นที่ และส่งต่อแนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564 ได้ดำเนินงานภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์” (จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ, 2564) สามารถสรุปผลดำเนินงานได้ดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP, Kalasin Hapiness Model และคนจน 20% ล่าง 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนใน

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

จังหวัดกาฬสินธุ์ 4)การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด คือระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ 5) การพัฒนาแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นและการส่งต่อการช่วยเหลือ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์สามารถส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมาย 58 ครัวเรือนเพิ่มเติมจากการดำเนินโครงการของ KHM โดยเฉพาะการดำเนินการช่วยเหลือการเขาถึงสวัสดิการของรัฐ จำนวน 2,360 ราย และดานที่อยูอาศัยทั้งชำรุดทรุดโทรมและขาดแคลนที่อยูอาศัยจำนวน 696 หลัง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการช่วยเหลือต่อยอดโดยการส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นเร่งด่วนจำนวน 58 ครัวเรือนแก่ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ และกองทุนบุญชุมชนที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ร่วมกับเทศบาลตำบลกลางหมื่น และคณะกรรมการตำบลกลางหมื่นจัดตั้งขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือระหว่างการดำเนินโครงการทันที

จากผลการดำเนินโครงการฯ ในปี 2563 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาคส่วนราชการและภาคีเครือข่ายสามารถดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนการดำเนินการของโครงการวิจัย กอปรกับข้อมูลที่พัฒนาในมิติของมุมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการทั้งส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่พบข้อมูลที่สำคัญหลายประการที่การพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในชัดเจนและครอบคลุมมิติเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การทบทวนข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ที่ผ่านมา จากการจัดลำดับเรื่องการแก้ปัญหาความยากจน เดิมที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่อยู่ลำดับ 3 ลำดับสุดท้าย (ปี 2558) ไปสู่ลำดับที่ 68 ประเทศ (ปี 2562) ข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมานี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาที่ผ่านมายังพบปัญหาสำคัญหลายประการทั้งต้องมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยในการดำเนินการพัฒนาในปีที่ 2 นั้น แบ่งเป็นปัญหาความจำเป็นและความสำคัญหลัก ๆ ดังนี้

(1) การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนการเพิ่มเติมครบถ้วนทั้งจังหวัด ผลการดำเนินงานในโครงการวิจัยปี 2563 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการดำเนินการเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน สามารถนำเข้าคนจนที่ตกหล่นเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของ TPMAP จำนวน 2,360 ราย การสอบทานข้อมูลในปี 2563 ซึ่งใช้วิธีการค้นหาเชิงปริมาณโดยมีเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยืนยันคนจนโดยผู้นำชุมชน ประกอบกับกระบวนการค้นหาคนจนของฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model (KHM) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือการทำประชาคุ้ม แต่เครื่องมือในการวัดไม่มีความชัดเจน มีเพียงการยืนยัน โดยใช้เกณฑ์ความจนตามความรู้สึกความคิดเห็นซึ่งมีความโน้มเอียงที่เกณฑ์ทุนกายภาพเป็นสำคัญ จากกรอบการดำเนินโครงการที่ผ่านมาพบว่ายังมีช่องว่างที่สำคัญ คือ ความแม่นยำของข้อมูล และทั่วถึงกลุ่มคนจนเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อมูลที่ชัดเจนครอบคลุมกลุ่มคนจนเป้าหมายทั้ง 5 มิติ ที่ไม่ได้จำกัดคนเพียงแค่คนจนที่มีเป้าหมายเป็นเพียงทุนกายภาพ หากมีการค้นหาและสอบทานข้อมูลที่ใช้การประชาคุ้มซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด และครอบคลุม 5 มิติ จะสามารถนำเข้าคนจนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ครบถ้วนทั้งจังหวัด 100 %

เอกสารนี้ได้รับการเผยแพร่ ห้ามจำหน่าย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

(2) การแบบจำลองการปฏิบัติการ (Operating) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับท้องถิ่นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาพ ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน อาจทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูลมาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดังนี้ คือ ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เพื่อให้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่สามารถรองรับการบริหารจัดส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องที่ และท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่นภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้สามารถติดตามและช่วยเหลือได้ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะที่ 2 ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองรับการทำงานของระบบเพิ่มฟังก์ชันในการทำงานที่รองรับทั้งในส่วนของ data analytic demand report เป็นต้นและสามารถนำฐานข้อมูลการเชื่อมต่อความต้องการและความช่วยเหลือกับแผนจังหวัด เชื่อมโยงไปกับส่วนท้องถิ่นได้ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่จะเป็นการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ช่วงเวลาในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ (One Plan) การเชื่อมความช่วยเหลือเพื่อบรรจุลงในแผนในระดับพื้นที่ต่อไป

(3) การช่วยเหลือคนจนกลุ่มหนี้สิน และการสร้าง Package ความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมายการขยาย “โมเดลแก้จน” การขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือคนจนกลุ่มหนี้สิน ซึ่งมีความเป็นพลวัตรสูง จำเป็นต้องมีแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทุกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด ที่ชัดเจนในพื้นที่

เอกสารนี้เผยแพร่โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตัวอย่างที่มีศักยภาพที่เหมาะสมในการขับเคลื่อน วิจัย พัฒนาและขยายผล สร้าง Package ความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย

(4) ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขความยากจน จากปัญหาที่เกิดจริงในพื้นที่คือ นโยบายจากรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยยังเป็นแนวทางที่กำหนดให้ในภาพรวมระดับประเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาโดยใช้กรอบการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระดับประเทศ เมื่อมิติของพื้นที่ระดับจังหวัดที่ได้แปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติพบว่า ทิศทางการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ก็มีการนำไปปฏิบัติที่แตกต่างกันตามบริบท ซึ่งเป็นแนวทางและวิธีที่ดีในมิติของการพัฒนาเชิงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ดำเนินนโยบายหลักซึ่งเป็นสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นตัวแสดงที่ขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนนี้ยังขาดมิติของความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาความยากจนแบบร่วมมือแต่ขาดความต่อเนื่อง โดยรูปแบบความร่วมมือจะเป็นในลักษณะ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือ การใช้หนังสือสั่งการ การขอความเห็น ภายหลังจากการดำเนินการโดยสร้างการรับรู้ร่วมตั้งแต่กระบวนการให้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัคร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคนจนเป้าหมายร่วม เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือส่งต่อในชุมชน และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนจนเป้าหมาย และมีการนำนโยบายการแก้ไขความยากจนไปปฏิบัติแบบความร่วมมือในระดับบนลงล่าง (Top-down) และล่างขึ้นบน (Bottom-up) ที่มีกลไกชัดเจนจากการทำงานร่วมมือกันในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนพื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ ในการส่งต่อและช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย ด้วยแบบการวิจัย (Research Design) การวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำรายงานการประมวลผลผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดของซึ่งเผยแพร่เมื่อปี พ.ศ. 2560 รายงานเกี่ยวกับจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว อยู่ใน 5 ลำดับต่ำสุดโดยจังหวัดกาฬสินธุ์มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวอยู่ที่ 51,147 ต่อคนต่อปี และยังมีสัดส่วนคนยากจนอยู่ที่ร้อยละ 31.99 มากเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายขจัดความยากจนให้หมดไปภายใน 2 ปี โดยได้เลือกจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดนำร่อง เพื่อที่จะทำให้ในปี พ.ศ. 2561 รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มตามที่ตั้งเป้าไว้ คือร้อยละ 7 และเพิ่มเป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2562 ตามลำดับ จึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการการดำเนินโครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ. 2561 – 2564 เพื่อเป็นการกำหนดเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการขับเคลื่อนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นกรอบยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย โดยมีการขับเคลื่อนใน 2 มิติหลักคือ มิติยกระดับชีวิตขั้นพื้นฐาน และมิติยกระดับรายได้

จากการศึกษาภาพอนาคตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนานวัตกรรมเชิงสังคม (Social Foresight) ของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าปัจจัยขับเคลื่อนหลักในการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนานวัตกรรม

เชิงสังคมของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารเชิงสร้างสรรค์เป็นการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรและธุรกิจบริการเข้าด้วยกันโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) Smart city เป็นการพัฒนาเมืองเพื่อการอยู่อาศัยในอนาคต โดยคำนึงถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาศัยดิจิทัลเทคโนโลยี ช่วยบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมือง โดยเป็นเมืองน่าอยู่สุขภาพดี และ 3) คือการท่องเที่ยวและเกษตรเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างหรือเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มีการบูรณาการทางวัฒนธรรม ภาษา แหล่งโบราณวัตถุ โบราณสถาน และเกษตร โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและเกษตรอย่างยั่งยืน จากปัจจัยขับเคลื่อนหลักทั้งสามปัจจัยทำเกิดภาพอนาคตทางเลือกจำนวน 12 ฉากทัศน์ จากนั้นนำภาพอนาคตที่พึงประสงค์ทั้งสามมาบูรณาการร่วมกันเพื่อเป็นภาพอนาคตที่พึงประสงค์เดียวคือ กาฬสินธุ์เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy city) ซึ่งจะมีแนวทางการพัฒนาในสามประเด็นหลัก ดังนี้

ภาคการเกษตรและอาหารเชิงสร้างสรรค์ (Creative agriculture) จะมีการพัฒนาระบบชลประทานให้เชื่อมโยงแหล่งน้ำต่าง ๆ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรมอัจฉริยะ (Smart farm) จะถูกนำมาช่วยในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าว อ้อย โดยวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจะถูกนำมาแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน (Renewable energy or alternative energy) และเกิดการเติบโตด้านรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน SMEs รวมถึงเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาคการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว และกลุ่มเกษตรเชิงสร้างสรรค์จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ หรือ การลงทุนจากเอกชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนรอบพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีรายได้จากการค้าขายสินค้าและบริการ เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนในบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

เมืองที่มีการใช้เทคโนโลยีแบบอัจฉริยะ (Smart city) จะต้องผลักดันให้มีแรงงานที่มีทักษะและความสามารถที่ตลาดแรงงานต้องการ โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และสถาบันอาชีวศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงจะมีการพัฒนาหรือการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ระบบปัญญาประดิษฐ์ และหุ่นยนต์ มาใช้ในการสนับสนุนภาคการเกษตร และภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้จะมีการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง โครงข่ายระบบชลประทาน โครงข่ายการสื่อสาร และ Big data อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดระบบตลาดแบบดิจิทัล (Digital market) และเกิดศูนย์กลางกระจายสินค้าเกษตรแบบครบวงจร โดยการขับเคลื่อนจังหวัดกาฬสินธุ์สู่เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (โครงการศึกษาภาพอนาคตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนานวัตกรรมเชิงสังคม (Social Foresight) ของจังหวัดกาฬสินธุ์, 2564) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้จะเป็นแนวทางการพัฒนาการแก้จนของจังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

ในส่วนของผลการดำเนินโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งมุ่งพัฒนาเพื่อนำร่องการแก้ปัญหาความยากจน ผ่านมา 2 ปี ในปี 2562 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาคนในด้านรายได้ ผลการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาคนในด้านรายได้ เป็นดัชนีที่สะท้อนเรื่องสถานะด้านการเงิน หรือฐานะ ทางเศรษฐกิจของคน โดยมีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 2) สัดส่วนประชากรยากจน 3) ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภค 4) ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (Gini Coefficient) พบว่าจังหวัด

เอกสารนี้เผยแพร่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

กาฬสินธุ์ขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 68 จาก 77 จังหวัด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI) อยู่ที่ 0.4233 โดยมี "คนจนเป้าหมาย" คือ จำนวน"คนจนเป้าหมาย" หรือ จำนวนคนจน (จปฐ.) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 12,916 คน จากประชากรที่สำรวจ 710,393 คน ในปี 2562 (TPMAP) (https://www.tpmap.in.th/2562/46 ; สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563) TPMAP เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค-สวทช.) (แผนปฏิบัติการ Kalasin Happiness Model คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561 – 2564; http://www.kalasin.go.th/happiness/) ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในระยะแรกในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์

การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564 โดยการสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์” (จิระพันธ์ ห้วยแสนและคณะ, 2564) โดยการทำงานร่วมมือกันของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และภาคีเครือข่ายในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการขับเคลื่อนการทำงานภายใต้แผนการดำเนินการวิจัยนำไปสู่การจัดทำระบบข้อมูลและติดตามช่วยเหลือคนยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ภายใต้กรอบการทำงาน ดังรูปที่ 1.1

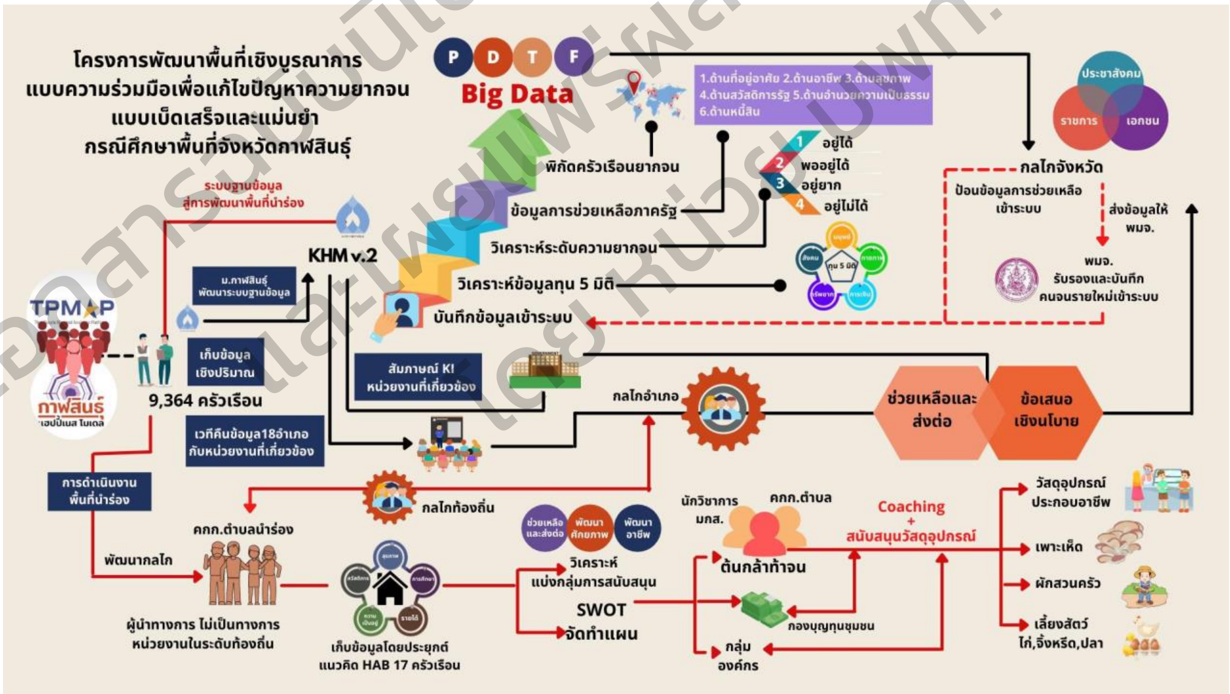

รูปที่ 1.1 กรอบการดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564 โดยการสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์”

ที่มา: จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ (2564)

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน่วยงานทางวิชาการ เป็นภาคีสำคัญในการปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน นับตั้งแต่ปี 2560 ร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ และได้ขับเคลื่อนเชื่อมโยงกับหน่วยสนับสนุนหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ปี 2563 เพื่อทำการสำรวจสภาพปัญหาความยากจนครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ ความเป็นอยู่ รายได้ การเข้าถึงบริการภาครัฐ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในระดับจังหวัดทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาเวทีเรียนรู้และกลไกที่บูรณาการภาคีเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาความยากจน เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และเรียนรู้จากข้อมูลร่วมกัน นำไปสู่การหาข้อสรุปและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาร่วมกัน นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ในฐานะคณะทำงานขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ ปี 2564 และการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตาม program ที่ 14 ขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ หน่วย บพท. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Precision Poverty Alleviation) บนแนวคิดการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area -Based Approach) ใช้ข้อมูล/ความรู้ ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาสังคมในพื้นที่ ในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสงเคราะห์ของกลุ่มครัวเรือนยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ให้สามารถเข้าถึงระบบสงเคราะห์ การช่วยเหลือ และได้แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมในการเพิ่มศักยภาพของครัวเรือนที่ยากจนและชุมชนในการพึ่งพาตนเองและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ในระดับการจัดการได้ในพื้นที่ และส่งต่อแนวทางการแก้ปัญหา และเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564 โดยหน่วยสนับสนุนหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้โครงการ “การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์” (จิระพันธ์ ห้วยแสนและคณะ, 2564) สามารถสรุปผลดำเนินงานได้ดังนี้

(1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์

การขับเคลื่อนโครงการวิจัยที่ผ่านมาสามารถสร้างการรับรู้ใน 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ (1) การสร้างการรับรู้เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และ (2) การสร้างการรับรู้ร่วมเพื่อทำความเข้าใจกับความยากจนทั้ง 5 มิติและการพัฒนาความยากจนโดยใช้ทุนทั้ง 5 ด้านเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจน กล่าวคือ (1) การสร้างการรับรู้เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ภายหลังจากการดำเนินการโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนฯ ปี 2563 โดยสร้างการรับรู้ร่วมตั้งแต่กระบวนการให้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัครได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคนจนเป้าหมายร่วม เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือส่งต่อในชุมชน และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนจนเป้าหมาย และมีการนำนโยบายการแก้ไขความยากจนไปปฏิบัติแบบความร่วมมือในระดับบนลงล่าง (Top-down) และล่างขึ้นบน (Bottom-up) ที่มีกลไกชัดเจนจากการทำงานร่วมมือกันในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนพื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ ในการส่งต่อและช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย (2) การสร้างการรับรู้ร่วมเพื่อทำความเข้าใจกับความยากจนทั้ง 5 มิติ ด้วยการนำนโยบาย

แก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัติที่ผ่านมา เมื่อมุ่งแก้ปัญหาส่วนมากจะมุ่งพัฒนาที่กลุ่มอาชีพเพื่อยกระดับอาชีพมากยิ่งขึ้น ในความเป็นจริงการแก้ปัญหาความยากจนต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติของสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การเงิน การเข้าถึงแหล่งบริการรัฐ การแก้ปัญหาความยากจนแน่นอนและเบ็ดเสร็จ ได้มีการออกแบบกลไก กระบวนการวิจัยและเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงาน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจน ติดตาม วิเคราะห์และหนุนเสริมกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ระดับครัวเรือน ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ เห็นความยากจนไปร่วมกัน ตลอดจนการจัดเวทีคืนข้อมูลระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ทำให้สามารถสร้างการรับรู้ความยากจนในมิติอื่น ๆ ทำให้เกิดการส่งต่อความช่วยเหลือและแก้ปัญหาความยากจนจะตรงจุดและครอบคลุมทุกมิติทั่วทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์

(2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP, Kalasin Hapiness Model และคนจน 20% ล่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากฐานข้อมูล (Thai People Map and Analytics Platform, TPMAP) ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า ซึ่งมีคนจนเป้าหมายในปี 2562 จำนวน 12,912 คน คิดเป็น 6,795 ครัวเรือน และสามารถสอบทานข้อมูลจากฐานข้อมูล Kalasin Hapiness V.1 (พัฒนาโดยจังหวัดกาฬสินธุ์และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์) และครัวเรือนนอกเหนือจากฐานข้อมูลทั้ง 2 แหล่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพิ่มอีกจำนวน 2,640 ครัวเรือน รวมครัวเรือนเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน จำนวนทั้งสิ้น 32,570 คน สามารถส่งต่อความช่วยเหลือ 58 ครัวเรือน และสามารถนำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่ระบบส่วนกลางที่พัฒนาโดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และระบบ Kalasin Happiness Model

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์

การนำข้อมูลเข้าระบบและวิเคราะห์ข้อมูลนำมาซึ่งการสร้างนิยามคนจนใหม่ที่เป็นนิยามเฉพาะของจังหวัดกาฬสินธุ์และสร้างการรับรู้ผ่านเวทีการคืนข้อมูลทุกระดับ กล่าวคือ เป็นนิยามความยากจนที่มีความเฉพาะเรียงคะแนนตามค่าการวิเคราะห์ที่เป็นด้านที่วิกฤต โดยใช้นิยามว่า “สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่าสามหมื่นบาทต่อปีต่อครัวเรือน สภาพความเป็นอยู่ต้องพึ่งพิงสวัสดิการ ขาดรายได้เสริม ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ทำกิน ขาดแคลนโอกาสและทักษะการประกอบอาชีพ” และมีการจัดกลุ่มคนจนเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย อยู่ไม่ได้ อยู่ยาก พออยู่ได้ และอยู่ได้ ซึ่งมีความเหมาะสมกับบริบทคนจนจังหวัดกาฬสินธุ์

(4) การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด คือระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.2

ปัญหาการนำนโยบายมาปฏิบัติที่แยกส่วนตามโครงสร้างระบบราชการไทย และการทำงานแบบร่วมมือขาดความต่อเนื่องทำให้ภาคส่วนที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการรายงานไปยังหน่วยงานระดับสูงเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆมากมาย ส่งผลให้ฐานข้อมูลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีหลายชุด ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกันและไม่เป็นไปใน

ทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการดำเนินโครงการวิจัยในปีที่ 1 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จึงได้ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นชุดเดียวโดยการศึกษาวิจัย สอบทานชุดข้อมูล และยืนยันข้อมูลคนจน เพื่อจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลความยากจนรายครัวเรือน และมีติดตามการช่วยเหลือจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีความน่าเชื่อถือและแม่นยำ จะทำให้การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนตรงจุดและพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการส่งมอบระบบให้หน่วยงานระดับจังหวัดได้ขับเคลื่อนในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล เรียบร้อยแล้ว

(5) การพัฒนาแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่น

การดำเนินโครงการวิจัยในปีที่ 1 ได้มีการพัฒนาแบบจำลองในการแก้จนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการระดับตำบล ประชาชน กลุ่มอาชีพ คนจนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือ การพัฒนาคนจนกลุ่มเป้าหมายที่เชื่อมโยงจากการ จัดเวทีบูรณาการโครงการแก้จน และกิจกรรมตามแผนชีวิตหรือแผนพัฒนาครัวเรือนตามความต้องการที่แท้จริง โดยใช้ความความรู้ ทักษะที่คนจนเป้าหมายมีอยู่ เพื่อการพัฒนาที่ตรงจุด ตอบโจทย์ตรงความต้องการที่มาจากการรับฟังเสียงคนจนอย่างแท้จริง จัดทำเป็นแผนพัฒนารายครัวเรือน และการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน และจากนั้นใช้ระบบ Coaching โดยผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่เข้ามาดูแลครัวเรือนเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับพัฒนารายกลุ่ม ระบบพี่เลี้ยง (Mentor) ที่เข้ามาดูแลติดตามการพัฒนารายครัวเรือนตลอดระยะเวลาในการพัฒนา เชื่อมต่อกับการพัฒนานวัตกรรมกองทุนบุญชุมชน กองทุนอาชีพที่เกิดจากชุมชน เพื่อสนับสนุนกลุ่มต้นกล้าท้าจน (คนจนกลุ่เป้าหมาย) ให้เข้ามาต่อยอดการใช้กองทุนในการใช้เป็นทุนในการพัฒนาอาชีพ และมีการนำกำไรบางส่วนมาคืนกองทุน และสามารถขยายผลให้กลุ่มคนจนอ่อนไหว และกลุ่มต้นกล้าท้าจนสามารถตั้งตัวได้ด้วยตนเองและในชุมชนเองก็มีคณะกรรมการกองทุนในการติดตาม ดูแล เป็นพี่เลี้ยงภายในตำบลเป้าหมาย ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในกลุ่มคนจนเป้าหมาย

(6) การส่งต่อการช่วยเหลือ

จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมาย 58 ครัวเรือนเพิ่มเติมจากการดำเนินโครงการของKHMโดยเฉพาะการดำเนินการช่วยเหลือการเขาถึงสวัสดิการของรัฐ จำนวน 2,360 รายและดานที่อยูอาศัย ที่ชำรุดทรุดโทรมและขาดแคลนที่อยูอาศัยจำนวน 696 หลัง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการช่วยเหลือต่อยอดโดยการส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นเร่งด่วนจำนวน 58 ครัวเรือนแก่ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ และกองทุนบุญชุมชนที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ร่วมกับเทศบาลตำบลกลางหมื่น และคณะกรรมการตำลกลางหมื่นจัดตั้งขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือระหว่างการดำเนินโครงการทันที

จากผลการดำเนินโครงการฯ ในปี 2563 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาคส่วนราชการและภาคีเครือข่าย ได้สามารถดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และแผนการดำเนินการของโครงการวิจัย กอปรกับข้อมูลที่พัฒนาในมิติของมุมต่างๆที่หน่วยงานราชการทั้ง ส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอและระดับจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่พบข้อมูลที่สำคัญหลายประการที่การพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ให้ชัดเจนและครอบคลุมมิติเชิงลึก

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ และเผยแพร่โดย หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ บพท.

มากยิ่งขึ้น การทบทวนข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ที่ผ่านมา จากการจัดลำดับเรื่องการแก้ปัญหาความยากจนเดิมที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่อยู่ลำดับ 3 ลำดับสุดท้ายไปสู่ลำดับที่ 68 ประเทศ ข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมานี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาที่ผ่านมายังพบปัญหาสำคัญหลายประการทั้งต้องมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในปีที่ 2 แบ่งเป็นปัญหา ความจำเป็นและความสำคัญหลัก ๆ ดังนี้

(1) การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนการเพิ่มเติมครบถ้วนทั้งจังหวัด

ผลการดำเนินงานในโครงการวิจัยปี 2563 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการดำเนินการเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน สามารถนำเข้าคนจนที่ตกหล่นเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของ TPMAP จำนวน 2,360 ราย การสอบทานข้อมูลในปี 2563 ซึ่งใช้วิธีการค้นหาเชิงปริมาณโดยมีเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยืนยันคนจนโดยผู้นำชุมชน ประกอบกับกระบวนการค้นหาคนจนของฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือการทำประชาคุ้ม แต่เครื่องมือในการวัดไม่มีความชัดเจน มีเพียงการยืนยัน โดยใช้เกณฑ์ความจนตามความรู้สึกความคิดเห็นซึ่งมีความโน้มเอียงที่เกณฑ์ทุนกายภาพเป็นสำคัญจากกรอบการดำเนินโครงการที่ผ่านมาพบว่ายังมีช่องว่างที่สำคัญ คือ ความแม่นยำของข้อมูล และทั่วถึงกลุ่มคนจนเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อมูลที่ชัดเจนครอบคลุมกลุ่มคนจนเป้าหมายทั้ง 5 มิติ ที่ไม่ได้จำกัดคนเพียงแค่คนจนที่มีเป้าหมายเป็นเพียงทุนกายภาพ หากมีการค้นหาและสอบทานข้อมูลที่ใช้การประชาคุ้มซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด และครอบคลุม 5 มิติ จะสามารถนำเข้าคนจนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ครบถ้วนทั้งจังหวัด 100 %

(2) การแบบจำลองการปฏิบัติการ(Operating) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับท้องถิ่น การพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาย ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน อาจทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้

ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดั้งนี้ ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน

เอกสารนี้เป็นมีไว้บริการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เพื่อให้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่สามารถรองรับการบริหารจัดส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องที่ และท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สามารถให้ติดตามและให้ความช่วยเหลือ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะที่ 2 ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองรับการทำงานของระบบเพิ่มฟังก์ชันในการทำงานที่รองรับทั้งในส่วนของ data analytic demand report เป็นต้นและสามารถนำฐานข้อมูลการเชื่อมต่อความต้องการและความช่วยเหลือกับแผนจังหวัด เชื่อมโยงไปกับส่วนท้องถิ่นได้ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่จะเป็นการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ช่วงเวลาในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ (One Plan) การเชื่อมความช่วยเหลือเพื่อบรรจุลงในแผนในระดับพื้นที่ต่อไป

(3) การช่วยเหลือคนจนกลุ่มหนี้สิน และการสร้าง Package ความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย การขยาย “โมเดลแก้จน” การขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือคนจนกลุ่มหนี้สิน ซึ่งมีความเป็นพลวัตรสูง จำเป็นต้องมีแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทุกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด ที่ชัดเจนในพื้นที่ตัวอย่างที่มีศักยภาพที่เหมาะสมในการขับเคลื่อน วิจัย พัฒนาและขยายผล สร้าง Package ความช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งรูปแบบในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ณ ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังรูปที่ 1.2

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่หลังงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

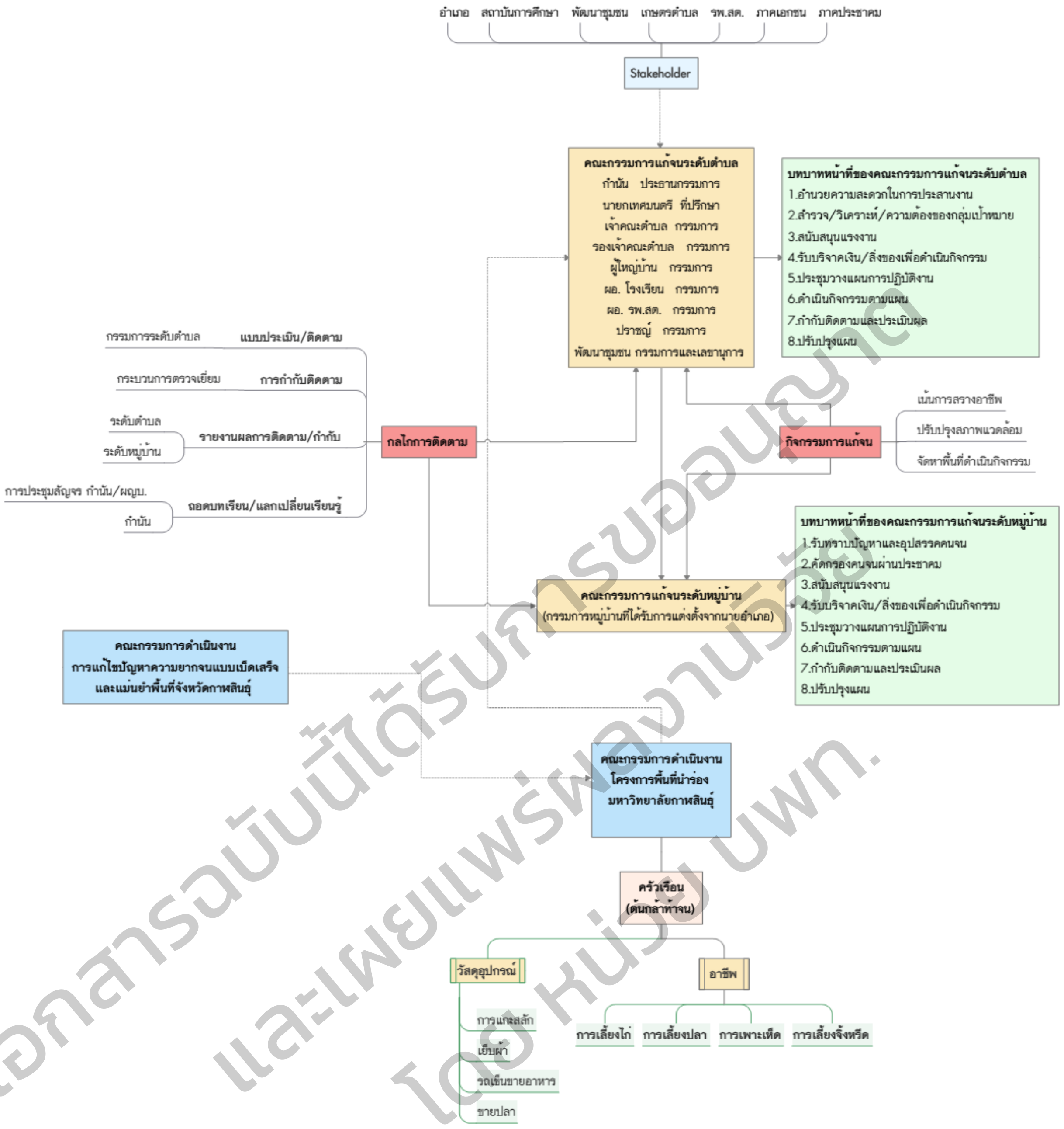

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 1.2 การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ณ ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์”

ที่มา: จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ (2564)

(4) ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขความยากจน จากปัญหาที่เกิดจริงในพื้นที่คือ นโยบายจากรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดต่างๆในประเทศไทยยังเป็นแนวทางที่กำหนดให้ในภาพรวมระดับประเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาโดยใช้กรอบการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระดับประเทศ เมื่อมิติของพื้นที่ระดับจังหวัดที่ได้แปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติพบว่า ทิศทางการพัฒนา

ของแต่ละพื้นที่ก็มีการนำไปปฏิบัติที่แตกต่างกันตามบริบท ซึ่งเป็นแนวทางและวิธีที่ดีในมิติของการพัฒนาเชิงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ดำเนินนโยบายหลักซึ่งเป็นสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ เป็นตัวแสดงที่ขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนนี้ยังขาดมิติของความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาความยากจนแบบร่วมมือแต่ขาดความต่อเนื่อง โดยรูปแบบความร่วมมือจะเป็นในลักษณะ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือ การใช้หนังสือสั่งการ การขอความเห็นภายหลังจากการดำเนินการโดยสร้างการรับรู้ร่วมตั้งแต่กระบวนการให้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัคร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคนจนเป้าหมายร่วม เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือส่งต่อในชุมชน และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนจนเป้าหมาย และมีการนำนโยบายการแก้ไขความยากจนไปปฏิบัติแบบความร่วมมือในระดับบนลงล่าง (Top-down) และล่างขึ้นบน (bottom-up) ที่มีกลไกชัดเจนจากการทำงานร่วมมือกันในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคม อาทิ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนพื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ ในการส่งต่อและช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย

จากช่องว่างในการดำเนินโครงการที่ผ่านมาและทิศทางในการพัฒนาหัวข้อวิจัย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์และภาคีเครือข่ายเพิ่มเติม ได้เล็งเห็นศักยภาพที่สำคัญของพื้นที่ในการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนนำมาสู่คำถามวิจัยกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมแบบเสริมพลังเชิงพื้นที่ในการแก้ไขความยากจน แบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทุกระดับเป็นอย่างไร และนวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำที่เหมาะสมกับจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างไร

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

1.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% จะมีระบบและกลไกที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์

2) เพื่อพัฒนาระบบ กลไก การวิเคราะห์และการส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100%

3) เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ในแก้ปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน

4) เพื่อพัฒนาระบบการหนุนเสริมเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ ที่เหมาะสมกับจังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 กรอบแนวคิด

การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี 2563 – 2564 ได้ดำเนินงานภายใต้โครงการ“การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์” (จิระพันธ์ ห้วยแสนและคณะ, 2564) สามารถสรุปผลดำเนินงานได้ดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP,

Kalasin Hapiness Model และคนจน 20% ล่าง 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 4) การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด คือ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ 5)การพัฒนาแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นและการส่งต่อการช่วยเหลือ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์สามารถส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมาย 58 ครัวเรือนเพิ่มเติมจากการดำเนินโครงการของ KHM โดยเฉพาะการดำเนินการช่วยเหลือการเขาถึงสวัสดิการของรัฐ จำนวน 2,360 รายและดานที่อยูอาศัย ทั้งชำรุดทรุดโทรมและขาดแคลนที่อยูอาศัยจำนวน 696 หลัง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการช่วยเหลือต่อยอด โดยการส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นเร่งด่วนจำนวน 58 ครัวเรือนแก่ พอช. สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร มูลนิธิปิดทองหลังพระ และกองทุนบุญชุมชนที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ร่วมกับเทศบาลตำบลกลางหมื่น และคณะกรรมการตำลกลางหมื่นจัดตั้งขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือระหว่างการดำเนินโครงการทันที

จากผลการดำเนินโครงการฯ ในปี 2563 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาคส่วนราชการและภาคีเครือข่าย ได้สามารถดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนการดำเนินการของโครงการวิจัย ข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมานี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาที่ผ่านมายังพบปัญหาสำคัญหลายประการทั้งต้องมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบข้อจำกัดในการทำงานที่ต้องพัฒนาต่อยอด 2 ประเด็นใหญ่ๆในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธึกล่าวคือ

(1) การสอบทานข้อมูลและสำรวจทุนการเพิ่มเติมครบถ้วนทั้งจังหวัด จากกรอบการดำเนินโครงการที่ผ่านมาพบว่ายังมีช่องว่างที่สำคัญ คือ ความแม่นยำของข้อมูล และทั่วถึงกลุ่มคนจนเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้ง 5 มิติ เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อมูลที่ชัดเจนครอบคลุมกลุ่มคนจนเป้าหมายทั้ง 5 มิติ ที่ไม่ได้จำกัดคนเพียงแค่คนจนที่มีเป้าหมายเป็นเพียงทุนกายภาพ หากมีการค้นหาและสอบทานข้อมูลที่ใช้การประชาคุ้มซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด และครอบคลุม 5 มิติ จะสามารถนำเข้าคนจนทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ครบถ้วนทั้งจังหวัด 100 %

(2) การแบบจำลองการปฏิบัติการ (Operating) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับท้องถิ่นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาพ ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน อาจทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของหน่วยบริหารและจัดการทุนฯ และเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

ช่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูลมาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดังนี้ คือ ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เพื่อให้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่สามารถรองรับการบริหารจัดส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องที่ และท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่นภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้สามารถติดตามและช่วยเหลือได้ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะที่ 2 ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองรับการทำงานของระบบเพิ่มฟังก์ชันในการทำงานที่รองรับทั้งในส่วนของ data analytic demand report เป็นต้นและสามารถนำฐานข้อมูลการเชื่อมต่อความต้องการและความช่วยเหลือกับแผนจังหวัด เชื่อมโยงไปกับส่วนท้องถิ่นได้ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่จะเป็นการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ช่วงเวลาในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ (One Plan) การเชื่อมความช่วยเหลือเพื่อบรรจุลงในแผนในระดับพื้นที่ต่อไป

จากการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap analysis) ข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค ข้อค้นพบที่ได้จากทุนเดิมในงานวิจัยระยะที่ 1 ตั้งแต่ระบบการค้นหาสอบทานข้อมูล ระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ โมเดล/ตัวแบบปฏิบัติการแก้จน รวมทั้งการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อนำมาต่อยอด/ยกระดับ/เต็มเติมเป็นกรอบวิจัยในระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบในการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ โดยผลักดันการทำงานในระดับท้องถิ่นแบบบูรณาการ เพื่อให้สามารถค้นหาและสอบทานได้ 100% และพัฒนากลไกในการใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อความเป็นพลวัตรในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสามารถผลกดันให้อยู่กับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2. พัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือรวมทั้งระบบการออกแบบโมเดลแก้จน ที่ครอบคลุมทั้งคนจนกลุ่มหนี้สิน และคนจนกลุ่มวงเคราะห์ เพื่อสร้างกลไกให้สามารถขัลเคลื่อนในพื้นที่ได้อย่างร่วมมือ รวมทั้งการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อนำมาต่อยอด/ยกระดับ/เต็มเติมเป็นกรอบวิจัยในระยะที่ 2 ที่ตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับ Platform ส่วนกลาง ดังรูป

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์และเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

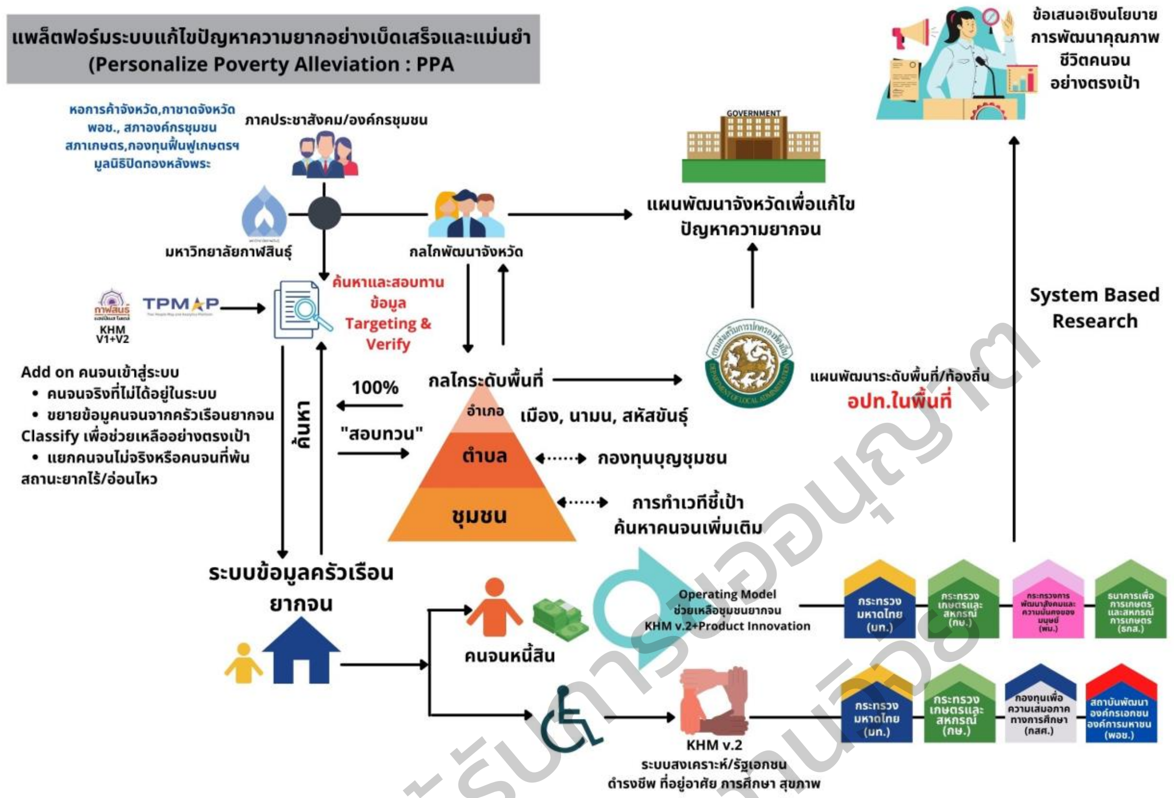

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะเวลา	กิจกรรม	Output	Outcome	Impact
เดือนที่ 1-3 (3 เดือน)	1. การสำรวจข้อมูลคนจน ปัญหา และศึกษาเอกสาร โดยใช้ RA = Research Activity; RO: Research Outcome; DA=Development Activity -จัดเวทีเพื่อรายงานผลการขับเคลื่อนการทำงานที่ผ่านมา และเสนอแผนงานการทำงานแบบร่วมมือกับจังหวัด และภาคีเครือข่ายต่างๆ ในปีที่ 2 -การค้นหา สอบทานข้อมูลและสำรวจทุน ขยายเพิ่มเติมครบทั้งจังหวัด 18 อำเภอ 1,440 ครัวเรือน -การจัดเวทีระดับชุมชน เพื่อสอบทานข้อมูลเชิงคุณภาพ และสร้างการรับรู้ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย 332 หมู่บ้าน -เสนอภาพรวมโครงการต่อองค์กร	1) มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) / มติที่ประชุมกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือระดับพื้นที่ 2) ค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนยกทั้งจังหวัดให้ครบ 100% อ้างอิงข้อมูลตาม TPMAP / จปฐ. 3) ได้ระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนใน	1) นำข้อค้นพบนวัตกรรมแก้จน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อื่น 2) นำข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัด	คนจนในจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ประเมินจาก ROI, SROI, BLI)

	ปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.2 -พัฒนาทีมวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อลงเวลาชุมชนในการตรวจสอบและสอบทานข้อมูลในการทำประชาคุ้ม -รายงานความก้าวหน้าการวิจัย 2. ออกแบบนวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาคนจนยากไร้ โดยใช้ KHM ที่มีระดับ Operating ในระดับท้องถิ่น (R2A R2O D2A D2O) -จัดเวทีพัฒนาโมเดล “โมเดลแก้จน” (คนจนหนี้สิน, คนจนยากไร้) ให้กับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายเป้าหมาย -เสนอภาพ 5 มิติ (ทรัพยากร ศักยภาพบุคคล การเงิน ที่อยู่อาศัยและสังคม) ของการวิเคราะห์เพื่อ matching Demand-Supply ร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย -สำรวจและทวนสอบข้อมูล ปัญหาศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูล คนยากจนตามที่ TPMAP, Kalasin Happiness Model และกลุ่มคนจนนอกฐานข้อมูลที่ตกหล่นทั้ง 18 อำเภอ วิเคราะห์ Supply Side เพื่อพัฒนาแนวทางเชื่อมโยงทุกมิติกับระบบช่วยเหลือภาครัฐ -จัดเวทีสรุปประเด็นการออกแบบโครงการช่วยเหลือคนจนหนี้สินโดยนวัตกรรม ผลการดำเนินการที่ผ่านมา -วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทีมส่วนกลาง -นำไปสู่การปฏิบัติและการเชื่อมโยง Demand-Supply ครบทั้ง 3 อำเภอเป้าหมาย -การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์แนวทางการเชื่อมต่อการจัดทำแผน -รายงานความก้าวหน้า	ระดับพื้นที่ จากการวิเคราะห์ทุนทั้ง 5 ด้าน ที่มีความแม่นยำ ที่ผ่านการ Cleansing data เรียบร้อยแล้ว อย่างน้อย 1 ชุด		
เดือนที่ 4-8 (8 เดือน)	1. การวิจัย การทดลองและการปรับปรุง (R2O D2A D2O R3A R3O)	4) มีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจาก		

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

	-วิเคราะห์การนำไปสู่การปฏิบัติและการเชื่องโยง Demand-Supply ของ 3 อำเภอเป้าหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน -การตรวจสอบความถูกต้องของผลการดำเนินการ โดยวิธี Investigator Triangulation คือนำเสนอวิธีการดำเนินการ ผลของการดำเนินงานระยะ 1 มาวิเคราะห์ และปรับทิศทางร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย -ทำ KM แก้ไขปัญหาความยากจน จะระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ระดับท้องถิ่น ร่วมกันทั้ง 3 ท้องถิ่นเป้าหมาย -ทำ KM แก้ไขปัญหาความยากจน จะระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ระดับอำเภอ 18 อำเภอในการใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ -ติดตาม สร้างระบบการส่งต่อความช่วยเหลือให้สมบูรณ์ -เสนอช่องว่างการแก้ไขปัญหาความยากจน -นำเสนอร่างเค้าโครง Final Report -สัมมนาแลกเปลี่ยนการทำงานกับทีมส่วนกลาง	ระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัด 100% 5) มีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ อย่างน้อย 3 ระบบ/ด้านความช่วยเหลือ 6) จำนวนคนจนได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับการพัฒนาอาชีพไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของคนจนกลุ่มเป้าหมาย (รวมการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนความยากจน) 7) มีโมเดล/นวัตกรรมแก้จน ที่ได้มีการออกแบบพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายจากปัญหาคนจนและทุน 5 ด้าน อย่างน้อย 3 โมเดล/นวัตกรรม		
เดือนที่ 9-12 (12 เดือน)	2. การพัฒนาและขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ (D3A D3O D4A D4O) -เสนอแนวทางการแก้ปัญหาทั้ง 5 มิติ	8) ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำที่		

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

	ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (Model การแก้จน) -คืนข้อมูลให้กับชุมชนเป้าหมาย ท้องถิ่นเป้าหมาย อำเภอและจังหวัด -เสนอข้อสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายจากโครงการให้จังหวัด Supply side และ Stakeholder ทราบ -ส่งข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดจากข้อสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเชื่อมโยงกับแผนจังหวัด -จัดโครงการมหกรรมแก้จน -พัฒนาศูนย์ข้อมูลที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อเชื่มโยงกับระบบกลางของ บพท. -ส่ง Final Report	เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด อาจมีเพิ่มเติมผลผลิตอื่น ๆ เฉพาะของตนเอง 9) ได้ผลงานวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่อย่างน้อย 1 เรื่อง		

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

บทที่ 2
ทบทวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการบริหารสาธารณะแบบร่วมมือ (Collaborative Governance)

การพัฒนาระบบการจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำเป็นที่ต้องศึกษาถึงหลักการการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) โดย Dukes, Frank (1993) ได้ให้ความสำคัญไปที่การแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะสามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้สำหรับองค์กรเพื่อค้นหาความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยกล่าวถึงปัญหาของการทำงานในองค์กรว่า ค่าใช้จ่าย ความล่าช้า ความไม่พอใจและการไม่เกิดผลประโยชน์ล้วนมีผลทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Conley, Alex and Ann Moote (2003) ได้กล่าวว่า การประเมินความพยายามในการสร้างความร่วมมือนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะตัดสินว่า ผ่านความร่วมมือนั้นจะนำไปสู่ปัจจัยในการแก้ปัญหาทางนโยบาย จากความสำคัญของความร่วมมือดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหลักการทำงานแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พัฒนาการของการบริหารสาธารณะแบบร่วมมือกัน

ภายหลังจากแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้รับความนิยมในทางการบริหารงานภาครัฐ ส่งผลให้ทิศทางการบริหารงานภาครัฐปรับเปลี่ยนวิธีการในการทำงานที่ โดยหันมาให้ความสำคัญกับการลดบทบาทภาครัฐลง ให้มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จากอิทธิพลของแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ระบบราชการมีการปฏิรูปครั้งสำคัญ ส่งผลให้เกิดแนวคิดที่สำคัญหลายแนวคิด อาทิ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทการทำงานร่วมกับภาครัฐ Public Private Partnership (PPP) หรือรูปแบบของการทำสัญญาจ้างเหมาบริการ การลดขนาดภาครัฐโดยการกระจายอำนาจ (Decentralization) ปรับปรุงกระบวนการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น

แม้ว่าการปรับปรุงระบบราชการแบบใหม่จะมีความโดดเด่นที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภาครัฐ แต่ด้วยสภาพสังคมที่มีความเป็นพลวัตร มีการย้ายถิ่น การเคลื่อนย้ายของประชากร ความหลากหลายของประชากร ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการจัดบริการสาธารณะภาครัฐภาคส่วนเดียว ไม่สามารถดำเนินการได้ทั่วถึง อีกทั้งแนวคิดการปฏิรูปราชการ (public sector reform) ที่ได้ให้ความเห็นว่ารัฐไม่สามารถรับมือกับแรงปะทะภายนอกที่เกิดจากแรงบีบคั้นจากภาคประชาสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้การจัดบริการสาธารณะที่รวมอำนาจแบบเก่าไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ความร่วมมือกับภาครัฐในรูปของ “เครือข่าย” (Networks) (Pestoff and Brandsen, 2010) จะสามารถแก้ปัญหาได้แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือจึงเกิดขึ้น แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) (Stephen P. Osborne, 2010) Osborne มองว่า NPG มีรากฐานมาจากทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) และทฤษฎีสถาบัน (Institutional Theory)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

2. ความหมายของการบริหารสาธารณะแบบร่วมมือ

นักวิชาการที่มีการศึกษาเรื่องความร่วมมือ สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นนักวิชาการที่ได้กล่าวถึง “ความร่วมมือ” (Collaborative) และกลุ่มที่สองนักวิชาการหลายท่านใช้คำว่า “การบริหารจัดการแบบร่วมมือหรือการบริหารสาธารณะแบบร่วมมือ” (Collaborative Governance) ซึ่งในความหมายของผู้ศึกษาคือความหมายเดียวกัน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ความหมายของความร่วมมือในความหมายที่หนึ่ง เริ่มต้นโดย Chester Barnard ถือเป็นนักรัฐประศาสนศาสตร์คนแรกๆ ที่พูดถึงประเด็นเรื่องความร่วมมือ ในฐานะของนักปฏิบัติที่มีประสบการณ์และผ่านงานการบริหารในภาคเอกชนและรัฐบาล โดย Chester Barnard เขียนหนังสือชื่อ “The Function of The Executive” (Chester Barnard อ้างถึงใน Philip Selznick, 1948) โดยให้ความหมายของความร่วมมือว่ามีการจัดให้ปัจเจกบุคคลและองค์การมีการแบ่งงานกันทำ ตามความชำนาญพิเศษ ของแต่ละคนและองค์การอย่างเหมาะสม ต้องเต็มใจที่จะร่วมมือกัน และมีฝ่ายบริหารที่ใช้อำนาจอย่างเหมาะสมเป็นผู้สนับสนุน

Robert Agranoff และ Michael McGuire (2003) ให้ความหมายของความร่วมมือ ไว้ว่าเป็นขั้นตอนที่องค์กรต่างๆ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน การค้นหาปัญหาร่วมกันและการสร้างความรู้ร่วมกันเพื่อดำเนินภารกิจให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน สอดคล้องกับ Peter Smith Ring and Andrew H.Van de Ven (cited in Ann Marie Thomson, 2006) นิยามคำว่าความร่วมมือ โดยทั้งสองกล่าวว่า ความร่วมมือหมายถึงกระบวนการที่ตัวแสดงที่มีอิสระมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการเจรจาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สร้างกฎเกณฑ์ โครงสร้างร่วมกันรับผิดชอบในความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกัน หรือตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวเป็นการแบ่งปันแนวปฏิบัติและผลประโยชน์ร่วมกัน

ความหมายของความร่วมมือในความหมายที่สอง เป็นความหมายมีนักวิชาการหลายท่านใช้คำว่า Collaborative Governance แทนคำว่า Collaboration เช่น Sang Ok Choi and Heon-Hyung Lee (2010) Chris Ansell and Alison Gash (2007) Gerry Stoker (1998) โดยให้นิยามว่าหมายถึง การปกครองโดยส่วนราชการหนึ่งหรือมากกว่า โดยร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ใช่รัฐในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ทั้งนี้จะพบว่า ความหมายของคำว่า ความร่วมมือและการปกครองแบบร่วมมือไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ความร่วมมือ” ในการวิจัยครั้งนี้ Chris Ansell and Alison Gash (2007) การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหมายถึง การจัดปกครองซึ่งหน่วยงาน ภาครัฐหนึ่งหน่วยงานหรือมากกว่าให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจแบบ ร่วมกันอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นฉันทามติและการอภิปรายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดหรือการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการโครงการหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ของรัฐในขณะที่ Gilbert, Margaret (2006) ให้คำจำกัดความของ การปฏิบัติการแบบร่วมมือ ว่าเป็นทั้ง “การรวมกันของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน” และ “การกระทำร่วมกัน” ความอุตสาหะของแต่ละบุคคลควรถูกนำมารวมกันผ่านการปรึกษาพูดคุยในกลุ่มผู้เข้าร่วมเพื่อที่จะได้ประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มักจะมาพร้อมกับการทำงานร่วมกันมักจะเป็นเรื่องความลำบากใจของนักโทษหรือ

ประเด็นในเรื่องของอัตประโยชน์ส่วนตน ปัญหาที่มาพร้อมกับการทำงานร่วมกันเหล่านี้จะต้องได้รับมากเล็งเห็นและกำหนดกฎกติกาสำหรับจัดการกับปัญหาดังกล่าว อีกทั้ง Gray, Barbara and Donna Wood (1991) ได้ให้คำจำกัดความของความร่วมมือไว้ว่า “เป็นกระบวนการที่ดำเนินโดยกลุ่มบุคคลที่มีมุมมองต่อปัญหาที่แตกต่างกัน พวกเขาสามารถสำรวจความแตกต่างเหล่านั้นเพื่อก่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งอยู่เหนือความเป็นไปได้ในวิสัยทัศน์ที่จำกัดของกลุ่มสมาชิก” และสิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนและรุนแรง คือ กระบวนการและพันธมิตรความร่วมมือที่เป็นรูปแบบที่ใช้ในการชี้แจงปัญหาเหล่านี้

โดยสรุป การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน หมายถึง การจัดปกครองซึ่งหน่วยงาน ภาครัฐหนึ่งหน่วยงานหรือมากกว่าให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจแบบ ร่วมกันอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นฉันทามติ และการอภิปรายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดหรือการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการโครงการหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ของรัฐ

3. องค์ประกอบของการบริหารสาธารณะแบบร่วมมือกัน

แนวคิด Collaborative governance เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม โดยแนวคิดดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการติดสินใจ มุ่งเน้นฉันทามติ องค์ประกอบสำคัญในการบริหารกิจการแบบร่วมมือกันประกอบไปด้วยหลายองค์ประกอบ โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ได้เห็นพ้องต้องกันถึงองค์ประกอบของความร่วมมือว่ามีความยืดหยุ่นขึ้นกับองค์กร แต่มีความเหมือนกันในหลายประการ ดังนี้

1) เวทีสนทนาจะเริ่มโดยหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ (Chris Ansell and Alison Gash, 2007)

2) ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาประกอบด้วยตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Chris Ansell and Alison Gash, 2007) สอดคล้องกับ Robert Agranoff และ Michael McGuire (2003) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการแสวงหาความร่วมมือว่ามีความจำเป็นสำหรับการบริหารกิจการสาธารณะที่จะสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งองค์กรขึ้นไป เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมเผชิญอยู่ ไม่อาจแก้ไขหรือจำกัดขอบเขตในการแก้ไขปัญหาเพียงองค์กรใดองค์กรหนึ่งเหมือน อดีตได้อีกต่อไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นพลวัตร (Dynamic) และทวีความซับซ้อนเกินกว่าที่หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงลำพัง

3) ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมโดยตรง ในการตัดสินใจและไม่ได้เป็นเพียงแค่ "ที่ปรึกษา" โดยหน่วยงานภาครัฐ (Chris Ansell and Alison Gash, 2007) สอดคล้องกับ Robert Agranoff และ Michael McGuire (2003) ที่ได้ให้ความสำคัญกับ ความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน (Partnership) ของแต่ละองค์กรที่มีฐานะเป็นพันธมิตร ไม่ใช่เป็นหัวหน้า หรือ ลูกน้อง ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา (Superior) หรือ ผู้ใต้บังคับบัญชา (Subordinate) ส่วน Himmelman, Arthur T (1996) ได้สนับสนุนว่า การพยายามสร้างความร่วมมือนั้นควรมุ่งเน้นไปที่ การท้าทายกำลังความสัมพันธ์ที่ยังคงอยู่และการลดทอนความไม่เท่าเทียมกัน แทนที่จะมุ่งเน้นเพียงการริเริ่มการบริการสังคมและการใช้

งบประมาณอย่างคุ้มค่าเท่านั้น Himmelman, Arthur T ยังได้เสนอว่าการทำให้ความร่วมมือกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและเกิดขึ้นบ่อย ๆ ในอนาคตเป็นสิ่งที่จำเป็น ความร่วมมือจะต้องมีการแบ่งปันความรับผิดชอบร่วมกัน มีอำนาจร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาชุมชนในวงกว้าง และในขณะที่ชุมชนให้ความร่วมมือจะต้องมีการปรับสมดุลระหว่างการปกครองและการจัดการไปด้วย ถ้าให้น้ำหนักในเรื่องอำนาจและความสำเร็จมากกว่าความต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อาจทำให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกเหมือนถูกบังคับให้เข้าร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดโอกาสในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและวิธีปฏิบัติ สอดคล้องกับ Hardy, Cynthia, Thomas B. Lawrence, and David Grant (2005) ที่สนับสนุนว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร โดยเฉพาะความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างการสนทนาในกลุ่มสมาชิกและความสำเร็จขององค์กรพันธมิตรโดยองค์ประกอบสำคัญ เพราะจะช่วยให้เกิดความสมดุลในความสัมพันธ์ของการสนทนาในการทำงานร่วมกันอย่างตรงไปตรงมาในหมู่สมาชิก ยิ่งไปกว่านั้นการตีความตามเจตนารมณ์ร่วมกันก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน เพราะจะนำมาซึ่งความเห็นพ้องต้องกันในองค์กร โดยสมาชิก จะทำการปรึกษาเพื่อหาสาเหตุ วิธีการแก้ปัญหาและกำหนดเป้าหมายของปัญหาที่องค์กรต้องการแก้ไข ในขณะที่ผู้เข้าร่วมได้ทำการเริ่มและดำเนินความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องก็จะก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรพันธมิตรซึ่งมีสิทธิตามกฎหมายอย่างถูกต้อง

4) เวทีสนทนามีการจัดขึ้นอย่างเป็นทางการและมีการพบปะร่วมกัน (Chris Ansell and Alison Gash, 2007)

5) เวทีสนทนามีจุดมุ่งหมายที่ทำให้เกิดการตัดสินใจแบบฉันทามติ (Chris Ansell and Alison Gash, 2007) สอดคล้องกับ Robert Agranoff และ Michael McGuire (2003) ที่ได้เสนอว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันและการสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Reaching agreement) โดยอาศัยหลักฉันทามติและการสร้าง ความสมานฉันท์ (Consensus-based agreement) ให้เกิดขึ้น ในขณะที่ Innes, Judith.E. and David E. Booher (1999) ได้ศึกษาเชื่อมโยงกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผนร่วมกันว่าการสร้างฉันทามติก่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสร้างนโยบาย ซึ่งในที่นี้ทำให้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของผู้ถือผลประโยชน์และการเสนอผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในองค์กรทุกคนผ่านระบบอย่างทั่วถึง กรอบความคิดของการสร้างฉันทมตินั้นจำเป็นต้องมีความชอบธรรมในเรื่องของการสื่อสาร ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการสนทนาและการแบ่งปันความรู้ผลลัพธ์ที่ได้นั้นไม่ได้มีเพียงแค่ผลที่ชัดเจนแต่ยังมีผลที่ไม่ชัดเจนรวมอยู่ด้วย ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางปัญญาและทุนทางการเมือง จากการวิจัยพบว่า การสร้างฉันทามติมีข้อดีคือ มีอิทธิพลต่อสาธารณะและถือเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับสมาชิกทุกคน สุดท้ายนี้กระบวนการและผลลัพธ์ของการสร้างฉันทามติยังไม่ชัดเชนแต่กระบวนการก่อให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวาง ยิ่งไปกว่านั้น มีความเป็นไปได้ว่าฉันทามติจะนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาได้

6) มุ่งเน้นความร่วมมือกันในเรื่อง นโยบายสาธารณะหรือการจัดการภาครัฐ Chris Ansell and Alison Gash (2007)

การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) เกิดขึ้นมาเพื่อการตอบสนองต่อความล้มเหลวของการดำเนินงานต่อเนื่อง และค่าใช้จ่ายที่สูง และการเมืองที่เน้นการ ควบคุม การ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วยงาน บพท.

บริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ความขัดแย้ง ของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และความล้มเหลวในเรื่องภาระรับผิดชอบของการจัดการ ดำเนินการได้ แนวโน้มของความร่วมมือกันยังเกิดขึ้นจากการ ขยายตัวขององค์ความรู้และความสามารถของสถาบันต่าง ๆ ในฐานะที่ความรู้ที่ก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ มากขึ้น และแพร่หลายมากขึ้น และโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันกลายเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและต้องพึ่งพาความต้องการความร่วมมือกันเพิ่มขึ้น

สรุปองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจการแบบร่วมมือกัน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เวทีสนทนาจะเริ่มโดยหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ 2) ต้องมีผู้เข้าร่วมเวทีสนทนาประกอบด้วยตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ 3) ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจและไม่ได้เป็นเพียงแค่ "ที่ปรึกษา" 4) เวทีสนทนามีการจัดขึ้นอย่างเป็นทางการและมีการพบปะร่วมกัน 5) เวทีสนทนามีจุดมุ่งหมายที่ทำให้เกิดการตัดสินใจแบบฉันทามติ 6) มุ่งเน้นความร่วมมือกันในเรื่อง นโยบายสาธารณะหรือการจัดการภาครัฐ องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน และสามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้

4. กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน

กระบวนการสำคัญที่จะสามารถนำมาสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างตัวแสดงทางนโยบาย มีรายละเอียดดังนี้ Gray, Barbara and Donna Wood (1991) ได้กล่าวว่าลักษณะที่สำคัญของกระบวนการการร่วมมือคือ เป้าหมายที่วางไว้ในระยะยาวซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การจัดการและระยะเวลาของการร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน ผลของความร่วมมือนั้นรวมถึงการแก้ปัญหา มาตรฐานร่วมกันที่สัมฤทธิ์ผลและการดำรงไว้ซึ่งองค์กรพันธมิตรนั้นจนถึงที่สุด สรุปว่า ไม่มีทัศนคติของผู้ใด รวมถึงเงื่อนไขเบื้องต้น กระบวนการหรือผลลัพธ์ที่สามารถสร้างกรอบความคิดของความร่วมมือได้อย่างถูกต้องตรงจุด เนื่องจากสาระมีความกว้างมาก การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระยะยาว สอดคล้องกับ Robert Agranoff & Michael McGuire (2003) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Collaborative Activity and Strategy” “Linkages in Collaborative Management” โดยอธิบายรูปแบบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการสร้างความร่วมมือซึ่งมี 5 รูปแบบ และแนวคิดของ Ansell, Chris and Alison Gash. (2007) ได้กล่าวถึง กระบวนการความร่วมมือกัน (collaborative process) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) สอดคล้องกับแนวคิดของ Ansell, Chris and Alison Gash. (2007) ที่ได้ให้ความสำคัญในการค้นหาความขัดแย้งองค์กรที่เป็นเครือข่ายที่จะมาทำงานร่วมกัน

2) การแสวงหาแนวทางร่วมกัน (Adjustment Seeking) สอดคล้องกับAnsell, Chris and Alison Gash. (2007) ที่ได้มุ่งให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นเงื่อนไขกำหนดระดับขั้นพื้นฐานของความไว้วางใจ เพราะหากองค์กรที่จะร่วมมือกันทำงานสามารถสร้างความไว้วางใจได้ ก็จะสามารถทำให้การดำเนินการบรรลุความสำเร็จได้ง่ายด้วย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาตและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

3) กระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำยุทธศาสตร์ (Policy Making and Strategy-Making) สอดคล้องกับ Ansell, Chris and Alison Gash. (2007) ที่มุ่งให้เห็นความสำคัญของการออกแบบสถาบัน ว่าองค์กรที่ผ่านการตกลงกันต้องมีการกำหนดนโยบาลและจัดทำแผนร่วมกันเพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในระยะยาว

4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) โดยAnsell, Chris and Alison Gash. (2007) ได้ใช้คำว่าทุนทางสังคมที่กลายเป็นทรัพยากรหรือหนี้สินในช่วงการทำงานร่วมกันสอดคล้องกับ Robert Agranoff & Michael McGuire (2003) ที่ระบุถึงกระบวนการว่าการสร้างความร่วมมือต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร

5) การดำเนินโครงการทำงานร่วมกัน (Project-based work) สอดคล้องกับ Ansell, Chris and Alison Gash. (2007) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำแสดงให้เห็นเป็นทั้งผลงานที่สำคัญหรือบริบทของกระบวนการความร่วมมือกัน

โดยสรุปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะนำแนวคิดของ Robert Agranoff & Michael McGuire. (2003) และแนวคิดของ Ansell, Chris and Alison Gash (2007) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการในการสร้างความร่วมมือที่สอดคล้องกัน 5 ขั้นตอน อันประกอบด้วย การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาแนวทางร่วม การกำหนดนโยบาย การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการดำเนินนโยบายร่วมกัน ในการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1. ความหมายนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางที่ถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรหรือตัวบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายภายใต้ระบบการเมืองนั้น ๆ จะครอบคลุมตั้งแต่สิ่งที่รัฐบาลตั้งใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำในการแบ่งสรรทรัพยากรหรือคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสาธารณะหรือจัดการกับปัญหาสาธารณะ อาทิ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นต้น กล่าวได้ว่า นโยบายจะเป็นแนวทางปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางปฏิบัติมักมีลักษณะกว้าง ๆ เป็นนามธรรม ก่อนที่จะแปลงนโยบายที่มีลักษณะกว้าง ๆ มาเป็นแผนงาน และโครงการในลำดับต่อไป

ในการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้หลักนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้สะท้อนสภาพปัญหาที่ตรงจุด ถูกต้อง แม่นยำ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเฉพาะในจังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นแบบอย่างในการขยายผลในพื้นที่เป้าหมายอื่นต่อไป

โดยทั่วไปแล้ว นโยบายสาธารณะจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง (หรือหลายๆ ขั้นตอนเรียงกันก็ได้) ของกระบวนการกำหนดนโยบาย ซึ่งมีขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

1) การก่อตัวของนโยบาย (policy formation)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2) การเตรียมนโยบายและเสนอร่างนโยบาย (policy formulation)
3) การอนุมัติหรือประกาศเป็นนโยบาย (policy adoption)
4) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (policy implementation)
5) การประเมินผลนโยบาย (policy evaluation)
6) การปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกนโยบาย (policy revision or termination)

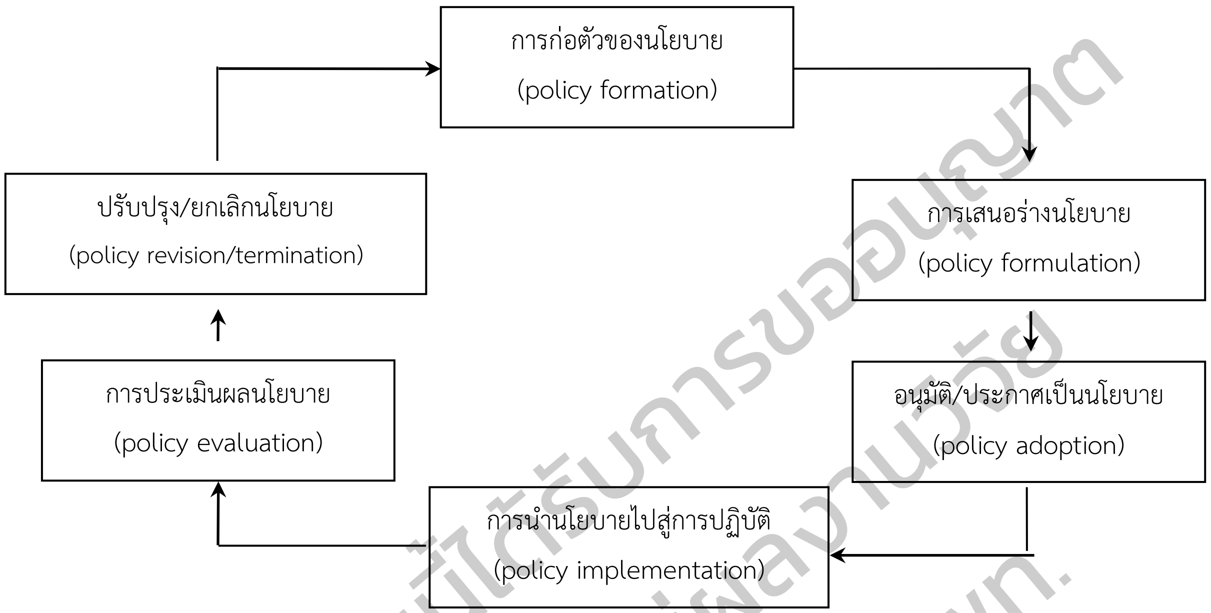

รูปที่ 2.1 ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการกำหนดนโยบาย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการทบทวนผลงานทางวิชาการด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่า นักทฤษฎีได้อธิบายนิยามความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายแนวทาง โดยส่วนใหญ่มีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันมาก แต่อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ผู้คณะผู้วิจัยขอสรุปผลงานของนักวิชาการคนสำคัญทางนโยบายสาธารณะ ดังนี้

เพรสแมนและวิลดาฟสกี้ (Jeffrey L. Pressman and Aaron Wildavsky, 1979 : xx-xxi อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2552 : 87-88) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การผลิตผลลัพธ์ออกมา การทำให้สำเร็จ ซึ่งเป็นความหมายที่ทั้งสองนำมาจากปทานุกรมของเวปสเตอร์และโรเจ็ท (Webster and Roget) ทั้งสองได้ขยายความต่อไปด้วยว่า “implementation” โดยตัวเองนั้นไม่มีความหมายที่สมบูรณ์ คำถามที่ต้องตอบคือ นำอะไรไปปฏิบัติ คำตอบก็คือนโยบาย นั่นคือต้องมีนโยบายเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายโดยทั่วไปจะต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เงื่อนไขแรกเริ่มและผลที่มุ่งหวัง ถ้ามีเงื่อนไป X เกิดขึ้น ณ เวลาที่ t1 จะเกิดผลลัพธ์ Y ขึ้น ณ เวลาถัดไปคือ t2 เพรสแมนและวิลดาฟสกี้ ได้ยกตัวอย่างกรณีประเทศสหรัฐว่าถ้า

รัฐบาลกลางสหรัฐฯ ยินยอมให้เงินช่วยเหลือในรูปของเงินกู้และเงินให้เปล่าแก่เมืองโอคแลนด์ ซึ่งมีปัญหาเรื่องผิวและการว่างงาน และเมืองโอคแลนด์เอาเงินที่ได้รับไปจ้างกลุ่มคนที่ด้อยการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ เช่น คนผิวดำ คนสูงอายุและผู้หญิง (นี่คือเงื่อนไข X ณ เวลาที่ t1) กลุ่มชนที่ด้อยโอกาสในสังคมนี้จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งและไม่ว่างงานต่อไป (นี่คือผลลัพธ์ฯ ที่เกิดขึ้น ณ เวลาถัดไป) การนำนโยบายไปปฏิบัติในที่นี่คือการทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การสร้างงานให้กลุ่มชนที่ด้อยโอกาสในสังคมภายหลังจากที่รัฐบาลกลางได้ให้เงินช่วยเหลือเรียบร้อยแล้ว (ซึ่งเป็นเงื่อนไขแรกเริ่มที่กำหนดไว้) การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่ใช่การสร้างเงื่อนไขแรกเริ่มขึ้นมา แต่เป็นการดำเนินงานภายหลังที่มีเงื่อนไขแรกเริ่มเกิดขึ้นแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจพิจารณาได้ว่าเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กับการกระทำเพื่อให้บรรลุสิ่งที่มุ่งหวัง

แมซมาเนียน และซาบาร์เทียร์ (D.A. Mazmanian and P.A. Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2552 : 88) ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเริ่มจากการพิจารณาความหมายที่ระบุไว้ในปทานุกรมเช่นเดียวกับ เพรสแมน และวิลดาฟสกี้ จากนั้นทั้งสองให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการในการนำเอานโยบายพื้นฐานทั่วไปมาดำเนินการให้ลุล่วงไป นโยบายพื้นฐานอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำพิพากษาศาล คำสั่งของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรีก็ได้

จากความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ เพรสแมน วิลดาฟสกี้ แมซมาเนียน และซาบาร์เทียร์ที่ยกมาข้างต้นนั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันมาก โดยเพรสแมนและวิลดาฟสกี้ ได้ให้ความหมายที่ค่อนข้างกว้าง ส่วนแมซมาเนียนและซาบาเทียนร์ค่อนข้างจะมองการนำนโยบายไปปฏิบัติจากทรรศนะทางกฎหมายและมองจากระดับมหภาค อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่มักเห็นพ้องต้องกันในประเด็นที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประเด็นประเด็นแรก คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีขั้นมีตอนในการดำเนินกิจกรรมไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราวแล้วเลือนหายไป เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา และประเด็นที่สอง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย ซึ่งแฝงความหมายว่า ก่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องมีตัวนโยบายก่อนและต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์กำหนดไว้ด้วย นั่นคือ การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอนนโยบายทั้งหมด โดยเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องจากการกำหนดนโยบาย (ศุภชัย ยาวะประภาษ, 2552 : 90)

วรเดช จันทรศร (2548 : 18) ให้นิยามว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมดปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายที่กำหนดไว้

กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีส่วนสำคัญอยู่ 4 ส่วน ได้แก่ (Larry N. Gerston, 1983: 98-99 อ้างถึงใน เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550: 334)

1) การจัดตั้งหน่วยงานและบุคลากรใหม่เพื่อนำนโยบายใหม่ไปปฏิบัติ หรือมองหมายให้หน่วยงานและบุคลากรที่มีอยู่นำนโยบายไปปฏิบัติ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2) แปลงจุดมุ่งหมายและเจตนาของฝ่ายนิติบัญญัติไปเป็นกฎระเบียบในการปฏิบัติและพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติใช้เป็นแนวทาง

3) ประสานการใช้ทรัพยากรและงบประมาณกับกลุ่มเป้าหมาย แบ่งความรับผิดชอบภายในหน่วยงานระหว่างหน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) จัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลตารมจุดมุ่งหมายของนโยบาย

มยุรี อนุมานราชธน (2553 : 218) อธิบายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งอาจเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีให้เป็นแนวทาง/แผนงาน/โครงการกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ การวางแผนโครงการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กำหนด การออกแบบองค์การ และการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางการดำเนินงานโครงการที่กำหนดไว้

ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2554 : 273) สรุปว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่อยู่ตรงกลางระหว่างขั้นตอนการกำหนดนโยบายและขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติจะดำเนินไปได้เมื่อมีการลดความเป็นนามธรรมของนโยบายให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการแปลงนโยบายให้เป็นแผน (plan) แผนงาน (program) โครงการ (project) และกิจกรรม (activity) ตามลำดับ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ ซึ่งการจะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก แผลมีผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกเหนือจากผู้มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติแล้วเป็นจำนวนมากเช่นกัน ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบาย กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน หน่วยราชการอื่น สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจในประเด็นนโยบายนั้นๆ เป็นต้น

คณะผู้วิจัยขอสรุปว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนที่ทำให้นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่เป็นนามธรรม สามารถบรรลุเป้าหมายหรือเกิดผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) อย่างเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มี ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ เทคโนโลยี ฯลฯ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

3. ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

มีนักวิชาการคนสำคัญในด้านทฤษฎีการปฏิบัตินโยบายของประเทศไทย คือ วรเดช จันทรศร (2548 : 34-45) ได้สรุปว่า การนำนโยบายระดับชาติไปปฏิบัติต้องอาศัย

(1) หน่วยงานระดับสูง ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและต้องทำให้หน่วยงานระดับล่างนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติโดยใช้วิธีที่เหมาะสม เรียกว่า *“การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค”*

(2) หน่วยงานระดับล่าง เมื่อได้รับการถ่ายทอดนโยบายจากหน่วยงานระดับบนแล้ว ก็จะต้องกำหนดนโยบายภายในของตนเอง ให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ เรียกว่า *“การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค”*

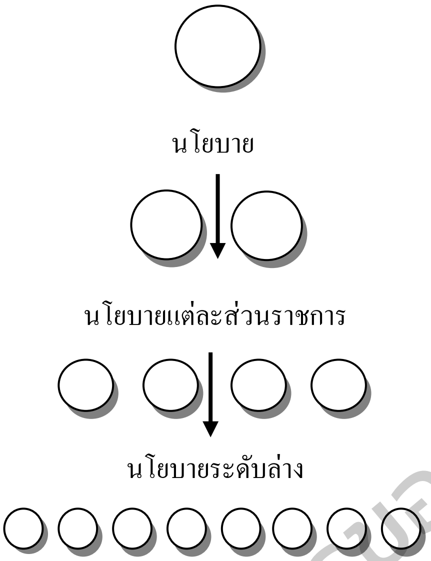

ที่มา : วรเดช จันทรศร, 2548 : 35

รูปที่ 2.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค

4. การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro Implementation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมไปจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย สิ่งนี้ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย และปัญหาที่สำคัญคือการที่หน่วยงานในระดับสูงไม่สามารถทำให้หน่วยงานระดับล่างหรือหน่วยงานที่ให้บริการของรัฐนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างตรงตามเจตจำนงของนโยบาย (policy intent) ทำให้เกิดความล้มเหลวหรือความล่าช้าในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกได้แก่ขั้นตอนการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ และขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับ (adopt) แนวทางของแผนงานหรือโครงการนั้นไปปฏิบัติต่อ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

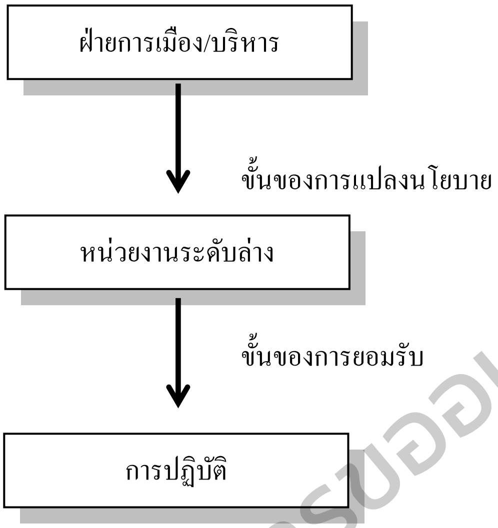

ที่มา : วรเดช จันทรศร, 2548 : 36

รูปที่ 2.3 ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนของการแปลงนโยบาย

เมื่อทางฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารได้ทำการกำหนดนโยบายออกมาในรูปใดรูปหนึ่งแล้ว ปกติจะมีการระบุให้หน่วยงาน ส่วนราชการ หรือองค์การหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่แปลงนโย บายนั้นออกมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติแผนงาน หรือโครงการ ในประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าวมักจะได้แก่ กระทรวง ทบวง หรือกรม ที่จะเป็นฝ่ายแปลงนโยบายนั้นออกมาเพื่อให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างถือปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2548 : 37) สรุปว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลทำให้นโยบายถูกเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์เดิม คือ

(1) ความคลุมเครือหรือการขาดความเฉพาะเจาะจงของนโยบาย

(2) ความหลากหลายในเป้าหมายของนโยบาย

(3) ระดับความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบมี

(4) ระดับความร่วมมือและความจริงใจในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ

ขั้นตอนของการยอมรับนโยบาย

การยอมรับนโยบาย คือ การทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ในการทำให้หน่วยงานระดับล่างยอมรับแนวทางดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

หลายอย่าง เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนประโยชน์ที่รัฐควรจะให้กับหน่วยงานระดับล่าง ปัจจัยหลังนี้จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในอันที่จะสร้างความเต็มใจให้หน่วยงานระดับล่างรับนโยบายไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การยอมรับโครงการของหน่วยงานระดับล่างยังไม่สามารถประกันได้ว่านโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ การยอมรับอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ ถ้าหากหน่วยงานระดับล่างขาดความร่วมมือร่วมใจ

1) การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคเริ่มต้นจากการที่หน่วยงานระดับล่างรับนโยบาย แผนงานหรือโครงการมาจากเบื้องบน แล้วนำนโยบาย แผนงานหรือโครงการนั้นมาปรับเปลี่ยนให้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน โดยจะต้องอาศัยพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานในแต่ละหน่วยงานเดิมก่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำได้ยาก เพราะในความเป็นจริงแล้ว เมื่อหน่วยงานได้รับนโยบายใดๆ มาแล้วก็จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานโดยอัตโนมัติ ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัญหาที่สำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการระดมพลัง (mobilization) ขั้นตอนการปฏิบัติ (deliverer implementation) และขั้นตอนในการสร้างความเป็นปึกแผ่น (institutionalization) หรือความต่อเนื่อง (continuation) ในองค์การ

ขั้นการระดมพลัง

ในขั้นตอนนี้ หน่วยงานในระดับล่างจะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบายและการแสวงหาการสนับสนุน ในกิจกรรมแรก หน่วยงานในระดับล่างจะพิจารณาว่านโยบายจากส่วนกลางมีความเหมาะสม มีความสำคัญเร่งด่วน ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงานและสามารถสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่เพียงใด หากหน่วยงานในระดับล่างเห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่มีความสำคัญ ไม่เกี่ยวกับหน้าที่หลักของหน่วยงาน ความผูกพันของหน่วยงานในระดับล่างที่มีต่อนโยบายนั้นก็จะไม่มี

กิจกรรมที่สองซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสวงหาความสนับสนุนทางส่วนตัวจากสมาชิกในหน่วยงานตลอดจนบุคคลสำคัญหรือองค์การอื่นๆ ก็เป็นเรื่องสำคัญ การสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในท้องถิ่นเข้ามาร่วมกันออกแบบ หรือกำหนดโครงการของท้องถิ่นที่จะจัดทำเสียตั้งแต่เบื้องแรกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสำเร็จและความต่อเนื่องให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นการปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง ในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติโดยตรง ผู้ปฏิบัติอาจทำการตัดสินใจ หรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานประจำขึ้น หรืออาจนำเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้ามาใช้ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติในระดับล่างจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคล ลักษณะของการปฏิบัติหรือการให้บริการจึงไม่มีทางที่จะทำให้เป็นแบบฉบับเดียวกันได้ ดังนั้น การสร้างความสำเร็จของการปฏิบัติให้เกิดขึ้น

เอกสารฉบับนี้ได้รับการชอบคุณภาพและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

จึงขึ้นอยู่กับการแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ในแต่ละช่วงเวลา

ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ในระยะยาวของนโยบายใดก็ตามจะเกิดขึ้นไม่ได้หากนโยบายนั้นไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (continuation) โดยผู้ปฏิบัติ ถึงแม้ว่าระยะเวลานโยบายนั้นได้สิ้นสุดแล้ว แต่ก็ยังมีการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป การที่จะให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้หมายความว่า นโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวัน (routinization) ของผู้ปฏิบัติด้วย ขั้นตอนนี้จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากอีกขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากมีนโยบายจำนวนมากที่หน่วยปฏิบัติในระดับล่างมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติแต่ในช่วงระยะเวลาอันสั้น ในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลเลิกให้ความสนใจหรือเลิกให้งบประมาณ หน่วยงานระดับล่างก็มักจะเลิกปฏิบัติตามนโยบายนั้น ฉะนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องต้องหาทางทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนที่สองสืบทอดมาสู่ขั้นตอนที่สาม คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นเชิงสถาบัน หรือความต่อเนื่องในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับนโยบายนั้นให้ได้

คณะผู้วิจัยขอกล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการปฏิบัตินโยบาย แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ (1) หน่วยงานระดับสูง ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและต้องทำให้หน่วยงานระดับล่างนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติโดยใช้วิธีที่เหมาะสม เรียกว่า *“การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค”* (2) หน่วยงานระดับล่าง เมื่อได้รับการถ่ายทอดนโยบายจากหน่วยงานระดับบนแล้ว ก็จะต้องกำหนดนโยบายภายในของตนเอง ให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ เรียกว่า *“การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค”*

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกได้แก่ขั้นตอนการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ และขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับ (adopt) แนวทางของแผนงานหรือโครงการนั้นไปปฏิบัติต่อ

ส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการระดมพลัง (mobilization) ขั้นตอนการปฏิบัติ (deliverer implementation) และขั้นตอนในการสร้างความเป็นปึกแผ่น (institutionalization) หรือความต่อเนื่อง (continuation) ในองค์การ

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

แบบการวิจัย (Research Design) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้ทั้งระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

1. ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ในการออกแบบกระบวนการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเพื่อค้นหาและสอบทานข้อมูลให้มีคุณภาพให้ครบ 100% อ้างอิงตามฐานข้อมูล TPMAP หรือ จปฐ.

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งจังหวัด มีครัวเรือนยากจน (จปฐ) 8,646 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ) 710,393 คน คนยากจน (จปฐ) 37,650 คน และ "คนจนเป้าหมาย" คือคนจน (จปฐ) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 12,916 คน และไม่ได้ลงทะเบียนคนจน 5,000 คน ครบคลุม 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บาน ในการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในการสำรวจข้อมูล 5 มิติ ทุกคนที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 12,916 คน และไม่ได้ลงทะเบียนคนจน 5,000 คน เพื่อทำสำรวจเชิงปริมาณแบบมุ่งเป้า แม่นยำ ใช้แบบสอบถามในสำรวจคนจนเป้าหมาย

มุ่งการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมผ่าน กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มาวิเคราะห์ หาข้อสรุปเชิงทฤษฎี โดยมีขั้นตอนการทำวิจัยและพัฒนาดังนี้

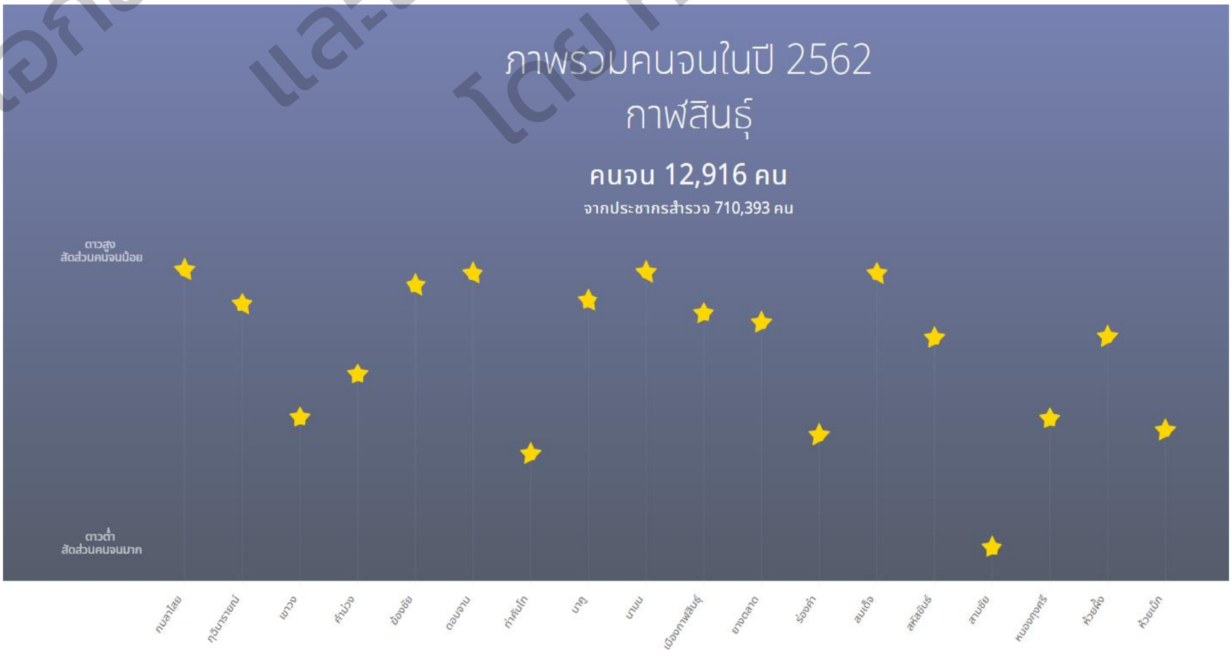

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ตารางที่ 3.1 คนจนเป้าหมายจังหวัดกาฬสินธุ์ แยกตามอำเภอ 18 อำเภอ จำนวน 12,916 คน (เดิม)

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนคนจนตาม TPMAP (คน)
1.	กมลาไสย	16
2.	กุฉินารายณ์	679
3.	เขาวง	1008
4.	คำม่วง	921
5.	ฆ้องชัย	82
6.	ดอนจาน	22
7.	ท่าคันโท	1,411
8.	นาคู	182
9.	นามน	26
10.	เมืองกาฬสินธุ์	1,117
11.	ยางตลาด	1,194
12.	ร่องคำ	473
13.	สมเด็จ	62
14.	สหัสขันธ์	587
15.	สามชัย	1,372
16.	หนองกุงศรี	1,670
17.	ห้วยผึ้ง	399
18.	ห้วยเม็ก	1,690

หมายเหตุ : คนจน 1 คน สามารถยากจนได้มากกว่า 1 ด้าน

ที่มา: https://www.tpmap.in.th/2562/46

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

2. ระเบียบวิธีการเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ (ชาย โพธิสิตา, 2547) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐเพื่อค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และการกำหนดแนวทางแก้ไข การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อเวทีสาธารณะ การศึกษาครั้งนี้ใช้อธิบายสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยง จากการสังเกตเชิงประจักษ์ (Empirical Observation) (สุภางค์ จันทวานิช,2540) และใช้การตีความ (Interpretative) เข้ามา

วิเคราะห์ผลการศึกษาด้วย โดยผลการศึกษาถูกสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดทำแผนชุมชนแบบร่วมมือต่อไป

2.1 ขั้นตอนวิจัยเพื่อพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดครบ 100%

ขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

1) การสำรวจข้อมูลคนจน ปัญหา และศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (document research) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (primary sources) ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อสำรวจบริบทของการพัฒนาคนจนทั้ง 3 รูปแบบ คือ การช่วยเหลือคนจนรายครัวเรือน การทำ Package ช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้าง โดยลงพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอที่มีความจำเพาะทางด้านทุนและสอดคล้องกับบริบทของโครงการวิจัย คือ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอนามน อำเภอสหัสขันธ์ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลแก่เวทีคนจนระดับชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมต่อไป

(2) ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ เอกสาร บันทึก และรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดข้อมูลข่าวสาร บทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ เอกสารงานประชุมสัมมนาทางวิชาการ และเอกสารงานศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ออกแบบนวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาคนจนยากไร้ โดยใช้ KHM ที่มีระดับ Oprerating ในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้านที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาย ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคมซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบTPMAPยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ ในส่วนของระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน อาจทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนสามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้

ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนใน

ระดับพื้นที่ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบ ดังนี้ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ดังรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 ระบบการทำงานของระบบ KHM

เพื่อให้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่สามารถรองรับการบริหารจัดส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องที่ และท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สามารถให้ติดตามและให้ความช่วยเหลือ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะที่ 2 ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองรับการทำงานของระบบ เพิ่มฟังก์ชันในการทำงานที่รองรับทั้งในส่วนของ data analytic demand report เป็นต้น

3) การวิจัย การปรับปรุงการวิจัย การทดลองและการปรับปรุง

วิเคราะห์การนำไปสู่การปฏิบัติและการเชื่องโยง Demand-Supply ของ 3 อำเภอเป้าหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของการ จากนั้นมีการตรวจสอบความถูกต้องของผลการดำเนินการ โดยวิธี Investigator Triangulation คือนำเสนอวิธีการดำเนินการ ผลของการดำเนินงานระยะ 1 มาวิเคราะห์ และปรับทิศทางร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย จัดทำ KM แก้ไขปัญหาความยากจน จากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ระดับท้องถิ่น ร่วมกันทั้ง 3 ท้องถิ่นเป้าหมาย รวมถึงระดับอำเภอ 18 อำเภอในการใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ติดตาม สร้างระบบการส่งต่อความช่วยเหลือให้สมบูรณ์ เสนอช่องว่างการแก้ไขปัญหาความยากจน

4) การพัฒนา

หน่วยงานระดับท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดนำไปพัฒนา และขับเคลื่อน การส่งต่อความช่วยเหลือของคนจนหนี้สิน และคนจนยากไร้ ได้อย่างครบกระบวนการ และนำออกจากความยากจนในที่สุด หน่วยในการศึกษาครั้งนี้เป็นชุมชนและครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะที่ 1 จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งจังหวัด มีครัวเรือนยากจน (จปฐ) 8,646 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ) 710,393 คน คนยากจน (จปฐ) 37,650 คน และ "คนจนเป้าหมาย" คือคนจน (จปฐ) ซึ่งมีคนจนเป้าหมาย (2562) 12,912 คน คิดเป็น 6,795 ครัวเรือน และสามารถสอบทานข้อมูลจากฐานข้อมูล Kalasin Hapiness V.1 (พัฒนาโดยจังหวัดกาฬสินธุ์และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์) และครัวเรือนนอกเหนือจากฐานข้อมูลทั้ง 2 แหล่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพิ่มอีกจำนวน 2,640 ครัวเรือน และไม่ได้ลงทะเบียนคนจน ครบคลุม 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บาน ในการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในการสำรวจข้อมูล 5 มิติ ทุกคนที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ 12,916 คน และไม่ได้ลงทะเบียนคนจน เพื่อทำสำรวจเชิงปริมาณแบบมุ่งเป้า แม่นยำ ใช้แบบสอบถามในสำรวจคนจนเป้าหมาย ทั้งนี้สามารถดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้ รวมครัวเรือนเป้าหมายในการสอบทานข้อมูลที่ดำเนินการในปี 2563 ทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน โดยในปี 2564 จะดำเนินการค้นหาและสอบทานคนจนให้ครบ 100 % คือจำนวน 10,114 คนซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 720 ครัวเรือน และเพิ่มเติมจากการประชาคุ้มเพื่อยืนยันความแม่นยำของข้อมูล จำนวน 1 เท่าของสัดส่วนคนจนเป้าหมาย คือ 720 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,440 ครัวเรือน

สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่เพิ่มใหม่

หน่วย: ครัวเรือน

ลำดับ	อำเภอ	(1) เป้าหมาย	(2) สัดส่วนเพิ่มใหม่	(1)+(2) รวม
รวม		9,883	261	10,144
1	ห้วยเม็ก	998	26	1,024
2	กุฉินารายณ์	702	19	721
3	ร่องคำ	301	8	309
4	ดอนจาน	37	1	38
5	ฆ้องชัย	136	4	140
6	นามน	248	7	255
7	กมลาไสย	267	7	274
8	สมเด็จ	109	3	112
9	หนองกุงศรี	1,109	29	1,138
10	สหัสขันธ์	447	12	459
11	ท่าคันโท	704	19	723
12	สามชัย	672	18	690
13	คำม่วง	741	20	761
14	ห้วยผึ้ง	304	8	312
15	นาคู	207	5	212
16	เขาวง	799	21	820
17	เมือง	984	25	1,009
18	ยางตลาด	1,118	29	1,147

กลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการ “โมเดลแก้จน” อยู่ในพื้นที่ 3 อำเภอ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีเงื่อนไขในการเลือกพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

(1) เป็นพื้นที่กระจุกตัวของความยากจน

(2) มีศัพยภาพเชิงพื้นที่และหน่วยงานที่จะบูรณาการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา

(3) มีกลไกการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจและภาควิชาการ\

(4) มีบุคคลและกลุ่มคนที่สามารถเข้าร่วมได้

จากเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่เป้าหมาย สามารถอธิบายอำเภอเป้าหมายในการขับเคลื่อน Operating Model ได้ทั้งหมด 3 อำเภอ ดังนี้

1) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นเป็นลำดับ 5 จาก 18 อำเภอ แต่มีความพิเศษที่ความหนาแน่นของชุมชนและการกระจุกตัวของคนจนเป้าหมายมากที่สุดในจังหวัดคือ คนจนเมืองเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ด้านศัพยภาพเชิงพื้นที่และหน่วยงานที่จะบูรณาการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา อำเภอเมืองกาฬสินธุ์มีทุนกายภาพในระดับ 3.06 พออยู่ได้ ดังรูปที่ 2.2

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

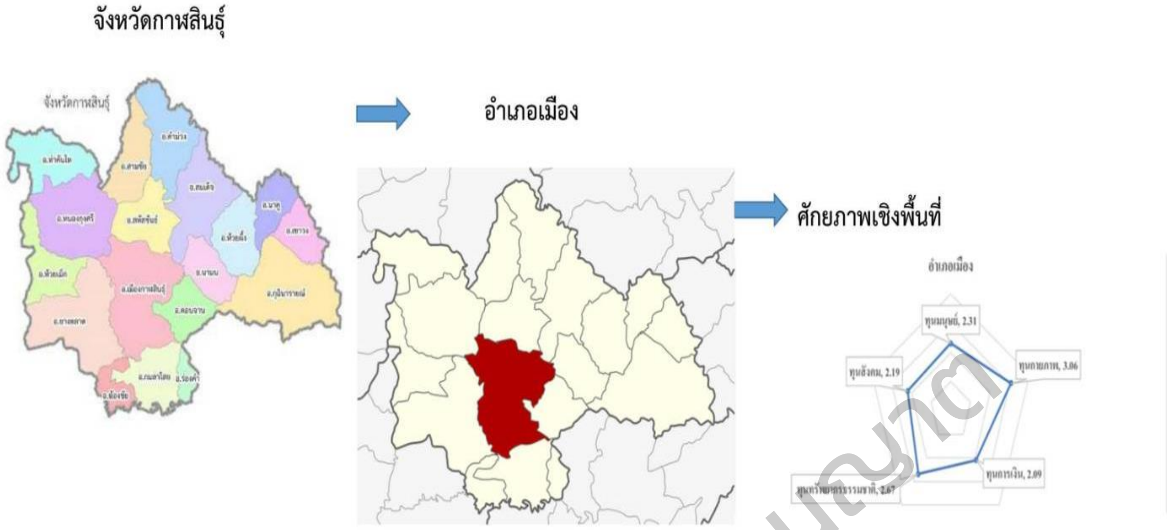

รูปที่ 3.2 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

อำเภอเมืองกาฬสินธุ์มีศักยภาพการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใด/ว่าด้วยความเร็ว ความถูกต้อง น่าเชื่อถือของข้อมูล การรับรู้/ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล ในระดับที่สูงกว่าพื้นที่อื่น มีกลไกการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจและภาควิชาการ อาทิ พอช. สภาองค์กรชุมชน เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นท้องถิ่นที่มีคุณภาพ สภาเกษตรกร กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร และมีบุคคลและกลุ่มคนที่เป็นคนจนเมือง หน่วยงานองค์กรที่จะขับเคลื่อน KHM ที่สามารถเข้าร่วมโครงการได้

2) **อำเภอนามน** จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นในด้านทุนที่ศักยภาพทุนทุกด้านอยู่ในระดับอยู่ยาก ทุกด้าน มีจำนวนคนจนในพื้นที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก นามนเป็นพื้นที่ที่นอกเขตชลประทาน มีประชากรไม่หนาแน่น มีการกระจุดตัวของคนจนชนบท อย่างไรก็ตามความน่าสนใจของอำเภอนามนคือ กลไกการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจและภาควิชาการ มีความร่วมมือในการขับเคลื่อนภาคเกษตร คือ การขับเคลื่อนเกษตรแปลงใหญ่ร่วมกับบริษัทเบรทาโก อำเภอและภาคท้องถิ่นในการเข้ามาขับเคลื่อนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะสามารถนำมาเชื่อโยงการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านกลุ่มที่เข้ามาเป็นตัวเชื่อมในแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งระบบ ดังแสดงในรูปที่ 3.3 และ 3.4

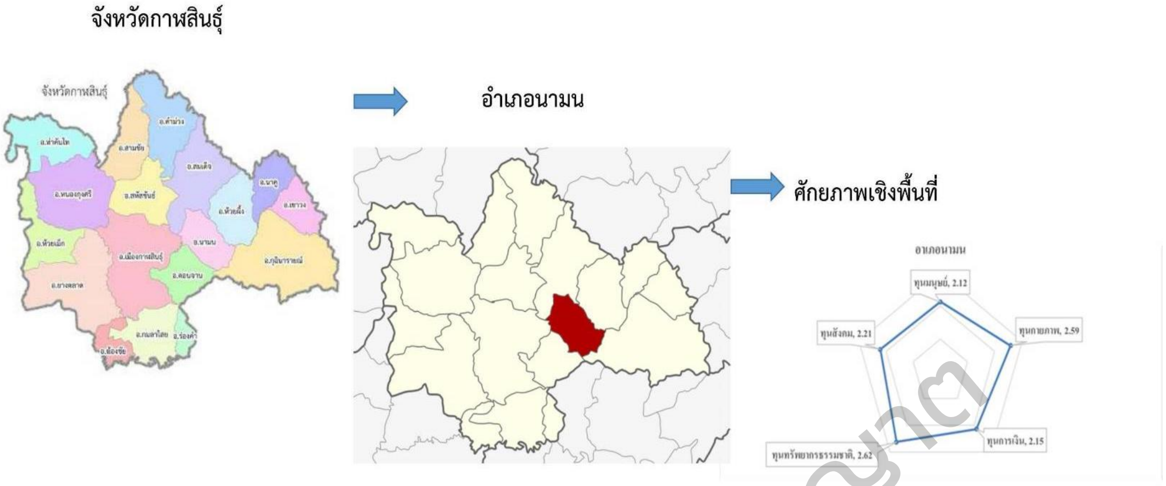

รูปที่ 3.3 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ 3.4 Supply Chain ผักของกลุ่มเกษตรกรอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

3) **อำเภอสหัสขันธ์** จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตชลประทานของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีศักยภาพด้านทุนกายภาพ 3.10 คืออยู่ในระดับใช้ได้ และมีความโดดเด่น ด้านปัจจัยที่ทำกิน(รวมชายฝั่งทะเลกรณีชาวประมงพื้นบ้าน) มีคะแนน 3.96 ระดับอยู่ได้ ซึ่งถือเป็นความน่าสนใจในการศึกษาศักยภาพด้านการทำกิน ซึ่งเชื่อมโยง ซึ่งจากรายงานผลการดำเนินโครงการวิจัยในปี 2563 ของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยให้ทุนการเงินเป็นตัวแปรตาม เนื่องจากมีความสำคัญมากที่สุดเมื่อดูจากระดับคะแนนเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ดังนี้

รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน (C1) คือ ตัวแปรตาม พบว่าตัวแปรต้นทุนกายภาพที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ได้แก่ ที่อยู่อาศัย (การเป็นเจ้าของ) /ว่าด้วยกรรมสิทธิ์และภาระหนี้สิน (B2), สภาพที่อยู่อาศัย (B3), สุขลักษณะที่อยู่อาศัย (B4), ไฟฟ้า พลังงานทางเลือก (B5), การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (B9), ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการ (B13) และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ และสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (B14.B15) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.5 – 0.8 หมายความว่าถ้ามีการพัฒนาปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย (การเป็นเจ้าของ) /ว่าด้วยกรรมสิทธิ์และภาระหนี้สิน (B2), สภาพที่อยู่อาศัย (B3), สุขลักษณะที่อยู่อาศัย (B4), ไฟฟ้า พลังงานทางเลือก (B5), การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (B9), ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการ (B13) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ และสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (B14.B15) จะส่งผลให้รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน (C1) เพิ่มมากขึ้น (จิระพันธ์ ห้วยแสนและคณะ,2564)

นอกจากนี้อำเภอสหัสขันธ์ยังมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นพลเมือง Active Citizen มีระดับการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับส่วนราชการ และภาคธุรกิจในพื้นที่ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเข้มแข็ง จะสามารถนำมาเป็นทุนในการพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างไร และนำมาพัฒนาต้นแบบการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่ใช้ศักยภาพจากทุนธรรมชาติให้กับพื้นที่อื่นต่อไป ดังแสดงในรูปที่ 2.5 และ 2.6

รูปที่ 3.5 ลักษณะพื้นที่และศักยภาพของอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ 3.6 Supply Chain ผลิตภัณฑ์จากปลาของอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) บนพื้นฐานคติแบบปรากฎการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ (ชาย โพธิสิตา, 2547) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐเพื่อค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และการกำหนดแนวทางแก้ไข การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อเวทีสาธารณะ การศึกษาครั้งนี้ใช้อธิบายสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยง จากการสังเกตเชิงประจักษ์ (Empirical Observation) (สุภางค์ จันทวานิช,2540) และใช้การตีความ (Interpretative) เข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วย โดยผลการศึกษาถูกสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการส่งต่อความช่วยเหลือและประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งส่วนของพื้นที่ ส่วนจังหวัด และส่วนกลาง

1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์นี้จะหาผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informants) ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ปลัดจังหวัด พัฒนาการจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด ประธานหอการค้า ประธานสภาอุตสาหกรรม นายอำเภอ ปลัดอำเภอ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ตลอดจนคนจนกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น เกณฑ์ที่จะใช้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล คือ การรู้ข้อมูล (Intensity) และความพอเพียงของข้อมูล (adequacy)

2) ข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus groups) โดยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ยืนยันข้อมูล กับการจัดเวทีเพื่อยืนยันครัวเรือนยากจนในระดับชุมชนซึ่งเป็นระดับเล็กที่สุดเพื่อให้เกิดการรับรู้ และกลไกความช่วยเหลือระดับชุมชนที่มองเห็นความยากจนร่วมกัน และสามารถส่งต่อความช่วยเหลือไปยังกลไกระดับท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้ จะขับเคลื่อนในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีความเหมาะสมในการขับเคลื่อน “โมเดลแก้จน” ดังนี้

(1) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ กลุ่มคนจนเมืองอำเภอเมืองกาฬสินธุ์แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล 180 หมู่บ้าน

1. กาฬสินธุ์	(Kalasin)	-	10.	ภูปอ	(Phu Po)	9 หมู่บ้าน
2. เหนือ	(Nuea)	12 หมู่บ้าน	11.	ภูดิน	(Phu Din)	14 หมู่บ้าน
3. หลุบ	(Lup)	15 หมู่บ้าน	12.	หนองกุง	(Nong Kung)	8 หมู่บ้าน
4. ไผ่	(Phai)	9 หมู่บ้าน	13.	กลางหมื่น	(Klang Muen)	12 หมู่บ้าน
5. ลำปาว	(Lam Pao)	11 หมู่บ้าน	14.	ขมิ้น	(Khamin)	11 หมู่บ้าน
6. ลำพาน	(Lam Phan)	16 หมู่บ้าน	15.	โพนทอง	(Phon Thong)	8 หมู่บ้าน
7. เชียงเครือ	(Chiang Khruea)	10 หมู่บ้าน	16.	นาจารย์	(Na Chan)	9 หมู่บ้าน
8. บึงวิชัย	(Bueng Wichai)	9 หมู่บ้าน	17.	ลำคลอง	(Lam Khlong)	10 หมู่บ้าน
9. ห้วยโพธิ์	(Huai Pho)					

(2) อำเภอนามน กลุ่มคนจนชนบทและไม่มีเขตชลประทาน อำเภอนามนแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 67 หมู่บ้าน

1. นามน	(Na Mon)	15 หมู่บ้าน
2. ยอดแกง	(Yot Kaeng)	18 หมู่บ้าน
3. สงเปลือย	(Song Plueai)	16 หมู่บ้าน
4. หลักเหลี่ยม	(Lak Liam)	9 หมู่บ้าน
5. หนองบัว	(Nong Bua)	8 หมู่บ้าน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

(3) อำเภอสหัสขันธ์ กลุ่มคนจนที่มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเป็นพื้นที่เขื่อนลำปาว โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 ตำบล 85 หมู่บ้าน

1. ภูสิงห์	(Phu Sing)	9 หมู่บ้าน	5. นิคม	(Nikhom)	7 หมู่บ้าน
2. สหัสขันธ์	(Sahatsakhan)	13 หมู่บ้าน	6. โนนแหลมทอง	(Non Laem Thong)	12 หมู่บ้าน
3. นามะเขือ	(Na Makhuea)	12 หมู่บ้าน	7. โนนบุรี	(Non Buri)	11 หมู่บ้าน
4. โนนศิลา	(Non Sila)	13 หมู่บ้าน	8. โนนน้ำเกลี้ยง	(Non Nam Kliang)	8 หมู่บ้าน

3) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (document research) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1) ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ เอกสาร บันทึก และรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัด

3.2) ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร บทสัมภาษณ์ บทวิเคราะห์ เอกสารงานประชุมสัมมนาทางวิชาการ และเอกสารงานศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การแสวงหาข้อมูลเพื่อให้ได้ซึ่งคำตอบและอธิบายตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทพื้นที่ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาไทยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยภาคสนามจะมีการลงพื้นที่วิจัยหลายครั้งในช่วง 9 เดือนของการทำวิจัยภาคสนาม ขั้นแรกผู้วิจัยได้ติดต่อกับหน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษาและได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการเพื่อดำเนินการงาน จากนั้นจะมีการติดตาม 1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ 2) สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสร้างการรับรู้ปัญหาร่วม จากกลุ่มที่กำหนดไว้ล่วงหน้า รวมทั้งการจัดทำเวทีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม 3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย ระดับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) เพื่อเป็นกรณีศึกษาตามวัตถุประสงค์ มีประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเลือกจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ดังนี้ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนโดยสัมภาษณ์ตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย โดยผู้วิจัยจึงได้เริ่มการสัมภาษณ์จากผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลหน่วยงานที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทางนโยบายทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามขึ้นแบบกว้างๆที่เป็นคำถามปลายเปิด (Opened Question) บนฐานแนวคิดการจัดทำแผนชุมชน จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยทำการศึกษาเอกสารตำราต่างๆ เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างกรอบมโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนแบบร่วมมือเพื่อใช้เป็นเครื่องมือขั้นต้นในการวิจัย ซึ่งผลการศึกษาในขั้นตอนนี้ทำให้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ผู้วิจัยได้ตัวแบบเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของเขตตามประเด็นที่ศึกษาทำให้แนวคำถามครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ในการตรวจสอบข้อมูลและความน่าเชื่อถือ ตามที่กล่าวมาแล้วย่อมก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูลระดับหนึ่ง และเมื่อได้ข้อมูลมาจากการถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำแล้วนำมาอ่าน ประกอบการฟังเทปซ้ำในกรณีที่ข้อมูลมีความคลุมเครือ รวมทั้งการตรวจข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย ผู้วิจัยจะได้ส่งรายงานผลการวิจัยให้ผู้นำ ผู้บริหารตรวจสอบผลการวิจัยเพื่อความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลใช้หลักการสุ่มตัวอย่างผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งได้จากผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ผู้วิจัยจึงได้เริ่มการสัมภาษณ์จากผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยผู้ที่ให้ข้อมูลเหล่านี้ได้รับการแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ มีความเข้าใจในบริบทของการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งนี้ผู้วิจัยเองก็ได้ทำการสำรวจข้อมูลของพื้นที่ตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลบางคนก่อนเป็นเบื้องต้นเพื่อให้ทราบแนวทางการตอบคำถามสัมภาษณ์สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ก่อนทำการวิจัยด้วย

การลงพื้นที่ภาคสนาม ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยการถามคำถามในลักษณะตะล่อม (Probe) เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลอย่างละเอียดในทุกมิติของการวิจัย ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลสะท้อน ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ ประสบการณ์ มุมมองที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สร้างขึ้น นำไปสู่ความเข้าใจในโลกทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คำพูดหรือคำบอกเล่าที่เกิดขึ้นจากการให้สัมภาษณ์เหล่านี้บางส่วนได้ผ่านการตีความโดยผู้วิจัย บางส่วนเป็นคำพุดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยตรง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแง่มุมต่างๆของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย

ขั้นตอนหลักในการเก็บข้อมูล คือผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในองค์กรที่ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ก่อน นอกจากนี้ในการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยจะใช้หลักในการยุติการรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์คำตอบเป็นตัวกำหนด ถ้าคำตอบที่ได้มีความแตกต่างกันผู้วิจัยก็จะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปอีกผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์จนได้คำตอบซ้ำ ๆ กัน เมื่อคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหมือนกัน ก็จะหยุดสัมภาษณ์ทันที ในกรณีนี้หมายความว่าไม่ว่าผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปอีกกี่ราย ก็ไม่สามารถได้คำตอบที่ต่างจากมิติหรือได้คำตอบที่มีสาระใหม่ๆเกิดขึ้น ซึ่งจะนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินต่อไปจนผู้วิจัยมั่นใจว่า แม้จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมอีก จะไม่ช่วยในการปรับเปลี่ยนข้อสรุปที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ได้ นั่นแสดงว่าคำตอบที่ได้คลอบคลุมปรากฏการณ์และกระบวนการที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยทุกข้อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางหรือกรอบกว้างๆในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และความครบถ้วนของข้อมูล และใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชนแบบร่วมมือกันทั้งสิ้น และนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลเบื้องต้นโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบทำเป็น

ข้อสรุปย่อยๆและเชื่อมโยงแต่ละส่วนเพื่อหาข้อสรุป (Analytic Induction) ซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช,2540) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลา 9 เดือนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จากกรณีศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการทำดัชนีข้อมูล (Indexing) การทำรหัสทั้งในบันทึกภาคสนามและจากไฟล์การบันทึกเสียงจากข้อมูล ประกอบกับการใช้โปรแกรม atlas ti เข้ามาช่วยในขั้นตอนนี้และสร้างข้อสรุปชั่วคราว การวิเคราะห์องค์ประกอบออกให้เห็นเป็นส่วน ๆ (Componential Analysis) นำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆมาวิเคราะห์ (Content Analysis) วิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) ที่เกิดขึ้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่นๆ (Sociology Imaginary) และใช้การวิเคราะห์ ประเมินความสำเร็จของโครงการ ROI, SROI, Better Life Index)BLI (โดยเน้นการวิเคราะห์

ประเมินความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการ (Return on investment : ROI)

SROI, คือผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) เป็นการวัดผลลัพธ์ทาง สังคม ทั้งผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้าน สิ่งแวดล้อม โดยการนำผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact) ในด้านต่างๆ ที่ประเมินได้มาคำนวณหามูลค่าทางการเงิน (Monetized Value) แล้วเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงิน ของต้นทุนหรืองบประมาณที่ใช้ไปในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม โดยจะต้องคำนึงการเข้า มามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการแสดงความ คิดเห็นร่วมกัน และการกำหนดขอบเขตและผลการ ดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม (Olsen and Nicholls, 2005; Scholten et al. 2006 and Sareunee Archawananthakun & Pattraporn Yaemlaoar, 2014.)

และวิเคราะห์“ดัชนีชีวิตที่ดีกว่า (Better Life Index)” โดยพิจารณาถึง 11 องค์ประกอบของคนจน คือ ที่อยู่อาศัย รายได้ งาน ชุมชน การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความมีพันธะผูกพันของพลเมือง สุขภาพ ความพึงพอใจในชีวิต ความปลอดภัย และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต (Work-Life Balance) เพื่อวิเคราะห์ก่อนและหลังการวิจัย และผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุปอีกครั้งทั้งการตรวจสอบแหล่งข้อมูลการตรวจสอบอคติของตัวนักวิจัยเองการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

โดยมีกิจกรรมที่จะดำเนินการตามแผน แบ่งออกเป็น 4 ไตรมาส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ไตรมาสที่ 1 การสำรวจข้อมูลคนจน ปัญหา และศึกษาเอกสาร

(1) จัดเวทีเพื่อรายงานผลการขับเคลื่อนการทำงานที่ผ่านมา และเสนอแผนงานการทำงานแบบร่วมมือกับจังหวัด และภาคีเครือข่ายต่างๆ ในปีที่ 2

(2) การค้นหา สอบทานข้อมูลและสำรวจทุน ขยายเพิ่มเติมครบทั้งจังหวัด 18 อำเภอ 1,440 ครัวเรือน

(3) การจัดเวทีระดับชุมชน เพื่อสอบทานข้อมูลเชิงคุณภาพ และสร้างการรับรู้ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย 332 หมู่บ้าน

(4) เสนอภาพรวมโครงการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.2

(5) พัฒนาทีมวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อลงเวลาชุมชนในการตรวจสอบและสอบทานข้อมูลในการทำประชาคุ้ม

(6) รายงานความก้าวหน้าการวิจัย ไตรมาส ที่ 1

ไตรมาสที่ 2 ออกแบบนวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาคนจนยากไร้ โดยใช้ KHM ที่มีระดับ Oprerating ในระดับท้องถิ่น

(1) จัดเวทีพัฒนาโมเดล “โมเดลแก้จน” (คนจนหนี้สิน ,คนจนยากไร้) ให้กับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายเป้าหมาย

(2) เสนอภาพ 5 มิติ (ทรัพยากร ศักยภาพบุคคล การเงิน ที่อยู่อาศัยและสังคม) ของการวิเคราะห์เพื่อ matching Demand-Supply ร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย

(3) สำรวจและทวนสอบข้อมูล ปัญหา ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อมูล คนยากจนตามที่ TPMAP,Kalasin Hapiness Model และกลุ่มคนจนนอกฐานข้อมูลที่ตกหล่นทั้ง 18 อำเภอ วิเคราะห์ Supply Side เพื่อพัฒนาแนวทางเชื่อมโยงทุกมิติกับระบบช่วยเหลือภาครัฐ

(4) จัดเวทีสรุปประเด็นการออกแบบโครงการช่วยเหลือคนจนหนี้สินโดยนวัตกรรม ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

(5) วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทีมส่วนกลาง

(6) นำไปสู่การปฏิบัติและการเชื่องโยง Demand-Supply ครบทั้ง 3 อำเภอเป้าหมาย

(7) การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์แนวทางการเชื่อมต่อการจัดทำแผน

(8) รายงานความก้าวหน้ากับจังหวัด

ไตรมาสที่ 3 การวิจัย การทดลองและการปรับปรุง

(1) วิเคราะห์การนำไปสู่การปฏิบัติและการเชื่องโยง Demand-Supply ของ 3 อำเภอเป้าหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของการ

(2) การตรวจสอบความถูกต้องของผลการดำเนินการ โดยวิธี Investigator Triangulation คือนำเสนอวิธีการดำเนินการ ผลของการดำเนินงานระยะแรกมาวิเคราะห์ และปรับทิศทางร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย

(3) ทำ KM แก้ไขปัญหาความยากจน จะระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ระดับท้องถิ่นร่วมกันทั้ง 3 ท้องถิ่นเป้าหมาย

(4) ทำ KM แก้ไขปัญหาความยากจน จะระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ระดับอำเภอ 18 อำเภอในการใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่V.2

(5) ติดตาม สร้างระบบการส่งต่อความช่วยเหลือให้สมบูรณ์

(6) เสนอช่องว่างการแก้ไขปัญหาความยากจน

(7) นำเสนอร่างเค้าโครง Final Report

(8) สัมมนาแลกเปลี่ยนการทำงานกับทีมส่วนกลาง

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ไตรมาสที่ 4 การพัฒนาและขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ D_4O)

(1) เสนอแนวทางการแก้ปัญหาทั้ง 5 มิติ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (Model การแก้จน)

(2) คืนข้อมูลให้กับชุมชนเป้าหมาย ท้องถิ่นเป้าหมาย อำเภอและจังหวัด

(3) เสนอข้อสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายจากโครงการให้จังหวัด Supply side และ Stakeholder ทราบ

(4) ส่งข้อเสนอการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดจากข้อสังเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเชื่อมโยงกับแผนจังหวัด

(5) จัดโครงการมหกรรมแก้จน

(6) พัฒนาศูนย์ข้อมูลที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดัยจังหวัด เพื่อเชื่มโยงกับระบบกลางของ บพท.

(7) ส่ง Final Report

3.5 สถานที่ทำวิจัย

(1) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ กลุ่มคนจนเมืองอำเภอเมืองกาฬสินธุ์แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล 180 หมู่บ้าน

1. กาฬสินธุ์	(Kalasin)	-	10. ภูปอ	(Phu Po)	9 หมู่บ้าน
2. เหนือ	(Nuea)	12 หมู่บ้าน	11. ภูดิน	(Phu Din)	14 หมู่บ้าน
3. หลุบ	(Lup)	15 หมู่บ้าน	12. หนองกุง	(Nong Kung)	8 หมู่บ้าน
4. ไผ่	(Phai)	9 หมู่บ้าน	13. กลางหมื่น	(Klang Muen)	12 หมู่บ้าน
5. ลำปาว	(Lam Pao)	11 หมู่บ้าน	14. ขมิ้น	(Khamin)	11 หมู่บ้าน
6. ลำพาน	(Lam Phan)	16 หมู่บ้าน	15. โพนทอง	(Phon Thong)	8 หมู่บ้าน
7. เชียงเครือ	(Chiang Khruea)	10 หมู่บ้าน	16. นาจารย์	(Na Chan)	9 หมู่บ้าน
8. บึงวิชัย	(Bueng Wichai)	9 หมู่บ้าน	17. ลำคลอง	(Lam Khlong)	10 หมู่บ้าน
9. ห้วยโพธิ์	(Huai Pho)				

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

(2) อำเภอนามน กลุ่มคนจนชนบทและไม่มีเขตชลประทาน อำเภอนามนแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 67 หมู่บ้าน

1. นามน	(Na Mon)	15 หมู่บ้าน
2. ยอดแกง	(Yot Kaeng)	18 หมู่บ้าน
3. สงเปลือย	(Song Plueai)	16 หมู่บ้าน
4. หลักเหลี่ยม	(Lak Liam)	9 หมู่บ้าน
5. หนองบัว	(Nong Bua)	8 หมู่บ้าน

(3) อำเภอสหัสขันธ์ กลุ่มคนจนที่มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเป็นพื้นที่เขื่อนลำปาว อำเภอสหัสขันธ์แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 ตำบล 85 หมู่บ้าน

1. ภูสิงห์	(Phu Sing)	9 หมู่บ้าน	5. นิคม	(Nikhom)	7 หมู่บ้าน
2. สหัสขันธ์	(Sahatsakhan)	13 หมู่บ้าน	6. โนนแหลมทอง	(Non Laem Thong)	12 หมู่บ้าน
3. นามะเขือ	(Na Makhuea)	12 หมู่บ้าน	7. โนนบุรี	(Non Buri)	11 หมู่บ้าน
4. โนนศิลา	(Non Sila)	13 หมู่บ้าน	8. โนนน้ำเกลี้ยง	(Non Nam Kliang)	8 หมู่บ้าน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

บทที่ 4
ผลการวิจัย

4.1 ผลการดำเนินงานโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

4.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะพื้นที่ตอนบนได้แก่ อำเภอท่าคันโท คำเภอคำม่วง อำเภอสามชัย อำเภอนาคูและอำเภอเขาวง ลักษณะพื้นที่ตอนกลาง ได้แก่ อำเภอหนองกุงศรี อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยผึ้ง และอำเภอนามน ลักษณะพื้นที่ตอนล่าง ได้แก่ อำเภอยางตลาด อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอร่องคำ อำเภอกมลาไสย อำเภอดอนจาน และอำเภอฆ้องชัย รวมทั้งสิ้น 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน จำนวนประชากรจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 977,175 คน เพศชาย 483,447 คน (ร้อยละ 49) เพศหญิง 493,728 คน (ร้อยละ 51) ข้อมูลครัวเรือนคนจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มเป้าหมาย 10,154 ครัวเรือน TPMAP 6,759 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 65) KHM 3,703 ครัวเรือน (ร้อยละ 35) ใน TPMAP และ KHM ซ้ำกัน 308 ครัวเรือน (ร้อยละ 3) จำนวนครัวเรือนคนจนแยกตามอำเภอแสดงดังในรูปที่ 4.1

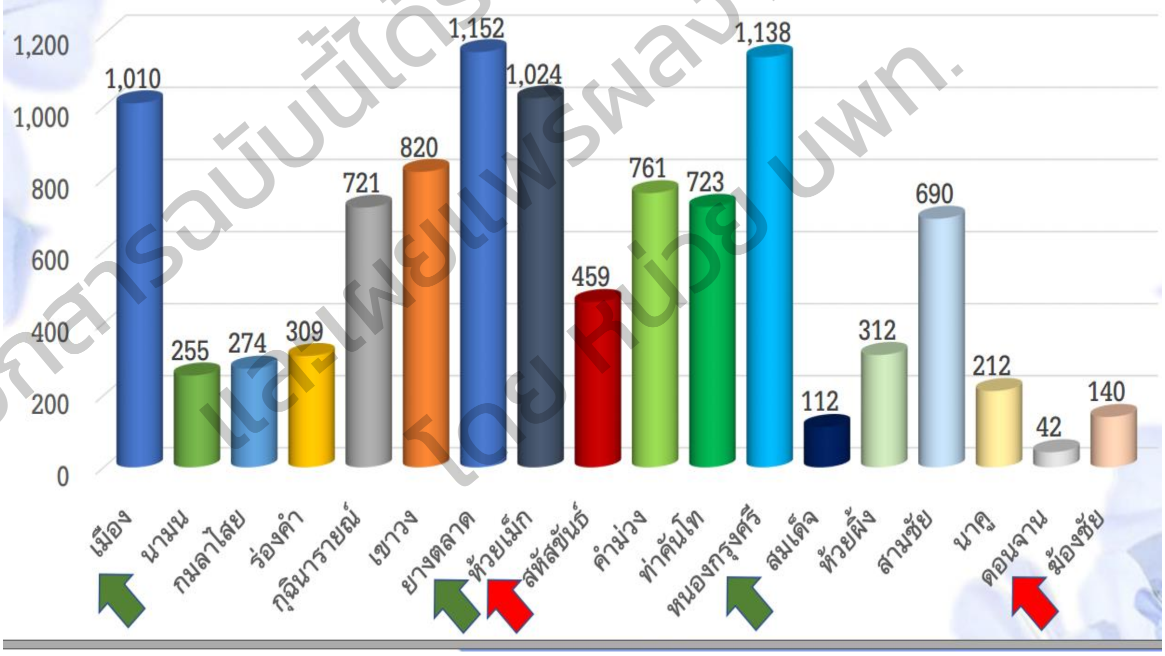

รูปที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนคนจน แยกตามอำเภอ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

กำหนดค่าถ่วงน้ำหนักสำหรับการจัดระดับและให้ค่าน้ำหนักของทุนในมิติต่างๆ

ระดับคะแนน 0.00-1.75 หมายถึง อยู่ไม่ได้

ระดับคะแนน 1.76-2.50 หมายถึง อยู่ยาก

ระดับคะแนน 2.51-3.25 หมายถึง อยู่ได้

ระดับคะแนน 3.26-4.00 หมายถึง อยู่ดี

ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ แสดงดังรูปที่ 4.2

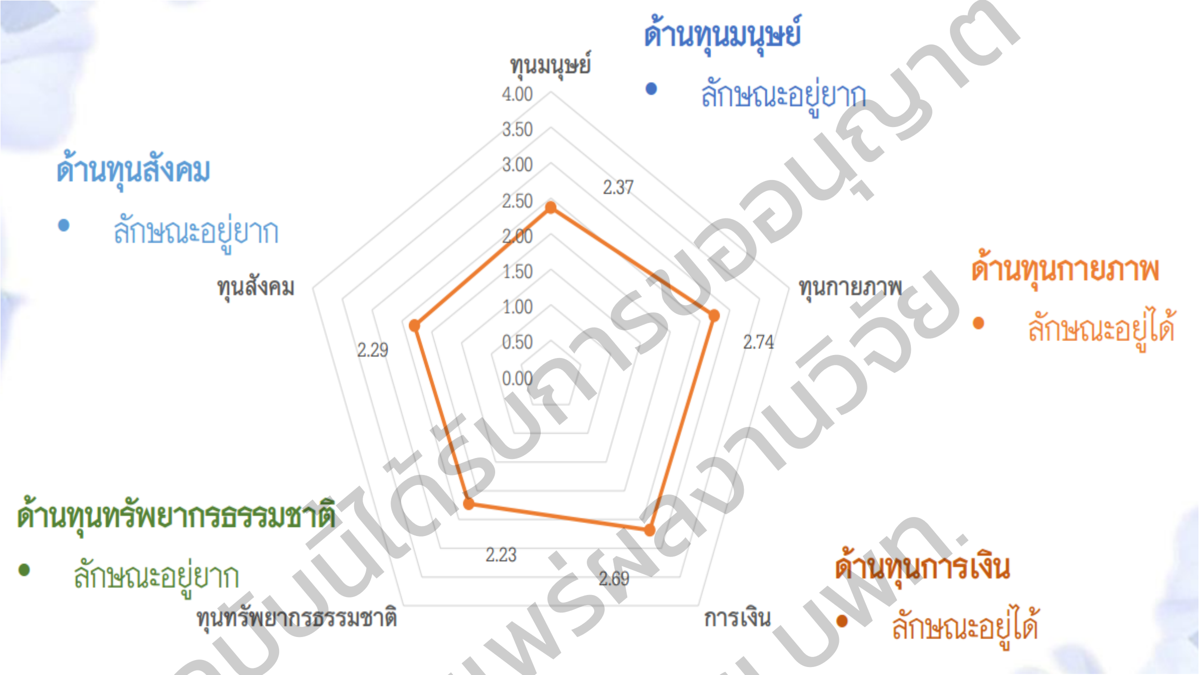

รูปที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ของจังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

4.2 ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ผ่านระบบ KHM V.2

ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบ KHM V.2 รายละเอียดประกอบด้วย

4.2.1 ระบบรายงานแดชบอร์ด (Dashboard) ฐานข้อมูลการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยระบบแสดงรายละเอียดจำนวนตามลักษณะของทุน มีรายละเอียด ประกอบด้วย (1) ข้อมูลสมาชิกในครัวเรือน (ทุนมนุษย์) (2) ข้อมูลด้านกายภาพและสาธารณูปโภค (ทุนกายภาพ) (3) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ทุนการเงิน) (4) ทรัพยากรธรรมชาติ และภัยพิบัติต่างๆ (ทุนทรัพยากรธรรมชาติ) (5) การเกื้อกูลและระบบทางสังคม (ทุนทางสังคม)

4.2.2 ระบบการแสดงข้อมูลบนแผนที่ (Map) โดยระบบสามารถกรองข้อมูล (Filter) บนแผนที่ของระบบฐานข้อมูลการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ แบ่งแยกตามทุน

4.2.3 พัฒนาระบบการค้นหาและปรับฟังก์ชันระบบให้มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ระบบค้นหาข้อมูลรายการความยากจน ตามความต้องการของผู้ใช้งาน ผู้ใช้งานสามารถระบุหรือเลือกข้อคำถามและคำตอบ ได้ด้วยตนเอง

- ระบบรายงานครัวเรือนความยากจน ตามสรุปรายงานการวิเคราะห์ความยากจน 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ ทุนทางสังคม ซึ่งสามารถเลือกเงื่อนไขสำหรับการแสดง เช่น แสดงช่วงอายุ การศึกษา โดยผู้ใช้สามารถคลิกเข้าไปเพื่อดูข้อมูลและระบบจะสามารถแสดงข้อมูล ได้แก่ เลขที่บ้าน รหัสประชาชน ชื่อ สกุล ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ เป็นต้น

- ปรับฟังก์ชั่นการแก้ไขอายุของสมาชิกในครัวเรือนให้มีการอัพเดทตามปีอัตโนมัติ

- บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือจากระบบ KHM Version 1 (โครงการกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง) ได้ทำการช่วยเหลือครัวเรือนแล้ว นำมาบันทึกลงในระบบ KHM Version 2

- ระบบรายงานข้อมูลโปรไฟล์ของหน่วยงานหรือองค์กรของผู้ใช้งาน เช่น รายงานการบันทึกครัวเรือนยากจน รายงานการช่วยเหลือ โดยจะแสดงเฉพาะของหน่วยงาน หรือองค์กรของผู้ใช้งานเท่านั้น

- ระบบการตั้งค่าการใช้งานของผู้ใช้งานภายในหน่วยงานหรือองค์กร สิทธิ์การใช้งานของผู้ใช้งาน

- ระบบการบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจนต่อเนื่อง ผู้บันทึกข้อมูลสามารถบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจนรายใหม่ หรือปรับปรุงการสำรวจจากรายเดิม ในแต่ละปี สามารถแสดงรายงานการสำรวจของครัวเรือนในแต่ละปีได้

4.2.4 ระบบการแสดงข้อมูลบนแผนที่ (Map) โดยระบบสามารถกรองข้อมูล (Filter) บนแผนที่ของระบบฐานข้อมูลการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ แบ่งแยกตามทุน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กรองข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ทุนการเงิน)

- ครัวเรือนของท่านมีการออมหรือไม่ (ไม่มี)
- ครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่ (มี)
- ครัวเรือนของท่านมีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพหรือไม่ (ไม่มี)

กรองข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ และภัยพิบัติต่างๆ (ทุนทรัพยากรธรรมชาติ)

- ครัวเรือนของท่านมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติหรือไม่ (อยู่)
- ครัวเรือนของท่านมีที่ทำกิน อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ (อยู่)

กรองข้อมูลการเกื้อกูลและระบบทางสังคม (ทุนทางสังคม)

- ครัวเรือนของท่านเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมของชุมชนใดบ้าง (ไม่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม)
- ครัวเรือนของท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอะไรบ้าง (ไม่เข้าร่วมกิจกรรม)
- การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชน (ไม่มี)
- การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน (ไม่สามารถไกล่เกลี่ย)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่และเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

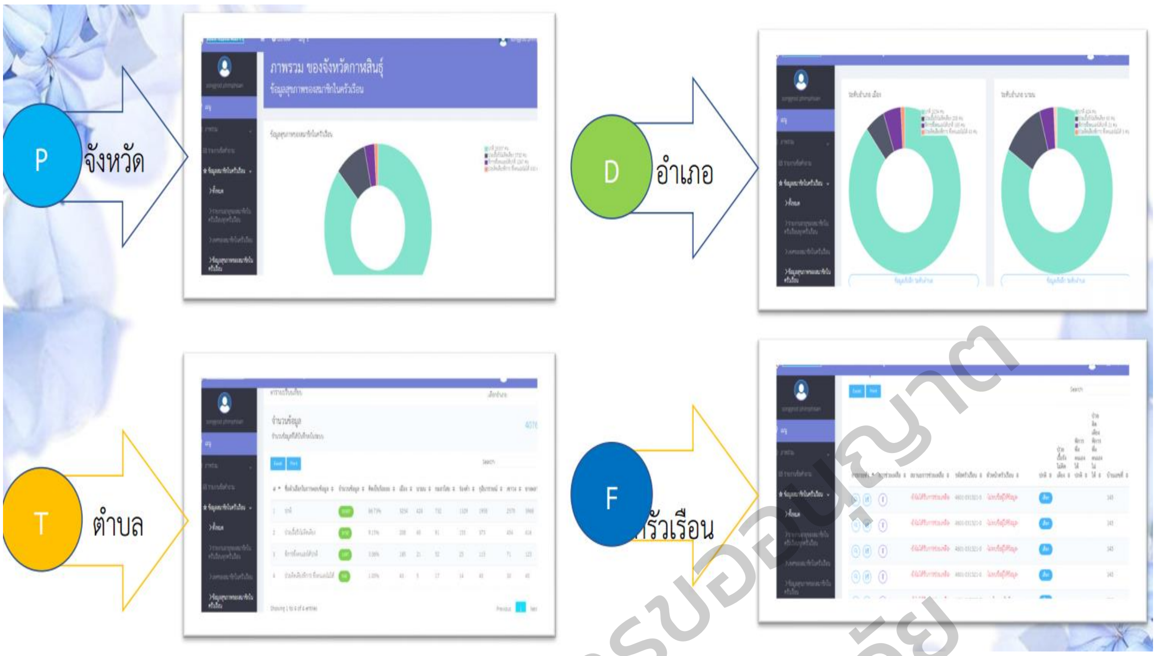

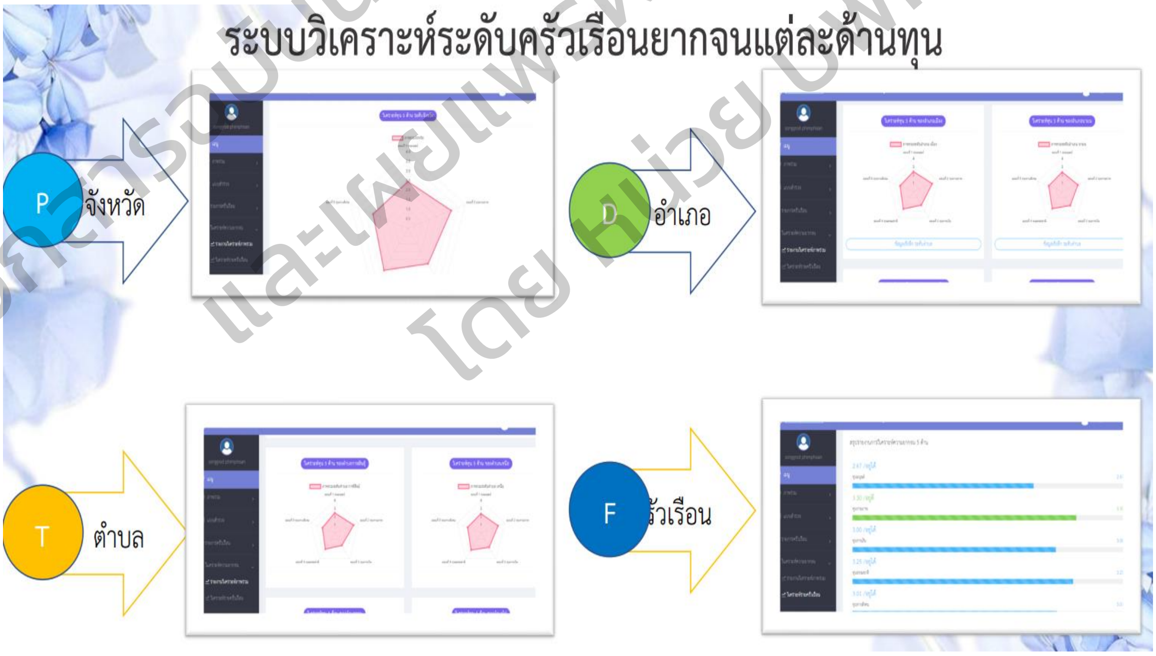

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

รูปที่ 4.3 ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2

4.3 ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ จังหวัดกาฬสินธุ์

อำเภอ	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนการเงิน	ทุนทรัพยากรธรรมชาติและภัยพิบัติ	ทุนสังคม	ภาพรวม
อำเภอเมือง	2.38	2.79	2.53	2.12	2.17	2.46
อำเภอนามน	2.32	2.61	2.60	1.99	2.16	2.39
อำเภอกมลาไสย	2.20	2.70	2.64	2.09	2.35	2.46
อำเภอร่องคำ	2.43	2.90	2.63	2.49	2.24	2.61
อำเภอกุฉินารายณ์	2.27	2.71	2.54	2.09	2.19	2.43
อำเภอเขาวง	2.43	2.76	2.74	2.24	2.34	2.56
อำเภอยางตลาด	2.27	2.77	2.51	2.00	2.29	2.42
อำเภอห้วยเม็ก	2.46	2.82	2.80	2.27	2.35	2.61
อำเภอสหัสขันธ์	2.43	2.78	2.86	2.37	2.39	2.64
อำเภอคำม่วง	2.48	2.78	2.77	2.20	2.44	2.58
อำเภอท่าคันโท	2.49	2.75	2.65	2.18	2.29	2.52
อำเภอหนองกรุงศรี	2.39	2.82	2.73	2.20	2.35	2.57
อำเภอสมเด็จ	2.22	2.56	2.69	2.10	2.23	2.43
อำเภอห้วยผึ้ง	2.52	2.86	2.80	2.45	2.43	2.67
อำเภอสามชัย	2.54	2.92	2.88	2.37	2.41	2.70
อำเภอนาคู	2.46	2.74	2.65	2.33	2.35	2.55
อำเภอดอนจาน	2.14	2.64	2.63	2.31	2.05	2.45
อำเภอฆ้องชัย	2.18	2.65	2.54	2.11	2.19	2.40
จังหวัดกาฬสินธุ์	2.37	2.74	2.69	2.23	2.29	2.53

อยู่ไม่ได้ อยู่ยาก อยู่ได้ อยู่ดี

เมื่อนำมาแยกทุนแต่ละด้านรายอำเภอ ผลแสดงดังรูปที่ 4.4

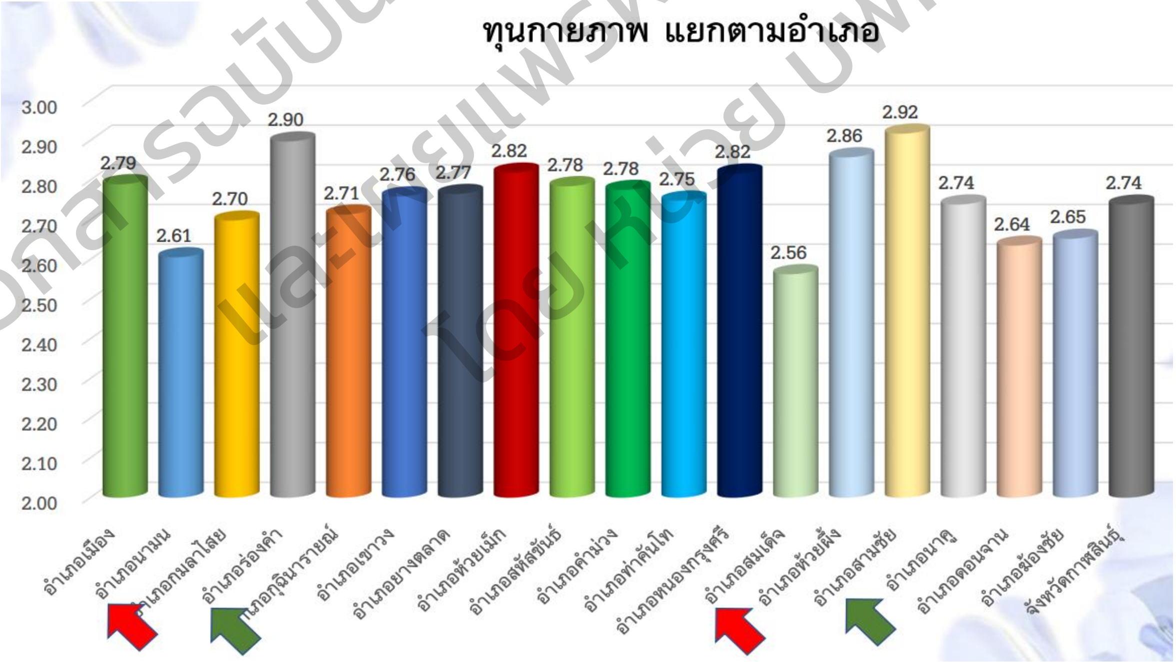

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

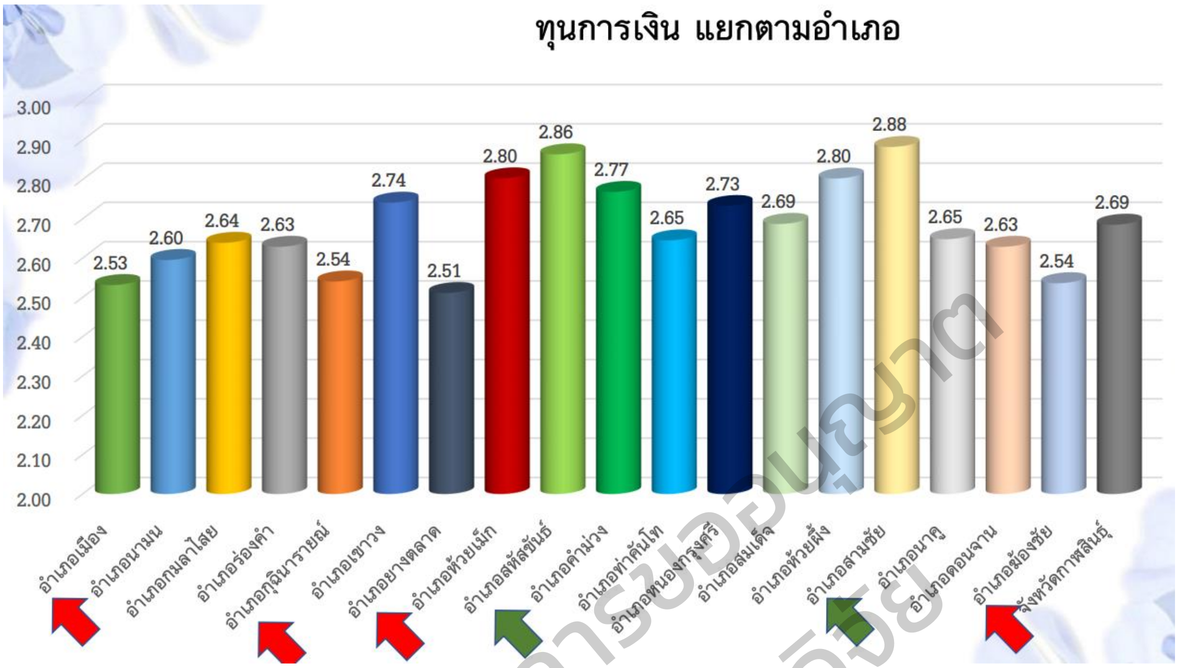

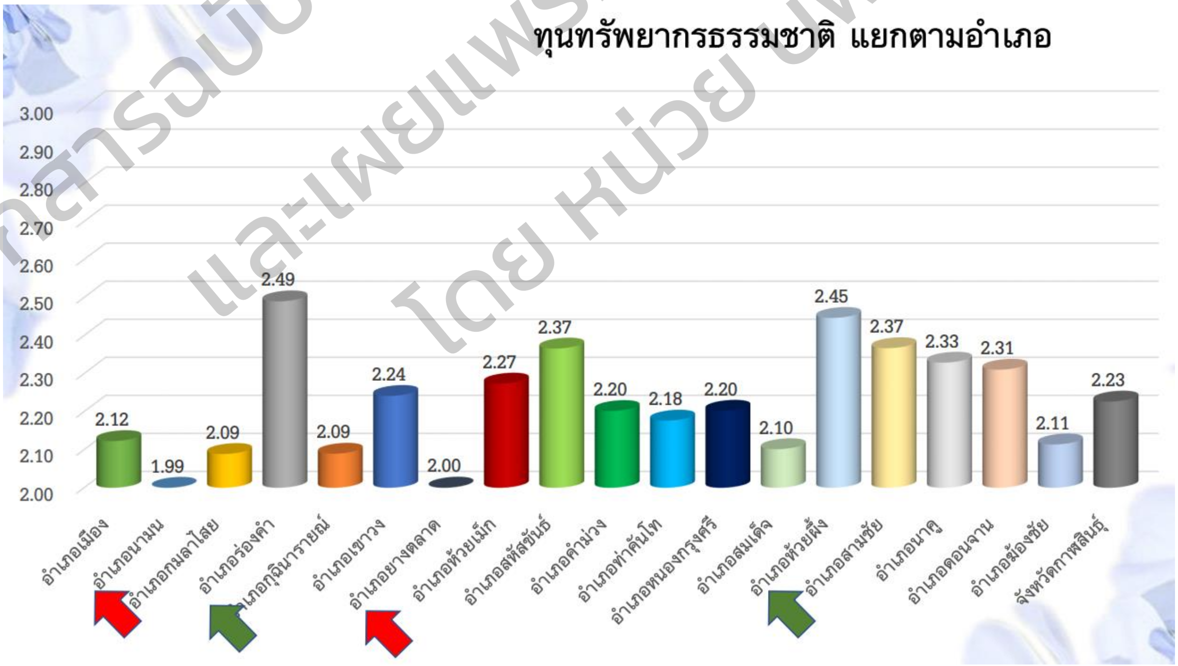

เอกสารฉบับนี้ได้รับการช่วยอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

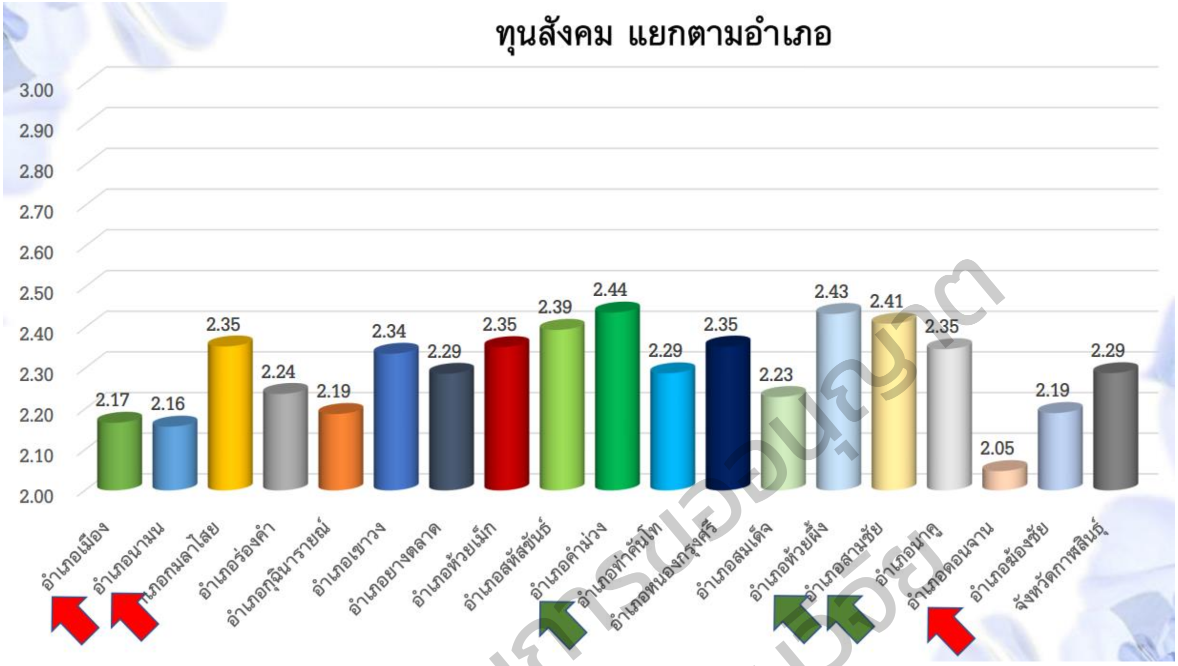

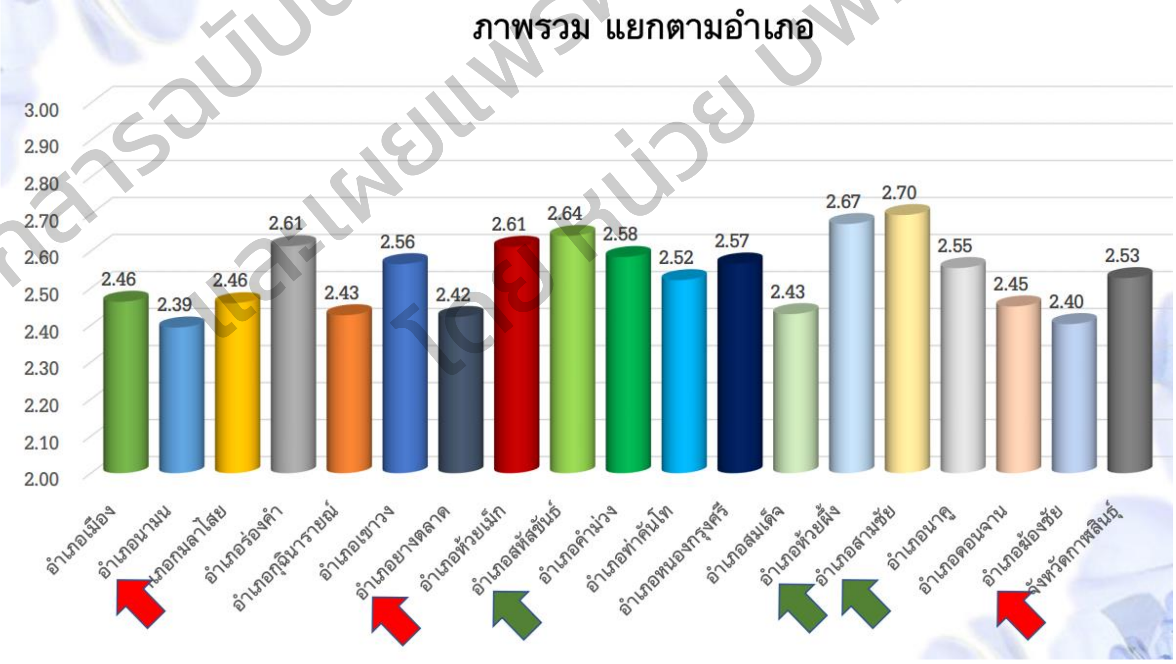

รูปที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ทุนแต่ละด้าน แยกรายอำเภอ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์
ชาย
หญิง
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
74,124 คน, 51%
71,049 คน, 49%
*ข้อมูลประชากรปี 2563
อ.คำม่วง
อ.สามชัย
อ.สมเด็จ
อ.นาคู
อ.หนองกุงศรี
อ.สหัสขันธ์
อ.ห้วยผึ้ง
อ.เขาวง
อ.นามน
อ.เมืองกาฬสินธุ์
อ.กุฉินารายณ์
อ.ดอนจาน
อ.ยางตลาด
อ.ฆ้องชัย
อ.กมลาไสย
อ.ร่องคำ
• มี 17 ตำบล และ 158 หมู่บ้าน
• กลุ่มเป้าหมายคนจน 1,010 ครัวเรือน สามารถเก็บข้อมูลได้ 978 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ: 96.83
ภาพรวม
ภาพรวมครัวเรือนยากจนของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46) มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่าง ๆ ของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนสังคมและทุนมนุษย์ ในขณะที่ทุนการเงินและทุนกายภาพ อยู่ในระดับอยู่ได้ โดยทุนรายข้อที่สำคัญด้านทุนสังคมของเขตอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ คือ การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม ผู้มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ส่วนทุนรายข้อที่สำคัญด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ และการได้ใช้ประโยชน์
การวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์
ทุนมนุษย์
ทุนกายภาพ
ทุนการเงิน
ทุนทรัพยากร ธรรมชาติ
ทุนสังคม
4.00
3.50
3.00
2.50
2.00
1.50
1.00
0.50
0.00
2.38
2.37
2.79
2.74
2.53
2.69
2.12
2.23
2.17
2.29

อำเภอนามน
ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอนามน
ชาย
หญิง
อำเภอนามน
18,313 คน, 50%
18,145 คน, 50%
*ข้อมูลประชากรปี 2563
อ.คำม่วง
อ.สามชัย
อ.สมเด็จ
อ.นาคู
อ.หนองกุงศรี
อ.สหัสขันธ์
อ.ห้วยผึ้ง
อ.เขาวง
อ.นามน
อ.เมืองกาฬสินธุ์
อ.กุฉินารายณ์
อ.ดอนจาน
อ.ยางตลาด
อ.ฆ้องชัย
อ.กมลาไสย
อ.ร่องคำ
• มี 5 ตำบล และ 67 หมู่บ้าน
• กลุ่มเป้าหมายคนจน 255 ครัวเรือน สามารถเก็บข้อมูลได้ 221 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ: 86.67
ภาพรวม
ภาพรวมครัวเรือนคนจนของอำเภอนามน มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่าง ๆ ของอำเภอนามนทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนทุนการเงิน และทุนกายภาพ อยู่ในระดับอยู่ได้
การวิเคราะห์ทุน 5 มิติ ในอำเภอนามน
ทุนมนุษย์
ทุนกายภาพ
ทุนการเงิน
ทุนทรัพยากร ธรรมชาติ
ทุนสังคม
4.00
3.50
3.00
2.50
2.00
1.50
1.00
0.50
0.00
2.32
2.37
2.61
2.74
2.60
2.69
1.99
2.23
2.16
2.29

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

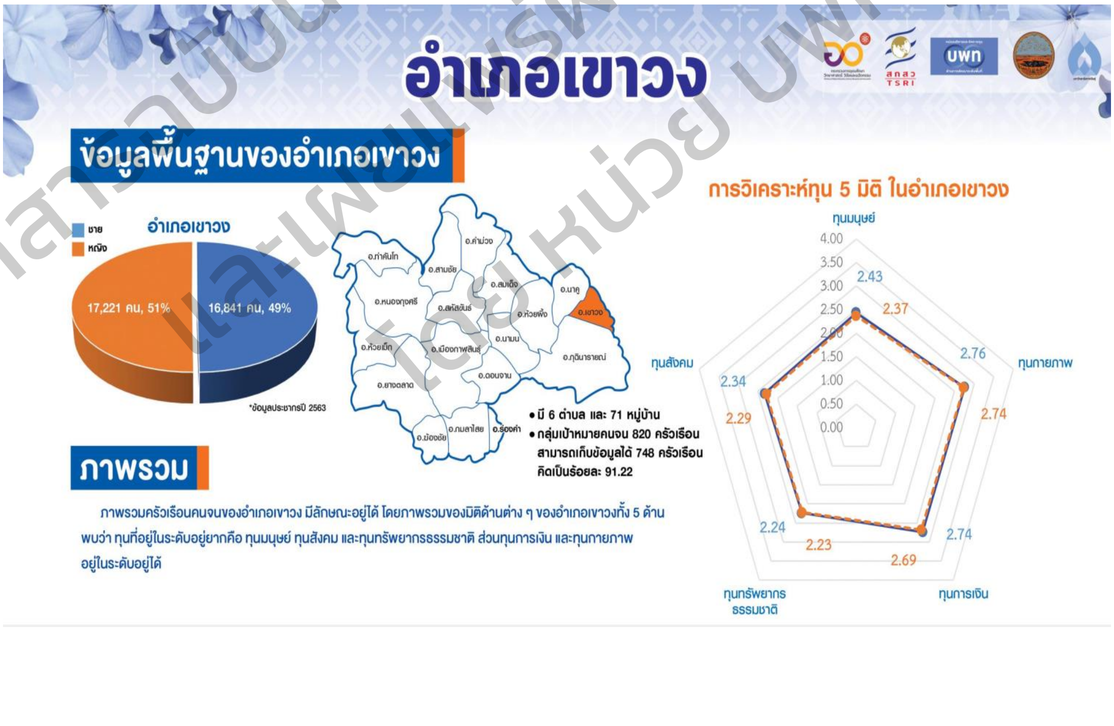

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

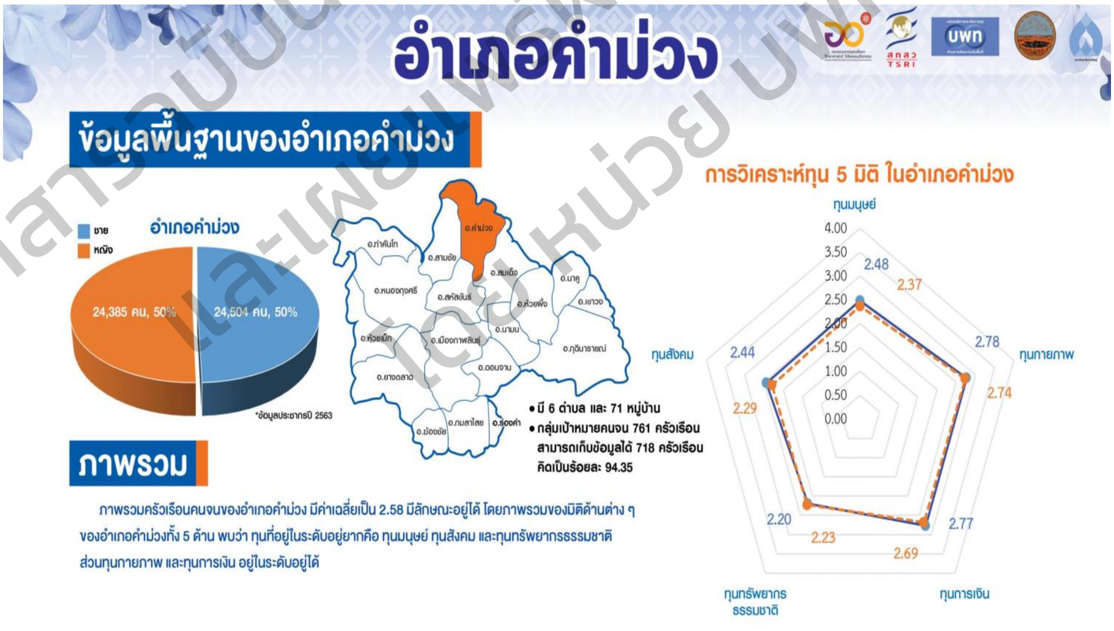

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

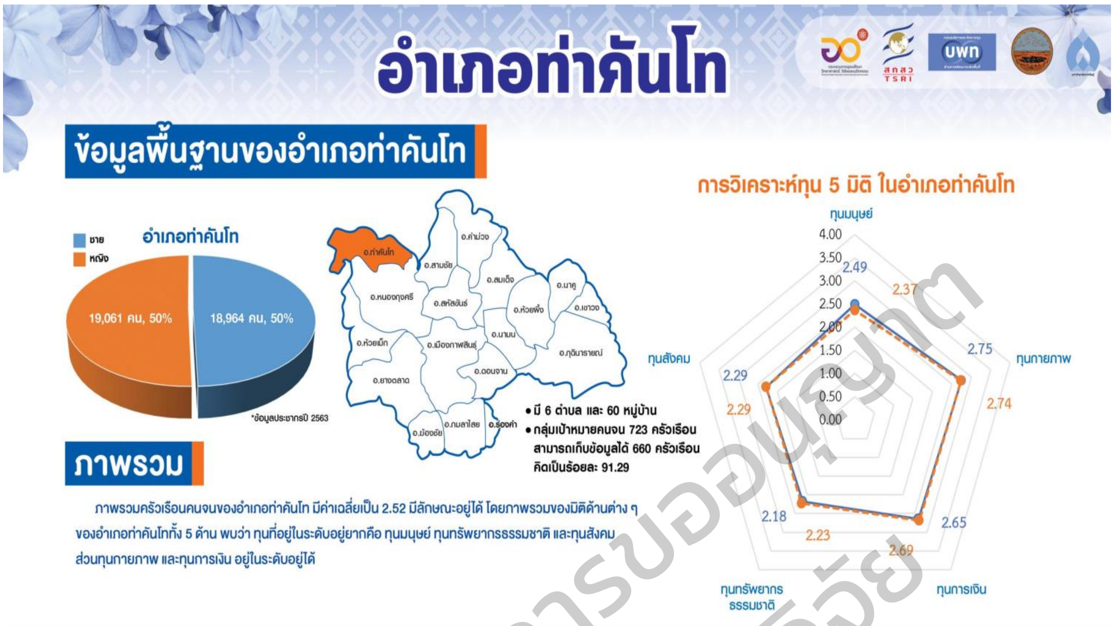

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ แยกรายอำเภอ

การใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากการดำเนินโครงการฯ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อคนต่อปีเพิ่มสูงขึ้น (ค่าเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 7) สัดส่วนคนจนลดลง (ค่าเป้าหมาย ลดลงร้อยละ 2.5 ต่อปี) ประเด็นการพัฒนา (1) พัฒนาศักยภาพที่มุ่งเน้าการพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย (2) ยกระดับคุณภาพและรายได้ด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมการค้าการลงทุน (3) เพิ่มประสิทิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) การพัฒนาทุนมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสัคงที่ทีความมั่นคงและสงบสุข ทั้งนี้ความสำคัญและประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล KHM V.2

1. Big Data ครอบคลุมทุน 5 ด้าน ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม
2. Data Analytic การวิเคราะห์และสังเคราะห์ระดับความยากจนของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. MIS ระบบบริหารครัวเรือนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2
4. ระบบและกลไกการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ
5. ครัวเรือนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและเป็นระบบ
6. ครัวเรือนยากจนลดลง
7. การใช้ฐานข้อมูลเดียวกัน เพื่อการพัฒนาและวางแผนจังหวัดกาฬสินธุ์

4.4 ผลการนำเข้าข้อมูลเฟส 2 ในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2 – Living on New Pace (https://livingonnewpace.com/survey_p2)

การนำเข้าข้อมูลในระบบ มีระบบการคลีนข้อมูล ดังรูป โดยจะมีการทำระบบการประกันคุณภาพข้อมูล โดยก่อนที่ข้อมูลจะเข้าระบบฐานข้อมูลไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล จะให้มีการทำความสะอาดข้อมูลกัน 3 ระบบดับก่อน ซึ่งสถานะของข้อมูล จะต้องเป็น 6 ถึงจะเห็นข้อมูลถูกนำไปสู่การประมวลผล สถานะของการทำความสะอาดข้อมูลมี 7 สถานะ จาก 0 ถึง 6 นั่นคือ

0 คือ การกรอกข้อมูลยังไม่เรียบร้อย ยังไม่สมบูรณ์
1 คือ กรอกสมบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งให้จังหวัดตรวจสอบ
2 คือ จังหวัดตรวจสอบแล้วตีกลับให้ผู้กรอกแบบสอบถามตรวจสอบ
3 คือ ผู้กรอกส่งแบบสอบถามให้จังหวัดตรวจสอบ
4 คือ ทีมกลางตรวจสอบแล้วตีกลับให้จังหวัดตรวจสอบอีกครั้ง
5 คือ ทีมจังหวัดกดยอมรับส่งต่อให้ทีมกลางตรวจสอบ
6 คือ ทีมกลางตรวจสอบแล้วส่งแบบสอบถามเข้าฐานข้อมูล คลีนสำเร็จทุกระดับชั้น

เมื่อทีมจัดการระบบเสร็จ จะทำการอบรมให้แต่ละจังหวัดฝึกการคลีนข้อมูลกันต่อไป

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาตให้เผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

กระบวนการทำความสะอาดข้อมูล

ดำเนินโครงการ ณ สถานที่ ดังต่อไปนี้

1) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ กลุ่มคนจนเมือง อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล 180 หมู่บ้าน จังหวัดกาฬสินธุ์

2) อำเภอนามน กลุ่มคนจนชนบทและไม่มีเขตชลประทาน อำเภอนามน แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 67 หมู่บ้าน จังหวัดกาฬสินธุ์

1) อำเภอสหัสขันธ์ กลุ่มคนจนที่มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยเป็นพื้นที่เขื่อนลำปาว อำเภอสหัสขันธ์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 ตำบล 85 หมู่บ้าน จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการนำข้อมูลเข้าระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2 ทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 643 ครัวเรือน ประกอบด้วย 3 อำเภอเป้าหมาย (1) อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ 349 ครัวเรือน (2) อำเภอนามน 111 ครัวเรือน (3) อำเภอสหัสขันธ์ 183 ครัวเรือน รายละเอียดสรุปดังนี้

1. ทุนมนุษย์ ครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอนามน และอำเภอเมือง มีค่าเท่ากับ 1.87, 1.83 และ 1.81 ตามลำดับ ครัวเรือนคนจนทั้ง 3 อำเภอมีลักษณะอยู่ยาก

2. ทุนกายภาพ ครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอนามน และอำเภอเมือง มีค่าเท่ากับ 2.64, 2.60 และ 2.51 ตามลำดับ ครัวเรือนคนจนทั้ง 3 อำเภอมีลักษณะอยู่ได้

3. ทุนการเงิน ครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอนามน และอำเภอเมือง มีค่าเท่ากับ 2.01, 2.05 และ 1.74 ตามลำดับ ทุนการเงินอำเภอสหัสขันธ์และอำเภอนามนมีลักษณะอยู่ยาก ในขณะที่ทุนการเงินอำเภอเมืองมีลักษณะอยู่ไม่ได้

4. ทุนธรรมชาติ ครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอนามน และอำเภอเมือง มีค่าเท่ากับ 2.30, 2.52 และ 2.38 ตามลำดับ ทุนธรรมชาติอำเภอสหัสขันธ์และอำเภอเมืองมีลักษณะอยู่ยาก ในขณะที่อำเภอนามนอยู่ได้

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

5. ทุนทางสังคม ครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอนามน และอำเภอเมือง มีค่าเท่ากับ 1.69, 1.82 และ 1.67 ตามลำดับ มีลักษณะอยู่ยาก ทุนทางสังคมอำเภอสหัสขันธ์และอำเภอเมืองมีลักษณะอยู่ไม่ได้ ในขณะที่อำเภอนามนมีลักษณะอยู่ยาก

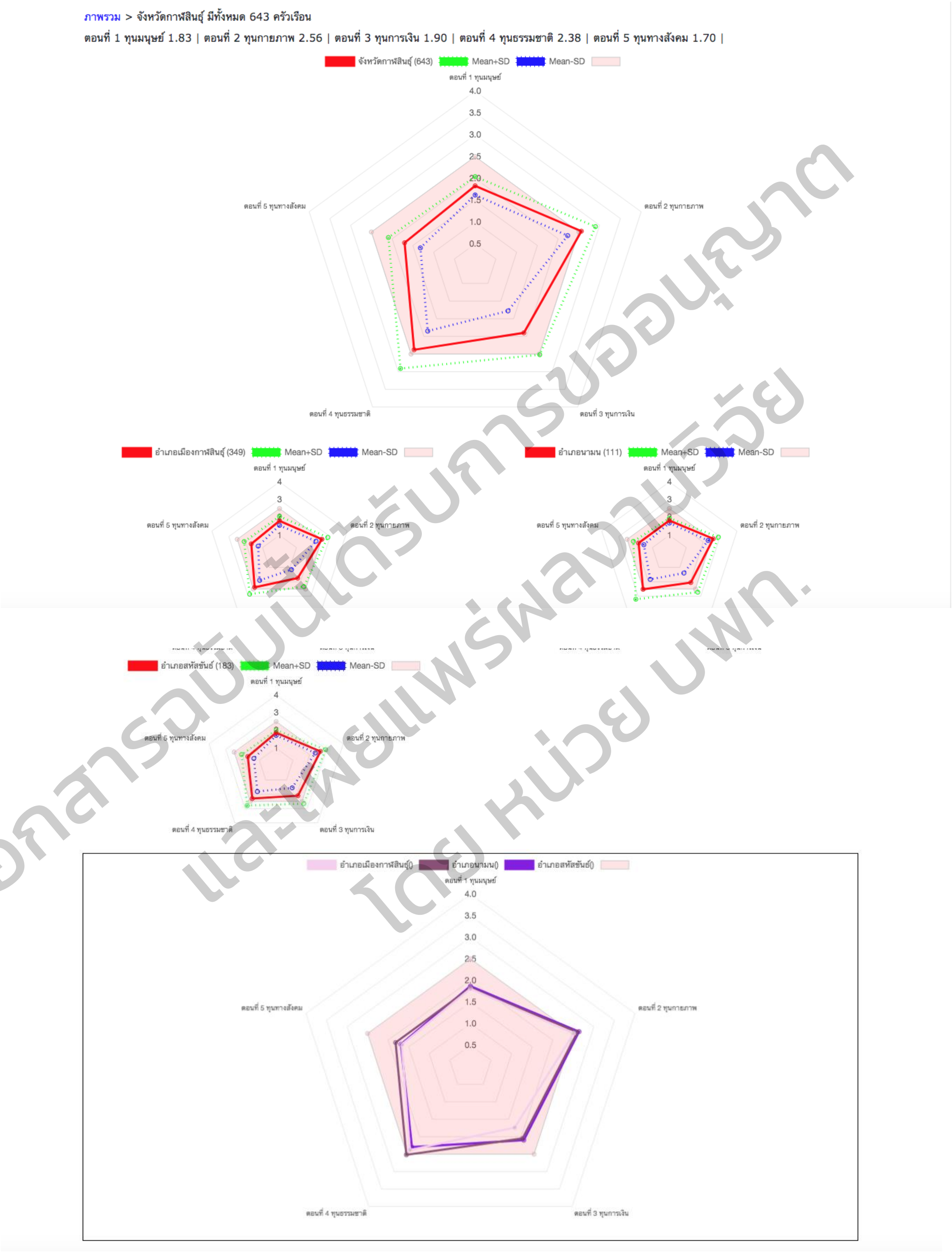

รูปที่ 4.6 ผลการนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

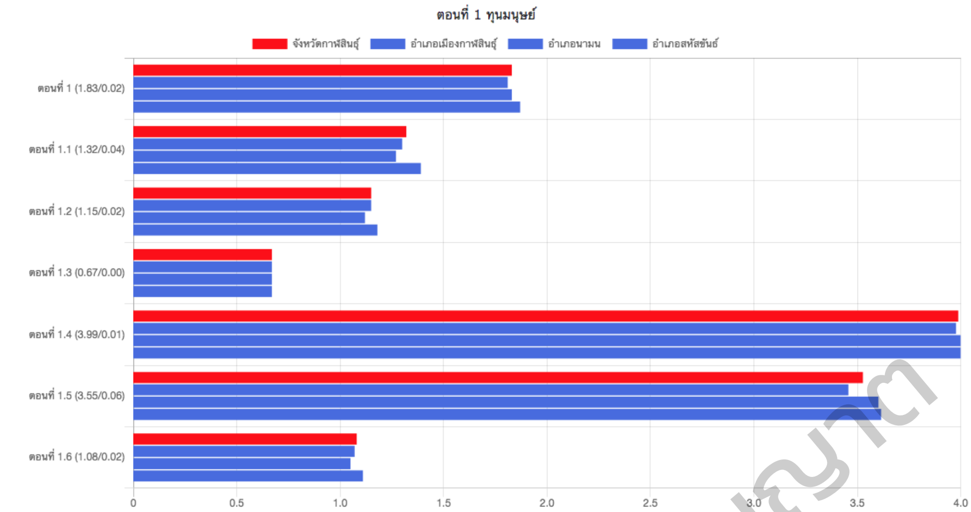

ตอนที่ 1 ภาพรวม (1.83/0.02)
ตอนที่ 1.1 ระดับการศึกษา (สูงสุด) (1.32/0.04)
ตอนที่ 1.2 กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา (1.15/0.02)
ตอนที่ 1.3 อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ (0.67/0.00)
ตอนที่ 1.4 รายได้นอกภาคเกษตร (3.99/0.01)
ตอนที่ 1.5 สุขภาพ (3.55/0.06)
ตอนที่ 1.6 สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ (1.08/0.02)

รูปที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ทุนมนุษย์ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

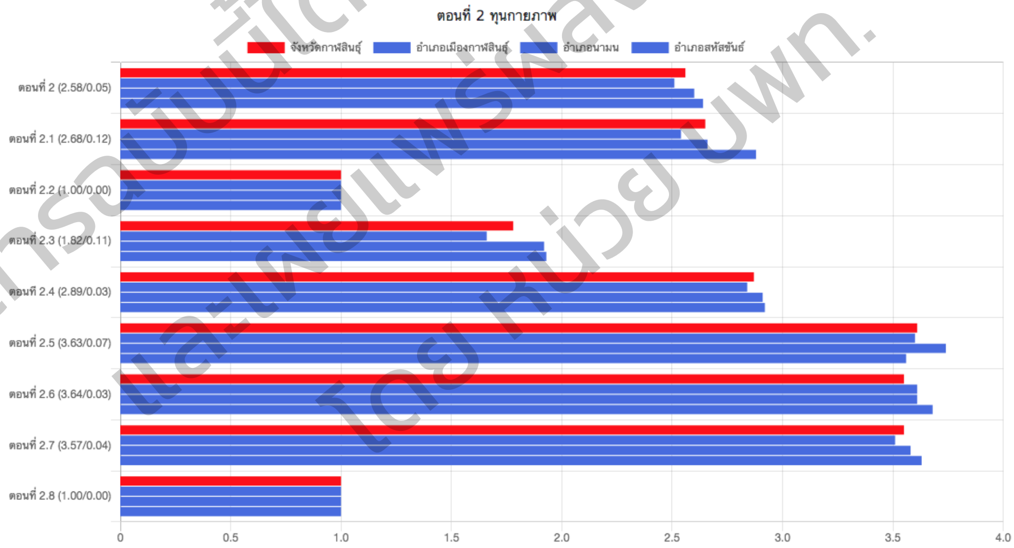

ตอนที่ 2 ภาพรวม (2.58/0.05)
ตอนที่ 2.1 ที่อยู่อาศัย (2.68/0.12)
ตอนที่ 2.2 สภาพที่อยู่อาศัย (1.00/0.00)
ตอนที่ 2.3 สุขลักษณะของที่อยู่อาศัย (1.82/0.11)
ตอนที่ 2.4 ประปา/ไฟฟ้า/อุปกรณ์สารสนเทศ (2.89/0.03)
ตอนที่ 2.5 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย (3.63/0.07)
ตอนที่ 2.6 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ (3.64/0.03)
ตอนที่ 2.7 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ (3.57/0.04)
ตอนที่ 2.8 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (1.00/0.00)

รูปที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ทุนกายภาพ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2

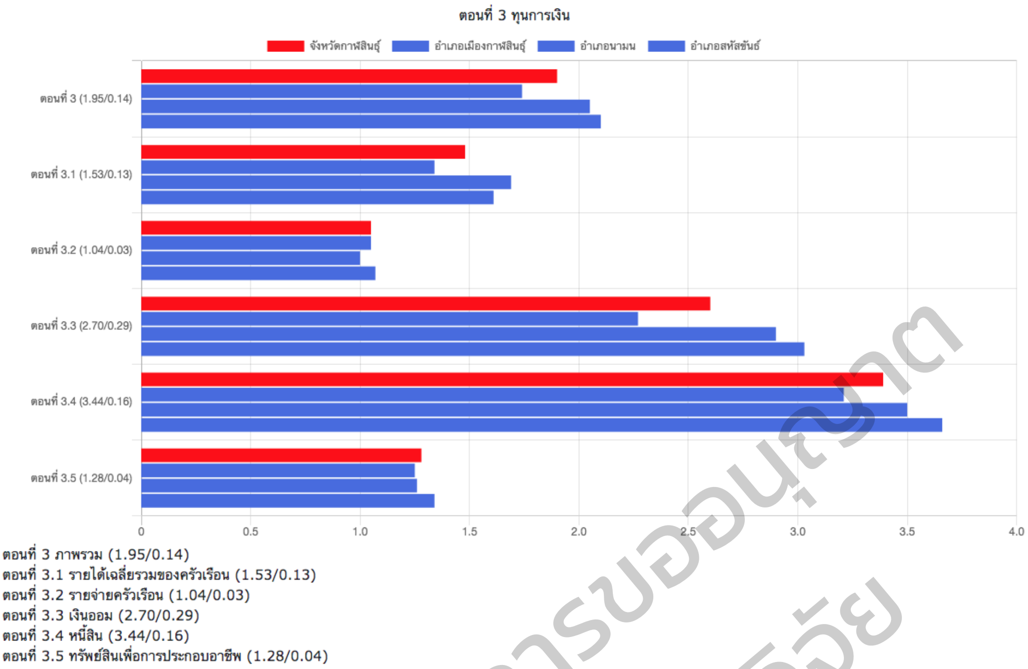

รูปที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ทุนการเงิน เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2

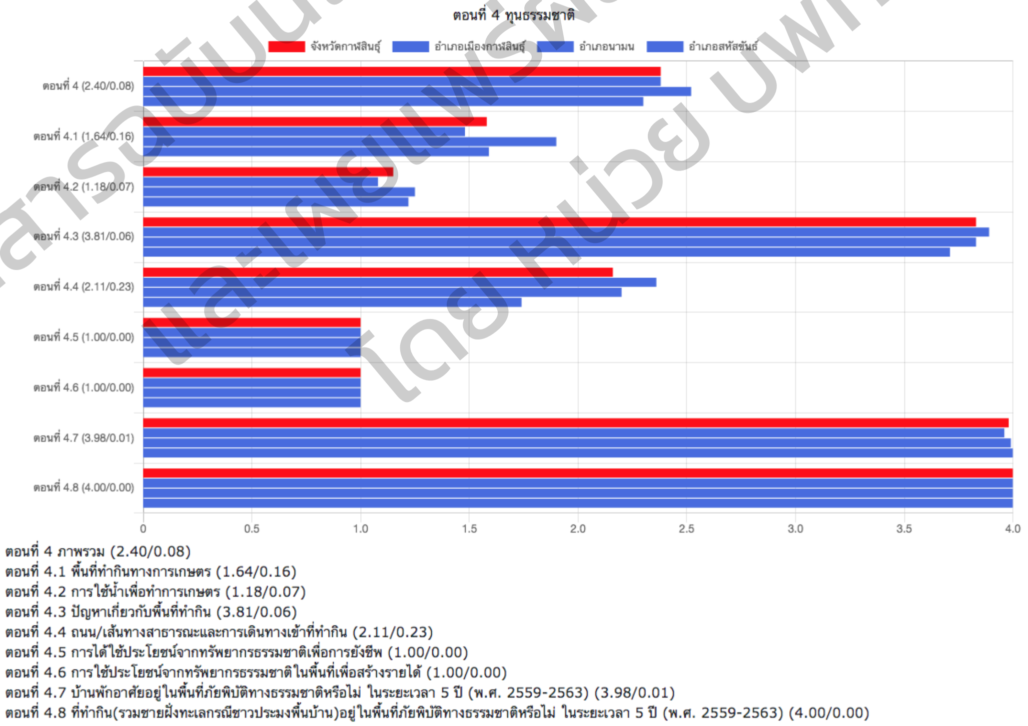

รูปที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

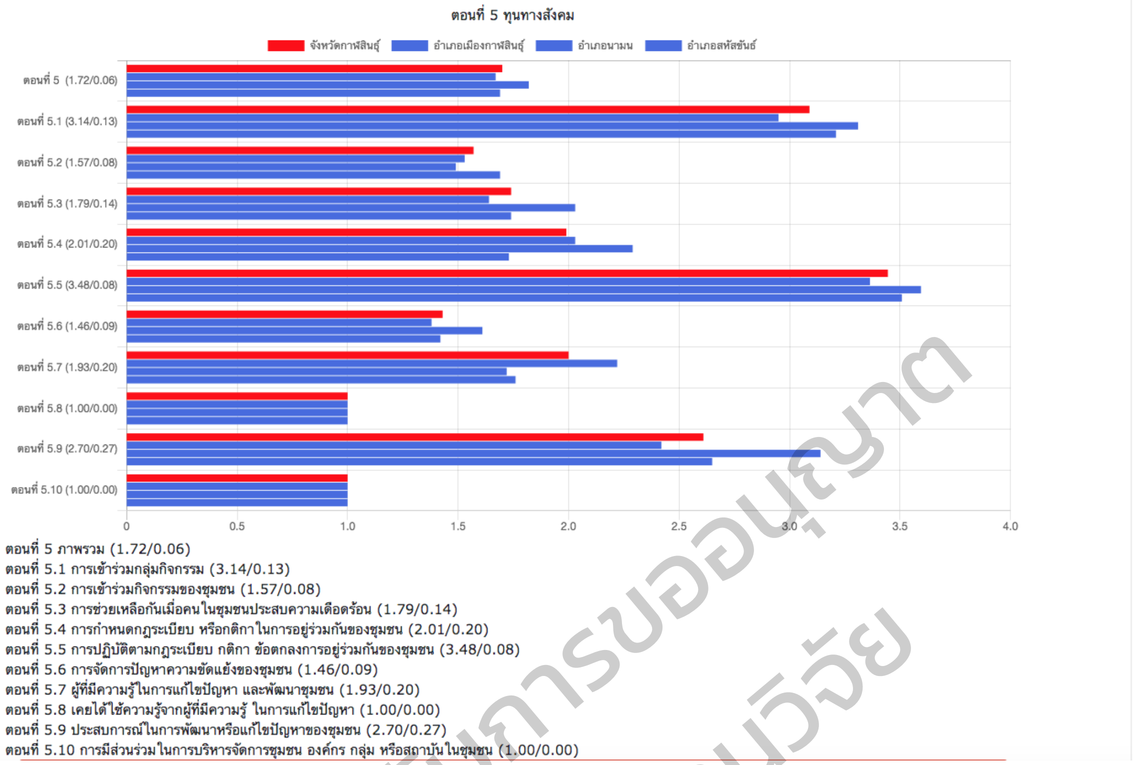

รูปที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ทุนทางสังคม เมื่อนำเข้าข้อมูลในระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ทุน 5 มิติ แยกรายอำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมือง

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (349)	1.81	2.51	1.74	2.38	1.67	2.02/0.35
ตำบลกาฬสินธุ์ (43)	1.82	2.57	1.29	2.41	1.52	1.92/0.50
ตำบลเหนือ (19)	1.82	2.53	2.08	2.43	1.80	2.13/0.30
ตำบลหลุบ (2)	1.63	2.53	1.45	2.25	1.50	1.87/0.44
ตำบลไผ่ (12)	1.77	2.39	1.52	2.22	1.48	1.87/0.37
ตำบลลำปาว (21)	1.80	2.43	1.81	2.33	1.66	2.01/0.31
ตำบลลำพาน (32)	1.81	2.52	1.38	2.47	2.40	2.11/0.45
ตำบลเชียงเครือ (18)	1.81	2.38	2.01	2.94	1.53	2.13/0.49
ตำบลบึงวิชัย (16)	1.77	2.49	1.73	2.39	1.54	1.98/0.38
ตำบลห้วยโพธิ์ (26)	1.81	2.58	1.70	2.59	1.71	2.08/0.42
ตำบลภูปอ (18)	1.88	2.42	2.00	2.16	1.37	1.97/0.35

ตำบลภูดิน (28)	1.86	2.46	1.71	2.16	1.35	1.91/0.38
ตำบลหนองกุง (9)	1.79	2.50	1.63	2.41	1.56	1.98/0.40
ตำบลกลางหมื่น (23)	1.64	2.54	1.70	2.54	1.60	2.00/0.44
ตำบลขมิ้น (27)	1.92	2.66	2.08	2.29	1.87	2.17/0.29
ตำบลโพนทอง (16)	1.84	2.57	2.16	2.09	1.91	2.11/0.25
ตำบลนาจารย์ (19)	1.81	2.72	2.26	2.45	1.87	2.22/0.35
ตำบลลำคลอง (20)	1.70	2.25	1.48	2.08	1.30	1.76/0.36

ภาพรวมครัวเรือนยากจนของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ไม่ได้คือทุนทางสังคมและทุนการเงิน ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือทุนมนุษย์และทุนทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ทุนกายภาพอยู่ในระดับอยู่ได้ โดยทุนรายข้อที่สำคัญด้านทุนทางสังคมคือการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชนและการเคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา ส่วนทุนรายข้อที่สำคัญของทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติคือการได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรและพื้นที่ทำกินทางการเกษตร ในขณะที่ทุนรายข้อด้านการเงินที่สำคัญได้แก่ รายจ่ายครัวเรือน ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ และรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ทุนรายข้อด้านกายภาพที่สำคัญคือ สภาพที่อยู่อาศัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล และสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย และทุนรายข้อที่สำคัญด้านมนุษย์ ได้แก่ อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐกำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา และระดับการศึกษา (สูงสุด)

2. อำเภอสหัสขันธ์

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอสหัสขันธ์ (183)	1.87	2.64	2.10	2.30	1.69	2.12/0.33
ตำบลภูสิงห์ (24)	1.82	2.64	2.12	2.19	1.54	2.06/0.37
ตำบลสหัสขันธ์ (26)	1.87	2.73	2.17	2.16	1.65	2.12/0.37
ตำบลนามะเขือ (22)	1.92	2.70	2.34	2.06	1.73	2.15/0.34
ตำบลโนนศิลา (36)	1.86	2.43	1.85	2.56	1.61	2.06/0.37
ตำบลนิคม (12)	1.89	2.74	2.37	2.08	1.54	2.12/0.41
ตำบลโนนแหลมทอง (24)	1.85	2.77	2.26	2.25	1.63	2.15/0.39
ตำบลโนนบุรี (22)	1.90	2.69	2.03	2.43	2.31	2.27/0.28
ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง (17)	1.93	2.56	1.91	2.50	1.48	2.07/0.40

ภาพรวมครัวเรือนยากจนของอำเภอสหัสขันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ไม่ได้คือทุนทางสังคม ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือทุนมนุษย์ ทุนการเงินและทุนทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ทุนกายภาพอยูในระดับอยู่ได้ โดยทุนรายข้อที่สำคัญด้านมนุษย์ คือ อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา และ ระดับการศึกษา (สูงสุด) ทุนรายข้อที่สำคัญในทุนกายภาพคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล และ สภาพที่อยู่อาศัย ในขณะที่ทุนการเงินจะเป็นเรื่อง รายจ่ายครัวเรือน ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ และรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ทุนรายข้อที่สำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติคือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ การได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร พื้นที่ทำกินทางการเกษตร และถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน ในขณะที่ทุนรายข้อที่สำคัญของทุนทางสังคมได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชน ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน

3. อำเภอนามน

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอนามน (111)	1.83	2.60	2.05	2.52	1.82	2.16/0.33
ตำบลนามน (28)	1.80	2.60	1.55	2.21	1.82	2.00/0.37
ตำบลยอดแกง (32)	1.86	2.56	2.35	2.52	2.07	2.27/0.27
ตำบลสงเปลือย (26)	1.84	2.56	2.08	2.79	1.65	2.18/0.43
ตำบลหลักเหลี่ยม (9)	1.82	2.47	2.40	2.60	1.86	2.23/0.33
ตำบลหนองบัว (16)	1.81	2.79	2.12	2.59	1.58	2.18/0.46

ภาพรวมครัวเรือนยากจนของอำเภอนามน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือทุนทางสังคม ทุนมนุษย์และทุนการเงิน ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ได้คือทุนกายภาพและทุนทรัพยากรธรรมชาติ โดยทุนรายข้อที่สำคัญด้านทุนทางสังคมคือการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชนและการเคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และ การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน ส่วนทุนรายข้อที่สำคัญของทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติคือการได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ และการใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร ในขณะที่ทุนรายข้อด้านการเงินที่สำคัญได้แก่ รายจ่ายครัวเรือน ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ และรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ทุนรายข้อด้านกายภาพที่สำคัญคือ สภาพที่อยู่อาศัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล และสภาพที่อยู่อาศัย และทุนรายข้อที่สำคัญด้านมนุษย์ ได้แก่ อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา และระดับการศึกษา (สูงสุด)

4.5 ผลการติดตามความช่วยเหลือ

4.5.1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 รวมมีการช่วยเหลือทั้ง 6 ด้าน (รูปที่ 4.12)

(1) ด้านที่อยู่อาศัย 1,360 ครัวเรือน

(2) ด้านอาชีพ 1,409 ครัวเรือน

(3) ด้านสุขภาพ 562 ครัวเรือน

(4) ด้านสวัสดิการรัฐ 1,414 ครัวเรือน

(5) ด้านอำนวยความเป็นธรรม 12 ครัวเรือน

(6) ด้านหนี้สิน 477 ครัวเรือน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

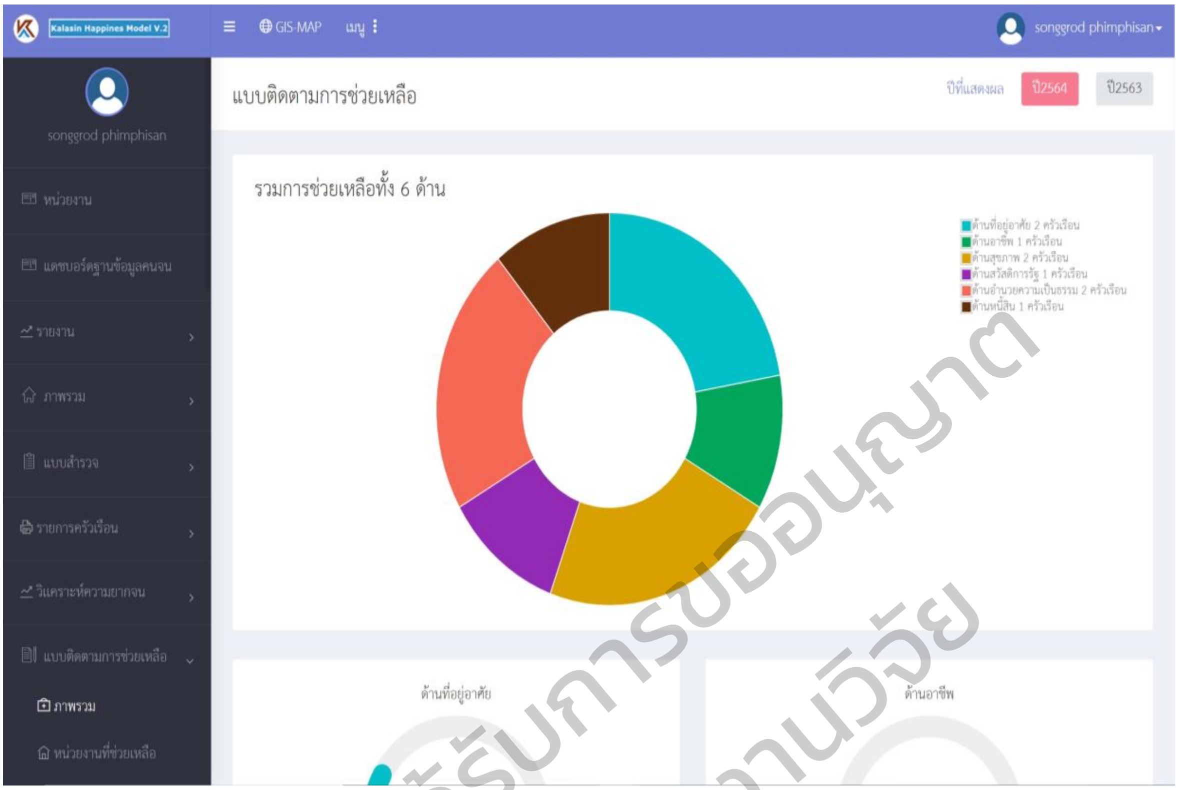

รูปที่ 4.12 แบบติดตามการช่วยเหลือปี 2563

4.5.2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 รวมมีการช่วยเหลือทั้ง 6 ด้าน (รูปที่ 4.13)

(1) ด้านที่อยู่อาศัย 2 ครัวเรือน

(2) ด้านอาชีพ 1ครัวเรือน

(3) ด้านสุขภาพ 2 ครัวเรือน

(4) ด้านสวัสดิการรัฐ 1ครัวเรือน

(5) ด้านอำนวยความเป็นธรรม 2 ครัวเรือน

(6) ด้านหนี้สิน 1 ครัวเรือน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

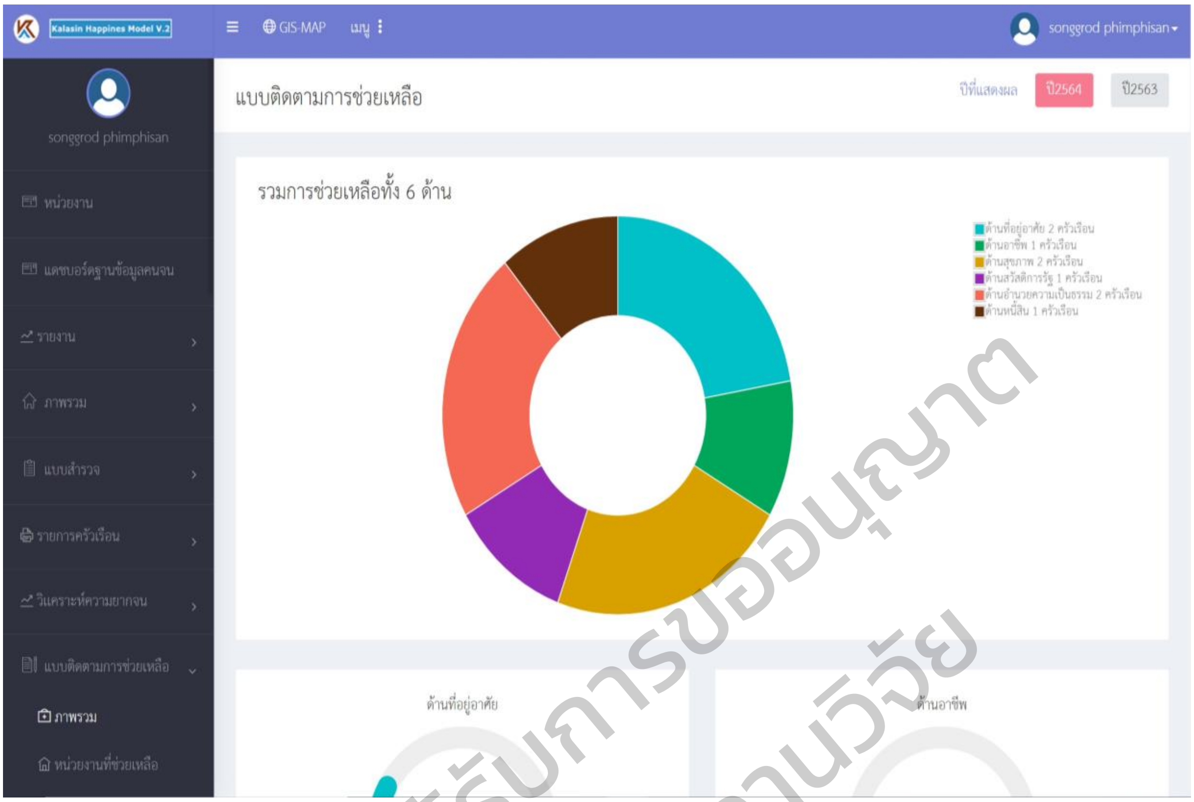

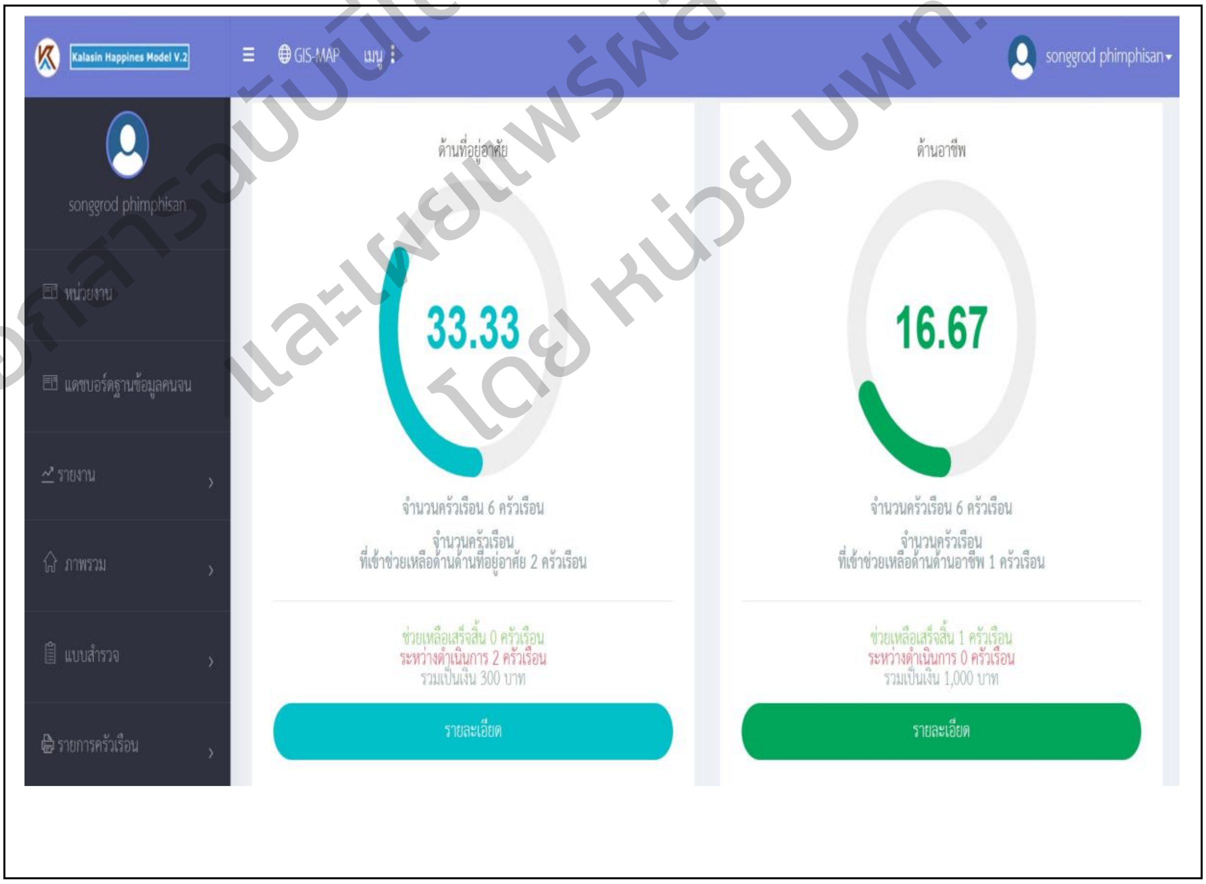

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 4.13 แบบติดตามการช่วยเหลือปี 2564

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท

4.6 Feedback Loop การส่งต่อข้อมูลคนจนจากพื้นที่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รูปแบบการส่งต่อข้อมูล : ระบบ KHM V. 2 (โครงการวิจัยแก้จนระยะที่ 1)

ปัจจัยนำเข้า : การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก KHM V.1, TPMAP และข้อมูลเพิ่มเติม

กระบวนการ :

การพัฒนาระบบ KHM V.2 เพื่อส่งต่อให้กับหน่วยงานเป้ามหายแก้จน จำนวน 17 หน่วยงาน

การอบรมผู้ใช้ระบบ ในระดับปฏิบัติการเพื่อนำเข้าคนจนเป้าหมาย การส่งต่อ และการช่วยเหลือ

นำออก ให้สามารถดำเนินการทั่วทั้งจังหวัด ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถดำเนินการเป็นเนื้อเดียวกันกับจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการช่วยเหลือในการสร้างที่อยู่อาศัย การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การพัฒนาอาชีพและการนำเข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ

การส่งต่อผ่านการประชุมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ คณะกรรมการขับเคลื่อนจังหวัดกาฬสินธุ์ คณะกรรมการจัดทำแผนจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่งต่อข้อมูลเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือผ่านข้อมูล คนจนกลุ่มพึ่งพาสวัสดิการ คนพิการ เด็กและผู้สูงอายุ

ผลลัพธ์ : คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือ

การสร้างที่อยู่อาศัย จำนวน 11 ครัวเรือน จากสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์

การพัฒนาโครงการช่วยเหลือด้านอาชีพ จากขบวนองค์กรชุมชน จำนวน 89 ครัวเรือน

การพัฒนาโครงการช่วยเหลืออาชีพตำบลนำร่อง จากเทศบาลตำบลกลางหมื่น 18 ครัวเรือน

การใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการคนพิการ คนยากไร้ ชายขอบ จำนวน 882 ครัวเรือน

ผลกระทบ : ระบบฐานข้อมูลเดียวทั้งจังหวัด

การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยฐานข้อมูลเดียวทั้งระบบ

4.7 โมเดลการแก้ปัญหาความยากจน "กลางหมื่นโมเดล"

จากการส่งต่อครัวเรือนคนจนที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ในคราวการประชุมร่วมระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) พัฒนาชุมชน (พช.) ขบวนการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และทีมกลาง (ติดตามโครงการ) ข้อสรุปคือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) พัฒนาชุมชน (พช.) และ ขบวนการชุมชน อยากขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับพื้นที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยมีแนวทางจะเริ่มต้นการขับเคลื่อนการทำงานรูปแบบของ MOU ด้วย นโยบายจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ได้ประสานงานกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมหาดไทย ได้สั่งการให้ หน่วยงานระดับพื้นที่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ประสานงานการใช้ข้อมูล และฐานข้อมูลที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จะจัดทำขึ้น (จากโครงการวิจัยแก้จน) ดังนั้น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) จึงขอความอนุเคราะห์ มหาวิทยาลัยและจะเริ่มต้นขับเคลื่อน โดยยินดีจะเข้าร่วม การขับเคลื่อนโครงการนำร่อง (พื้นที่กลางหมื่น) ร่วมกับหน่วยงาน ทั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) พัฒนาชุมชนอำเภอ (พชอ.) พัฒนาชุมชน (พช.) และ ขบวนการชุมชน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีทุนที่

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

หลากหลายในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภายใต้แนวคิด ความร่วมมือ อย่างเป็นรูปธรรม

เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่นำร่อง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้กำหนดพื้นที่นำร่อง คือ ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่กลุ่มตัวอย่างจากความหนาแน่นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีความหนาแน่นเป็นลำดับที่ 2 ของพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และเครือข่ายการทำงานเชิงพื้นที่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างครบตามมิติของการพัฒนาความร่วมมือ

รูปที่ 4.14 การดำเนินงานพื้นที่นำร่อง

รูปแบบและกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ

1) กลุ่มอยู่ไม่ได้ จะนำผู้ดูแลหรือคนที่สามารถพัฒนาอาชีพมาช่วย เพื่อที่ครอบครัวจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือจะใช้กลไกในพื้นที่ทั้งชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) กลุ่มอยู่ยาก จะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

3) กลุ่มอยู่ได้ เน้นการพัฒนาอาชีพ เช่น ด้านการเกษตร จะใช้กลุ่มชาวบ้านเพื่อช่วยกลุ่มคน

ยากจน เช่น การปลูกผักไร้ดิน ที่ต้องทำเป็นกลุ่มชาวบ้าน ถ้าเป็นคนที่มีพื้นที่ จะพัฒนาตามความต้องการ เช่น มันสำปะหลัง การประมง ฯลฯ

4) กลุ่มอยู่ดี เป็นกลุ่มที่ต้องหาสาเหตุ ถอดบทเรียน ข้อค้นพบเพื่อการพัฒนา

โดยพื้นที่นำร่องได้มีการทำงานดังนี้

1. การประชุมพัฒนาทีมเพื่อวางแผนการทำงานในพื้นที่นำร่อง
2. การประชุมแบ่งงานในการดำเนินงานพื้นที่นำร่อง
3. การลงพื้นที่เพื่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน ในพื้นที่ตำบลกลางหมื่น
4. การลงพื้นที่เพื่อจัดทำสำรวจแฟ้มสุขภาพครอบครัว (Family folder) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง จากนั้นจัดทำฐานข้อมูลยังชีพครัวเรือน นำมาพิจาณาเพื่อดำเนินงานในกิจกรรมนำร่องต่อไป

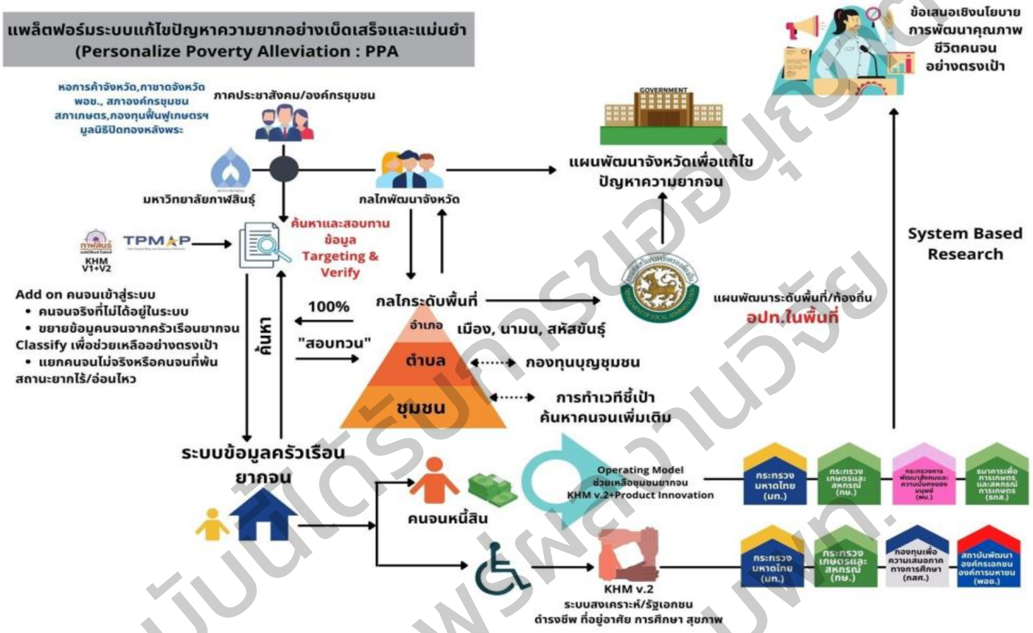

รูปที่ 4.15 แพล็ตฟอร์มระบบแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

รูปที่ 4.16 การติดตามการดำเนินงาน กลางหมื่นโมเดล

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

4.8 การประชุมเชิงปฏิบัติการ การบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6 กระทรวงการพัศนาสังคมและมั่นคงของมนุษย์ พมจ.กาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการหัวหน้าส่วนราชการ อพม. และผู้เข้าอบรมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 25 มิถุนายน 2564 ณ โรงแรมชาร์ลองบูทรีค ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยเป็นวิทยากรนำเสนอการนำระบบสารสนเทศบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ เพื่อการบริการจัดการและวางแผน จากผลลัพธ์งานวิจัยโครงการการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณจาก จาก หน่วยบริหารและการจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) โดยการนำของหัวหน้าโครงการวิจัย ท่าน รศ.จิระพันธ์ ห้วยแสน อธิการบดี และทีมพัฒนาระบบฐานข้อมูล โดยการนำของผศ.ดร.ทรงกรด พิมพิศาล ผู้ช่วยอธิการบดี ผศ.ดร.เจษฎา สิงห์ทองชัย อาจารย์ณัฐวุฒิ ศรีวิบูลย์ ดร.นพคุณ ทองมวล นายเทวฤทธิ์ ภูดี และคณะอาจารย์ในหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล หลักสูตรวิทยาการข้อมูลและอุตสาหกรรมดิจิทัล ที่ร่วมกันพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อให้เป็น Data Center and Big Data ของจังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ 4.17 การประชุมเชิงปฏิบัติการ การบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

4.9 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระบบสารสนเทศการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทีมงานพัฒระบบสารสนเทศบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ภายใต้โครงการวิจัดการแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยการนำของท่านอธิการบดี รศ.จิระพันธ์ ห้วยแสน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ระบบสารสนเทศการบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ การใช้ระบบให้กับองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล โดยทีมวิทยากร ผศ.ดร.ทรงกรด พิมพิศาล ผศ.ดร.เจษฎา สิงห์ทองชัย นายเทวฤทธิ์ภูดีและนายปิยะ สร้อยอุดม ระหว่างวันที่ 4-6 สิงหาคม 2564 ณ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ชั้น 2 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ พื้นที่ในเมือง โดยผู้เข้าอบรมเป็นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ รายชื่อหน่วยงานเข้าร่วมดังนี้

อำเภอเมืองกาฬสินธุ์

1. เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
2. เทศบาลตำบลนาจารย์
3. เทศบาลตำบลหนองสอ
4. เทศบาลตำบลห้วยโพธิ์
5. เทศบาลตำบลลำคลอง
6. เทศบาลตำบลเชียงเครือ
7. เทศบาลตำบลหลุบ
8. เทศบาลตำบลบึงวิชัย
9. เทศบาลตำบลเหนือ
10. เทศบาลตำบลไผ่
11. เทศบาลตำบลลำพาน
12. เทศบาลตำบลภูปอ
13. เทศบาลตำบลภูดิน
14. เทศบาลตำบลขมิ้น
15. เทศบาลตำบลโพนทอง
16. เทศบาลตำบลกลางหมื่น
17. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง
18. องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

อำเภอนามน

1. เทศบาลตำบลนามน
2. เทศบาลตำบลสงเปลือย
3. องค์การบริหารส่วนตำบลนามน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลยอดแกง

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

5. องค์การบริหารส่วนตำบลหลักเหลี่ยม

6. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว

อำเภอสหัสขันธ์

1. เทศบาลตำบลโนนบุรี
2. เทศบาลตำบลภูสิงห์
3. เทศบาลตำบลนิคม
4. เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง
5. เทศบาลตำบลนามะเขือ
6. เทศบาลตำบลโนนศิลา
7. องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์
8. องค์การบริหารส่วนตำบลโนนแหลมทอง

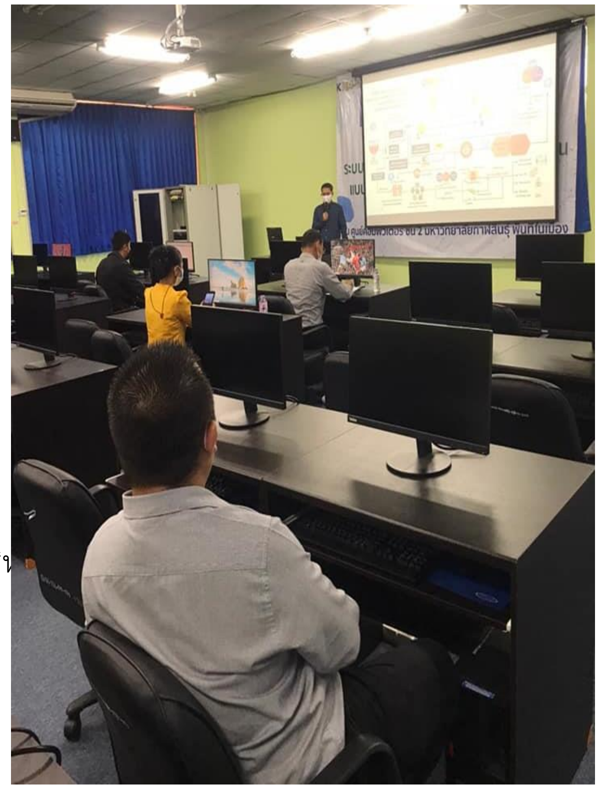

รูปที่ 4.18 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระบบสารสนเทศการบริ

4.10 การสัมมนามหกรรมแก้จนจังหวัดกาฬสินธุ์

โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดการสัมมนามหกรรมแก้จนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอกนิกส์ Zoom clound meeting ในงานมีการรับชมวีดีทัศน์การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การนำเสนอความสำคัญของการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ นำเสนอข้อมูลภาพรวมการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและ แม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ รายงานการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากการดำเนินโครงการ ฯ ความสำคัญและประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล KHM V 2 โมเดลการแก้ปัญหาความยากจน “กลางหมื่นโมเดล” โดยมีหน่วยงานเข้าร่วมได้แก่

1. สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์
4. สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สาขาจังหวัดกาฬสินธุ์
5. สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดกาฬสินธุ์
6. เทศบาลตำบลบัวบาน
7. เทศบาลตำบลท่าคันโท
8. เทศบาลตำบลดอนจาน
9. เทศบาลตำบลกมลาไสย
10. เทศบาลตำบลคำเหมือดแก้ว
11. เทศบาลตำบลร่องคำ
12. เทศบาลตำบลโพนทอง
13. เทศาบลตำบลภูปอ
14. เทศบาลตำบลกุดจิก
15. เทศบาลตำบลยางตลาด
16. อบต. เหล่าไฮงาม
17. อบต. โนนศิลาเลิง
18. อบต.สามัคคี
19. อบต. โคกสะอาด
20. อบต. หนองแวง
21. ที่ทำการปกครองอำเภอสามชัย
22. ที่ทำการปกครองอำเมอเมืองกาฬสินธุ์
23. ที่ทำการปกครองอำเภอคำม่วง

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 4.19 สัมมนามหกรรมแก้จน จังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

4.11 การสำรวจข้อมูลคนจน ปัญหาและศึกษาเอกสารโดยใช้ RA/RO/DA

การบริหารโครงการวิจัยในปีที่ 2 ใช้หลักการบริหารโครงการ 3 ประการใช้กำหนดเป็นกรอบที่ทีมวิจัยทุกคนใช้เป็นแนวทางร่วมจากนโยบายและทิศทางการบริหารโครงการของหัวหน้าโครงการ คือ Project Scope Management ขอบเขตงาน (Scope definition) เป็นการแบ่งงานหลัก ๆ ในโครงการให้ย่อยลงจนสามารถมองเห็นรายละเอียดได้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้แบ่งทีมการทำงานเป็น 3 ทีมหลักได้แก่ ทีมค้นหาและสอบทานข้อมูล ทีมระบบข้อมูล และทีมนำร่อง ทีมงานโครงการจะจัดการรายละเอียดอยู่ในรูปของโครงสร้างกิจกรรมย่อย (Work Breakdown Structure หรือ WBS) นอกจากนี้ในการบริหารโรงการย่อยยังคำนึงถึง Project Time Management การบริหารกิจกรรมและกระบวนการในโครงการ เพื่อให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหลัก Project Quality Management (PQM) กระบวนการตรวจสอบและติดตามคุณภาพ อันทำให้มั่นใจได้ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้น ได้ตอบโจทย์กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ โดยตั้งคณะกรรมการกลางในการบริหารจัดการ ติดตามงานร่วมกับทีมวิจัย และพี่เลี้ยงจากส่วนกลาง ตลอดจน quality policy, objectives, และ responsibility ภายใต้ช่องทางในการสื่อสาร การกำกับติดตามทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีผลการดำเนินงานใน 3 เดือนแรกดังนี้

4.11.1 การดำเนินงานด้านการค้นหาและสอบทานข้อมูล

4.11.1.1 การค้นหาคนจนเป้าหมายเพิ่มเติม

การค้นหาคนจนเป้าหมายเพิ่มเติมของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่ได้ดำเนินงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ คณะผู้วิจัย ได้ทำงานร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้เข้าพบ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์และหัวหน้าส่วนงานจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อแนะนำผู้ดำเนินงาน และแนะนำโครงการวิจัยให้จังหวัดรับทราบ มีการนำเสนอภาพรวมโครงการต่อจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด ระดับพื้นที่ รวมถึงที่ประชุมหารือผู้ใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนี้เพื่อพัฒนาระบบการทำงานควบคู่กับการวิจัย มีการพัฒนาทีมสำรวจข้อมูลในระบบ TPMAP และ KHM การพัฒนาทีมสำรวจเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำงาน เพื่อค้นหาคนจนและทราบความต้องการ โดยมีการประชุมคณะผู้วิจัย เป็นการเตรียมทีม การพิจารณาคุณสมบัติของผู้เก็บข้อมูล การคัดเลือก และการเตรียมตัว การทำความเข้าใจ นิยาม/ความหมาย ในแบบสอบถาม รูปแบบ วิธีการและคำพูดสำหรับการแนะนำตัวผู้เก็บข้อมูลต่อกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดเวลาชัดเจน และการขอรับความร่วมมือจากส่วนท้องถิ่น การเก็บรักษาความเป็นส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดแนวทางเพื่อการทำงานร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่และผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ฐานข้อมูลที่นำมาใช้เป็นกรอบฐานคือ ระบบ KHM V.2 (ได้จากการพัฒนาระบบงานวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลจาก TPMAP และ KHM และค้นหาเพิ่มเติม) <u>โดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ใช้เกณฑ์การยืนยันจากพื้นที่ว่าไม่มีคนจนเป้าหมายเพิ่มเติม เป็นกรอบการพิจารณาว่าสามารถค้นหาคนจนเป้าหมายได้ทั้งหมดในรูปแบบประชาคุ้ม</u> มีการกำหนดการทำงานในระยะที่ 2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อค้นหาเพิ่มเติม 3 ขั้นตอน (1) กระบวนการก่อนการลงพื้นที่ (2) กระบวนการระหว่างการลงพื้นที่ และ (3) กระบวนการหลังการลงพื้นที่ ดังนี้

เอกสารเผยแพร่โดยได้รับอนุญาตและเผยแพร่โดยสำนักงานวิจัย หน่วย บพท.

ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล

(1) กระบวนการก่อนการลงพื้นที่

การดำเนินงานก่อนการดำเนินโครงการกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ออกแบบการเก็บข้อมูลโดยใช้พื้นที่เป็นเกณฑ์ (Area based) โดยมีนักวิจัยหัวหน้าทีมรับผิดชอบรายอำเภอ ซึ่งเป็นทีมวิจัยที่พัฒนามาจาก การดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 1 โดยในระยะ 3 เดือนแรกได้ดำเนินการเพื่อค้นหาและสอบทานในพื้นที่ 3 อำเภอเป้าหมายร่วมกันเป็นลำดับความสำคัญแรก ซึ่งคัดแยกตามความเชี่ยวชาญและความสัมพันธ์ในพื้นที่จากงานวิจัย งานบริการวิชาการในพื้นที่ จากนั้นได้ใช้โมเดลการทำงานในพื้นที่แบบร่วมมือเข้ามาขับเคลื่อนการทำงาน โดยมีผู้มีนักวิจัยพื้นที่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในชุมชน โครงการยุวชนอาสา นักศึกษาและโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล U2T ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการจ้างงานประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีการสร้างความเข้าใจโดยการจัดอบรมพัฒนาทีมในการเก็บ ใช้เวลา 1 วันเป็นลักษณะการอบรมความเข้าใจในแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาร่วมกับทีมวิจัยกลางและอีก 1 วันเป็นการฝึกเชิงปฏิบัติงานในการลงพื้นที่จริง เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติและแนะนำจากทีมอาจารย์หัวหน้าโครงการ จากนั้นเมื่อนักวิจัยพื้นที่สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง จึงมีการส่งหนังสือที่เป็นทางการเพื่อลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลอีกครั้ง ภายหลังจากการเก็บข้อมูลมีการตรวจสอบความถูกต้องโดยมีอาจารย์ระดับพื้นที่ในการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามด้วย

การดำเนินงานก่อนการลงพื้นที่มีการพัฒนาทีม ที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีคณาจารย์หัวหน้าทีมในแต่ละตำบล ภายใต้อำเภอเป้าหมายเพื่อนำสู่การพัฒนาโครงการนำร่อง ที่ได้ผ่านการอบรมและเข้าใจแบบสอบถามอย่างดี ได้เข้าพัฒนาทีมของอำเภอที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้ทีมวิจัยได้เข้าใจรูปแบบสอบถามและการกรอบข้อมูลในแต่ละคำถาม เพื่อความแม่นยำมากที่สุด ทั้งนี้ การใช้วิธีการนี้จะสามารถใกล้ชิดและทีมวิจัยในพื้นที่สามารถซักถามและเข้าใจแบบสอบถามอย่างแม่นยำและได้ประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) กระบวนการระหว่างการลงพื้นที่

รูปที่ 4.20 กระบวนการระหว่างการลงพื้นที่

ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานปี 1 (KHM V.2) โดยฐานข้อมูลนี้มีกระบวนการให้ผู้นำชุมชนทำการประชาคมส่งชื่อพร้อมที่อยู่บ้านเลขที่ให้กับทางส่วนกลาง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวขาดข้อมูลเชิงลึกรวมไปถึงรายละเอียดในครัวเรือนยากจนนั้นๆว่ามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง ในการเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลทั้งสองส่วนทำให้ทางมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ออกแบบแบบสอบถามเชิงลึกมิติทุนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ บริบททั่วไปเกี่ยวกับความยากจน ทุนมนุษย์ (การศึกษา สุขภาพ สวัสดิการ อาชีพ) ด้านทุนกายภาพ (ที่อยู่อาศัย ข้อมูลด้านกายภาพและสาธารณูปโภคสาธารณูปการ) ด้านทุนการเงิน (รายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน สภาพ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ) ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ (ทรัพยากรธรรมชาติ และภัยพิบัติ ต่างๆ) เป็นต้น ลงสำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการวิจัยโครงการการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พร้อมทั้งมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล KHM (Kalasin Happiness Model) ร่วมกับจังหวัด ซึ่งที่ปรึกษาโครงการ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดที่คอยให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกและสั่งการในการดำเนินงานแต่ละอำเภอตำบล ในปีที่ผ่านมา

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงเก็บฐานข้อมูลพร้อมทั้งพัฒนาระบบ จะมีการทดลองพื้นที่นำร่องแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งในปีที่ผ่านมามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และจังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการร่วมพัฒนาแผนการดำเนินงานในตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแผนการดำเนินงานในปี 2564-2565 จะมีการขยายผลไปยังพื้นที่นำร่อง 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนามน 5 ตำบล อำเภอเมือง 17 ตำบล และอำเภอสหัสขันธ์ 8 ตำบล ค้นหาครัวเรือนยากจน โดยมีกระบวนการดังนี้

1) การค้นหาครัวเรือนยากจน

1.1) จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

1.2) ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อค้นหารายชื่อครัวเรือนยากจน โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ประกอบ โดยเน้นพิจารณาครัวเรือนที่ผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ /ผู้พิการ ที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ/รายได้ที่แน่นอนก่อน จากนั้นพิจารณาจาก ครอบครัวที่ขาดที่อยู่อาศัย/ไม่มั่นคง ไม่มีที่ดินทำกิน และปัจจุบันเกณฑ์ในการคัดเลือกเพิ่มเติม คือ เด็กที่กำพร้า พ่อแม่แกทางกัน อยู่กับตายาย

1.3) จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านนำเสนอรายชื่อผู้ที่คัดเลือกมา และให้ที่ประชาคมรับรอง

1.4) ประชาคมในระดับตำบลเพื่อคัดเลือกครัวเรือนยากจนก่อนส่งไปยังอำเภอ

1.5) ส่งรายชื่อครัวเรือนยากจนไปยังอำเภอ

2) วิเคราะห์หาสาเหตุความยากจน

3) วางแผนแก้ไขปัญหาความยากจน

4) ระดมทุนทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น เงิน เครื่องใช้อุปโภคบริโภค

5) ลงมือช่วยเหลือ/แก้ปัญหาความยากจน ด้วยศักยภาพของหมู่บ้าน/ตำบล

6) ประสานงาน ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน จะสำรวจความต้องการของครัวเรือนยากจนในแต่ละด้านและจะนำส่งรายชื่อคนยากจน ที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยจะส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอ เหล่ากาชาด เพื่อขอความช่วยเหลือ ในส่วนด้านสุขภาพ อสม. จะเข้าไป

ติดตามและหากพบปัญหาสุขภาพจะส่งต่อความช่วยเหลือไปยัง รพสต. เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือและในกรณีเร่งด่วน เช่น ขาดแคลนอาหาร ผู้พิการที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ผู้ป่วยติดเตียง จะประสาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวในการจัดหาถุงยังชีพเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้น

7) ติดตามประเมินผล โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน เข้าไปเยี่ยมบ้านสอบถาม พูดคุย และสังเกตความเป็นอยู่ ประมาณ 3-4 เดือน/ครั้ง เพื่อรายงานต่ออำเภอ

(3) กระบวนการหลังการลงพื้นที่

โครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ใช้เทคนิคการทบทวนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ซึ่งเป็นเครื่องมือถอดบทเรียน หรือองค์ความรู้ เป็นการรวบรวมบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัตินั้นๆ เพื่อให้สามารถทำได้ดีขึ้นในครั้งต่อไปการทำ AAR จะอยู่ในส่วนหนึ่งของวงจรแห่งการวางแผนการเตรียมความพร้อม การปฏิบัติ และการทบทวน ร่วมกับวงจร PDCA (Plan, Do, Check, Act) โดย AAR จะเป็นการทบทวนวิธีการทำงานทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งนี้ทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ หัวหน้าทีมเก็บข้อมูลได้ทบทวนกลุ่มเป้าหมายหรือสิ่งที่ตั้งเป้าไว้แล้วนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่บรรลุเป็นการทบทวนการทำงานการปฏิบัติงานของทีมเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายมากที่สุด

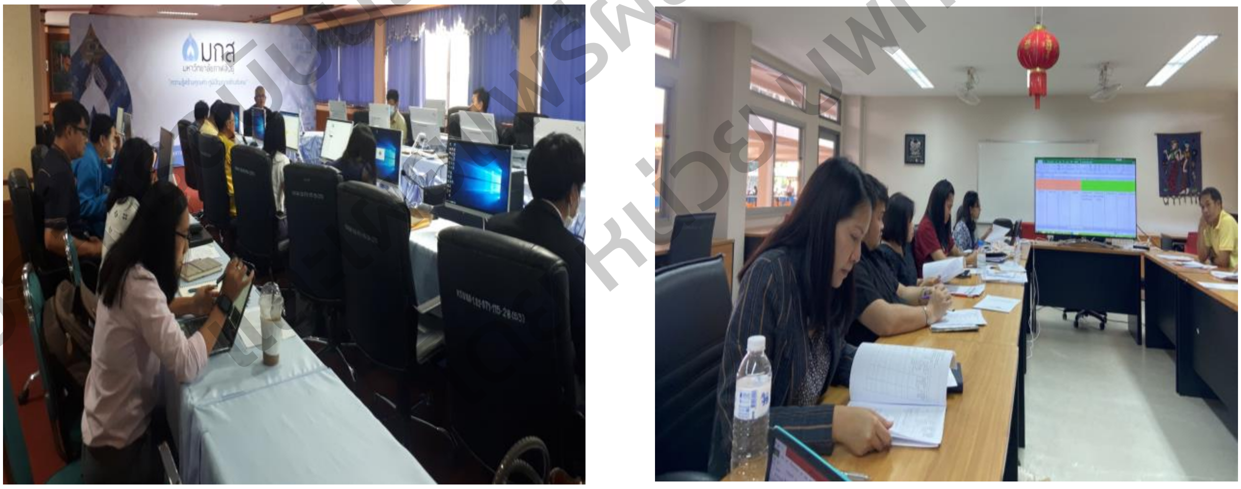

รูปที่ 4.21 กระบวนการหลังการลงพื้นที่ใช้เทคนิคการทบทวนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)

ตารางที่ 4.2 ผลการสำรวจค้นหาเพิ่มเติมในระยะ 3 เดือนแรก

ลำดับ	พื้นที่	กลุ่มเป้าหมาย TPMAP/ KHM (ครัวเรือน)	กลุ่มเป้าหมาย (เพิ่มเติม) (ครัวเรือน)	รวมกลุ่มเป้าหมาย	(รวม) เก็บได้ กลุ่มเป้าหมายที่เก็บข้อมูลได้	คิดเป็นร้อยละ	(รวม) คงเหลือ กลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถเก็บได้	คิดเป็นร้อยละ	ค้นหาเพิ่มเติม ระยะ 3 เดือนแรก ปี 2
1	เมือง	984	26	1,010	978	96.83	32	3.17	352
2	นามน	248	7	255	221	86.67	34	13.33	113
3	กมลาไสย	267	7	274	241	87.96	33	12.04	ระหว่างดำเนินการ
4	ร่องคำ	301	8	309	296	95.79	13	4.21	ระหว่างดำเนินการ
5	กุฉินารายณ์	702	19	721	608	84.33	113	15.67	ระหว่างดำเนินการ
6	เขาวง	799	21	820	748	91.22	72	8.78	ระหว่างดำเนินการ
7	ยางตลาด	1,118	34	1,152	1,107	96.09	45	3.91	ระหว่างดำเนินการ
8	ห้วยเม็ก	998	26	1,024	974	95.12	50	4.88	ระหว่างดำเนินการ
9	สหัสขันธ์	447	12	459	449	97.82	10	2.18	183
10	คำม่วง	741	20	761	718	94.35	43	5.65	ระหว่างดำเนินการ
11	ท่าคันโท	704	19	723	660	91.29	63	8.71	ระหว่างดำเนินการ
12	หนองกรุงศรี	1,109	29	1,138	1,029	90.42	109	9.58	ระหว่างดำเนินการ
13	สมเด็จ	109	3	112	98	87.50	14	12.50	ระหว่างดำเนินการ
14	ห้วยผึ้ง	304	8	312	293	93.91	19	6.09	ระหว่างดำเนินการ
15	สามชัย	672	18	690	651	94.35	39	5.65	ระหว่างดำเนินการ
16	นาคู	207	5	212	183	86.32	29	13.68	ระหว่างดำเนินการ
17	ดอนจาน	37	5	42	42	100.00	0	0.00	ระหว่างดำเนินการ
18	ฆ้องชัย	136	4	140	125	89.29	15	10.71	ระหว่างดำเนินการ
รวม		**9,883**	**271**	**10,154**	**9,421**	**92.78**	**733**	**7.22**	**648**

4.11.2 การสอบทานความแม่นยำของข้อมูล

หลักการสอบทานข้อมูลเพื่อค้นหาและยืนยันความแม่นยำของข้อมูลเกณฑ์การยืนยันจากพื้นที่ว่าไม่มีคนจนเป้าหมายเพิ่มเติม เป็นกรอบการพิจารณาว่าสามารถค้นหาคนจนเป้าหมายได้ทั้งหมดในรูปแบบประชาคุ้มร่วมกับการใช้การค้นหาแบบบอลล์หิมะ (Snowball sampling) ร่วมกันในระดังชุมชนเพื่อค้นหาคนจนเพิ่มเติมให้ครบทั้งพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยจะใช้หลักในการยุติการรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ ความ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

เข้มในการรู้ข้อมูล (Intensity) และความพอเพียงของข้อมูล (adequacy) กล่าวคือ ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์คำตอบเป็นตัวกำหนด ถ้าคำตอบที่ได้มีความแตกต่างกันผู้วิจัยก็จะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปอีก ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ ค้นหาจนได้คำตอบซ้ำๆ กัน เมื่อคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหมือนกัน ก็จะหยุดสัมภาษณ์ทันที ในกรณีนี้หมายความว่าไม่ว่าผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เพื่อค้นหาคนจนเป้าหมายจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปอีกกี่ราย ก็ไม่สามารถได้คำตอบที่ต่างจากมิติหรือได้คำตอบที่มีสาระใหม่ๆเกิดขึ้น ซึ่งจะนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินต่อไปจนผู้วิจัยมั่นใจว่า แม้จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมอีก จะไม่ช่วยในการปรับเปลี่ยนข้อสรุปที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ได้ นั่นแสดงว่าคำตอบที่ได้ ครอบคลุมปรากฏการณ์และกระบวนการที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

(1) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์นี้จะหาผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informants) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คนจนเป้าหมาย ตลอดจนคนจนกลุ่มเป้าหมาย เกณฑ์ที่จะใช้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล คือ ความเข้มในการรู้ข้อมูล (Intensity) และความพอเพียงของข้อมูล (adequacy)

2) ข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus groups) เวทีประชาคุ้ม โดยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ยืนยันข้อมูลในระดับชุมชน

3) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (document research) ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ เอกสาร บันทึก

ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยการถามคำถามในลักษณะตะล่อม (Probe) เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลอย่างละเอียดในทุกมิติของการวิจัย ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลสะท้อน ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ ประสบการณ์ มุมมองที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สร้างขึ้น นำไปสู่ความเข้าใจในโลกทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คำพูดหรือคำบอกเล่าที่เกิดขึ้นจากการให้สัมภาษณ์เหล่านี้บางส่วนได้ผ่านการตีความโดยผู้วิจัย บางส่วนเป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยตรง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแง่มุมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย

ขั้นตอนหลักในการเก็บข้อมูล คือผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในองค์กรที่ผู้วิจัยจะลงพื้นที่ก่อน นอกจากนี้ในการลงพื้นที่

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของการวิจัย ห้ามเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย สกว.

(2) การตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องของข้อมูล

เพื่อให้การการศึกษาครั้งนี้ให้ถูกต้อง เชื่อถือได้ มีความครบถ้วนของข้อมูลและแม่นยำยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ด้วยการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) คือจะครอบคลุมถึงหลักการ 3 ด้าน ได้แก่ การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล การตรวจสอบเพื่อดูความครบถ้วน และคุณภาพของข้อมูล ซึ่งอาศัยหลักการ คือเก็บข้อมลจากแหล่งที่ต่างกัน (Data Triangulation) เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มา

เปรียบเทียบกัน ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้มีความแม่นยำยิ่งขึ้นโดยการตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องของข้อมูลนั้นเป็นการตรวจสอบจาก

1. การตรวจสอบข้อมูลจากฐานข้อมูล Kalasin Happiness Model (KHM) และฐานข้อมูล Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP) เพื่อดูความซ้ำซ้อนของรายชื่อของครัวเรือนยากจน

2. การตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชน (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน) หรือบุคคลอื่นๆในพื้นที่ เพื่อสอบถามรูปแบบการดำรงชีวิตประจำวัน

3. การตรวจสอบข้อมูลจากการสังเกตด้วยตนเองของทีมเก็บข้อมูล และทีมบันทึกข้อมูล เพื่อดูความ

สอดคล้องของข้อมูลที่ได้มา เช่น ความสอดคล้องของรายรับ-รายจ่าย อายุ-การศึกษา อาชีพ-สุขภาพ และทุนทั้ง 5 มิติ เป็นต้น

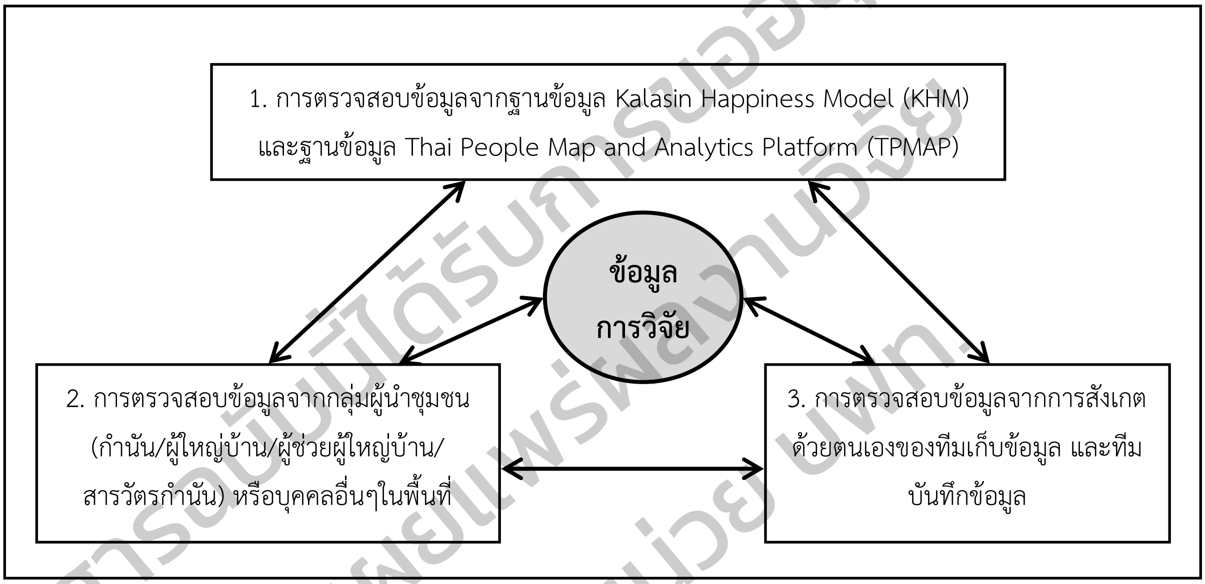

รูปที่ 4.22 การตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

สรุปผลการดำเนินงานในระยะ 3 เดือนแรกสามารถค้นหาคนจนเพื่อเติมในพื้นที่ 3 อำเภอเป้าหมายเพิ่มเติมจากข้อมูลวิจัยในปี 1 จำนวน 648 ครัวเรือน ใน 32 ตำบลของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอนามน อำเภอสหัสขันธ์ และสามารถจัดเวทีประชาคุ้มเพื่อยืนยันข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบทุกหมู่บ้าน ใน 32 ตำบล และยังคงเหลือ 2 ตำบลที่ยังไม่ได้จัดเวทีประชาคุ้มในพื้นที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

4.12 ผลการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย 3 อำเภอ

1. อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลเชิงคุณภาพ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ บริบทอำเภอนามน ตำบลยอดแกง ข้อมูลการการสนทนากลุ่ม (Focus group) และ ข้อมูลระบบ กลไก การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบล

1.1 บริบทตำบลนามน

ประกอบด้วยทุน 5 ด้าน คือ ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1. ทุนทางกายภาพ

ตำบลนามน อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจาก จังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ 33 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลยอดแกง มีเขตติดต่อพื้นที่ตำบลใกล้เคียงดังต่อไปนี้

1.1.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับเขต อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.2 ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขต ตำบลหนองแวง, อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขต ตำบลนามน, ตำบลสงเปลือย, อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.4 ทิศใต้ ติดต่อกับเขต ตำบลดงพยุง, อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์

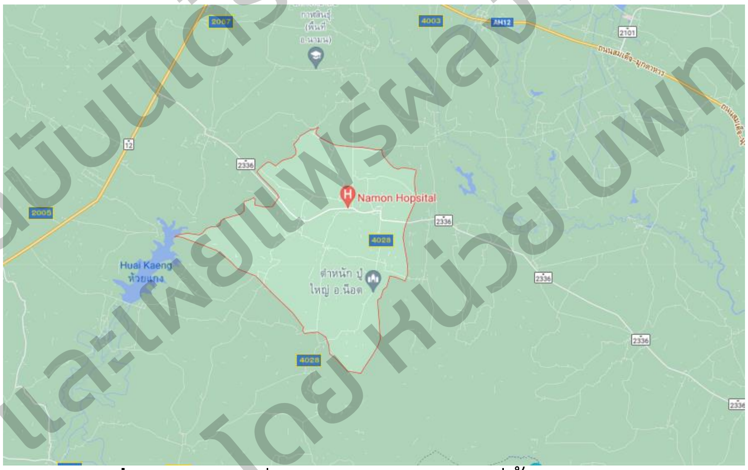

รูปที่ 4.23 แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศที่ตั้งอำเภอนามน

ที่มา : http://agri-map-online.moac.go.th/

2. ทุนมนุษย์

ข้อมูลสถานศึกษามีจำนวนสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลนามน ดังนี้สถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนนามนราษฎร์สงเคราะห์ และโรงเรียนบ้านโนนเที่ยง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลฯ จำนวน 3 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนเที่ยง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีสะอาดนามน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีชมพู โรงเรียนเอกชน จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนขวัญฤทัย

ข้อมูลศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณีประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนามนยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีตามวันสำคัญต่างๆ ของไทยและสืบทอดประเพณีตั้งเดิมตาม ฮีต 12 คอง 14 วัดและสถานที่

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ทางศาสนาในเขตเทศบาลฯ ดังนี้ วัดศรีสะอาดนามน วัดศรีชมพู วัดชัยประชาราษฎร์ วัดป่าก้าวมงคล วัดดอนสวรรค์ วัดป่าหว้าบ้านโนนเที่ยง วัดสะอาดสมศรี วัดราษฎร์ไทรทอง ที่ทำการสงฆ์หนองผือโพธาราม

ด้านสุขภาพ ในเขตเทศบาลตำบลนามนมีโรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง สาธารณสุขอำเภอ 1 แห่ง การดำเนินงานด้านสาธารณสุขได้ดำานินการในรูปแบบผสมผสานทั้งในด้านการรักษาพยาบาล การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพพร้อมกับการสาธารณสุขมูลฐาน

3. ทุนทางเศรษฐกิจ

การเกษตรประชาชนในเขตตำบลนามน ส่วนมากมีรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ฯลฯ

การอุตสาหกรรมในเขตตำบลนามน มีอุตสาหกรรมขนาดเล็ก คือ โรงสีข้าวขนาดเล็ก โรงผลิตน้ำแข็งขนาดเล็กการพาณิชยกรรมในเขตเทศบาลตำบลนามน มีตลาดสดเทศบาล 1 แห่ง ตลาดสดเอกชน 1 แห่ง มีธนาคารสาขา 1 แห่ง มีธุรกิจบริการปั๊มน้ำมัน ธุรกิจคาร์แคร์ ร้านขายจักรยานยนต์ ร้านขายอุปกรณ์การเกษตร ร้านเสริมสวย ร้านตัดเสื้อ ร้านขายของเบ็ดเตล็ด ฯลฯ

4. ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลนามมีทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแหล่งน้ำที่สำาคัญ คืออ่างฟ้าชาย อยู่ในพื้นที่หมู่ 15 หนองลุมพุกอยู่ในพื้นที่หมู่ 7หนองกุงอยู่ในพื้นที่หมู่ 7 , หนองลาดอยู่ในพื้นที่หมู่ 11หนองหว้าอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 , ห้วยฮ้องใหญ่อยู่ในพื้นที่หมู่ 10 , หมู่ 6 , หมู่ 3, หนองไผ่อยู่ในพื้นที่หมู่ 7หนองสระพังอยู่ในพื้นที่หมู่ 15, หนองกุงบ้านเป้าอยู่ในพื้นที่หมู่ 6, หนองกุงแวง อยู่ในพื้นที่หมู่ 1, กำจัดขยะโดยการฝังกลบ มีพื้นที่ทิ้งขยะ จำนวน 21 ไร่

5. ทุนทางสังคม

ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม การนับถือศาสนา ประชากรในเขตตำบลยอดแกง มีการนับถือศาสนาต่างๆ ดังนี้ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.86 นับถือศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.14 ศาสนสถาน มี 6 แห่ง วัดโพธิ์เหล่าสวนขิง วัดศรีชมพู วัดศรีสะอาดนามน วัดสะอาดสมศรี วัดกู่แก้วธรรมเจดีย์ และวัดเดชอุดมวราราม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ประกอบด้วย งานประเพณีบุญมหาชาติ งานประเพณีสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ งานบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา และ งานลอยกระทง

การรวมกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มการเงิน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. กองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน กองทุนแม่ของแผ่นดิน และ กลุ่มอาชีพ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ โคกหนองนาโมเดล และกลุ่มผู้สูงอายุ

1.2 ข้อมูลระบบ กลไก การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบล

การดำเนินการ*ค้นหา และคัดเลือก*ครัวเรือนยากจนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน มีขั้นตอน/กลไกการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อค้นหารายชื่อครัวเรือนยากจน โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ประกอบ โดยเน้นพิจารณาครัวเรือนที่ผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ /ผู้พิการ ที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ/รายได้ที่แน่นอน ก่อน จากนั้นพิจารณาจาก ครอบครัวที่ขาดที่อยู่อาศัย/ไม่มั่นคง ไม่มีที่ดินทำกิน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านนำเสนอรายชื่อผู้ที่คัดเลือกมา และให้ที่ประชาคมรับรอง

3. ส่งต่อรายชื่อให้กับตำบล และ อำเภอ และระบบ KHM V.2

ตารางที่ 4.3 บทบาทการขับเคลื่อนกิจกรรมแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่

หน่วยงาน	มีหน้าที่/บทบาทอะไรบ้าง
คณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชุมคัดเลือกครัวเรือนยากจน ประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับหน่วยงานช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เช่น ซ่อมสร้างบ้าน ส่งต่อถุงยังชีพ แนะนำการทำบัญชีครัวเรือน และ การติดตามประเมินผล
อสม.	เยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจน ติดตามคัดกรองและแนะนำการดูแลสุขภาพ และ ส่งต่อข้อมูลไปยัง รพสต.ในพื้นที่
เทศบาล	ให้เบี้ยยังชีพ ประสานงานจัดหางบประมาณ การประสานให้เข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ พัฒนาส่งเสริมอาชีพ และดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า
วัด	งบประมาณในการซ่อมสร้างบ้าน
รพสต.	ติดตามและดูแลสุขภาพผู้ป่วย/ผู้พิการในครัวเรือนยากจน
เกษตรอำเภอ	ส่งเสริมการปลูกพืช เช่น เมล็ดพันธุ์ผัก การช่วยเหลือชดเชยกรณีประสบภัยธรรมชาติ แก่ครัวเรือนยากจน
พัฒนาชุมชนอำเภอ	ฝึกอบรมอาชีพและให้ปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจน
พมจ.	สนับสนุนเงินสร้างบ้านและ เงินสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ขั้นตอน/กลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนตามประเด็น จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและตำบล วิเคราะห์หาสาเหตุความยากจน วางแผนแก้ปัญหาความยากจน ลงมือช่วยเหลือ/แก้ปัญหาความยากจน ด้วยศักยภาพของหมู่บ้าน/ตำบล ประสานงาน ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง <u>*การติดตามประเมินผล*</u>การแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้คณะกรรมการหมู่บ้าน เข้าไปเยี่ยมบ้านสอบถาม พูดคุย และสังเกตความเป็นอยู่ ประมาณ 1-2 เดือน/ครั้ง เพื่อรายงานต่ออำเภอ มี<u>*การส่งต่อครัวเรือนที่ยากจน*</u>ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดย ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน จะสำรวจความต้องการของครัวเรือนยากจนในแต่ละด้าน และจะนำส่งรายชื่อคนยากจน ที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยไปยังอำเภอ เพื่อให้อำเภอส่งต่อไปยังจังหวัด ในส่วนด้านสุขภาพ จะเป็น อสม. ที่จะเข้าไปติดตามและหากพบปัญหาสุขภาพจะส่งต่อความช่วยเหลือไปยัง รพสต. เพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือ และในกรณีเร่งด่วน เช่น ขาดแคลนอาหาร จะประสานเทศบาลในการจัดหาถุงยังชีพเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้น

จุดเด่นของพื้นที่

1. มีสำรวจค้นหาคนจนทุกปีอย่างต่อเนื่อง
2. มีการจัดกลุ่มคนจนออกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มที่ต้องสงเคราะห์ และ กลุ่มที่พัฒนาต่อยอดได้
3. มีคณะกรรม แผนงาน และงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบลที่ชัดเจน
4. มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ประกอบอาชีพตามความถนัด
5. มีการจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความถนัดของคนจน
6. มีการจัดหาที่ทำกินให้ครัวเรือนยากจน
7. มีการให้ความรู้/การศึกษา แก่ครัวเรือนยากจน
8. มีการให้การดูแลสุขภาพ แก่ผู้เจ็บป่วย /ผู้พิการ ในครัวเรือนยากจน
9. มีการส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน
10. มีการส่งต่อหน่วยงานภายนอกดูแล

1.3 ข้อมูลจากพื้นที่และวิเคราะห์ศักยภาพ

1. ปัจจัยนำเข้า

1) ข้อมูลครัวเรือนยากจนที่หมู่บ้านและตำบลมี คือ ข้อมูลที่มาจากการประชาคมภายในหมู่บ้าน และส่งต่อไปยังอำเภอและจังหวัดภายใต้โครงการกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

2) กลุ่มองค์กร/หน่วยงาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มองค์กรภายในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนขับเคลื่อนการดำเนินงานการไขปัญหาในระดับตำบล โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1) กลุ่มองค์กรภายในชุมชน ได้แก่

คณะกรรมการหมู่บ้าน 16 หมู่บ้าน มีบทบาท ประชุมคัดเลือกครัวเรือนยากจน ประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับหน่วยงานช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เช่น ซ่อมสร้างบ้าน ส่งต่อถุงยังชีพ และการติดตามประเมินผล

เจ้าหน้าที่ อสม.ในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการสำรวจข้อมูล เยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจน ติดตาม คัดกรองและแนะนำการดูแลสุขภาพ และ ส่งต่อข้อมูลไปยัง รพสต.ในพื้นที่

วัดในชุมชน มีบทบาทในการสำคัญในการช่วยเหลือมอบสิ่งของที่เกิดจากการทำบุญ เพื่อมอบให้กับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

กลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อกก มีบทบาทสำคัญคือ ส่งเสริมการผลิต การสร้างรายได้ หาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกิดรายได้เสริม

กลุ่มเงินออมในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มีบทบาทสำคัญ คือ ส่งเสริมการออม การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย

2.2) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่

บทบาทสำคัญในการประสานงานจัดหางบประมาณ สร้างความร่วมมือระหว่างองค์ภาครัฐภายในจังหวัด การประสานให้เข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ พัฒนาส่งเสริมอาชีพ และดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล มีบทบาทในการติดตามและดูแลสุขภาพผู้ป่วย/ผู้พิการในครัวเรือนยากจนโดยทำงานร่วมกับ อสม.ในชุมชน

สำนักงานเกษตรอำเภอนามน มีบทบาทส่งเสริมการปลูกพืช เช่น แจกเมล็ดพันธุ์ผัก การช่วยเหลือชดเชยกรณีประสบภัยธรรมชาติ แก่ครัวเรือนยากจน

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามน พัฒนาทักษะอบรมอาชีพและให้ปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจน เช่น ไก่พันธุ์ไข่ มอบถุงยังชีพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนเงินสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส สนับสนุนเรื่องการออม

3) งบประมาณดำเนินการ ยังไม่มีงบประมาณหลักที่ใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน โดยตรง แต่เป็นการบูรณาการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นจากหน่วยงานภายในและภายนอกตามภารกิจที่เกิดขึ้น ด้านการฝึกอาชีพ มาจากหน่วยงาน เช่น เทศบาล และ นิคมสร้างตนเอง ด้านการซ่อมสร้างบ้าน มาจากสำนักงานกาชาดจังหวัด จากวัดในพื้นที่ และกองทุนในหมู่บ้าน และงานด้านการติดตามเยี่ยมบ้านดูแลสุขภาพ มาจาก รพสต. เป็นต้น

2. กระบวนการในการดำเนินงานภายในอำเภอ

1) ค้นหาครัวเรือนยากจน

1.1) ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อค้นหารายชื่อครัวเรือนยากจน โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ประกอบการตัดสินใจ และเน้นพิจารณาคุณสมบัติจากครัวเรือนที่มีผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่อยู่ลำพัง ไม่มีอาชีพ มีรายได้ที่ไม่แน่นอน จากนั้นพิจารณาจาก ครอบครัวที่ขาดที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัย ไม่มั่นคง ไม่มีที่ดินทำกิน

1.2) จัดประชุมประชาคมระดับหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านนำเสนอรายชื่อครัวเรือนยากจนผู้ที่คัดเลือกมา และให้ที่ประชุมประชาชาคมในระดับหมู่บ้านรับรอง

1.3) ประชาคมในระดับตำบลเพื่อคัดเลือกครัวเรือนยากจนอีกครั้งก่อนส่งรายชื่อครัวเรือนยากจนไปยังอำเภอ

1.4) ส่งรายชื่อครัวเรือนยากจนไปยังอำเภอ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ

2) วางแผนแก้ปัญหาความยากจน การระบุแนวทางความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น ซ่อมสร้างบ้าน จัดหาอาชีพ ดูแลสุขภาพ จัดหาถุงยังชีพ เป็นต้น

3) ลงมือช่วยเหลือ/แก้ปัญหาความยากจน ด้วยศักยภาพของหมู่บ้าน/ตำบล คือ ระดมทุนทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น เงิน เครื่องใช้อุปโภคบริโภค เป็นแรงงานในการช่วยซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น
การส่งข้อมูลให้ครัวเรือนยากจนเข้าถุงสวัสดิการภาครัฐ

4) ประสานงาน ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในบางกรณีครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาในชุมชนไม่สามารถช่วยเหลือได้ ทางผู้นำชุมชนได้ส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การซ่อมแซมบ้านให้ครัวเรือนยากจน ส่งต่อไปยังเหล่ากาชาดจังหวัดขอนแก่น ผู้พิการยังไม่ได้บัตรสวัสดิการก็ส่งต่อไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ อสม.ในชุมชนช่วยดำเนินการในการให้ผู้พิการได้เข้าถึงสิทธิสวัสดิการ เป็นต้น

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

5) ติดตามประเมินผล คณะกรรมการหมู่บ้าน เข้าไปเยี่ยมบ้านสอบถาม พูดคุย และสังเกตความเป็นอยู่ ประมาณปีละ 2 ครั้ง เพื่อรายงานต่ออำเภอ

3. ผลลัพธ์การดำเนินงาน

คนจนได้รับความช่วยเหลือ

1) ด้านทุนมนุษย์ เช่น ได้รับการติดตามเยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจน ติดตามคัดกรองและแนะนำการดูแลสุขภาพ เข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ ได้รับการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ

2) ด้านทุนทางกายภาพ เช่น ได้รับการซ่อม สร้างบ้าน ดูแลด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า อินเตอร์เน็ต เป็นต้น

3) ด้านทุนทางการเงิน เช่น เครื่องอุปโภค บริโภค ได้รับการฝึกอบรมอาชีพ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ส่งเสริมการปลูกพืช เมล็ดพันธุ์ผัก ได้รับแม่พันธุ์ไก่ แม่พันธุ์โคเลี้ยงเอาลูก เพื่อเสริมรายได้ และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและปลอดดอกเบี้ย

4) ด้านทุนทางสังคม เช่น ผู้นำช่วยเหลือเบื้องต้นโดยใช้ทรัพยากรภายในชุมชน และ ประสานส่งต่อขอความช่วยเหลือจากองค์กร/หน่วยงานภายนอก

4. แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน

1) สำรวจคนจนทุกปี อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (คนจนรายใหม่ให้นำเข้า คนที่พัฒนาตนเองจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพึ่งตนเองได้ให้เอาออก)

2) มีการจัดกลุ่มคนจนออกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มที่ต้องสงเคราะห์ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มที่มีศักยภาพพัฒนาได้ คือกลุ่มที่พร้อมจะพัฒนาตนเอง เพียงให้โอกาสในการเสริมความรู้ด้านอาชีพ ช่องทางการประกอบาชีพ กลุ่มที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม คือรอรบการช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว หรือมีปัญหาด้านพฤติกรรม เสี่ยง เช่น ดื่มสุรา

3) มีคณะกรรมการในการดำเนินงาน มีแผนงาน และงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบลที่ชัดเจน

4) มีการวิเคราะห์ศักยภาพ แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน เพราะแต่ละครัวเรือนอาจใช้วิธีการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมที่แตกต่างกัน จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ศักยภาพของตำบลสงเปลือย มีกลุ่มกองทุนสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มกองทุนหมู่บ้านได้พักดอกเบี้ยในการชำระหนี้ให้กับสมาชิก เพื่อช่วยเหลือความเดือดร้อนในช่วงสถานการณ์โควิค นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ การเชื่อมประสานการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น กลุ่มปลูกผักมีเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ มีบริษัทเอกชน (บริษัท คิงส์ วิช จำกัด) มาช่วยในการบริหารจัดการระบบการตลาดส่งผักขาย ซึ่งสามารถเป็นจุดเชื่อมโยงให้กับครัวเรือนยากจนที่สนใจเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อเป็นช่องทางการประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้

อีกทั้งในพื้นที่ตำบลสงเปลือยมีสถาบันทางการศึกษาเข้ามาทำวิจัยร่วมกับชุมชน และวัดในชุมชนส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน ตั้งแต่ต้นน้ำ คือ การสร้างฐานการผลิต กลางน้ำ คือ การแปรรูปผลผลิต

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัย โดย หน่วย บพท.

พัฒนาแบนท์ บรรจุภัณฑ์ การจัดทำบัญชีรายรับราจ่าย ครัวเรือน ปลายน้ำ คือ เกิดตลาดชุมชน ช่องทางการจำหน่ายส่งให้กับร้านค้าในอำเภอ

ศักยภาพพื้นที่แสดงให้เห็นว่า อำเภอนามนมีกลุ่มกองทุนและกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มกองทุนหมู่บ้านได้พักดอกเบี้ยในการชำระหนี้ให้กับสมาชิก เพื่อช่วยเหลือความเดือดร้อนในช่วงสถานการณ์โควิค นอกจากนี้ยังกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินการย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อกก ซึ่งสมาชิกมีทักษะในการผลิต แต่ยังขาดตลาดในการจำหน่าย อีกทั้งพื้นที่ตำบลหนองบัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพื้นที่สาธารณะที่สามารถใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้ ซึ่งครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่ในตำบลขาดพื้นที่ทำกิน ในอนาคตหากมีการจัดสรรพื้นที่สาธารณะในการทำเป็นเกษตรแปลงรวม ส่งเสริมการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ คือ การผลิตปลูกผักที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ การให้ความรู้ สนับสนุนวัสดุอุกรณ์การผลิต กลางน้ำ คือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ การกระจายสินค้า พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน ปลายน้ำ คือ หาช่องทางส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะตลาดออนไลน์ เป็นต้น

ประมวลภาพถ่ายการทำประชาคุ้มเพื่อสอบทานข้อมูลคนจนอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

2. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์

1) การค้นหาและการคัดเลือกครัวเรือนยากจน เขตอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ค้นหาผ่านกระบวนการประชาคุ้มร่วมกับ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ส่วนราชการอื่นๆ ที่อยู่ในเขตหมู่บ้านและตำบล พื้นที่เป็นเมือง และชนบทเป็นพื้นที่การเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น มีการค้นหาและคัดเลือกคนจนโดยในแต่ละหมู่บ้านมีวิธีการคัดเลือกที่คล้ายๆ กัน มีการประชุมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกครัวเรือนยากจน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้คัดเลือกและเสนอครัวเรือนยากจนให้หน่วยงานที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้ามามีส่วนร่วมได้ร่วมกันพิจารณา โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ เป็นผู้ยากไร้ ที่ไม่มีทีทำกิน ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีรายได้ เป็นผู้สูงอายุ เป็นผู้พิการ ไม่มีความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ ตามความเดือดร้อนจริง โดยไม่มีการฝากหรือว่าเป็นคนของใคร ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลไกการทำงานในพื้นที่ให้ความสำคัญกับทุกคนที่มีความเดือดร้อน

การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับประเทศ ส่วนเบื้องต้นของหน่วยงานระดับตำบลกและส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับตำบล สภาพความยากจนของคนในท้องที่ส่วนมากเป็นคนจนที่ด้อยโอกาสที่เกิดมาก็มีสภาพที่ยากจนต่อเนื่องมาจากบิดามารดา ไม่มีที่อยู่อาศัย ส่วนมากจะเป็น **"ประชากรแฝง"** ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ติดตามมากับครอบครัวแต่ไม่สามารถไปต่อได้เกิดปัญหาภายในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก มีลูกมากและลูกหลานก็ไม่ได้รับการศึกษาขาดการศึกษา ทำให้ขาดโอกาสที่ดีๆ ในอนาคตต่อไป ไม่มีพื้นที่ทำกิน ไม่ประกอบอาชีพ หรือบางรายก็หารายได้เพียงการรับจ้างรายวันเท่านั้นซึ่งก็ทำให้ไม่มีรายได้ตลอดที่จะทำให้มีชีวิตครอบครัวที่ดีขึ้นได้ ปัญหายาเสพติดในชุมชนก็เป็นปัญหาหนักในขณะนี้ จนอยากให้ส่วนราชการเข้ามาปูพรมแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

ในด้านการค้นหาและการคัดเลือกครัวเรือนยากจน ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกส่วนมากจะเป็นคนที่ตกเกณ์ จปฐ. ไม่มีบ้านที่อยู่อาศัย เป็นผู้ป่วย เป็นผู้พิการ ไม่มีที่กำกิน ไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำ ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ถูกทอดทิ้งจากลูกหลาน ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ วิธีการโดยทุกหมู่บ้านจะมีการจัดประชุมชาวบ้านในหมู่บ้านเสนอรายชื่อและคัดหาครัวเรือนที่ยากจนหรือขาดแคลนและเสนอต่อที่ประชุมที่มีรายชื่อคนจนแล้วค่อยคัดเลือกโดยการยกมือให้ความเห็นชอบ และเสนอให้คณะกรรมการหมู่บ้านในที่ประชุมคณะกรรมการก็จะทำการคัดเลือกและสรุปครัวเรือนยากจนทั้งหมด ร่วมกับระบบประชาคุ้มที่โครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนได้พัฒนาขึ้น

2) หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขและขับเคลื่อนความยากจน

การขับเคลื่อนผ่านกลไกปกติ คือผ่าน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนร่วมบ้านที่ได้ช่วยเหลือกันในการช่วยเบื้องต้นก่อน ทั้งนี้เพราะผู้นำเองก็มีศักยภาพในการช่วยเหลือเพียงเบื้องต้น ส่วนการช่วยเหลือในระดับที่มากขึ้นก็จะเป็นหน่วยงานของเทศบาลที่ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การอบรมอาชีพ การอบรมคุณธรรมจริยธรรม การให้การช่วยเหลือสิ่งอุปโภคบริโภค การแจกถุงยังชีพ เป็นต้น ส่วนหน่วยงาน พัฒนาชุมชน หรือ อำเภอ ก็เข้ามาช่วยเหลือในการซ่อมแซมบ้านพักที่อาศัยให้สามารถอยู่ได้ การส่งเสริมอาชีพ เช่นการเลี้ยงไก่ การปลูกผักสวนครัว เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายให้ได้ หลังจากมีการช่วยเหลือแล้วก็มีการติดตาม สภาพความเป็นอยู่ รายได้ สถานะของครอบครัวว่าสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้หรือไม่ หากครอบครัวไหนดีขึ้นก็จะได้ผลักดันให้ดียิ่งขึ้นไป ส่วนครอบครัวไหน ที่ไม่

สามารถช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วก็เพียงดูแลและบรรเทา ส่วนผู้นำเองมีความต้องการให้ **“เลือกคน”**ที่จะสามารถช่วยได้ ซึ่งเมื่อหน่วยงานราชการอื่นๆ มาให้การช่วยเหลือแล้วเขาต้องพยายามผลักดันตัวเองให้ได้ ให้ลดคนที่ติดยาเสพติดซึ่งก็มีมากพอสมควร

บทบาทการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือการขับเคลื่อนผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางสู่ไร่ ไฟสู่นา น้ำจากดิน การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน สร้างงานสร้างรายได้ พัฒนาเกษตรสู่อินทรีย์ การเป็นชุมชนปลอดขยะ รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตร ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าว เป็นหลัก มีการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมากทำให้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของชาวบ้านและสิ่งแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงทำให้ เกิดผลกระทบขึ้น ผู้บริหารอยากให้ประชาชนตำบลภูปอมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงส่งเสริมให้ชุมชน **“ลด ละ เลิก”** ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ **“ผลิตอาหารปลอดภัย”** เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น รายจ่ายลดลง รวมถึงมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้มีระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตร

ส่วนหน่วยงานอื่นที่เข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ พัฒนาสังคมอำเภอและจังหวัด ด้านสุขภาพยังร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีกองทุนหลักประกันสุขภาพที่สำคัญในระบบสุขภาพของตำบลภูดิน มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม กลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผน และส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับประชาชน บุคลากรของ รพ.สต ออกพื้นที่ตรวจเยี่ยมสภาพความเป็นอยู่ของผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ผู้พิการที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ก็จะมีเจ้าหน้าที่ไปช่วยจัดสถานที่หรือสภาพในครัวเรือนให้ดีขึ้น ทำความสะอาด จัดสถานที่ให้คนป่วยให้อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรน่า 19 ก็จะมีการส่งยาตรวจวัดความดัน ให้ถึงบ้านผู้ป่วยไม่ต้องเดินทางมาที่โรงพยาบาลมีการจัด โครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้ความรู้ คำแนะนำ การดูแลเฝ้าระวังป้องกันตนเองเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ให้กับประชาชนในพื้นที่ ป้องกัน ควบคุมปัจจัยเสี่ยง ลดปัจจัยเสี่ยง ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19) และคัดกรองประชาชนกลุ่มเสี่ยงในหมู่บ้าน

การดำเนินการช่วยเหลือมีวิธีการคือการค้นหา คนที่ยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือ แล้วประสานงานขอความร่วมมือกับทุกภาคส่วน มีการวิเคราะห์ตามคนในสถานการณ์ต่างๆ ในชุมชน หาปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไขความยากจนและควรมีการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมด้วยเพื่อการประเมินที่ถูกต้อง ควรมี **“แหล่งเงินทุน”** ที่จะทำให้เข้าถึงได้โดยมีดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย การช่วยเหลืออาจจะจัดกลุ่มคนจนยากไร้ให้เป็นกลุ่มชัดเจนแล้วระดมกำลังความสามารถทุกภาคส่วนช่วยกำกับดูแลแบบ **“ตัวต่อตัว”** จนมีความรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะต่อยอดและดำรงชีวิตอยู่ต่อได้อย่างไม่เดือดร้อน

จากข้อมูลในพื้นที่แสดงให้เห็นความโดดเด่นของการขับเคลื่อนของภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเข้ามาบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่เด่นชัดคือ

คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อสม. คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีการประชุมหมู่บ้านเพื่อทำประชาคม คัดเลือกคนในหมู่บ้านเพื่อทำการขอมติว่าในหมู่บ้านมีใครที่เข้าเงื่อนไขคนที่ต้องการ

ความช่วยเหลือ เดือดร้อน ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านกายภาพ ความเป็นอยู่ อาชีพ ที่ทำกิน สุขภาพ โดยการทำประชาคมเพื่อขอให้ชาวบ้านเสนอชื่อ และลงมติกันภายในหมู่บ้าน และผู้นำหมู่บ้านได้มีการประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาเงิน ส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวได้

อสม. เข้ามาช่วยคัดกรอง ตรวจโรคต่าง ๆ ของครัวเรือนยากจน ประชาชนในหมู่บ้าน ดูแลติดตามเรื่องสุขภาพของทุกคนในหมู่บ้าน ให้ความรู้ แจกจ่ายยาสามัญประจำบ้านเพื่อช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่าย หมั่นดูแลสุขภาพของคนในบ้าน และประสานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลอำเภอ

3) ขั้นตอน / กลไกการแก้ไขปัญหา การดำเนินการช่วยเหลือมีวิธีการคือการค้นหา คนที่ยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือ แล้วประสานงานขอความร่วมมือกับทุกภาคส่วน มีการวิเคราะห์ตามคนในสถานการณ์ต่างๆ ในชุมชน หาปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไขความยากจนและควรมีการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมด้วยเพื่อการประเมินที่ถูกต้อง ควรมีแหล่งเงินทุนที่จะทำให้เข้าถึงได้โดยมีดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย การช่วยเหลืออาจจะจัดกลุ่มคนจนยากไร้ให้เป็นกลุ่มชัดเจนแล้วระดมกำลังความสามารถทุกภาคส่วนช่วยกำกับดูแลแบบ **“ครัวเรือน”** จนมีความรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะต่อยอดและดำรงชีวิตอยู่ต่อได้อย่างไม่เดือดร้อน ดีกว่าที่จะช่วยเหลือแบบเป็นกลุ่ม การขับเคลื่อนการช่วยเหลือแก้ปัญหา ควรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายที่ชัดเจน ไม่ควรมุ่งเน้นแต่คนจน ควร **“ป้องกันการเข้าสู่ความยากจน”** ของคนในชุมชน การอบรมสั่งสอนตั้งแต่ในบ้าน พ่อแม่ต้องใส่ใจ ไม่ปล่อยลูกหลานไว้กับปู่ย่าตายาย บางทีอาจนำไปสู่ปัญหาวัยรุ่น ยาเสพติดได้ การให้การศึกษา ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้คนมีความรู้ ความเข้าใจชีวิตมากขึ้น ส่วนนโยบายของรัฐที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้อีกทางควรเป็นนโยบายที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งยั่งยืนและเป็นรูปธรรมควรมีกลุ่มอาชีพที่ชัดเจน ไม่ทำแค่ระยะสั้นๆ ควรส่งเสริมให้ต่อเนื่องยาวนานมันจึงจะวัดความสำเร็จได้ **“จุดอ่อน”** ของการพัฒนาอาชีพ คือยังไม่มีตลาดหรือกลุ่มลูกค้ารองรับได้ตลอดไป กลุ่มลูกค้าเป็นเฉพาะกลุ่มและยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง หาแหล่งตลาดแหล่งขายให้ได้ ให้การอบรมด้านการตลาดผ่าน **“สื่อออนไลน์”** ส่วนการช่วยเหลืออาชีพอื่นๆ และควรอนุรักษ์ให้สืบทอดให้รุ่นต่อไปได้ภาคภูมิใจในมรดกของหมู่บ้าน หรือประเด็นการสร้างงานสร้างอาชีพควรทำเรื่องที่สามารถที่จะ **“สร้างรายได้”** จริงๆ เพราะคนยากจนเขาต้องมีรายได้ทุกวันหาเช้ากินค่ำ ส่งเสริมสิ่งที่จะขายได้จริงๆ แต่ถ้ามีหากมีการจัดทำกลุ่มอาชีพนั้น คนยากจนไม่สามารถที่จะมาร่วมกิจกรรมได้เพราะใช้เวลาดำเนินกิจกรรมนานไม่เหมาะสมกับสภาพบุคคล ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐก็ต้องปรับปรุงแผนงาน กิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงให้มากที่สุด

1. ศักยภาพของพื้นที่

ตำบลมีการบูรณาการทำงานเพื่อสำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่ออัพเดตข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีการสำรวจด้านปัญหาที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน สุขภาพ ภัยพิบัติ กองทุนฉางข้าวและกลุ่มข้าวชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นศูนย์กลางในการบริหารธนาคารข้าว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวโยงอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและเป็นขั้นเป็นตอน เช่น การจัดอบรมเรื่อง “ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว” ประกอบด้วยเรื่องหลักๆ คือการเตรียมการเพาะปลูก วิธีการปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย และการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกรรมเป็นที่สุด เพราะเป็นทั้งเรื่องทุนทางสังคมในวิถีภูมิปัญญาและวิทยาการสมัยใหม่ที่นำมาผสมผสานเข้าด้วยกันภายใน

หมู่บ้านมีกองทุนฌาปนกิจครอบคลุมทุกพื้นที่ เมื่อชาวบ้านในหมู่บ้านเสียชีวิต ครอบครัวก็จะได้เงินจากสมาชิก เพื่อที่จะได้ใช้จ่ายการจัดงานศพ เป็นเงินในการดำรงชีพของคนในครอบครัว ซึ่งมีประโยชน์มาก ๆ ต่อครัวเรือนที่ยากจนเพราะครัวเรือนไม่มีเงินสำรอง มีสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีพูดคุย ต้องการให้ทุกคนในชุมชนมาร่วมกันพัฒนาชุมชน หรือหากมีปัญหาจะมีวิธีการแก้ไขได้อย่างไร เพราะสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นพื้นที่กลางในการรับรู้ปัญหาความต้องการของประชาชน จากนั้นก็ทำออกมาเป็นแผนพัฒนาตำบล โดยอาศัยความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของสังคมและชุมชนด้วยตนเอง

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล ดำเนินงานโครงการ กข.คจ. เพื่อสนับสนุนเงินทุนในระดับหมู่บ้าน สำหรับให้ครัวเรือนเป้าหมายยืมไปประกอบอาชีพ โดยไม่มีดอกเบี้ย และมอบอำนาจให้คณะกรรมการกองทุน กข.คจ. ประจำหมู่บ้านรับผิดชอบ บริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้านด้วยตนเอง พื้นที่มีกองทุนปุ๋ย โดยสมาชิกในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อซื้อวัตถุดิบในการทำนา ทำสวน ทำไร่ เช่น การซื้อปุ๋ยก็จะมีการรวมเงินกันซื้อในปริมาณครั้งละจำนวนมาก เพื่อที่จะได้ราคาส่ง มีอำนาจในการต่อรองกับร้านค้า ปุ๋ยที่ได้ก็จะได้ราคาส่ง สามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ รวมถึงมีกองทุนข้าว นาแปลงใหญ่ คือ การส่งเสริมเกษตรกรให้รวมกลุ่มกันเพื่อผลิต ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง และสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ โดยไม่ได้รวมทุกแปลงเข้าด้วยกัน เพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มกันเท่านั้น โดยภาครัฐจะเข้ามาส่งเสริมการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพข้าว และกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ พัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ การบริหารจัดการ เชิงอุตสาหกรรมครบวงจร ด้วยการถ่ายทอด เทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ประณีตและเหมาะสมกับพื้นที่สู่เกษตรกรในหมู่บ้านและตำบล

ตารางที่ 4.4 สรุปทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

ทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจน	**สินทรัพย์ที่มีตัวตน (Tangible Assets)**	**สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible Assets)**
ทุนมนุษย์	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ทักษะการดำรงชีพ อุปนิสัยส่วนตัว การส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือน
ทุนกายภาพ	อุปกรณ์สำหรับดำรงชีพ	รูปแบบการพิจารณาช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านครัวเรือนยากจน การเข้าถึงระบบสารสนเทศ
ทุนการเงิน	กองทุนช่วยเหลือผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส (กองทุนขยะ) กองทุนด้านการส่งเสริมอาชีพ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ	แหล่งจำหน่ายผลผลิต รูปแบบการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มอาชีพ
ทุนทรัพยากรธรรมชาติ	พบน้อยในพื้นที่เขตเมือง	พบน้อยในพื้นที่เขตเมือง
ทุนทางสังคม	พบน้อยในพื้นที่เขตเมือง	พบน้อยในพื้นที่เขตเมือง

3. อำเภอสหัสขันธ์

1) ข้อมูลทั่วไป

อำเภอสหัสขันธ์แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 8 ตำบล 85 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลโนนบุรี 11 หมู่บ้าน
2. ตำบลภูสิงห์ 9 หมู่บ้าน
3. ตำบลสหัสขันธ์ 13 หมู่บ้าน
4. ตำบลโนนแหลมทอง 12 หมู่บ้าน
5. ตำบลนามะเขือ 12 หมู่บ้าน
6. ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง 8 หมู่บ้าน
7. ตำบลนิคม 7 หมู่บ้าน
8. ตำบลโนนศิลา 13 หมู่บ้าน

มีประชากรทั้งหมด 42,608 คน 12,692 ครัวเรือนมีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 135 คน / ตารางกิโลเมตร (ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอสหัสขันธ์ (ข้อมูล ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2562)
สภาพทางเศรษฐกิจ เน้นการเกษตรกรรม อำเภอสหัสขันธ์มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสิ้น 89,966 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญแยกได้ดังนี้ ข่าวนาปี มันสำปะหลัง อ้อย และยางพาราวมทั้งรายได้จากด้านอื่นๆ เช่น การปศุสัตว์และการประมง รายได้เฉลี่ยต่อคน/ปี 73,439.63 บาท รายจ่ายเฉลี่ย/ปี แยกเป็นรายตำบล ดังนี้ (ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชน ข้อมูล จปฐ. พ.ศ. 2562)

ลำดับ	ตำบล	รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
1	ตำบลโนนแหลมทอง	164,389	37,964
2	ตำบลนามะเขือ	141,609	34,276
3	ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง	191,809	48,497
4	ตำบลสหัสขันธ์	152,140	43,246
5	ตำบลภูสิงห์	125,215	33,748
6	ตำบลโนนศิลา	154,092	38,781
7	ตำบลนิคม	173,714	58,482
8	ตำบลโนนบุรี	208,890	71,293
รายจ่ายเฉลี่ยในพื้นที่		**163,982**	**45,786**

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่หลังวิจัย โดย หน่วย บพท.

2) การวิเคราะห์ศักยภาพของอำเภอสหัสขันธ์

อำเภอสหัสขันธ์ ได้ดำเนินการจัดท้าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของอำเภอในมิติต่างๆ เพื่อน้ามาจัดท้าเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอำเภอ โดยมีการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) มีดังนี้

- มีแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งมหัศจรรย์ มากมาย เช่น แหล่งขุดค้นพบซากไดโนเสาร์ พิพิธภัณฑ์สิรินธร สะพานเทพสุดา ซึ่งเป็นสะพานข้ามน้ำจืดที่ยาวที่สุดในประเทศไทย พระพุทธไสยาสน์ (ภูค้าว) ซึ่งมีอายุมากกว่า 2,000 ปี พระมหาธาตุเจดีย์พุทธนิมิต ที่มีความสวยงามและความยิ่งใหญ่ในสถาปัตยกรรมแกะสลักหินทราย พระพรหมภูมิปาโล ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่หลังเขาภูสิงห์ และยังมีโครงการพระราชดำริในพื้นที่อีกด้วย
- มีอ่างเก็บน้ำลำปาว ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และลำห้วยต่างๆ
- เป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ยางพารา ไร้อ้อย และพุทรา เป็นต้น
- มีสินค้าหัตถกรรมที่มีคุณภาพ ได้แก่ กลุ่ม ทอผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นสินค้าขึ้นชื่อของจังหวัดกาฬสินธุ์
- มีเส้นทางคมนาคม เชื่อมต่อหลายจังหวัด เนื่องจากมีสะพานเทพสุดา ซึ่งเป็นสะพานข้ามอ่างเก็บน้ำลำปาว ที่สามารถย่นระยะทางระหว่างจังหวัดขอนแก่น อุดรธานี ที่จะมุ่งสู่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นประตูสู่อินโดจีน

2. จุดอ่อน (Weaknesses) มีดังนี้

- ระบบชลประทานที่ทำการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำลำปาว เพื่อมาใช้สำหรับการเกษตรไม่พอเพียงต่อความต้องการ
- ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- เส้นทางคมนาคมระหว่างชุมชนไม่สะดวก
- ไม่มีที่พักและร้านอาหารที่จะรองรับสำหรับนักท่องเที่ยว

3. โอกาส (Opportunities) มีดังนี้

- ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอสหัสขันธ์ไม่น้อยกว่า 600,000 คน/ปี
- นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐและภาคเอกชน
- มีองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่

<u>ทุนมนุษย์</u>

ด้านทุนมนุษย์ของอำเภอสหัสขันธ์ ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ถือเป็นสิ่งที่มีผลต่อความยากจนในครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนยากจนหลายครัวเรือนที่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยที่ต้องดูแล เช่น กลุ่มเด็ก และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถหารายได้เอง ต้องพึ่งพากลุ่มแรงงาน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ดังบทสัมภาษณ์

“คนจนบางบ้านลูกหลานเยอะมาก ผมก็ไม่รู้ทำไม พอมีเยอะๆก็ต้องเอาเงินมาเลี้ยงดู พอมีเยอะๆรายได้ก็ไม่พอรายจ่าย”

ซึ่งการมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก แต่มีสมาชิกที่สามารถหารายได้ไม่เพียงพอต่อสมาชิกคนอื่นส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไป ประกอบกับบางครัวเรือนมีอุปนิสัยที่เป็นปัจจัยทำให้ครัวเรือนมีความยากจนเพิ่มขึ้นอีก เช่น การติดการพนัน การติดสุรา เป็นต้น ดังบทสัมภาษณ์

“มันก็มีนะตัวเองจนอยู่แล้ว ก็ไปทำอะไรที่ทำให้ตัวเองจนลงไปอีก ทั้งกินเหล้า ติดพนัน หรือใช้เที่ยวเล่น”

ซึ่งอุปนิสัยส่วนตัวเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อความยากจนของครัวเรือน และปรับเปลี่ยนค่อนข้างยาก เนื่องจากเป็นอุปนิสัยส่วนบุคคล วิธีการแก้ไขคือ การประคับประคองกันในชุมชนไม่ให้ไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น

จากการสนทนากลุ่ม พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนนั้น ควรเป็นการส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนยากจนเหล่านี้มักมีข้อจำกัดในเรื่องการเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่น ดังนั้นควรใช้การส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือน ดังบทสัมภาษณ์

“คนจนจับกลุ่มไปนู่นไปนี่มันไม่เต็มที่ เขาไม่กล้าไป แล้วก็เกี่ยงกันว่าเอาคนนั้นคนนี้ไป ทำเป็นกลุ่มอย่างนี้มันไม่ยั่งยืนถ้าจะช่วยเหลือก็ช่วยเหลือเป็นครัวเรือนไปเลย บางคนก็พูดว่าทำไมคนนั้นคนนี้ได้เยอะกว่าพอให้ไปทำก็บอกว่าติดธุระเกี่ยงกันไปเกี่ยงกันมา เอาเป็นครัวเรือนดีกว่าครับครัวเรือนนี้รับผิดชอบอย่างนี้ ถ้าอยากได้เงินก็ทำถ้าไม่อยากได้ก็ไม่ต้องทำ”

โดยในการส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือนนั้นต้องเป็นการส่งเสริมทักษะการดำรงชีพของแต่ละครัวเรือน โดยการสำรวจและจำทำข้อมูลว่าแต่ละครัวเรือนมีความสามารถ หรือถนัดในเรื่องอะไร เพื่อที่จะได้สามารถส่งเสริมอาชีพได้ตรงตามความสามารถและความถนัด

“สิ่งสำคัญมันต้องไปถามคนทำก่อนครับว่าทำอะไรได้ หรือจะทำได้ไหม เช่นถ้าจะให้ทำปลาก็ต้องหาเงินให้เขาลงทุน คนที่อยู่ทางป่าถ้าอยากปลูกเห็ดก็ต้องสอนเขาทำเห็ด”

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า **ด้านทุนมนุษย์** มีปัจจัยที่เป็นตัวแปรต่อครัวเรือนยากจนหลายประการ กล่าวคือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ ซึ่งต้องพึ่งพากลุ่มแรงงานที่มีจำนวนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ประกอบกับอุปนิสัยส่วนตัว ของครัวเรือนยากจนที่ส่งผลให้เกิดความยากจนตามมา เช่น การติดสุรา การเล่นการพนัน ทำให้เกิดปัญหาตามมา และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านี้ทำได้ยาก หรือทำไม่ได้เลย ชุมชนจึงทำได้เพียงการดูแลทั่วไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นชุมชน ส่วนการช่วยเหลือด้านทุนมนุษย์นั้นควรเป็นการส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนยากจนมักไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนที่มีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มที่เป็นทางการ โดยควรจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนทักษะการดำรงชีพที่แต่ละครัวเรือนมีความสามารถหรือมีความถนัดคนกลุ่มนี้จึงร่วมทำ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ทุนกายภาพ

ความโดดเด่นของอำเภอสหัสขันธ์ คือ การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ เขื่อนลำปาว ที่ไม่ว่าจะเป็นประชาชนกลุ่มไหนก็สามารถไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนยากจนทีมีการไปใช้ประโยชน์จากเขื่อนลำปาวในการสร้างรายได้ หรือดำรงชีพในชีวิตประจำวัน แต่ก็พบปัญหาเรื่องอุปกรณ์สำหรับการประกอบอาชีพ ที่คนกลุ่มนี้จะมีอุปกรณ์ที่จำกัด ดังบทสัมภาษณ์

“คนจนเขาหากินเป็น แล้วถ้ายิ่งบ้านเขาอยู่ใกล้เขื่อน เขาก็จะไปหากิน แต่ก็จะมีเรื่องเรือ เพราะน้ำมันลึก มันก็ไปหาลำบาก พวกแห สะดุ้ง บางบ้านเขาก็ไม่มี แต่เขาหาเป็นอยู่”

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าอุปกรณ์ทำมาหากินเป็นสิ่งหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพของครัวเรือนยากจน เพื่อที่จะได้มีอาหารสำหรับดำรงชีพ และสร้างรายได้ ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือหรือการส่งเสริมอาชีพด้วยการให้อุปกรณ์ทำมาหากินจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นไปได้อย่างตรงจุดและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ในประเด็นทุนทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย พบว่า อำเภอสหัสขันธ์ ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในการซ่อมแซมบ้านอย่างต่อเนื่อง โดยมีรูปแบบการพิจารณาช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านครัวเรือนยากจน ดังบทสัมภาษณ์

“การช่วยเหลือจะทำเรื่อยๆ โดยดูจากสภาพบ้าน สภาพครอบครัว เพราะบางทีมันอยู่ไม่ได้จริงๆ เวลาพิจารณาจะมีคณะกรรมการมาประชุมกันเพื่อนำเงินงบประมาณมาช่วยเหลือตามที่ศักยภาพที่มี ที่ผ่านมาไปช่วยเหลือ 3,000 บาท แต่อันนี้เป็นเงินจากกองทุนขยะที่ทำกันเองนะ”

ส่วนการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ก็จะมีการให้ผู้นำชุมชน ดำเนินการสำรวจ เมื่อมีงบประมาณหรือโครงการให้การช่วยเหลือ ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกครัวเรือนยากจนโดยการทำประชาคม ตั้งแต่ระดับคุ้ม จนกะทั้งถึงระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลตามลำดับ

“การช่วยเรือนครัวเรือนยากจนเรื่องบ้าน จะเริ่มจากแต่ละคุ้ม ไล่มาจนระดับหมู่บ้าน และจะมาประชุมที่ศาลากลางบ้าน บ้านใครบ้านมัน จนถึงระดับตำบลก่อนที่หน่วยงานแต่ละหน่วยงานจะได้ออกมา โดยทุกขั้นตอนจะทำการประชาคม แล้วก็จะเลือกใครยากจนที่สุด แล้วค่อยเรียงไปเรื่อยๆ”

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าอำเภอสหัสขันธ์ จะมีการช่วยเหลือด้านทุนกายภาพโดยเฉพาะที่อยู่อาศัย ที่จะมีการช่วยเหลือกันเองในชุมชน และการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้การเสนอตั้งแต่ระดับคุ้ม ระดับบ้าน และระดับตำบลตามลำดับ โดยใช้วิธีการประชาคม

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต เผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ดังนั้น **ทุนกายภาพ** ของอำเภอสหัสขันธ์ จึงมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ อุปกรณ์สำหรับการประกอบอาชีพ ที่เป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เนื่องจากอำเภอสหัสขันธ์มีความโดดเด่นด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งครัวเรือนยากจนสามารถไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งถ้าหากมีอุปกรณ์ทำมาหากินที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดรายได้ ส่วนการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยสำหรับครัวเรือนยากจนนั้น มีการช่วยเหลือกันเองในชุมชน ในรูปแบบกองทุนช่วยเหลือกรณีเร่งด่วนที่เป็นรูปแบบการจัดการกันเองในชุมชน และในส่วนของภาครัฐ ก็จะมีการให้ผู้นำชุมชน ดำเนินการสำรวจ เมื่อมีงบประมาณ หรือโครงการให้การช่วยเหลือ ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกครัวเรือนยากจนโดยการทำประชาคม ตั้งแต่ระดับคุ้ม ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลตามลำดับ ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้ส่งผลให้ทุนกายภาพของครัวเรือนยากจนได้รับการช่วยเหลือเป็นระยะ

ทุนการเงิน

อำเภอสหัสขันธ์ มีกองทุนด้านการส่งเสริมอาชีพ ที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพทอผ้า กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากปลา กลุ่มอาชีพจักรสาน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก แต่สำหรับครัวเรือนยากจนแล้วการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเหล่านี้จะไม่ได้รับความร่วมมือเท่าใดนัก ดังบทสัมภาษณ์

“คนจนเขาไม่มาสนใจเรื่องการทำอาชีพพวกนี้เท่าไหร่นัก เพราะมันได้เงินช้า เขามักจะพูดว่า ไม่ต้องมาอบรมอะไรหรอก ถ้าจะช่วยให้เอาเงินมาเลย หรือถ้าเป็นการรับจ้างเขาค่อยจะมาทำ เพราะมันได้เงินทันที”

. ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของครัวเรือนยากจนที่จะไม่ให้ความสนใจในเรื่องการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่เป็นทักษะในการส่งเสริมรายได้ แต่ต้องการอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นทันทีสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์

“ที่เขาไม่มาร่วมเพราะมันช้า ปีหนึ่งมี 12 เดือน แต่เขาต้องกินทุกวัน เขาหาเช้ากินค่ำปีหนึ่งปันผลก็จะลำบาก ถ้าจะต้องมารอเราต้องกินต้องใช้ทุกวัน ไหนลูกจะเอาเงินไปโรงเรียน ตอนเช้าก็ 20 ตอนเย็นก็ 20 มันต้องจ่ายทุกวันมันต้องทำงานทุกวัน ต้องให้ลูกกินถ้าจะให้เขาขายต้องปันผลให้เขาทุกวัน”

จากข้อมูลจะพบว่า ลักษณะสำคัญของครัวเรือนยากจน คือ ความจำเป็นที่ต้องมีรายได้ในทุกวันเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน แม้เป็นเงินจำนวนไม่มากก็ตาม ซึ่งการช่วยเหลือส่วนใหญ่ของภาครัฐจะเป็นการช่วยเหลือในลักษณะการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ และรูปแบบการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มอาชีพนั้นจะมีการจ่ายเงินปันผลเป็นรายปี อีกทั้งมีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของครัวเรือนยากจนเท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีบางตำบลที่มีการสร้างกองทุนขึ้นมาเอง เพื่อให้เกิดความคล้องตัวในการบริหารจัดการกองทุนดังบทสัมภาษณ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

“ที่ตำบลผมมีกองทุนขยะ ขายขยะทุกวันที่ 29 ของเดือน ขายขยะแล้วเอามาสมทบกัน ทั้งหมด 13 หมู่บ้าน เอามาเป็นกองทุนเข้าบัญชีไว้ ถ้าเวลาไหนบ้านไหนมีคนเดือดร้อน ก็จะช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ยากจน ในการสร้างบ้าน มีคณะกรรมการก็จะมาประชุมกัน เพื่อนำเงินงบประมาณมาช่วยเหลือตามที่ศักยภาพที่มี”

การดำเนินการช่วยเหลือครัวเรือนในลักษณะดังกล่าว ทำให้การช่วยเหลือเป็นไปได้อย่างตรงจุด และทั้งทันความต้องการ ซึ่งบางครั้งการดำเนินการในรูปแบบกลุ่มอาชีพจึงอาจทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันความต้องการของครัวเรือนเหล่านี้ การช่วยเหลือจากภาครัฐจึงควรมีความยืดหยุ่น และควรเป็นการสร้างรายได้ให้ครัวเรือนเหล่านี้มีทุกวัน เช่น การจ้างงาน

“ถ้าจะให้เขามีรายได้ต้องให้เขารับจ้าง และการรับจ้างนั้นมันจะทำให้เขามีเงินเข้าทุกวัน ถ้าจะไปสร้างอาชีพ หรือให้เขามารวมกลุ่มกันเป็นไปไม่ได้”

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง แหล่งรับซื้อผลผลิต หรือตลาด ไม่มีที่รองรับ ส่งผลให้เมื่อผลิตออกมาแล้วไม่มีคนรับซื้อไม่มีแหล่งจำหน่าย ดังบทสัมภาษณ์

“อย่าว่าอย่างนั้นอย่างนี้นะครับการที่มีคนออกมาช่วยเหลืออย่างนี้เขาก็แนะนำให้ปลูกผัก จักสาน ไปทำเสื่ออันนั้นอันนี้นะ เอาแต่ที่ไม่มีตลาดรองรับพอเขาทำเสร็จก็ขายไม่ได้”

ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่การผลิตต่างๆไม่สามารถจำหน่ายผ่านแหล่งจำหน่ายทั่วไปได้ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุน หรือฝึกอบรมจากภาครัฐเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถจำหน่ายได้ หรือไม่ใช่ความต้องการของตลาด ส่งผลให้สิ่งที่ผลิตมาเป็นการดำเนินการที่ไม่ได้สร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตหรือชุมชน และประเด็นสำคัญคือ ไม่ได้สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นทุกวัน ดังบทสัมภาษณ์

“ผมว่าควรมาสอนทำปลาส้มกินจะดีกว่าครับพวกของกินที่มันขายได้ ไม่ต้องมาพูดว่าลายขิดนั้นลายขิดนี้ตู้ผมแหว่งหมดแล้วครับ เห็นไหมเอาไปโชว์ที่เมืองทองธานีก็ขายได้แค่เท่านั้นเราต้องเอาที่อยู่กินได้เร็วๆเงินหมุนเวียนออกได้ใช้วันนี้จ่ายวันนี้”

ดังนั้น **ทุนการเงิน** ของครัวเรือนยากจนในอำเภอสหัสขันธ์จะมีลักษณะที่เป็นกองทุนจากภารัฐ ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยภาครัฐทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการฝึกอาชีพ ซึ่งพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ไม่มีแหล่งจำหน่าย (ตลาด) ส่งผลให้เมื่อผลิตออกมาแล้วไม่มีคนรับซื้อ ไม่ได้สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นทุกวัน มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบคณะกรรมการ การปันผลทางด้านการเงินที่มีระยะเวลานาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของครัวเรือนยากจน แต่ในบางพื้นที่จะมีการจัดตั้งกองทุนเฉพาะขึ้นมากันเองโดยผู้นำในชุมชนเพื่อช่วยเหลือครัวยากจนโดยเฉพาะ เพื่อเอามาช่วยเหลือยากจนในกรณีเร่งด่วน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอสหัสขันธ์ มีทุนทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญคือ เขื่อนลำปาว เป็นเขื่อนดินซึ่งสร้างปิดกั้นลำน้ำปาวและห้วยยาง มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อบรรเทาอุทกภัยและเพื่อการเกษตรโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่คนในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งในบริบทของการประกอบอาชีพนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของอำเภอสหัสขันธ์ เช่น การเพาะเลี้ยงปลาสดจำหน่าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาจากเขื่อนลำปาว การให้บริหารร้านอาหาร การให้บริการล่องแพ เป็นต้น ดังบทสัมภาษณ์

"อำเภอเราโชคดีที่มีเขื่อนลำปาว เพราะเป็นแหล่งสร้างอาชีพหลายอาชีพ ทั้งหาปลา ทั้งแปรรูปอาหาร ทั้งร้านอาหาร ซึ่งอาชีพเหล่านี้ช่วยให้เศรษฐกิจของอำเภอดี"

ซึ่งในส่วนบริบทของครัวเรือนยากจนนั้น พบว่า เขื่อนลำปาว ถือได้ว่าเป็นแหล่งอาหาร และแหล่งอาชีพที่สำคัญแห่งหนึ่ง เนื่องจากทุกคนที่มีความขยันสามารถใช้ในการดำรงชีพ เพราะมีสัตว์น้ำหลากหลายชนิดที่ทุกคนสามารถมาหาเพื่อนำไปประกอบอาหาร หรือหากหาได้จำนวนมากก็สามารถนำไปขายยังแหล่งรับซื้อต่างๆ ดังบทสัมภาษณ์

"ทุกคนสามารถมาใช้ประโยชน์จากเขื่อนลำปาว ได้ทั้งนั้น โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน หากเขาขยันจะไปจับปูจับปลาได้หมด หรือถ้าได้มาเยอะก็เอาไปขาย ซึ่งร้านอาหารต่างๆเขาก็รับซื้อ ขึ้นอยู่แค่ว่าขยันมั้ย ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีจำนวนไม่มากนักที่ไปใช้ประโยชน์"

บทสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการใช้ทุนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต เนื่องจากเป็นแหล่งน้ำสาธารณะที่ทุกคนสามารถไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นครัวเรือนยากจนสามารถไปใช้ประโยชน์ได้หากขยัน แต่พบว่ามีส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการไปใช้ประโยชน์จากเขื่อนลำปาว นอกจากนี้อำเภอสหัสขันธ์ยังมีภูสิงห์ เป็นแหล่งอาหารบนพื้นดินที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็น เห็ดป่า หน่อไม้ป่า หรือพืชผักตามฤดูกาล เป็นต้น ซึ่งทุกคนสามารถไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน ดังบทสัมภาษณ์

"คนสหัสขันธ์ไม่มีทางอดตาย เพราะเรามีแหล่งอาหารสำคัญคือ ภูสิงห์ ใครจะไปหาเห็ด หาหน่อไม้ หรืออาหารป่าต่างๆที่มีเยอะแยะไปหมด ดังนั้นถ้าครัวเรือนยากจนเขารู้จักหา รู้จักเอาตัวตัวรอดไม่มีทางอดตายหรอก"

ส่วนในด้านการอนุรักษ์นั้น ก็จะมีการร่วมมือปฏิบัติกันสำหรับคนทุกกลุ่ม เพื่อให้มีอาหารตามธรรมชาติอยู่ตลอดไป ดังบทสัมภาษณ์

"ทุกคนที่ไปหากินกับป่า กับเขื่อน เขาจะรู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ เช่น ถ้าช่วงปลาวางไข่เขาก็จะไม่จับแม่ปลา เพื่อให้มันมีลูกปลาโตไว้สำหรับกินต่อไป หรือพวกเห็ดต่างๆในป่าก็จะให้มันมีกินต่อไป"

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ดังนั้น **ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ** ของอำเภอสหัสขันธ์ จึงมีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญและมีความอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง เป็นแหล่งอาหารและแหล่งอาชีพของครัวเรือนยากจนที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความขยันของแต่ละครัวเรือนเป็นหลัก รวมถึงการสร้างความเชื่อซึ่งเป็นการอนุรักษ์เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติสำหรับเป็นแหล่งอาหารตลอดไป

ทุนทางสังคม

ในด้านทุนทางสังคมของอำเภอสหัสขันธ์ มีลักษณะการช่วยเหลือกันทางสังคมในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือสำหรับทุกๆคนในชุมชน ไม่ได้ระบุการช่วยเหลือเป็นกลุ่มเฉพาะ โดยส่วนใหญ่การช่วยเหลือในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคม โดยตรง กล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มยังเป็นสมาชิกกลุ่มเดิมในชมชน ดังบทสัมภาษณ์

“การรวมกลุ่มที่อำเภอเราส่วนใหญ่จะเป็นการรวมกลุ่มอาชีพ ที่โดดเด่นก็จะมีการรวมกลุ่มทอผ้าลายขิดไดโนเสาร์ ซึ่งก็เป็นอาชีพเฉพาะกลุ่มที่สนใจ เป็นกลุ่มเดิมๆ ส่วนครัวเรือนยากจนก็ไม่ค่อยมีมาร่วมมากนัก”

สอดคล้องกับ

“ที่นี่เราก็มีการรวมกลุ่มเครื่องจักรสาน เป็นการการจักสานทุกอย่าง มันเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ทำให้คนที่มาร่วมเป็นคนกลุ่มเดิม”

ซึ่งการรวมกลุ่มเหล่านี้จะเป็นลักษณะการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดกลุ่มอาชีพในชุมชน และนำมาซึ่งรายได้สำหรับการดำเนินชีวิต แต่ส่วนใหญ่ถ้าหากเกิดปัญหาในชุมชน การช่วยเหลือกันในชุมชนจะเกิดขึ้นอยู่แล้ว เนื่องจากความเป็นเครือญาติในชุมชน ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือเล็กๆน้อยๆให้สามารถดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ดังบทสัมภาษณ์

“ด้วยความเป็นคนในชุมชนเดียวกัน และเป็นเครือญาติกัน จึงมีการช่วยเหลือกันอยู่แล้ว อย่างเช่นการแบ่งปันข้าวปลาอาหาร ซึ่งเป็นการช่วยเล็กๆน้อยๆ”

สำหรับครัวเรือนยากจนก็เช่นเดียวกัน ชุมชนจะมีระบบช่วยเหลือกันเอง ซึ่งการช่วยเหลือก็จะเป็นการช่วยเหลือโดยทั่วไปเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นการช่วยเหลือในเรื่องการดำรงชีวิตประจำวัน โดยจะมีวัดในชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนแล้ว ยังเป็นที่พึ่งให้แก่ครัวเรือยยากจนในชุมชนอีกด้วย ดังบทสัมภาษณ์

“วัดในแต่ละชุมชนจะมีการแบ่งปันอาหารที่ได้จากการใส่บาตรให้แก่คนจน เพราะว่ามันก็เป็นการช่วยเหลืออย่างหนึ่ง ให้เขาสามารถมีชีวิตต่อไปได้ในแต่ละวัน”

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าในชุมชนจะมีการช่วยเหลือกันเบื้องต้นอยู่แล้ว โดยเป็นการช่วยเหลือในเรื่องการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การบ่งปันอาหาร โดยมีพื้นฐานมาจากการเป็นเครือญาติกันในชุมชน หรืออุปนิสัยการเกื้อกูลกันในชุมชนของคนไทยอีสาน

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องทุนทางสังคมของอำเภอสหัสขันธ์ กล่าวคือ หากเป็นการช่วยเหลือที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม จะมีเกณฑ์ข้อหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาความช่วยเหลือ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในที่นี่เป็นการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป เช่น งานจิตอาสาต่างๆในชุมชน การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น พบว่าเป็นเกณฑ์ที่ทำให้ครัวเรือนยากจนไม่ผ่านการคัดเลือกส่งผลให้ไม่ได้รับการช่วยเหลือ เนื่องจากครัวเรือนยากจนมักจะไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเหล่านี้ ดังบทสัมภาษณ์

“เวลาหน่วยงานรัฐมีการช่วยเหลือจะมีกรอบออกมาว่าคนที่จะได้รับการช่วยเหลือต้องมีคุณสมบัติยังไงบ้าง คนยากจนคนนั้นมีส่วนร่วมกับสังคมหรือไม่ ถ้าไม่มีการเข้าร่วมสังคมก็จะไม่มีการช่วยเหลือ ถ้าไม่มีส่วนเหล่านั้นภาครัฐก็จะไม่มีการช่วยเหลือ”

สอดคล้องกับ

“เวลาที่เจ้าหน้าที่มาสอบเคสพวกนี้ก็จะถาม คนกลุ่มมีการช่วยเหลือสังคมมั้ย ร่วมอะไรต่างๆในสังคมมั้ย ถ้าไม่มีไม่เข้าข่ายเจ้าหน้าที่ก็ไม่อยากสอบ สอบไปก็ตก ก็เลยไม่เข้าข่ายผู้นำอยากช่วย อยากให้หน่วยงานช่วยแต่ก็ช่วยไม่ได้เพราะไม่เข้าข่ายก็เลยไม่สามารถไปติดต่อหน่วยงานอื่นได้”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมในชุมชนแม้ว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยที่ทุกคนสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ ซึ่งมีสาเหตุหนึ่งมากจากครัวเรือนยากจนเหล่านี้จำเป็นต้องหารายได้วันต่อวันเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ดังบทสัมภาษณ์

“คนจนเขาจะไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมรวมกลุ่มเพราะว่าเขาจนต้องหาเช้ากินค่ำ”

จากข้อมูลจึงสรุปได้ว่า **ทุนทางสังคม** ของอำเภอสหัสขันธ์ มีความโดดเด่น ในการรวมกลุ่มอาชีพทั้งด้านจักรสานและการทอผ้า แต่มักเป็นเพียงผู้ที่สนใจและมีฝีมือเฉพาะกลุ่มเท่านั้นที่เข้าร่วมกลุ่ม ส่วนครัวเรือนยากจนนั้นแทบจะไม่มีมาร่วม และในประเด็นเรื่องการช่วยเหลือกันในชุมชนนั้นมีพื้นฐานอยู่บนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางเครือญาติ โดยการช่วยเหลือให้ครัวเรือนยากจนสามารถดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไปได้ เช่น การแบ่งปันอาหาร เป็นต้น และสำหรับครัวเรือนยากจนแล้วจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือกิจกรรมจิตอาสาค่อนข้างน้อย โดยมีสาเหตุมาจากต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครัวเรือนในแต่ละวัน ซึ่งในเรื่องการมีส่วนร่วมนี้เป็นประเด็นหนึ่งที่ภาครัฐใช้ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในด้านต่างๆ ซึ่งครัวเรือนยากจนมักจะไม่ผ่านเกณฑ์ข้อนี้ ส่งผลให้ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่หลังงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตารางที่ 4.5 สรุปทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจนอำเภอสหัสขันธ์

ทุนด้านต่างๆ ของครัวเรือยากจน	**สินทรัพย์ที่มีตัวตน (Tangible Assets)**	**สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible Assets)**
ทุนมนุษย์	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ทักษะการดำรงชีพ อุปนิสัยส่วนตัว การส่งเสริมอาชีพในระดับครัวเรือน
ทุนกายภาพ	อุปกรณ์สำหรับดำรงชีพ	รูปแบบการพิจารณาช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านครัวเรือนยากจน
ทุนการเงิน	กองทุนช่วยเหลือผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส (กองทุนขยะ) กองทุนด้านการส่งเสริมอาชีพ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ	แหล่งจำหน่ายผลผลิต รูปแบบการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มอาชีพ
ทุนทรัพยากรธรรมชาติ	เขื่อนลำปาว ภูสิงห์	ความเชื่อในชุมชน
ทุนทางสังคม	การรวมกลุ่มอาชีพ (ทอผ้า,จักรสาน)	ความเป็นเครือญาติ การช่วยเหลือกันเองในชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

4.13 กรอบการวัดทุนในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนในบริบทของจังหวัดกาฬสินธุ์

การวัดทุนในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในแต่ละมิติซึ่งประกอบไปด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม เป็นผลจากการศึกษาทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมุ่งเน้นผลการวิจัยในจังหวัดกาฬสินธุ์ในระยะที่ 1 ร่วมกับการดำเนินงานในระยะ 3 เดือนแรกของโครงการระยะที่ 2 เพื่อค้นหาตัวแปรหรือตัวชี้วัดของทุนแต่ละมิติที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนของประชาชนที่เหมาะสมและครอบคลุมกับบริบทภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทุนมนุษย์

การวัดทุนมนุษย์ในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนประกอบไปด้วย 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนของคนในจังหวัดกาฬสินธุ์มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับความยากจนที่เกิดขึ้น จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีสมาชิกครัวเรือน

ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป มากสุดมีถึง 12 คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์, 2555[1] ; บัญชา สมบูรณ์สุขและกนกพร ภาชีรัตน์, 2553)[2] ความยากจนและขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเชิงบวก กล่าวคือ คนจนหรือความยากจนกว่าร้อยละ 70 มักปรากฏในครัวเรือนขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป ความยากจนเรื้อรังมักจะพบในครัวเรือนขนาดใหญ่เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้นทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้น เช่นเดียวกับสภาพโดยทั่วไปของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นลักษณะของครอบครัวขยายเป็นส่วนใหญ่ สมาชิกที่อยู่ในครอบครัวเมื่อถึงวัยแรงงานจะออกหางานทำเพื่อหาเงินส่งกลับมายังครอบครัว แต่ในสภาพปัจจุบันด้วยสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้สมาชิกต้องไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น และฝากบุตรหลานของตนเองให้พ่อแม่เลี้ยงดู หรือเปรียบเทียบในภาษาอีสานว่า “เด็กน้อยเอากันผู้เฒ่าได้ลูก” ดังนั้น การส่งเงินกลับมายังครอบครัวของคนกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของค่าใช้จ่ายของบุตรหลานตนเอง เช่น ค่านม ค่าอาหาร ค่าเล่าเรียน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครัวเรือน นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยที่ทำให้จำนวนสมาชิกของครัวเรือนมีผลต่อความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 2 ประการคือ 1.สมาชิกที่มีอยู่ในครัวเรือนบางรายอยู่ในสภาวะพึ่งพิงและพึ่งพา เช่น เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้มีปัญหาทางจิต ซึ่งไม่สามารถเป็นกำลังแรงงานได้ อีกทั้งยังต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแล ซึ่งเป็นผลให้ครัวเรือนเข้าสู่ความยากจน และ 2. การลดลงของจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานของครัวเรือน ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุของการเสียชีวิต การหย่าร้าง หรือแม้แต่ปัญหาสุขภาพ นำมาซึ่งทำให้ครัวเรือนขาดรายได้ และเข้าสู่การเป็นครัวเรือนยากจนมากขึ้น ตัวอย่างปรากฏการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี 2563 เป็นต้นมา พบว่า จำนวนครัวเรือนยากจนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ยิ่งเพิ่มความรุนแรงของสถานการณ์ความยากจนในครัวเรือน เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนที่ไปทำงานต่างถิ่นถูกเลิกจ้าง และต้องกลับอยู่ภูมิลำเนา และแรงงานกลุ่มดังกล่าวบางส่วนไม่มีทักษะเฉพาะที่นำไปสู่การต่อยอดประกอบอาชีพได้ เป็นเหตุให้ครัวเรือนขาดรายได้และเข้าสู่ภาวะความยากจนมากขึ้น

1.2 อายุของสมาชิกในครัวเรือน

อายุของสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความยากจนที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอายุของสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยพึ่งพา ครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นเด็กและผู้สูงอายุจึงมีสัดส่วนที่จะเป็นครัวเรือนยากจนเรื้อรังมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)[3] จากการลงพื้นที่เก็บรวมรวมข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จำแนกอายุของสมาชิกครัวเรือนที่มีผลต่อความยากจน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มวัย ดังนี้ 1.วัยทารก แม้ว่าจะได้รับสวัสดิการในรูปของเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เดือนละ 600 บาท ตั้งแต่แรกเกิด-6 ปี แต่ยังพบว่ายังไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่มีในแต่ละเดือน เช่น ค่านม ค่าผ้าอ้อมสำเร็จรูป 2.วัยเด็ก

[1] อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน :กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย.สถาบันคลังสมองของชาติ:กรุงเทพฯ.

[2] บัญชา สมบูรณ์สุขและกนกพร ภาชีรัตน์. (2553). การเปรียบเทียบการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางระหว่างครัวเรือนที่ผลิตยางแผ่นดิบและครัวเรือนที่ผลิตน้ำยางสด กรณีศึกษาในตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. สงขลา: คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครรินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

[3] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2562ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

แม้จะมีนโยบายเรียนฟรี และการศึกษาภาคบังคับ แต่ครัวเรือนยังต้องรับผิดชอบกับค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่ารถ ค่าชุดนักเรียน ค่าอาหารระหว่างไปโรงเรียน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของบุตรหลานในครัวเรือน ที่อายุของสมาชิกในครัวเรือน 3.วัยพึ่งพิง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ซึ่งแม้จะมีนโยบายเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ แต่ยังคงมีค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง เช่น ค่าผ้าอ้อมสำเร็จรูปผู้ใหญ่ ค่าใช้จ่ายการเดินทางไปรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายดังกล่าวทำให้สมาชิกในครัวเรือนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว ประกอบกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน กล่าวคือ อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่มากขึ้นส่งผลให้ครัวเรือนมีแนวโน้มเกิดความยากจนเรื้อรังมากขึ้น (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์, 2555)[4] เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ด้วยเช่นกัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับประเด็นด้านอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า อายุที่มากขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน รวมถึงปัจจัยทางด้านสุขภาพ มีผลต่อข้อจำกัดของทางเลือกการประกอบอาชีพได้น้อยลง ในบางครัวเรือนยากจนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมาก แต่ความจำเป็นต้องหารายได้จุนเจือครอบครัว จึงอาศัยการรับจ้างทั่วไปตามแต่ที่ชุมชนจะจ้าง เช่น การรับจ้างภาคเกษตร รับงานมาทำที่บ้าน รับจ้างกำจัดวัชพืชในพื้นที่นา ซึ่งไม่ได้ใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอนและไม่สอดคล้องกับรายจ่ายของครัวเรือนที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละเดือน

1.3 เพศของสมาชิกในครัวเรือน

เพศของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อความสัมพันธ์กับความยากจนที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ แม้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงและเพศชาย มีความใกล้เคียงกัน คือ หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศ ร้อยละ 50.86 และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 49.14 แต่ปัจจัยที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงและเพศชายนั้น คือทางเลือกและโอกาสในทางการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ในบริบทของสังคมอีสานที่ยึดถือร่วมกันมายังคงมองว่าเพศชายคือหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากด้วยสภาพทางกายภาพ การเข้าถึงทางด้านการศึกษา ทำให้ระหว่างเพศหญิงและเพศชายถูกแบ่งแยกกันที่ลักษณะงาน กล่าวคือ เพศชายจะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงานมากกว่าเพศหญิง ซึ่งลักษณะงานส่วนใหญ่จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน รวมถึงทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับช่าง ไม่ว่าจะเป็น ช่างไม้ ช่างไฟ ช่างประปา ช่างก่อสร้าง ซึ่งอาชีพเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนเป็นรายวัน แม้ว่าอาชีพเหล่านี้จะไม่ได้มีทักษะเชิงลึกแต่เพศชายสามารถทำได้ ซึ่งทำให้สามารถต่อยอดไปสู่การรับจ้างในชุมชนหรือนอกชุมชนได้ ในขณะที่ทางเลือกอาชีพของเพศหญิงจะถูกตีกรอบให้เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความปราณีต ความสวยงาม เช่น การทอผ้า การเข็นฝ้าย การย้อมผ้า ซึ่งเป็นงานในเชิงหัตถกรรม ซึ่งทักษะดังกล่าวต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงานกว่าจะได้มาซึ่งค่าตอบแทน อีกทั้งหากไม่รู้จักช่องทางการเชื่อมโยงการตลาดก็จะทำให้อาชีพดังกล่าวสร้างรายได้ค่อนข้างน้อย ดังนั้น หากวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต หากหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงอาจมีโอกาสเข้าสู่สภาวะความยากจนได้มากขึ้นได้

---

[4] อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน :กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย. สถาบันคลังสมองของชาติ : กรุงเทพฯ

ซึ่งสอดคล้องกับ (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์, 2555.น 12)[5] ที่ได้สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงหัวหน้าครัวเรือนจากชายเป็นหญิงส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสเข้าสู่ความยากจนมากขึ้นเนื่องจากไม่สามารถหารายได้อย่างเต็มที่

1.4 สถานะความมีสุขภาพที่ดีของสมาชิกในครัวเรือน

สถานะทางสุขภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกสภาวะความยากจนของครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวคือ ปัจจัยทางสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนมีผลต่อการเข้าสู่สภาวะความยากจน ซึ่งส่งผลต่อสมรรถภาพในการทำงานสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาของ Mulika, & Routray (2016)[6] ชี้ว่า ภาวะสุขภาพที่แข็งแรงของวัยแรงงานและผู้สูงวัยนั้นสำคัญอย่างยิ่งต่อความสามารถในการประกอบอาชีพซึ่งส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกิดขึ้นกับสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน ซึ่งมีผลทำให้ครัวเรือนนั้นเข้าสู่สภาวะความยากจนได้ แม้ว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์จะพบว่า กว่าร้อยละ 93.07 ของสมาชิกในครัวเรือนยากจนจะมีสุขภาพปกติ ซึ่งเมื่อพิจารณาทุนมนุษย์ในด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.65 ซึ่งอยู่ในระดับที่ครัวเรือนยากจน “อยู่ได้” ซึ่งเมื่อพิจารณาในเชิงลึก จะพบว่า สถานะทางสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ยังสามารถทำงานได้ กล่าวคือ แม้จะมีสมาชิกในครัวเรือนมีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดัน สารเคมีในเส้นเลือด ไต เป็นต้น แต่ยังคงมีศักยภาพในการทำงานหารายได้เข้าสู่ครอบครัวได้ แต่หากมีแนวโน้มการเจ็บป่วยที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้ครัวเรือนขาดสมาชิกที่เป็นแรงงาน เกิดภาวะการขาดรายได้และส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น (ธนพล สราญจิตร์, 2558)[7] มีตัวอย่างบางครัวเรือนยากจนในพื้นที่สมาชิกเคยมีศักยภาพออกไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น ส่งเงินกลับมาให้ครอบครัว แต่เมื่อเกิดการล้มป่วยจนถึงขึ้นเป็นผู้ป่วยติดเตียง ทำให้รายได้ที่เคยมีหายไปอีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องลาออกจากงานประจำเพื่อมาดูแลผู้ป่วยติดเตียง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดภาวะความยากจนขึ้นในครัวเรือนดังกล่าว

1.5 การเข้าถึงสวัสดิการสังคมของสมาชิกในครัวเรือน

ปัจจัยทางด้านการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยที่นำไปสู่ความยากจนของครัวเรือนได้ จากการสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลการเข้าถึงสวัสดิการสังคม ในด้าน เบี้ยเด็กแรกเกิด เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ ประกันสังคม ประกันตนเอง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเยียวยาโควิด และอื่นๆ ของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กว่าร้อยละ 62.14 ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดสรรให้ โดยเฉพาะ สวัสดิการด้านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเยียวยาโควิด และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งร้อยละ 37.86 ไม่ได้เข้าถึงสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ แต่ได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานคือบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จากการสัมภาษณ์เชิงลึกครัวเรือนยากจนในพื้นที่เกี่ยวกับประเด็นการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของรัฐครัวเรือนยากจนให้ความเห็นว่า คนในพื้นที่สามารถเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานที่รัฐจัดสรรให้ค่อนข้างครอบคลุม

---

[5] อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน :กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย. สถาบันคลังสมองของชาติ:กรุงเทพฯ

[6] Mulika, T., & Routray, J. (2016). Farmer livelihood assets contributing to the sustainable livelihoods of smallholder livestock farmers in the Northeast Region of Thailand. International Journal of Agricultural Management, 5(4), 123 – 134.

[7] ธนพล สราญจิต. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 5(2), 11–21.

เนื่องจากมีระบบกลไกตั้งแต่ระดับชุมชน เช่น ผู้นำ อสม. ดูแลและประสาน เชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้หน้าที่ในการดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐานของคนในชุมชน เช่น เบี้ยเด็กแรกเกิด เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ เบี้ยยังชีพผู้ป่วยติดเชื้อ HIV ทำให้คนในพื้นที่เข้าถึงสวัสดิการได้ครอบคลุม ซึ่งเป็นการช่วยบรรเทาและลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับครัวเรือนยากจนได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงไม่เพียงพอกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของครัวเรือนยากจน เนื่องจากรายได้จากเบี้ยยังชีพถูกนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครัวเรือน กลายเป็นรายได้หลักของผู้สูงอายุ มากกว่ารายได้จากการทำงานและรายได้ที่ลูกส่งกลับมา (วรเวศม์ สุวรรณระดา, และปวีณา ลี้ตระกูล. 2557)[8] ดังนั้นจะเห็นว่าการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของสมาชิกในครัวเรือนค่อนข้างความสัมพันธ์ต่อภาวะความยากจน แม้ว่าจำนวนเงินไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายของครัวเรือนในปัจจุบัน แต่ก็สามารถบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ด้านค่ารักษาพยาบาล ค่าสาธารณูปโภค ต่างๆ ในครัวเรือนได้ดีขึ้น ส่งผลให้ความยากจนลดลงทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุและครัวเรือนได้ (วรเวศม์ สุวรรณระดา, และปวีณา ลี้ตระกูล ,2557)[9]

1.6 การศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน

ปัจจัยด้านการศึกษา เป็นหนึ่งในมิติของความยากจนที่ธนาคารโลกและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) นำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในมิติความยากจน การเป็นผู้รู้หนังสือและปัจจัยทางด้านการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน มีผลต่อการหลุดพ้นจากความยากจนได้ เนื่องจากการศึกษาที่ต่ำทำให้มีอาชีพไม่นำไปสู่รายได้ที่สูงขึ้น (ชูชิต ชายทวีป, 2559)[10] และช่องทางการประกอบอาชีพที่หลากหลาย (เบญจพรรณ เอกะสิงห์ พนมศักดิ์ พรหมบุรมย์ ปัทมา ปันทิยะ และปิยะพงศ์ ภูมิประภัทธ์, 2556)[11] จากผลวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กว่าร้อยละ 90 ของสมาชิกครัวเรือนยากจนมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.04 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 16.20 มีเพียงร้อยละ 5.84 ที่ไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านความพิการตั้งแต่แรกเกิด รวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากในการศึกษาของสมาชิกแต่ละคนจะต้องใช้ต้นทุนสูง แม้จะมีนโยบายการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายส่วนอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการศึกษา รวมถึงข้อจำกัดของสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกมาเป็นแรงงานเพื่อหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้อาชีพของครัวเรือนไม่หลากหลาย และถึงแม้จะเป็นการประกอบอาชีพอื่นๆ

เอกสารนี้เผยแพร่โดยได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่โดยหน่วย บพท. / หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัย

---

8 วรเวศม์ สุวรรณระดา, และปวีณา ลี้ตระกูล. (2557). โครงการศึกษาผลกระทบจากเบี้ยยังชีพ ต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุและเศรษฐกิจในระดับชุมชน. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้รับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ดำเนินงานโดยมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ และ HelpAge International.

9 วรเวศม์ สุวรรณระดา, และปวีณา ลี้ตระกูล. (2557). โครงการศึกษาผลกระทบจากเบี้ยยังชีพ ต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุและเศรษฐกิจในระดับชุมชน. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้รับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ดำเนินงานโดยมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ และ HelpAge International.

10 ชูชิต ชายทวีป. (2559).ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 3(2), 188-214.

11 เบญจพรรณ เอกะสิงห์ พนมศักดิ์ พรหมบุรมย์ ปัทมา ปันทิยะ และปิยะพงศ์ ภูมิประภัทธ์. (2556). ตัวชี้วัดและดัชนีการพัฒนาในชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อความยั่งยืนอย่างผสมผสานหลายมิติ. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 32(2), 171-183

ก็ยังคงวนเวียนอยู่กับอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ดังนั้นจะเห็นว่าระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลต่ออาชีพของคนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเห็นได้จากการที่ครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 37.47 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา 25.38 ยังคงรับจ้างทั่วไปนอกภาคการเกษตร ซึ่งหากเป็นอาชีพในระบบทั้งภาคเอกชนและราชการจะถูกจำกัดที่วุฒิการศึกษา ในขณะที่บางครัวเรือนสมาชิกครัวเรือนอยู่ในวัยแรงงานมีระดับการศึกษาที่สูง ส่งผลให้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะหลุดพ้นจากภาวะความยากจนได้เนื่องจากมีจากโอกาส และช่องทางในการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้น (ชูชิต ชายทวีป, 2559)[12]

1.7 สถานภาพการทำงานและการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน

สถานภาพการทำงานและการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ต่อความยากจนในครัวเรือนอย่างมาก โดยเฉพาะครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ดังนั้นแรงงานของสมาชิกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของครัวเรือน ซึ่งในปัจจุบันจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรของครัวเรือนมีจำนวนลดลง เนื่องจากผลตอบแทนจากภาคเกษตรไม่สอดคล้องกับต้นทุน ทำให้สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในช่วงวัยแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่อาชีพในระบบ เกิดการอพยพแรงงาน ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานและผู้สูงอายุต้องมาเป็นแรงงานในภาคเกษตรเพิ่มขึ้น (สายสกุล ฟองมูล, 2562)[13] ในบริบทของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีความสอดคล้องสภาพสังคมชนบททั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การประกอบอาชีพของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 37.47 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา 25.38 ยังคงรับจ้างทั่วไปนอกภาคการเกษตร จากสภาพปัญหาในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลต่อปัจจัยให้เข้าสู่ภาวะความยากจนได้ เนื่องจากการทำเกษตรกรรมในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่เน้นการทำการเกษตร แต่เป็นการเกษตรที่ไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับครัวเรือน กล่าวคือ ทำเพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ยกเว้นในบางพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานที่สามารถทำการเกษตรได้มากกว่า 1 ครั้ง จะทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่ไม่ถึงกับหลุดพ้นจากความยากจนได้ ซึ่งเป็นผลมาจากต้นทุนทางการเกษตรที่สูง ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างตั้งแต่การเตรียมจนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยว และค่าใช้จ่ายของปุ๋ยและยากำจัดวัชพืช อีกทั้งทักษะอื่นๆ ที่สามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ไม่หลากหลาย ซึ่งจะเห็นว่ากว่าร้อยละ 59.07 ยังเป็นทักษะที่อยู่ในภาคการเกษตร เช่น การดำนา เกี่ยวข้าว การกำจัดวัชพืชทั้งในไร่นา ซึ่งเป็นทักษะที่ในครัวเรือนมีอยู่แล้ว อาจไม่จำเป็นต้องมีการจ้างงาน มีเพียงร้อยละ 15 ที่มีทักษะทางด้านช่าง เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างไฟ ซึ่งเป็นทักษะอันเกิดจากประสบการณ์ในการรับจ้าง แต่ค่อนข้างมีการจ้างน้อยในชุมชน รวมถึงทักษะจากภูมิปัญญา เช่น การจักสาน การทอผ้า ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการผลิตซึ่งไม่สอดคล้องกับรายจ่ายของครัวเรือนด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครัวเรือนเกษตรกรอยู่ในกลุ่มของความยากจนจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานเกิดการอพยพไปทำงานต่างถิ่นเพิ่มขึ้นเพื่อนำรายได้มาใช้ในการลงทุนในการทำการเกษตรแต่ละปี

---

[12] ชูชิต ชายทวีป. (2559).ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 3(2), 188-214.

[13] สายสกุล ฟองมูล. 2562. ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรที่มีผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 37(1): 118-125.

2. ทุนกายภาพ

การวัดทุนกายภาพในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนประกอบไปด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

2.1 ที่อยู่อาศัย

ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นปัญหารองลงมาจากปัญหาด้านการเงิน และเป็นภูมิภาคที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 2.9 ของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด[14] จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านที่อยู่อาศัย (การเป็นเจ้าของ) และว่าด้วยกรรมสิทธิ์และภาระหนี้สินของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เฉลี่ย 3.73 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถ “อยู่ได้” เนื่องจากบริบทของครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์ ยังคงเป็นครอบครัวขยายซึ่งมีการอาศัยอยู่ร่วมกันของ พ่อ แม่ ตา ยาย ลูก หลาน และสืบทอดเป็นมรดกให้กับลูกหลานที่ดูแล หรือในบางครัวเรือนหลังจากที่พ่อแม่จัดสรรที่ดินทำกินให้แล้วก็จะนิยมปลูกสร้างที่อยู่อาศัยบนที่ดินทำกิน ซึ่งจะเห็นว่าบางครัวเรือนจะออกไปสร้างบ้านตามหัวไร่ปลายนา ปัจจัยดังกล่าวถือเป็นจุดแข็งของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ทำให้เรื่องที่อยู่อาศัยไม่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความยากจน นอกจากนี้หากพิจารณาเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค พบว่า การกระจายอำนาจให้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดูแลเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคทำให้ทุกอำเภอในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำประปาได้ครอบคลุมกว่าร้อยละ 90 ของครัวเรือนทั้งหมด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2561)[15] อย่างไรก็ตามแม้การเป็นเจ้าของในด้านที่อยู่อาศัยอาจจะไม่กระทบต่อความยากจนให้กับครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เมื่อพิจารณาลึกเข้าไปเกี่ยวกับลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ พบว่า สภาพที่อยู่อาศัยของครัวเรือนยากจนประสบปัญหาทรุดโทรม ค่อนข้างไม่ถูกสุขลักษณะ นำไปสู่การเป็นแหล่งเพาะเชื้อและทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย รวมถึงลักษณะการจัดระเบียบทั้งภายในและภายนอกมีความเสี่ยงที่ผู้สูงอายุจะเกิดอุบัติเหตุได้ จากปัญหาดังกล่าวในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการแก้ไขผ่านผู้นำชุมชนและ อสม. ในการดูแลให้สิ่งแวดล้อมทั้งในบ้านนอกบ้านถูกสุขลักษณะ และมีการระดมทุนทั้งในและนอกชุมชนในลักษณะโครงการช่วยเหลือ ซ่อมแซมบ้านให้กับครัวเรือนยากจนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2.2 การเข้าถึงสาธารณูปโภคสาธารณูปการ

การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม การขาดแคลนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะประเภทการคมนาคมจะเพิ่มโอกาสในการตกเป็นคนจนมากกว่าการขาดแคลนสาธารณูปโภคด้านอื่นๆ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545.)[16] ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณกับครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับประเด็นการเข้าถึงสาธารณูปโภคสาธารณูปการ พบว่า มีค่าเฉลี่ย -3.88 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ “อยู่ได้” ทั้งนี้สืบเนื่องจากการกระจายอำนาจของระบบการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการ

---

[14] นณริฎ พิศลยบุตร. 2558. //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จาก https://tdri.or.th/2015/07/low-income-housing/

[15] สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2561. สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ : กาฬสินธุ์.

[16] สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5 ปีหลังวิกฤติเศรษฐกิจ”. การประชุมประจำปี 2545. กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

พัฒนาสาธารณูปโภคให้กับชุมชน ทำให้สามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคได้กว้างขวางขึ้น เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของแหล่งงานและการจ้างงาน[17] ทำให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพด้านอื่นๆ ที่เป็นรายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว เช่น การค้าขาย ปลูกผักสวนครัว การรับงานมาทำที่บ้าน รวมถึงการรับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกภาคเกษตรได้

2.3 การเข้าถึงเครื่องมือสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการดำรงชีพ

ในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารมีการพัฒนาอย่างแพร่หลาย การเข้าถึงเครื่องมือสารสนเทศและการสื่อสารจึงค่อนข้างมีผลต่อการเข้าถึงระบบสวัสดิการของครัวเรือนยากจนมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่ประเทศไทยเข้าสู่การพัฒนาแบบ 4.0 ซึ่งเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของข้อมูลและเทคโนโลยี เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึงของประชากร (ฐิตินันทน์ ผิวนิล, 2559)[18] ดังตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นจากนโยบายของรัฐบาลต่างๆ ที่กระตุ้นเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การเยียวยาโควิด คนละครึ่ง ฯลฯ ซึ่งจะเน้นให้ใช้ดำเนินการผ่านระบบ Application ในโทรศัพท์สมาร์ทโฟน รวมถึงโครงการเน็ตประชารัฐ เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าถึงระบบการสื่อสารและใช้เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน

ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงเครื่องมือสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการดำรงชีพกับครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ 1.90 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ “อยู่ยาก” กล่าวคือ ครัวเรือนยากจนสามารถมีโอกาสในการเข้าถึงเครื่องมือสารสนเทศและการสื่อสารได้มากขึ้น ด้วยปัจจัยในด้านของราคา และนโยบายการพัฒนาระบบการสื่อสารต่างๆ ที่ภาครัฐดำเนินการให้กับชุมชน แต่การใช้สารสนเทศของครัวเรือนยากจนเน้นไปที่การสื่อสารโดยใช้ Application Facebook, line ในการสื่อสารกับครอบครัว มากกว่าการใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาให้เกิดรายได้หรือเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐจัดสรรให้ เห็นได้จากมีจำนวนผู้ตกหล่นจากการที่ไม่สามารถลงทะเบียนผ่านระบบที่รัฐดำเนินการให้เป็นจำนวนมาก บางพื้นที่เกิดการจ้างให้ลงทะเบียนให้ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการเอารัดเอาเปรียบกันในชุมชน จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีการพัฒนาเครื่องมือและระบบการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้น แต่สิ่งที่ยังเป็นช่องว่างคือทักษะในด้านการใช้เครื่องมือสารสนเทศและระบบการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างอาชีพให้เพิ่มขึ้น

2.4 ที่ดินและปัจจัยในการประกอบอาชีพ

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่รวม 4.34 ล้านไร่ (4,.341,716 ไร่) การใช้ประโยชน์จากที่ดินของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เป็นพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 0.47 ล้านไร่ (464,706 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 10.89ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2.83 ล้านไร่ (2,832,890 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 65.25 โดยจำแนกเป็นพื้นที่เกษตรถือครอง จำนวน 2.24 ล้านไร่ (2,021,351 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 71.35 ของพื้นที่การเกษตร พื้นที่ในเขตชลประทาน จำนวน 0.40 ล้านไร่ (559,475 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 19.75 ของพื้นที่การเกษตร พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

---

[17] ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. 2562. บทบาทของรัฐบาลชุดปัจจุบันในการขับเคลื่อนโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ: เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 (The Third National Conference on Public Affairs Management in the Digital Era). ขอนแก่น.

[18] ฐิตินันทน์ ผิวนิล. 2559. การเข้าถึงบริการโทรคมนาคม และการสื่อสารออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย. วารสาร กสทช. ประจำปี 2559.

จำนวน 0.06 ล้านไร่ (252,064 ไร่) หรือร้อยละ 9.0 ของพื้นที่การเกสร และพื้นที่นอกการเกษตร จำนวน 1.04 ล้านไร่ (1,044,120 ไร่) หรือร้อยละ 26.95 ของพื้นที่จังหวัด[19]

จากการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านทุนการเงินเป็นตัวแปรด้านที่ดินและปัจจัยในการประกอบอาชีพ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวคือ การมีที่ดินทำกินส่งผลให้เกิดรายได้กับครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่เป็นการถือครองที่ดินจากการสืบทอดจากมรดกของพ่อแม่ เพราะฉะนั้นในช่วงที่พ่อแม่หรือบรรพบุรุษมีชีวิตอยู่จะใช้ประโยชน์จากที่ดินในการทำกินเพื่อแบ่งปันข้าวระหว่างเครือญาติ และจัดสรรที่ดินทำกินภายในหลังจากพ่อแม่เสียชีวิตแล้ว โดยเฉลี่ยครัวเรือนยากจนจะมีการถือครองที่ดินตั้งแต่ 1-30 ไร่ ขนาดการถือครองที่ดินส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือน (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์, 255535; ณัฐฑิณี รตานนท์, 255836)[20] กล่าวคือ จำนวนการถือครองที่ดินส่งผลต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตร เมื่อแบ่งประเภทของครัวเรือนยากจนในการถือครองที่ดินเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มคนที่ถือครองทีดินจำนวนมาก เฉลี่ยประมาณ 6 ไร่ ขึ้นไป จะทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก คนกลุ่มนี้จะจัดสรรผลผลิตโดยเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน และสามารถแบ่งขายได้ ซึ่งจะมีรายได้ประมาณ 8,000 – 35,000 บาท ขึ้นไป และสามารถทำการเกษตรได้หลากหลาย เช่น การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกอ้อย รวมถึงโอกาสที่จะนำมาสู่รายได้อื่นๆ เช่น การปลูกพืชหให้เช่าที่ดินทำกิน ซึ่งมีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากความยากจนได้ กลุ่มที่ 2 กลุ่มคนที่ถือครองที่ดิน เฉลี่ยประมาณ 1-5 ไร่ เป็นส่วนใหญ่ของครัวเรือนยากจน ส่วนใหญ่การเน้นการผลิตเพื่อยังชีพเก็บผลผลิตไว้บริโภคเป็นหลัก และนำไปขายส่วนน้อยซึ่งจะมีรายได้ประมาณ 1,000 – 5,000 บาท ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีรายได้เสริมจากการรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร รวมถึงรายได้จากลูกที่ส่งกลับมาให้ครัวเรือน และกลุ่มที่ 3 กลุ่มคนที่ไม่มีที่ดินทำกิน คนกลุ่มนี้เกิดจากการที่เคยมีที่ดินทำกินและด้วยเหตุจำเป็นหรือเกิดจุดหักเหในชีวิตทำให้ต้องขายที่ดินทำกินตนเอง เป็นกลุ่มคนส่วนน้อย คนกลุ่มนี้รายได้หลักจะมาจากการรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร รวมถึงการส่งกลับเงินกลับมาของลูกหลานในครัวเรือน นอกจากปัจจัยในด้านจำนวนการถือครองที่ดินแล้ว ปัจจัยทางด้านต้นทุนการผลิตก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนของครัวเรือนได้ เนื่องจากต้นทุนการผลิตในภาคการเกษตรของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ค่อนข้างสูง เฉลี่ยไร่ละ 4,197.86 บาท/ไร่ (การทำนาแบบใช้ปุ๋ยเคมี)[21] และส่วนใหญ่เป็นค่าจ้าง เป็นผลทำให้รายจ่ายและมีรายได้จากการผลิต 9,009.95 บาท/ไร่ (การทำนาแบบใช้ปุ๋ยเคมี)[22] ซึ่งบางส่วนจะถูกเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน และเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตแล้วไม่สอดคล้องกัน ซึ่งหากครัวเรือนใดที่ไม่มีระบบการบริหารจัดการการผลิตที่ดินก็จะสามารถนำไปสู่ความยากจนได้

---

[19] สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2561. สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ : กาฬสินธุ์.

[20] อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน :กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย.สถาบันคลังสมองของชาติ : กรุงเทพฯ.

[21] ไพชยนต์ แก้วมงคล. (2552). ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนกลุ่มเกษตรกรทำนา กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรกรทำนาโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และใช้ปุ๋ยเคมี อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยบูรพา.

[22] ไพชยนต์ แก้วมงคล. (2552). ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนกลุ่มเกษตรกรทำนา กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรกรทำนาโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และใช้ปุ๋ยเคมี อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยบูรพา.

2.5 การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคม

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมเป็นหนึ่งในมิติที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้คนในชุมชนมองเห็นโอกาสหรือช่องทางการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การจ้างงานคนในชุมชน ขณะเดียวกันเมื่อโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมที่ดีจะนำไปสู่การยกระดับพื้นที่และดึงทรัพยากรจากภายนอกเข้ามาพัฒนา เช่น การยกระดับเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว (หวัง จวินตัน และ กฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์, 2563) [23] จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นถนน/เส้นทางสาธารณะทั้งการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย และเข้าที่ดินทำกิน มีค่าเฉลี่ยที่ 2.87 และ 2.73 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ครัวเรือนยากจน "พออยู่ได้" กล่าวคือ การพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในแต่ละปีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะบรรจุในข้อบัญญัติของท้องถิ่นในการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งหากพิจารณาในด้านของเส้นทางการคมนาคมทั้งในที่อยู่อาศัยและการเข้าที่ดินทำกินค่อนข้างมีความครอบคลุม สามารถสัญจรได้ แต่ในด้านความสมบูรณ์ยังไม่ครบถ้วน เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าถนนในชุมชนจะยังคงมีทั้งลาดยาง คอนกรีตและลูกรัง ในเขตพื้นที่เมืองมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเชื่อมกับเส้นทาง East West Economic Corridor โดยมีระยะทางผ่านประเทศไทยกว่า 950 กม.เริ่มจากเมืองท่าดานังของเวียดนาม ผ่านเมืองเว้และเมืองลาวบาว ผ่านแขวงสะหวันนะเขตใน สปป.ลาว ข้ามสะพานมิตรภาพ 2 (มุกดาหาร-สะหวันเขต) ผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก จนถึงอำเภอแม่สอด จังหวัดตากและทะลุไปยังประเทศพม่า เป็นการขยายตัวทางการค้า การลงทุน ซึ่งเป็นโอกาสให้ชุมชน ภาคอุตสาหกรรมและการเกษตรและบริการ ทั้งในภาคชุมชนและธุรกิจ ในการแก้ไขปัญความยากจน (ณัฐธยาน์ โสกุล. มปป.)[24]

2.6 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางราชการและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึง การเข้าถึงสิทธิและบริการของรัฐตามนโยบายต่างๆ (รัฐ กันภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์. 2558)[25] ในบริบทของสังคมอีสาน การออกไปทำการเกษตรเป็นผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนจะรับสารเฉพาะช่วงเช้าและเย็น ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่จะมาจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคกับครัวเรือนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากภาครัฐ นำไปสู่การเข้าถึงบริการน้อยกว่าครัวเรือนที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร (ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ; สุนิสา ช่อแก้ว ; สติธร ธนานิธิโชติ ; วิชุดา สาธิตพร, 2558)[26] จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร มี

---

[23] หวัง จวินตัน และ กฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์, 2563. การนำนโยบายแก้จนตรงเป้าไปปฏิบัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1.

[24] ณัฐธยาน์ โสกุล. มปป. //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จาก https://tdri.or.th/2015/07/low-income-housing/

[25] รัฐ กันภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์. (2558). การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง. วารสารศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2558. 1074-1088.

[26] ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ; สุนิสา ช่อแก้ว ; สติธร ธนานิธิโชติ ; วิชุดา สาธิตพร. (2558). การเข้า (และไม่) ถึงโครงการช่วยเหลือรัฐบาลของประชาชน: ประสบการณ์ภาคสนาม จากภาคเหนือและภาคใต้. การประชุมวิชาการสถาบนั พระปกเกล้าครั้งที่17 (KPI Congress) วันที่ 6-8 พฤศจิกายน 2558.

ความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความยากจน เมื่อพิจารณาในเชิงรายประเด็น พบว่า ครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ย 3.52 และการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ย 3.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ "อยู่ได้" เมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสาร เป็นผลจากปัจจัย 2 ประการคือ 1.พฤติกรรมการรับสารของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน โดยผู้นำชุมชนจะสื่อสารทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็น ความถี่ในการสื่อสารจึงมีผลต่อการรับสารได้มากขึ้น 2.กลไกผู้นำในชุมชน ระบบเครือญาติ อสม. เป็นกลไกที่ช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารกับครัวเรือนที่อยู่ห่างไกลได้มากขึ้น

2.7 การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการดำรงชีพ

จากทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ยุค 4.0 ทำให้ทุกภาคส่วนเน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ ในระดับชุมชนขาวบ้านและเกษตรกรมีความสามารถในการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการของรัฐบาลเป็นอย่างดี ทั้งจากสื่อสารมวลชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสวัสดิการพื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพเด็กแรกเกิด เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ ผู้ป่วย HIV เนื่องจากสวัสดิการดังกล่าวเป็นภารกิจของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดูแลคนในชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารในส่วนนี้ค่อนข้างมาก (ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ; สุนิสา ช่อแก้ว ; สติธร ธนานิธิโชติ ; วิชุดา สาธิตพร, 2558)[27] จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ และสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล กับความยากจน มีค่าเฉลี่ย 1.90 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ไม่ได้" การพัฒนาทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีในด้านต่างๆ เป็นโอกาสที่ทำให้ครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่จะใช้เฉพาะในทางการสื่อสาร แต่หากเมื่อต้องเข้าถึงโครงการหรือสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐดำเนินการในระบบออนไลน์ จะสามารถเข้าถึงได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากขาดทักษะการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ตัวอย่างครัวเรือนยากจนหนึ่งในการสัมภาษณ์เชิงลึก สมาชิกในครัวเรือนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดโควิด-19 แต่ไม่มีความสามารถในการเข้าระบบไปรับสิทธิการเยียวยาจากภาครัฐ กลายเป็นผู้ตกหล่นในการเข้าถึงสิทธิ เกิดปรากฏการณ์ "คนจนไม่จริง" เข้าถึงสิทธิ์แทน ผลกระทบต่อมาคือปัญหาหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากครัวเรือนยากจน จากปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นที่หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวต้องนำมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางลดช่องว่างให้ครัวเรือนยากจนได้เข้าถึงสิทธิและบริการอย่างแท้จริง

[27] ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ; สุนิสา ช่อแก้ว ; สติธร ธนานิธิโชติ ; วิชุดา สาธิตพร. (2558). การเข้า (และไม่) ถึงโครงการช่วยเหลือรัฐบาลของประชาชน: ประสบการณ์ภาคสนาม จากภาคเหนือและภาคใต้. การประชุมวิชาการสถาบนั พระปกเกล้า ครั้งที่17 (KPI Congress) วันที่ 6-8 พฤศจิกายน 2558.

3. ทุนการเงิน

การวัดทุนการเงินในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนประกอบไปด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.1 รายได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือนในพื้นที่ ได้แก่ จำนวนสมาชิกของครัวเรือน อายุ การศึกษา และการสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ (นายองอาจ รุกขวัฒนกุล. 2558)[28] ครัวเรือนที่มีแหล่งรายได้หลักมาจากการเกษตรและแรงงานที่มาจากภาคการเกษตร มีโอกาสในหลุดออกจากความยากจนลดลง และมีโอกาสในการตกสู่ความยากจนสูงกว่าแหล่งรายได้อื่น จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2563 พบว่า รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน เฉลี่ย 32,464,47 บาท/ครัวเรือน รายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 7,893.51 บาท/ครัวเรือน และ รายได้ที่ส่งกลับมาจากลูกหลาน เฉลี่ย 11,267.96 บาท/ครัวเรือน เมื่อพิจารณาภาพรวมทุนการเงินของครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าเฉลี่ย 2.28 ซึ่งอยู่ในระดับที่ “อยู่ยาก” เมื่อพิจารณาในเชิงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือนยากจน พบว่า การเป็นเจ้าของหรือมีกรรมสิทธิ์ในด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ระบบสาธารณูปโภคทั้งในเชิงอุปโภคและบริโภค สภาพที่อยู่อาศัย การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีเพื่อขอรับสวัสดิการ และสร้างรายได้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการเข้าสู่สภาวะความยากจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

บริบทของครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ แม้อาชีพหลักคือภาคการเกษตร แต่ปรากฏว่าเป็นอาชีพหลักที่ไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้หลักในครัวเรือน กล่าวคือ การทำการเกษตรของครัวเรือนยากจนจะเป็นการทำการเกษตรแบบยังชีพ และเป็นการทำการเกษตรแบบ “มรดก” ซึ่งเป็นวิถีที่บรรพบุรุษเคยพาทำก็ทำสืบเนื่องกันมา แม้ในการทำการเกษตรแต่ละครั้งจะต้องใช้ต้นทุนสูงซึ่งไม่สอดคล้องกับรายรับที่ได้ แต่ด้วยข้อจำกัดทั้งในด้านการศึกษา อายุ ทำให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพลดลง แต่ในมุมมองของครัวเรือนยากจนแม้การทำการเกษตรจะไม่ก่อให้เกิดรายได้หลักในครัวเรือน แต่การทำนาและมีข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจและรู้สึกถึงความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งนี้การทำการเกษตรในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นการทำนาปี ซึ่งเป็นการผลิตที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ การอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตรเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิอากาศทำให้ส่งผลต่อผลผลิตที่ไม่คงที่ ด้วยเหตุนี้ทำให้สมาชิกในครัวเรือนยากจนต้องปรับตัว โดยการหาอาชีพเสริมเพื่อมาเป็นทุนในการผลิต แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านอายุ สุขภาพ รวมถึงการศึกษา ทำให้อาชีพเสริมหนีไม่พ้นอยู่ในภาคการเกษตร เช่น การรับจ้างกำจัดวัชพืช การรับจ้างดำนา เกี่ยวข้าว แม้แต่การรับจ้างนอกภาคเกษตรก็จะเป็นการรับจ้างที่ไม่ต้องใช้ทักษะเฉพาะด้าน ส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้ที่ไม่มั่นคง สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานและมีระดับการศึกษาที่สูงก็จะไปทำงานต่างถิ่น เช่น รับจ้างก่อสร้าง ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำเงินส่งกลับคืนมาให้ครอบครัวใช้ในการลงทุนภาคการเกษตร

---

[28] องอาจ รุกขวัฒนกุล. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ หนองคาย มุกดาหาร แม่สอด. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3.2 รายจ่าย

ในการสำรวจข้อมูลรายจ่ายครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กว่าร้อยละ 50 เป็นค่าใช้จ่ายในของอาหารและจากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2563 พบว่า รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 2,012.94 ต่อเดือน ซึ่งลดลงจากปีที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจน พบว่า ภาพรวมของต้นทุนทางด้านรายจ่ายครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยที่ 2.60 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถ “อยู่ได้” และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ระหว่างรายจ่ายครัวเรือนกับพื้นที่ทำกินทางการเกษตร/ว่าด้วยความมั่นคงที่ทำกินมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กล่าวคือ การที่ครัวเรือนยากจนมีพื้นที่ทำกินทางการเกษตร เป็นต้นทุนที่สร้างโอกาสให้ครัวเรือนยากจนสามารถทำการเกษตรได้หลากหลายซึ่งนำไปสู่แนวโน้มที่จะหลุดพ้นจากความยากจนมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐตามนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และการเยียวยาในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 สามารถแบ่งเบารายจ่ายของครัวเรือนได้มากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในเชิงลึกหากนโยบายดังกล่าวสิ้นสุดลงครัวเรือนยากจนก็อาจกลับมาสู่ภาวะยากจนได้อีกครั้ง เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณและการช่วยเหลือต่างๆ เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าในสถานการณ์เร่งด่วน หากแต่ทุกหน่วยงานจะต้องพิจารณาถึงแนวทางการช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ เช่น การค้นหานวัตกรรมเพื่อลดต้นทุนทางการเกษตร การหาอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับบริบทและองค์ความรู้ของคนในชุมชน รวมถึงการมีมาตรการส่งเสริมทางด้านการตลาดเพื่อกระจายผลผลิตของชุมชนให้เกิดรายได้หมุนเวียนให้ดีขึ้น

3.3 การออม

พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เป็นการออมทั่วไปเพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายในระยะสั้น ซึ่งมีจำนวนเงินไม่มาก และเป็นภูมิภาคที่มีการออมน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการออมของครัวเรือนในภาคอื่นๆ เฉลี่ยที่ 3,464 บาท ต่อครัวเรือน และในบางครัวเรือนที่มีรายได้น้อยส่งผลให้ไม่มีเงินออมและยังติดลบเพราะภาระหนี้สิน จากข้อมูลปี 2549 ครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 74.6 ของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ยิ่งส่งผลให้การออมของครัวเรือนมีจำนวนลดลง (ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2551)[29]

จากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับสถานการณ์การออม พบว่า มีค่าเฉลี่ย 1.78 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ “อยู่ไม่ได้” เนื่องจากด้วยข้อจำกัดทางด้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้สมาชิกในครัวเรือนยากจนมีการออมในรูปแบบของตัวเงินกับสถาบันการเงินค่อนข้างน้อย เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับต้นทุนทางกายภาพ เช่น การมีน้ำใช้ในการเกษตร สัมพันธ์ในเชิงบวกกับการออมของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากการมีน้ำใช้ในการเกษตรจะส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสในการทำการเกษตรได้หลากหลาย ซึ่งเมื่อได้ผลผลิตที่ดี จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น นำไปสู่การออมในครัวเรือน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการออมของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการออมเพื่อให้ตนเองและครอบครัวได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในต่อยอดประกอบอาชีพ เช่น การในกลุ่มออมทรัพย์ สัจจะออมทรัพย์กองทุน

[29] ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2551). //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จาก https://mgronline.com/uptodate/detail/9510000114937.

เอกสารนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

หมู่บ้าน และสร้างสวัสดิการให้ตนเองและครอบครัว เช่น กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน นอกจากนี้ยังมีการออมในรูปของสินทรัพย์อื่นๆ เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถไถ ที่ดิน เป็นต้น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนจะมากจากรายได้ การมีงานทำของสมาชิกในครัวเรือน และหนี้สินของครัวเรือนกับสถาบันการเงินต่างๆ ในชุมชน

3.4 หนี้สิน

ภาวะหนี้สินครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกรในประเทศไทย เป็นลักษณะของภาระผูกพัน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินในครัวเรือนของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางทัศนคตินิสัยหรือพฤติกรรม ปัจจัยทางลักษณะหนี้สิน และปัจจัยโครงการนโยบายรัฐ (สุริยะ หาญพิชัย. 2563)[30] จากการสำรวจข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562 พบว่า กว่าร้อยละ 62.3 ของครัวเรือนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหนี้สิน ซึ่งเฉลี่ยครัวเรือนละ 190,144 บาท สาเหตุของการเกิดปัญหานี้สินในครัวเรือน อันดับหนึ่งคือ การใช้จ่ายเพื่ออุปโภค ร้อยละ 31.7 รองลงมา ใช้ในการทำการเกษตร ร้อยละ 30.2 (สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2562)[31] เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของทุนการเงินในด้านหนี้สิน มีค่าเฉลี่ยที่ 3.37 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ “อยู่ได้” พิจารณาในเชิงลึกจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครัวเรือนยากจนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถบริหารจัดการได้ กล่าวคือ สมาชิกในครัวเรือนที่ออกไปทำงานต่างถิ่นจะหาเงินเพื่อส่งกลับมาให้ที่บ้านเพื่อใช้หนี้ในแต่ละปี แต่จะเป็นลักษณะการใช้ดอกเบี้ยมากกว่าเงินต้น ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ รวมถึงนโยบายต่างๆ ของภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการพักชำระหนี้เกษตรกร มาตรการการลดดอกเบี้ยต่างๆ การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ ทำให้ครัวเรือนสามารถหมุนเงินมาใช้ในการชำระหนี้ได้ทันกับเวลา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนยากจนที่เห็นควรนำมาพิจารณาคือ การเป็นหนี้สินจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรหลาน กล่าวคือ ยิ่งบุตรหลานมีการศึกษาที่สูงขึ้นมีแนวโน้มในการเข้าสู่ภาวะความยากจนได้มากขึ้น ด้วยสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ที่จะเกิดขึ้นจะมาจากการขายผลผลิตในรอบปี ซึ่งหากเกิดภัยพิบัติจะทำให้ผลผลิตไม่เป็นไปตามที่ต้องการ อีกทั้งในการทำการเกษตรครัวเรือนยากจนจะนิยมเก็บข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ด้วยเหตุนี้ทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่เพียงพอกับการดูแลสมาชิกในครัวเรือน การแก้ไขจึงต้องนำสินทรัพย์ที่มีจำนองกับธนาคารและแหล่งเงินกู้อื่นๆ เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้กับบุตรหลาน นอกจากนี้ประเด็นที่น่ากังวลและคาดว่าจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดหนี้สินในครัวเรือนในระยะต่อไป คือผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่ของการมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากนำสินทรัพย์ไปจำนองเพื่อกู้เงินที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น การกู้ให้ลูกไปทำงานต่างประเทศ หรือกู้เพื่อซื้อรถยนต์ รถไถให้กับสมาชิกในครัวเรือน บางครัวเรือนกลายเป็นผู้ว่าผู้สูงอายุต้องแบกรับหนี้แทนสมาชิกในครัวเรือนจนต้องขายที่ดินทำกินและขาดความมั่นคงในการใช้ชีวิต และเชื่อมโยงเป็นผลกระทบไปสู่ปัญหาอื่นๆ ในชุมชน

---

[30] สุริยะ หาญพิชัย. (2563). หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย: สถานภาพความรู้ปัจจุบัน และข้อสังเกตบางประการ. Journal of Modern Learning Development ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจ าเดือนมีนาคม – เมษายน 2563.191-213.

[31] สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2562. กาฬสินธุ์ : ศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์.

3.5 ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ

มุมมองของความยากจนจากความคิดเห็นของชาวบ้านสะท้อนให้เห็นว่าความยากจนเกี่ยวข้องกับการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่สำคัญกับการดำรงชีพมากกว่าการมองระดับรายได้ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ เช่น การถือครองทรัพย์สินที่ใช้เป็นปัจจัยการผลิต การดำรงชีพ หนี้สิน การเข้าถึงทรัพยากรและการบริการสังคม (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. 2555)[32] จากการวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือน พบว่า การถือครองทรัพย์สินในการประกอบอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าเฉลี่ย 2.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ยาก" เนื่องจากทรัพย์สินในการประกอบอาชีพที่ครัวเรือนเกษตรกรมีส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เช่น รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่ได้มีราคาสูงมากนัก แม้จะมีรถจักรยานยนต์และรถยนต์ จะใช้เพื่อการสัญจรและขนของทางการเกษตร ไม่ได้นำไปสู่การสร้างรายได้ช่องทางอื่นๆ และเมื่อเปรียบเทียวความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทรัพย์สินในการประกอบอาชีพกับต้นทุนทางกายภาพ พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับสภาพที่อยู่อาศัย การถูกสุขลักษณะ และการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งหากมีการพัฒนาปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การมีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพได้มากขึ้น

4. ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

การวัดทุนทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนประกอบไปด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ

พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ต่อการดำรชีวิตของคนในชุมชน เช่น มีแหล่งน้ำสาธารณะต่างๆแหล่งน้ำผิวดิน เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความสำคัญต่อการใช้อุปโภคของประชาชนในชนบท ตลอดจนใช้ในการทำเกษตรกรรม เช่น ลำน้ำปาว ลำพะยัง แม่น้ำชี และแหล่งน้ำใต้ดินบนดินต่างๆ รวมถึงป่าไม้ จังหวัดกาฬสินธุ์มีพื้นที่ป่าไม้ทั้งเป็นป่าสาธารณะและป่าสงวน รวมจ้านวน 0.47 ล้านไร่ (464,706 ไร่) หรือร้อยละ 10.89 ของพื้นที่จังหวัด (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2561)[33] จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพน้อย ค่าเฉลี่ย 1.61 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ไม่ได้" และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน กล่าวคือ ครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในการยังชีพเพื่อทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากนโยบายที่ให้เช่าพื้นที่การทำสวนยาง ทำให้ครัวเรือนที่อยู่ใกล้เคียงในเขตป่าอุทยานสามารถเข้าถึงพื้นที่และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้มากขึ้น นอกจากนี้ในเขตป่าสาธารณะต่างๆ ครัวเรือนยากจนจะใช้ประโยชน์ในการหาของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ สมุนไพร มาใช้ในการ

---

[32] อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ชิโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด.

[33] สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. 2561. สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ : กาฬสินธุ์.

เอกสารนี้เป็นได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ยังชีพ รวมถึงชุมชนที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำสาธารณะจะมีการประมงเพื่อยังชีพ ทั้งนี้ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของครัวเรือนยากจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ครอบคลุมทุกครัวเรือน แต่จะขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ แต่หากเป็นครัวเรือนยากจนในเขตเมืองจะเข้าถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้น้อยกว่าครัวเรือนยากจนในชนบท

4.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้

จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน พบว่า มีค่าเฉลี่ย 1.41 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ไม่ได้" และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ครอบคลุมเท่าที่ควร การใช้ประโยชน์สอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานของแต่ละครัวเรือน หากครัวเรือนใดที่อยู่ใกล้กับแหล่งทรัพยากรก็จะสามารถใช้ประโยชน์ทั้งในการยังชีพและการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เช่น ชุมชนใกล้เขื่อนลำปาว อ่างเก็บน้ำยอดแกง ครัวเรือนจะมีอาชีพประมง หรือหากอยู่ใกล้ป่าอุทยานก็จะมีอาชีพในการเช่าพื้นที่ป่าอุทยานเพื่อปลูกยางพารา รวมถึงการหาของป่าเพื่อนำมาจำหน่าย แต่เนื่องจากข้อระเบียบทางด้านกฎหมายด้านการบุกรุกพื้นที่ป่าพื้นที่อุทยาน ทำให้เป็นข้อจำกัดต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของครัวเรือนยากจนในการสร้างรายได้

4.3 การดำรงอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ

สภาพอากาศตามฤดูกาลเพาะปลูกส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลผลิตข้าวและความสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรทั้งข้าวนาปีและนาปรัง (กนกพร ภาคีฉาย นิโรจน์ สินณรงค์ กฤตวิทย์ อัจฉริยะพานิชกุล และ พัชรินทร์ สุภาพันธ์. 2562) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศมีผลต่อการดำรงชีวิตของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ค่อนข้างมาก การทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจำเป็นจะต้องพึ่งพาอาศัยสภาพภูมิอากาศในการผลิตตลอดปี โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดของจังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้นอยู่กับการผลิตในภาคเกษตรกรรม จากข้อมูลในปี 2557 พบว่า มูลค่าทางการเกษตรมีรายได้กว่า 13,757 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 27 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (สุนทร เป้าปิด, ราวินซ์ รพินันทปรีชาชาญ และราโชทัยย์ จันทาทุม. 2561)[34] จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาบ้านพักอาศัยของครัวเรือนยากจนไม่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ทำให้มีค่าเฉลี่ย 3.84 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ครัวเรือนยากจนสามารถ "อยู่ได้" และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อรายได้ครัวเรือน ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ใช่ภัยพิบัติที่รุนแรง และไม่ได้เกิดขึ้นเป็นระยะเวลานาน ซึ่งเป็นการได้รับผลกระทบในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น พายุพัดถล่ม น้ำท่วมจากการระบายน้ำไม่ทัน ทั้งนี้ครัวเรือนจึงมีวิธีรับมือกับภัยพิบัติได้เบื้องต้น และการมีกลไกผู้นำทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่นทำให้สามารถประสานความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานได้ทันต่อสถานการณ์ในการแก้ไขปัญหา

---

[34] สุนทร เป้าปิด, ราวินซ์ รพินันทปรีชาชาญ และราโชทัยย์ จันทาทุม. (2561). วารสารสิ่งแวดล้อม. 22(4) ตุลาคม-นวาคม. 35-37.

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ และเผยแพร่ผลงานวิจัยโดย หน่วย บพท.

4.4 การประกอบอาชีพในพื้นที่ภัยพิบัติ

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นภัยพิบัติที่เกิดจากแปรปรวนของสภาพอากาศ ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัด เช่น ภัยแล้ง และอุทกภัยในพื้นที่บางส่วนที่ได้รับผลกระทบการสร้างเขื่อน แต่ภัยพิบัติดังกล่าวจัดอยู่ในประเภทที่สามารถรับมือได้ โดยชุมชนมีการปรับตัว เช่น การเจาะหาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรเพื่อใช้ในการสำรองเมื่อประสบกับภัยแล้ง และการปรับตัวในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมื่อได้รับผลกระทบจากอุทกภัย กล่าวคือ การดำรงชีพของครัวเรือนกาฬสินธุ์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรเพื่อใช้ในการยังชีพเป็นหลัก จึงทำให้เกิดองค์ความรู้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้มากที่สุด จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ทำกินของเกษตรกรได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติแต่อยู่ในระดับที่สามารถรับมือได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.95 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถอยู่ได้ และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อรายได้ครัวเรือน ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากเมื่อได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสมาชิกที่เป็นแรงงานส่งเงินกลับมาช่วยเหลือครอบครัว และกลไกในระดับชุมชนท้องถิ่นมีการเชื่อมประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาแก้ไขปัญหาและชดเชยได้อย่างทั่วถึง

5. ทุนทางสังคม

การวัดทุนทางสังคมในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์กับความยากจนประกอบไปด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่

5.1 การเข้าร่วม "กลุ่มกิจกรรมของชุมชน"

การรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบหนึ่งเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองและเพื่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเภทของกลุ่มองค์กรที่อยู่ในชุมชนจะเป็นเกี่ยวข้องกับ ด้านเศรษฐกิจ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ในการผลิต กลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มปุ๋ย สัจจะออมทรัพย์วันละ 1 บาท เป็นต้น ด้านสวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ ฌาปนกิจสงเคราะห์ ด้านสุขภาพ เช่น กลุ่ม อสม. และด้านความสงบสุขของชุมชน เช่น กลุ่ม อปพร. ปัจจัยของการเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนของครัวเรือนนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ชุมชนเกิดการพัฒนา(สมจินตนา คุ้มภัย. 2559)[35] การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของภาครัฐ รวมถึงการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการโดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุนกู้ยืมเพื่อต่อยอดทางอาชีพที่รัฐและชุมชนจัดสรรให้ จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มและกิจกรรมของชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ 1.30 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ "อยู่ไม่ได้" ทำให้ไม่มีเวลามาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของรายได้ครัวเรือนเกษตรกร กับการมีส่วนร่วนกับกลุ่มและกิจกรรม พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิง

[35] สมจินตนา คุ้มภัย. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9(2). 733-748.

เอกสารนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

บวกที่มีผลต่อกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกครัวเรือนยากจนให้เหตุผลว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมชุมชนนำมาซึ่งโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ รวมถึงโอกาสในการพัฒนาทางด้านอาชีพเพิ่มขึ้น ลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการมีส่วนร่วมในระดับการรับรู้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นบางครั้ง เนื่องด้วยปัจจัยข้อจำกัดทางด้านรายได้ จึงต้องดิ้นรนประกอบอาชีพทั้งในและนอกชุมชน จึงทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชนได้อย่างเต็มที่

5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

กิจกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมสาธารณะที่คนในชุมชนร่วมกันพัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมทั้งในสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของคนในชุมชนต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น มาจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่งผลต่อการให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่แตกต่างกัน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม รวมถึงนโยบายภาครัฐต่างๆ ที่สนับสนุน เป็นปัจจัยที่ทำให้การตัดสินใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชนแตกต่างกัน(สุจันทรา สะพุ่ม. 2559)[36]

การเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.93 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ “อยู่ยาก” และเมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของรายได้ครัวเรือนเกษตรกรกับการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ การเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนส่งผลต่อรายได้กับครัวเรือนยากจน ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยและเกณฑ์การวิเคราะห์ทุน 5 มิติ เมื่อพิจารณาเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนยากจน พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนนั้นครัวเรือนยากจนเข้าร่วมกับทุกกิจกรรม เนื่องจากเป็นกฎระเบียนที่คนในชุมชนปฏิบัติร่วมกันว่าต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน แต่เป็นลักษณะของการส่งตัวแทนเข้าร่วม เนื่องจากสมาชิกที่เป็นวัยแรงงานออกไปประกอบอาชีพ คนที่อยู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ได้ถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้สมาชิกในครัวเรือนอาจไม่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารในบางเรื่อง ซึ่งเป็นผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการวัดทุนในด้านกิจกรรมชุมชนอยู่ในระดับน้อย

5.3 ลักษณะการช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชน

จุดแข็งของความเป็นชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์คือความเข้มแข็งในชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานเป็นสังคมระบบเครือญาติ การเป็นชุมชนชนบทส่วนใหญ่ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในด้านองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตร และการช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาความเดือดร้อนในครัวเรือน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน, 2553)[37] จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่

---

[36] สุจันทรา สะพุ่ม. (2559.). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อาเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

[37] สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดล าพูน. (2553). ทุนทางสังคมกับระบบการจัดสวัสดิการสังคมในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชนบทในจังหวัดลำพูน. ม.ป.ท.

2.45 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ยาก" และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรกับการช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนเป็นลักษณะการช่วยเหลือในเชิงการมีน้ำใจแบ่งปันอาหารในครัวเรือน รวมถึงการให้คำปรึกษาเรื่องทั่วไป ซึ่งไม่นำไปสู่การก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นของครัวเรือนยากจน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวอย่างครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชน ตัวแทนสมาชิกครัวเรือนยากจนให้เหตุผลว่า การช่วยเหลือของคนในชุมชนแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับครัวเรือนต่อครัวเรือน เป็นลักษณะของการให้คำปรึกษาเรื่องปัญหาชีวิตและความรู้ทางด้านการเกษตร การแบ่งปันอาหารผลผลิตทางการเกษตร การให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทางสุขภาพ และระดับชุมชน เป็นการช่วยเหลือผ่านระบบกลไกผู้นำ และกลุ่มองค์กรในชุมชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ชุมชนจะมีการระดมทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น การใช้ผ่าป่าเพื่อซ่อมแซมบ้านให้กับผู้ด้อยโอกาส การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้กับผู้ป่วยติดเตียง รวมถึงการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อมาช่วยในการแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนที่ได้รับความเดือดร้อน

5.4 กฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชนและพฤติกรรมการปฏิบัติตาม

กฎระเบียบ กติกา รวมถึงมาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจากรากฐานของบริบท ค่านิยม และวัฒนธรรมและพื้นฐานกฎระเบียบสากลที่สังคมปฏิบัติร่วมกัน ที่คนในชุมชนยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุขของชุมชน เช่น การห้ามส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในชุมชนตามเวลาที่กำหนด การร่วมมือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความปลอดภัย ทั้งนี้อาจแฝงด้วยกุศโลบายเพื่อดูแลรักษาทรัพยากรในชุมชนร่วมกัน เช่น การไม่ตัดไม้ในวันสำคัญทางศาสนา การไม่ย้อมผ้าในวันพระ (พัฒนพงศ์ สุกิจปาณีนิจ, 2552)[38] เป็นต้น จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับประเด็นการกำหนดระเบียบหรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชนและการปฏิบัติตาม พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ 3.10 และ 3.75 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "พออยู่ได้" และ "อยู่ได้" และเมื่อวิเคราะห์ความสำคัญระหว่างตัวแปรรายได้การการกำหนดกฎระเบียบหรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับรายได้ครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การที่สมาชิกในครัวเรือปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของชุมชนจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชน เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์ตัวอย่างครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ตัวแทนสมาชิกของครัวเรือนยากจนให้เหตุผลว่า การเป็นคนยากจนค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการกู้ยืมมากเนื่องจากไม่มีทรัพย์สิน ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากชุมชนที่จะสามารถชำระหนี้ได้ การไม่สร้างปัญหาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชน ทำให้ผู้นำและคนในชุมชนเกิดความเชื่อใจและให้ความช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ทำให้ครัวเรือนได้เห็นช่องทางในการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพเพื่อหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของตัวแทนผู้นำชุมชนให้เหตุผลว่าในบางชุมชนคนในชุมชนร่วมกันจะกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันในการ

---

[38] พัฒนพงศ์ สุกิจปาณีนิจ. 2552. ทุนทางสังคมกับการพัฒนาประเทศ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ให้การช่วยเหลือกับครัวเรือนยากจน และครัวเรือนผู้ยากลำบากจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความแม่นยำให้กับหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ

5.5 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน เช่น การแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การลุกล้ำที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปัญหาอบายมุก การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ลงตัว เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยการดำรงชีวิต การปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงเรื่องความคิดเห็นส่วนบุคคล (พัชราภรณ์ หลักทอง. 2560)[39] จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับประเด็นการจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.86 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ "อยู่ได้" ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการจัดการความขัดแย้งกับรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่ได้มีผลสัมพันธ์กัน กล่าวคือ จากความเห็นของตัวแทนสมาชิกในครัวเรือนให้เหตุผลว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นสภาวะหนึ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล และเป็นปัญหาเชิงปัจเจก อีกทั้งในชุมชนมีกระบวนการในการไกล่เกลี่ยภายในชุมชน เช่น ผ่านมีระบบ "พ่อล่าม แม่ล่าม" การพึ่งพาผู้อาวุโสที่คนในชุมชนให้การนับถือ ซึ่งทำให้แก้ไขปัญหาตั้งแต่ในชุมชนได้ แต่หากมีความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในชุมชนจะใช้กลไกที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อป.พร. เข้ามาแก้ไขความขัดแย้งไม่ให้ก่อความเดือดร้อนให้กับคนในชุมชน

5.6 ปราชญ์ชุมชนและการใช้ความรู้จากปราชญ์ชุมชน

ความเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นทุนทางสังคมที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนและชุมชนในด้านต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน การเรียนรู้ผ่านผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (กาญจนารถ แก้วทิพย์, พระสุธีรัตนบัณฑิต และ โกนิฏฐ์ ศรีทอง. 2563.)[40] จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับประเด็นผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชน และการใช้ความรู้จากปราชญ์ชุมชนในการแก้ไขปัญหา พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ 1.44 และ 2.43 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ครัวเรือน "อยู่ไม่ได้" และ "อยู่ยาก" และเมื่อวิเคราะห์ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ในการใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหากับรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ การนำความรู้จากปราชญ์ชุมชนไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและต่อยอดให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครัวเรือน ซึ่งเมื่อได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับครัวเรือนยากจนเกี่ยวกับ

---

[39] พัชราภรณ์ หลักทอง. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

[40]กาญจนารถ แก้วทิพย์, พระสุธีรัตนบัณฑิต และ โกนิฏฐ์ ศรีทอง. (2563). รูปแบบการขจัดความยากจนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 8(1) มกราคม-กุมภาพันธ์ 2563.337-347

ประสบการณ์ในการนำความรู้จากปราชญ์ชุมชนไปในการแก้ไขปัญหา โดยให้เหตุผลว่า ผู้รู้หรือปราชญ์ที่มีอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้รู้ที่อยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งได้เข้าไปขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการทำงานเกษตรให้ได้ผลผลิตที่ดี เช่น เรื่องเมล็ดพันธุ์ การใช้ปุ๋ย ซึ่งบางคนสามารถนำไปต่อยอดสร้างอาชีพให้กับครัวเรือนตนเองได้ แต่เนื่องจากผู้รู้และปราชญ์ที่มีอยู่ในชุมชนด้านอื่นๆ ล้มหายตายจากไป องค์ความรู้ต่างๆ ไม่ได้มีการสืบทอด จึงทำให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ไม่หลากหลาย เป็นผลให้การพึ่งพาองค์ความรู้ในด้านอื่นๆ มีน้อยลง

4.14 ข้อสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาพื้นที่นำร่อง

1. ศักยภาพของคนจนเมืองและคนจนชนบท มีศักยภาพของทุนแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่าคนจนเมืองมีทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติน้อย ทุนทางสังคมต่ำ ทุนกายภาพโดยเฉพาะที่ดินทำกินไม่มี สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสานเทศได้ดี ทักษะด้านอาชีพส่วนใหญ่เป็นประเภทรับจ้าง การถือครองทรัพย์สินในการประกอบอาชีพของครัวเรือนยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าเฉลี่ย 2.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ “อยู่ยาก” เนื่องจากทรัพย์สินในการประกอบอาชีพเป็นทรัพย์สินที่ไม่ได้มีราคาสูงมากนัก แม้จะมีรถจักรยานยนต์และรถยนต์ จะใช้เพื่อการสัญจรและขนของ ไม่ได้นำไปสู่การสร้างรายได้ช่องทางอื่นๆ และเมื่อเปรียบเทียวความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทรัพย์สินในการประกอบอาชีพกับต้นทุนทางกายภาพ พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับสภาพที่อยู่อาศัย การถูกสุขลักษณะ ซึ่งหากมีการพัฒนาปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การมีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพได้มากขึ้น งานด้านการรับจ้างจึงเป็นลักษณะงานที่พบในพื้นที่ ส่วนข้อจำกัดคือ ทุนทางสังคมต่ำ การช่วยเหลือของคนในชุมชนแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับครัวเรือนต่อครัวเรือน เป็นลักษณะของการให้คำปรึกษาเรื่องปัญหาชีวิตและความรู้ทางด้านการเกษตร การแบ่งปันอาหารผลผลิตทางการเกษตร การให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทางสุขภาพ และระดับชุมชน เป็นการช่วยเหลือผ่านระบบกลไกผู้นำและกลุ่มองค์กรในชุมชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ชุมชนจะมีการระดมทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น การใช้ผ่าป่าเพื่อซ่อมแซมบ้านให้กับผู้ด้อยโอกาส การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้กับผู้ป่วยติดเตียง รวมถึงการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อมาช่วยในการแก้ไขปัญหาให้กับครัวเรือนที่ได้รับความเดือดร้อน ทำให้ความไว้วางใจต่ำ ดังนั้นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาคนจนเมือง คือการพัฒนากลุ่มจ้างงานในพื้นที่ เพื่อการจ้างงานที่รับค่าจ้างรายวัน ในการพัฒนาโมเดลแก้ไขปัญหาคนจนเมือง เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. การพัฒนากลไกระดับท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การแก้ไขระดับพื้นที่เป็นกลไกที่โดดเด่นมากที่สุด กล่าวคือ พบการแก้ไขปัญหาผ่าน 2 รูปแบบ คือ

1. กลไกภาครัฐ ดำเนินงานหลักโดยหน่วยงานระดับตำบล มีการพึ่งพาปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสาร เป็นผลจากปัจจัย 2 ประการคือ พฤติกรรมการรับสารของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน โดยผู้นำชุมชนจะสื่อสารทั้งช่วงเช้าและช่วงเย็น ความถี่ในการสื่อสารจึงมีผลต่อการรับสารได้มากขึ้น และกลไกผู้นำในชุมชน ระบบเครือญาติ อสม. เป็นกลไกที่ช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารกับครัวเรือนที่อยู่ห่างไกลได้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าบทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจนกลไกภาครัฐยังเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนา อย่างไรก็ตามการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนระดับท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนร่วมกับส่วนท้องที่ ยกระดับการพัฒนาประเด็นการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นในลักษณะการบริหารงานแบบร่วมมือ Collaboration Governance ที่ท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีงบประมาณที่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการของพื้นที่

2.กลไกหนุนเสริม เป็นกลไกที่ไม่ได้อยู่ตลอดในพื้นที่ เป็นลักษณะโครงการจร ที่ไม่ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องขึ้นอยู่กับการสนับสนุนงบประมาณที่หน่วยงานแต่ละหน่วยงานรับผิดชอบ และดึงศักยภาพหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมาดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน. ดังนั้นหากสามารถพัฒนาโมเดลการแก้ไขปัญหาที่เน้นการพัฒนากลไกระดับท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ โดยใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ (KHM V.2) ที่ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงาน ร่วมกับท้องที่อำเภอ และหน่วยงานระดับจังหวัดเพื่อให้ระบบ KHM V.2 สามารถรองรับการทำงานทุกส่วนในทุกภาคและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐสามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

เบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สามารถให้ติดตามและให้ความช่วยเหลือ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

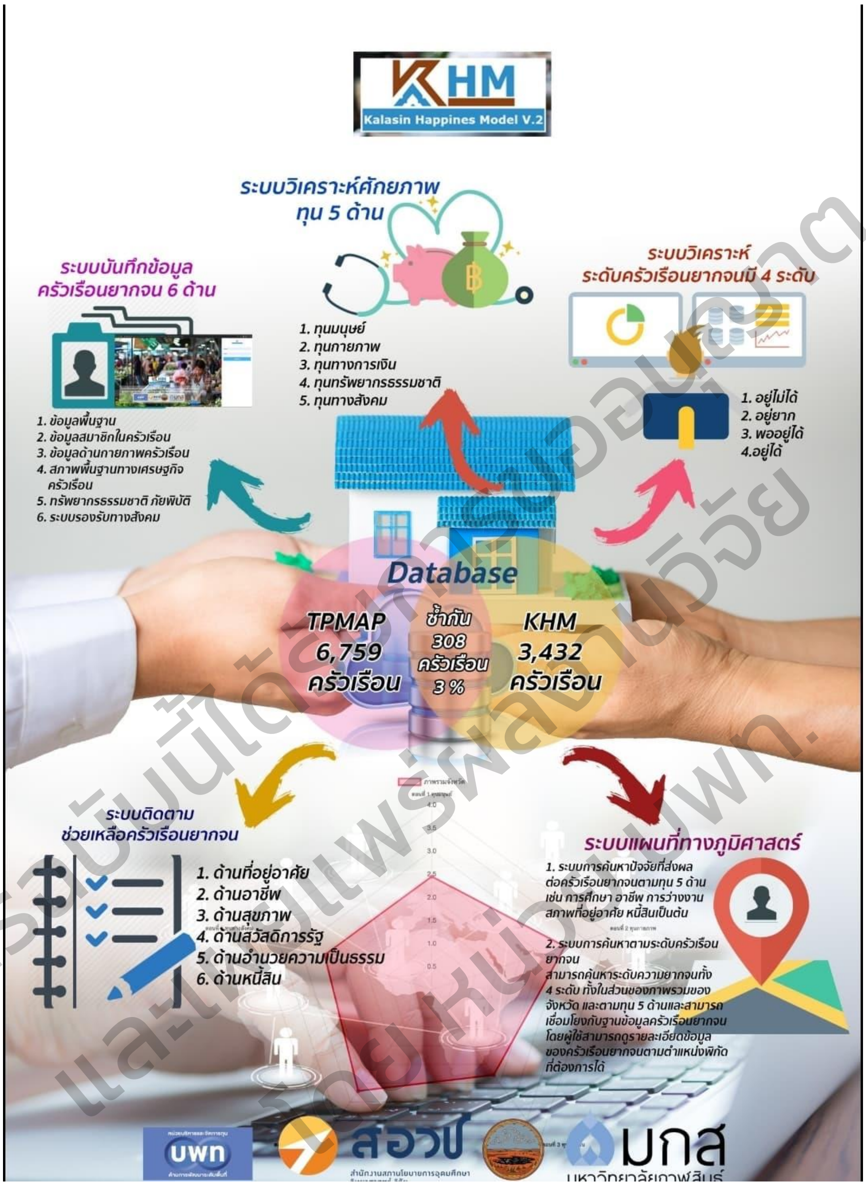

3. การพัฒนาโครงการนำร่องโดยใช้ โมเดลการพัฒนา 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจก ระดับกลุ่ม และระดับนโยบายสาธารณะ

การพัฒนาความยากจนเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน การเป็นคนยากจนค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการกู้ยืมมากเนื่องจากไม่มีทรัพย์สิน ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากชุมชนที่จะสามารถชำระหนี้ได้ การไม่สร้างปัญหาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชน ทำให้ผู้นำและคนในชุมชนเกิดความเชื่อใจและให้ความช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ทำให้ครัวเรือนได้เห็นช่องทางในการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพเพื่อหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของตัวแทน

ผู้นำชุมชนให้เหตุผลว่าในบางชุมชนคนในชุมชนร่วมกันจะกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันในการให้การช่วยเหลือกับครัวเรือนยากจน และครัวเรือนผู้ยากลำบากจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความแม่นยำให้กับหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ แต่การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของภาครัฐ รวมถึงการเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการโดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุนกู้ยืมเพื่อต่อยอดทางอาชีพที่รัฐและชุมชนจัดสรรให้ อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์เกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มและกิจกรรมของชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ 1.30 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ “อยู่ไม่ได้” ทำให้ไม่มีเวลามาเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของรายได้ครัวเรือนเกษตรกร กับการมีส่วนร่วนกับกลุ่มและกิจกรรม พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่มีผลต่อกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกครัวเรือนยากจนให้เหตุผลว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมชุมชนนำมาซึ่งโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ รวมถึงโอกาสในการพัฒนาทางด้านอาชีพเพิ่มขึ้น ลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการมีส่วนร่วมในระดับการรับรู้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเป็นบางครั้ง เนื่องด้วยปัจจัยข้อจำกัดทางด้านรายได้ จึงต้องดิ้นรนประกอบอาชีพทั้งในและนอกชุมชน จึงทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่บางแนวคิดยังยึดโยงกับการแก้ไขเชิงระบบที่เกิดจากการพัฒนาระดับนโยบาย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จึงพัฒนา โมเดลการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจก ระดับกลุ่ม และระดับนโยบายสาธารณะ

ระดับปัจเจก : กลางหมื่นโมเดล โดยใช้ระบบ แผนครัวเรือน แผนกลุ่ม การพัฒนาพี่เลี้ยงต้นกล้าท้าจน ระบบ Coaching 2:1 และกองทุนบุญชุมชนเป็นปัจจัยหนุนเสริม ขับเคลื่อนต่อจากวิจัยปี 1

ระดับกลุ่ม : พื้นที่อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอนามน โดยใช้กลุ่มเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

ระดับนโยบาย : ระบบการบริหารจัดการข้อมูลคนจนระดับพื้นที่ (KHM V.2)

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่แล้วจากวิจัย โดย หน่วย บพท.

ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ฯ (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

จากการติดตามระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (http://www.pppconnext.cpm) ฐานข้อมูลกลาง บพท. Dashboard ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กันยายน 2564) จำนวนจังหวัดสำรวจปี 2564 18 จังหวัด จำนวนครัวเรือน (จากการสำรวจ) ในฐานข้อมูลการสำรวจมี 4,649 จำนวนสมาชิก (จากการสำรวจ) 19,038 (สมาชิกครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ 15,216 คน) เมื่อแยกตามสถานะพบว่า มีชื่อและอาศัยอยู่ 14,781 ไม่มีชื่อแต่อาศัยอยู่ 435 มีชื่อแต่ไม่อาศัยอยู่ 3,541 อื่นๆ 115 ไม่ระบุ 166 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติ ของครัวเรือนยากจน มีค่าทุนมนุษย์ 1.87 (อยู่ยาก) ทุนกายภาพ 2.57 (อยู่ได้) ทุนเศรษฐกิจ 1.92 (อยู่ยาก) ทุนธรรมชาติ 2.71 (อยู่ได้) และทุนทางสังคม 1.66 (อยู่ไม่ได้)

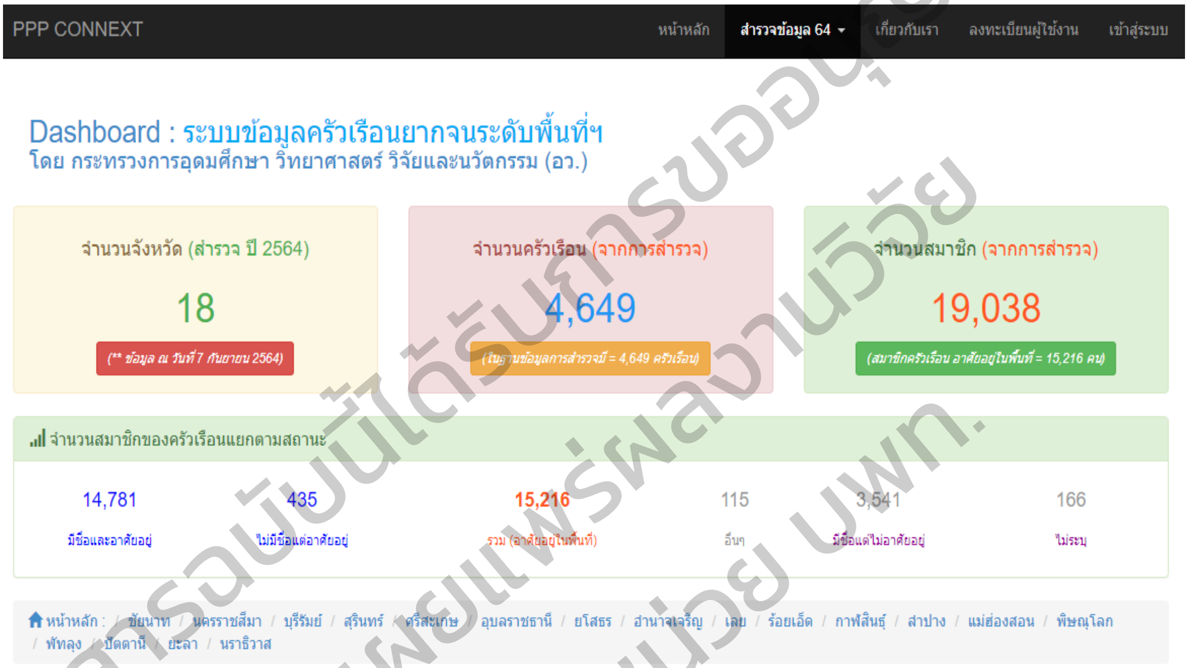

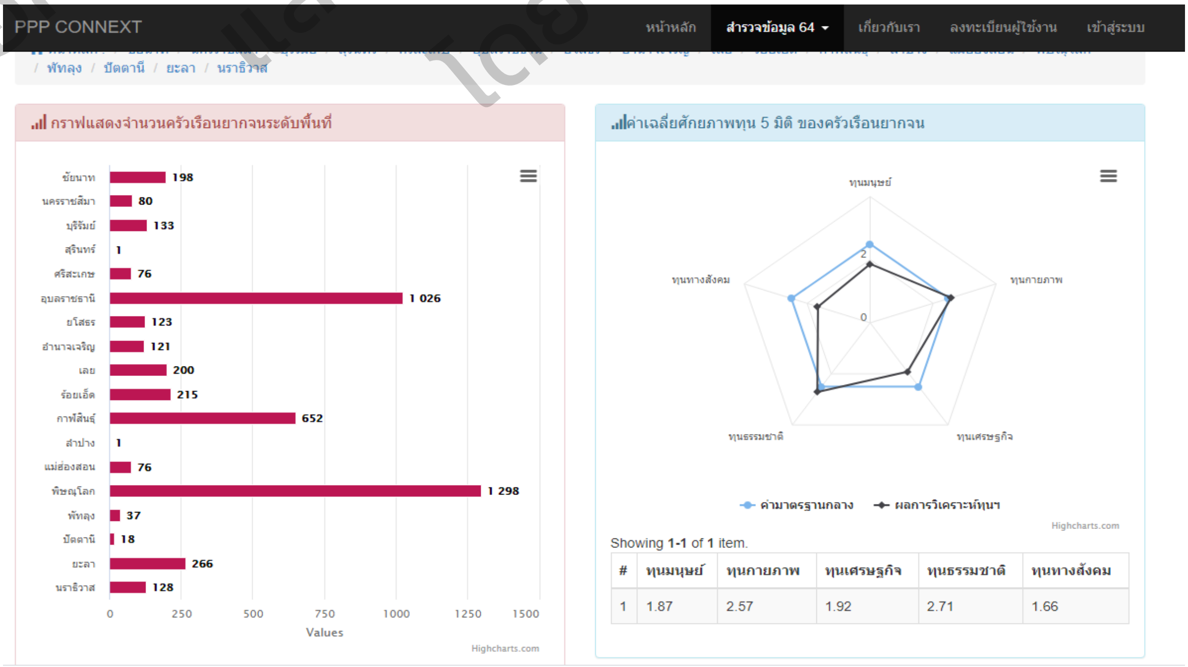

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

จากการติดตามระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (http://www.pppconnext.cpm) ฐานข้อมูลกลาง บพท. Dashboard ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กันยายน 2564) จังหวัดกาฬสินธุ์ สำรวจปี 2564 ใน 3 อำเภอ (อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอนามน) มีจำนวนครัวเรือน 652 ครัวเรือน จำนวนสมาชิก 2,538 คน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติ ของครัวเรือนยากจน มีค่าทุนมนุษย์ 1.83 (อยู่ยาก) ทุนกายภาพ 2.57 (อยู่ได้) ทุนเศรษฐกิจ 1.95 (อยู่ยาก) ทุนธรรมชาติ 2.38 (อยู่ยาก) และทุนทางสังคม 1.71 (อยู่ไม่ได้)

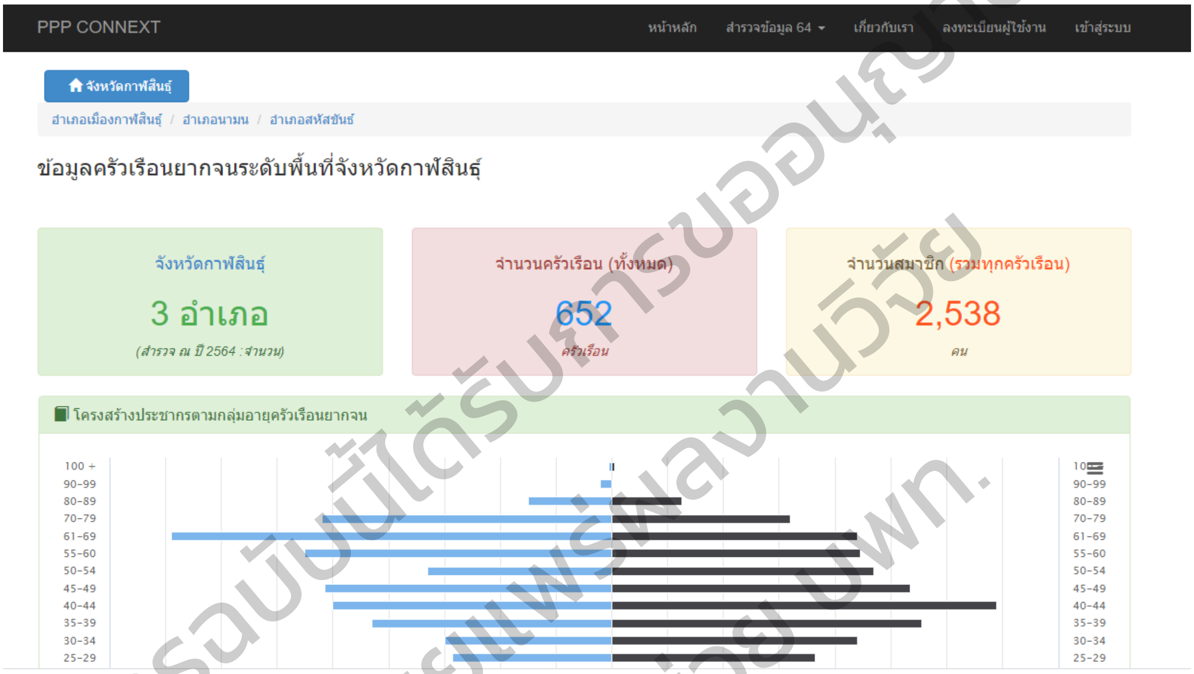

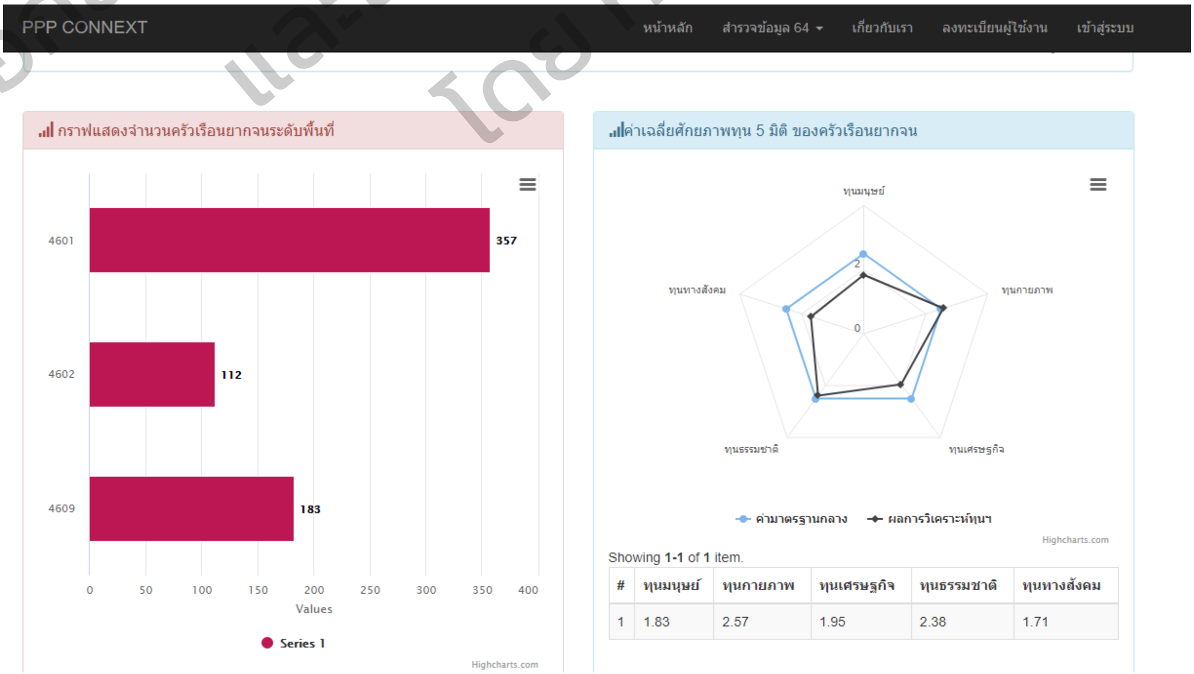

#	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนเศรษฐกิจ	ทุนธรรมชาติ	ทุนทางสังคม
1	1.83	2.57	1.95	2.38	1.71

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

4.13 Local Data Ownership การบริหารจัดการคนจนด้วยชุดข้อมูลระดับท้องถิ่น; ระบบคลังแรงงานชุมชนและการขับเคลื่อนแผนระดับท้องถิ่น

1. บริบทพื้นที่ในการขับเคลื่อนโครงการนำร่อง (เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์)

ประกอบด้วยทุน 5 ด้าน คือ ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ทุนทางกายภาพ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จัดตั้งขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ.2480 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2480 ซึ่งเป็นการยกฐานะบางส่วนของตำบลเหนือ และตำบลหลุบ อำเภอหลุบ จังหวัดมหาสารคาม ขึ้นเป็นเทศบาลเมือง เรียกว่า “เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม” มีพื้นที่ 4.04 ตร.กม. ต่อมาในปี 2542 ได้ขอขยายเขตพื้นที่เทศบาลออกเป็น 16.96 ตร.กม. ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2525 จากอดีตจนถึงปัจจุบันรวม 70 ปี มีนายกเทศมนตรี 23 คน โดยมีพระอรรถเปศลสุรวดีเป็นนายกเทศมนตรีคนแรก และในปัจจุบันมีนายจารุวัฒน์ บุญเพิ่ม เป็นนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนคนแรก

<u>**อาณาเขต**</u>

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลโพนทอง	ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเหนือ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหลุบ	ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลลำพาน

<u>**ด้านกายภาพ**</u>

ที่ตั้งของชุมชนหรือชุมชนหรือตำบล

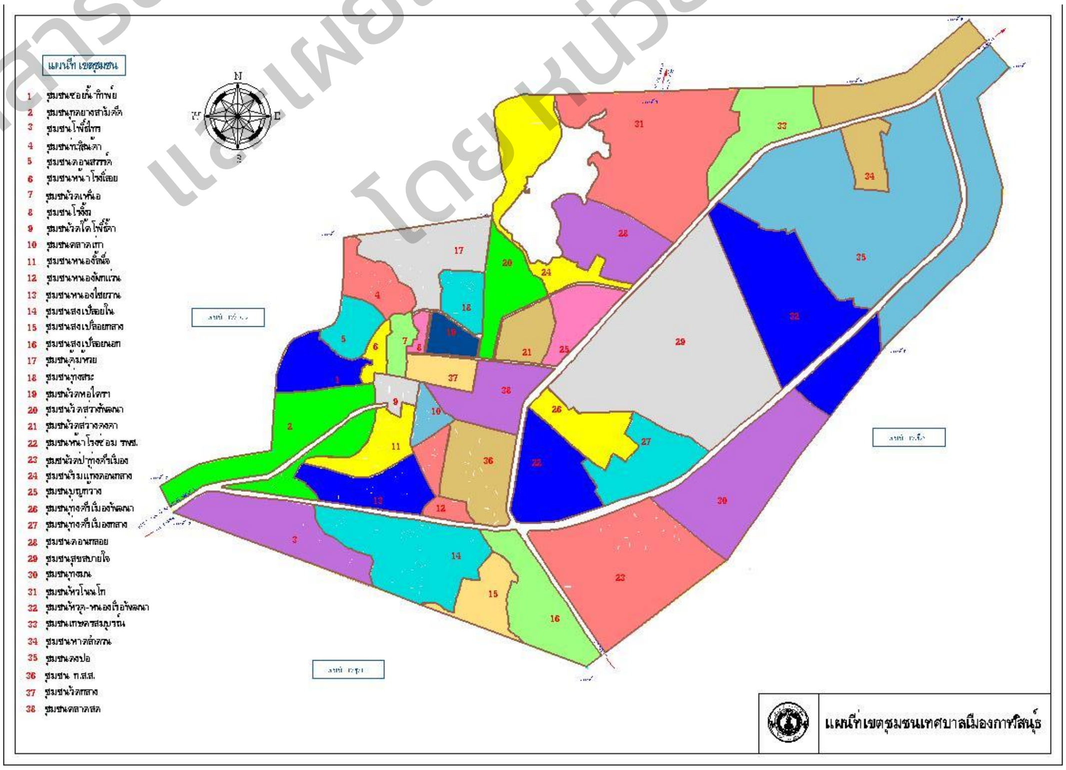

ลักษณะภูมิประเทศ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเมือง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลกาฬสินธุ์ทั้งตำบล ภายในเขตเทศบาลเป็นที่ตั้งของหน่วยงานการบริหาร สถานศึกษา สถานพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร 513 กิโลเมตร ตำบลกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลข้างเคียง เรียงจากทิศเหนือตามเข็มนาฬิกา ได้แก่ ตำบลโพนทอง ตำบลหลุบ ตำบลเหนือ และตำบลลำพาน

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มีอากาศร้อนและค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกชุกช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม จังหวัดกาฬสินธุ์มีฝนตกเฉลี่ย 1398.4 มิลลิลิตร/ปี อุณหภูมิสูงสุด 41.5 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิต่ำสุด 12.7 องศาเซลเซียส (ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยากาฬสินธุ์ ข้อมูล เฉลี่ย รอบ 17 ปี)

ด้านการเมือง/การปกครอง

เขตการปกครองเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 เขต ในพื้นที่เขตเทศบาล 16.96 ตารางกิโลเมตรมีชุมชน 36 ชุมชน ที่มีคณะกรรมการชุมชน ส่วนอีก 2 ชุมชนเป็นชุมชนย่านการค้าและสถานที่ราชการไม่มีคณะกรรมการชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 4.6 เขตการปกครองเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ลำดับที่	เขต 1	เขต 2	เขต 3
1	ชุมชนซอยน้ำทิพย์	ชุมชนตลาดเก่า	ชุมชนสงเปลือยใน
2	ชุมชนกุดยางสามัคคี	ชุมชนคุ้มห้วย	ชุมชนสงเปลือยกลาง
3	ชุมชนโพธิ์ไทร	ชุมชนทุ่งสระ	ชุมชนสงเปลือยนอก
4	ชุมชนท่าสินค้า	ชุมชนวัดหอไตรปิฏการาม	ชุมชนหน้าโรงซ่อม ร.พ.ช.
5	ชุมชนดอนสวรรค์	ชุมชนวัดสว่างพัฒนา	ชุมชนวัดป่าทุ่งศรีเมือง
6	ชุมชนหน้าโรงเลื่อย	ชุมชนวัดสว่างคงคา	ชุมชนทุ่งศรีเมืองพัฒนา
7	ชุมชนวัดเหนือ	ชุมชนริมแก่งดอนกลาง	ชุมชนทุ่งศรีเมืองกลาง
8	ชุมชนโรงงิ้ว	ชุมชนบุญกว้าง	ชุมชนทุ่งมน
9	ชุมชนวัดใต้โพธิ์ค้ำ	ชุมชนดอนกลอย	ชุมชนหัวคู - หนองเรือพัฒนา
10	ชุมชนหนองลิ้นจี่	ชุมชนสุขสบายใจ	ชุมชนเกษตรสมบูรณ์
11	ชุมชนหนองไชยวาน	ชุมชนหัวโนนโก	ชุมชนหาดลำดวน
12	ชุมชนหนองผักแว่น	ชุมชน ก.ส.ส.	ชุมชนดงปอ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

<u>ด้านโครงสร้างพื้นฐาน</u>

ถนน

- จำนวนถนนลูกรัง 27 สาย ความยาว 4.948 ก.ม. หรือพื้นที่ 13,656 ตร.ม.
- จำนวนถนนลาดยาง 18 สาย ความยาว 12.228 ก.ม. หรือพื้นที่ 236,005 ตร.ม.
- จำนวนถนนคอนกรีต 380 สาย ความยาว 83.616 ก.ม. หรือพื้นที่ 279,983 ตร.ม.

สะพาน

- จำนวนสะพานคอนกรีต 16 แห่ง
- จำนวนสะพานอื่นๆ (สะพานลอย) 3 แห่ง

การขนส่ง

- จำนวนสถานีขนส่ง 1 แห่ง
- การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ได้โดยวิธีรถยนต์

จำนวนหอกระจายข่าวทั้งหมดในพื้นที่ 37 แห่ง

จำนวนเสียงตามสายทั้งหมดในพื้นที่ 30 จุด

การประปา

- จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ 14,840 ครัวเรือน
- หน่วยงานที่ดำเนินกิจการประปาในพื้นที่ สำนักงานประปาจังหวัดกาฬสินธุ์
- จำนวนน้ำประปาที่ผลิตได้ 23,760 ลบ.ม./วัน
- จำนวนแหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปา 2 แห่ง

การไฟฟ้า

- จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 14,840 ครัวเรือน
- จำนวนไฟฟ้าสาธารณะ 5,375 จุด

1.2 ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

<u>แหล่งน้ำ</u>

- จำนวนแม่น้ำที่ไหลผ่าน 1 สาย
- จำนวนห้วย/หนอง/คลอง/บึง 8 แห่ง/สาย

1) ลำน้ำปาว เป็นเป็นลำน้ำจากเขื่อนลำปาวตั้งอยู่ในอำเภอสหัสขันธ์, อำเภอคำม่วง, อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ 36 กิโลเมตร เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2506 สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2511 เพื่อปิดกั้นลำน้ำปาวและห้วยยางที่บ้านหนองสองห้อง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำแฝดทางด้านเหนือเขื่อน จึงได้ขุดร่องเชื่อมระหว่างอ่างทั้งสองสร้างขึ้นเพื่อบร รเทาอุทกภัยและเพื่อการเกษตรโดยเฉพาะมีแหล่งกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน ซึ่งไหลผ่านอำเภอเขาวง เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และอำเภอ นามน แล้วผ่านเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ไปรวมกับแม่น้ำชี

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2) แก่งดอนกลาง ตั้งอยู่ที่ อ.เมืองกาฬสินธุ์ เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรัตนมุนีศรีสินธุ์ มีเนื้อที่ 681 ไร่ ในอดีตเคยเป็นโฮงช้างหลวง ในสมัยพระยาชัยสุนทร (เจ้าโมพะมิต) และเป็นฐานในการต่อต้านกบฎเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ แก่งดอนกลางจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นอนุสรณ์สถานให้ชาวกาฬสินธุ์รำลึกถึงวีรกรรมของบรรพชน ในปี พ.ศ.2535 ทางราชการได้ปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนได้มาพักผ่อนหย่อนใจ

3) กุดยางสามัคคี เป็นแหล่งน้ำบริเวณสวนสาธารณะกุดยางสามัคคี

4) กุดน้ำกิน เป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ ไว้สำหรับอุปโภค-บริโภค มีเนื้อที่ประมาณ 26 ไร่ ส่วนที่เป็นเกาะกลางน้ำมีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ มีชุมชนอาศัยอยู่รอบๆ จำนวน 2 ชุมชนคือ ชุมชนหนองไชยวาน และชุมชนหนองลิ้นจี่ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์กำหนดสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ สวนสาธารณกุดน้ำกิน แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเป็นแหล่งน้ำโบราณ เป็นจุดน้ำขังที่แตกแขนงออกมาจากลำน้ำปาว ในสมัยโบราณเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค มาอย่างยาวนานกว่า 200 ปี

ลักษณะของดิน

จากการสำรวจสภาพดินของจังหวัดกาฬสินธุ์แบ่งดินตามลักษณะพื้นที่ที่และศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้ (ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์)

1. ดินที่เกิดในที่ราบน้ำท่วมถึง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือดินที่เกิดตามสันริมฝั่งแม่น้ำ ได้แก่ ดินชุดเชียงใหม่ มีลักษณะเนื้อดินละเอียดปานกลางเนื้อดินด้านบนเป็นดินร่วน หรือร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนเทาเข้ม มีปฏิกิริยาเป็นกรดปานกลาง ถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าของ PH อยู่ระหว่าง 6.0 – 6.5 ส่วนดินชั้นล่างมีลักษณะเนื้อดินไม่แน่นอน อาจเป็นดินร่วนหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดงหรือสีน้ำตาลปนเหลืองเข้ม มีปฏิกิริยาเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง ค่าของ PH ประมาณ 6.5 – 7.0 เหมาะสำหรับทำนาปลูกข้าว

2. ดินที่เกิดในที่ราบต่ำของตะพักลำน้ำ จะพบในบริเวณพื้นที่ที่มีระดับดิน สูงกว่าดินพวกแรกที่ว่ามาแล้วเล็กน้อย ซึ่งพอจะแยกออกเป็น 4 พวกใหญ่ๆ ดังนี้

- ดินที่มีเนื้อดินลึก ได้แก่ ดินชุดร้อยเอ็ด ที่พบมากที่สุด ดินชนิดนี้มีลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายละเอียด หรือดินร่วนสีน้ำตาลปนเทาเข้ม มีปฏิกิริยาเป็นกรดแก่ หรือกรดปานกลาง ค่าของ PH ประมาณ 5 – 6 ดินนี้มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำให้ผลผลิตข้าวเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20 – 30 ถังต่อไร่

- ดินที่มีเนื้อดินตื้น ได้แก่ ชุดดินอ้น ดินเพ็ญ จะพบชั้นกรวดลูกรัง หรือชั้นศิลาแลงอยู่ตื้นประมาณ 50 เซนติเมตร

- ดินที่เป็นทรายจัด ได้แก่ ดินชุดอุบลเป็นดินทรายร่วน ลึกเกิน 80 เซนติเมตร

- ดินเค็ม ได้แก่ ดินชุดอุดร ในดินชุดนี้จะสังเกตเห็นง่ายในฤดูแล้งจะมีคราบเกลือขาวๆ อยู่ที่ผิวดินบนสภาพดินดังกล่าวเหมาะสำหรับท้าไร่นาสวนผสมเศรษฐกิจพอเพียง

2. ดินที่ดอน เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง และอ้อย อีกทั้งยังคงสภาพเป็นป่าธรรมชาติ ดินพวกนี้พบในพื้นที่ที่เรียกว่า ที่ราบของตะพักลำน้ำชั้นกลาง กับที่ราบของตะพักลำน้ำชั้นสูง มีลักษณะทั่วไปเป็นลุ่มๆ ดอนๆ แบบลูกคลื่น จะสังเกตได้ง่าย คือ อยู่สูงกว่าดินที่ใช้ทำนา

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ ... และเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

ลักษณะการใช้ที่ดินในเขตเทศบาล

พื้นที่พักอาศัย 5,083 – 2 – 60 ไร่

พื้นที่เกษตร 3,392 - 0 – 83.16 / ไร่

พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ 996 -1 -53 ไร่

สวนสาธารณะ 204 – 3 – 70 ไร่ 5 แห่ง

- สวนสาธารณะกุดน้ำกิน 26 – 1 – 85 ไร่
- สวนสาธารณะกุดยางสามัคคี 18 – 2 – 77 ไร่
- สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี 9 – 2 – 17 ไร่
- สวนสาธารณะแก่งดอนกลาง 105 – 0 – 90.2 ไร่
- สวนสาธารณะริมแก่งดอนกลาง 45 ไร่
- พื้นที่เกษตรกรรม 19,779 – 1 – 21ไร่

ที่มา : สำนักการช่าง กุมภาพันธ์ 2559

จำนวนสถานที่กำจัดขยะ 109 ไร่ 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ บ้านแก่งนาขาม ต.นาจารย์ อ.เมือง จ. กาฬสินธุ์

ปริมาณขยะในเขตเทศบาลที่นำไปกำจัดเฉลี่ย 32.86 ตัน/วัน

ปริมาณขยะที่กำจัดทั้งหมดในระบบกำจัดขยะเฉลี่ย 84.26 ตัน/วัน

(มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ มาร่วมใช้ด้วย จำนวน 27 แห่ง)

วิธีการกำจัดขยะ

- ใช้วิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- ทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ
- รถยนต์เก็บขยะ
- โรงคัดแยกขยะ
- โรงบำบัดสิ่งปฏิกูล

1.3 ทุนมนุษย์

ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร (ข้อมูลเปรียบเทียบย้อนหลัง 3 - 5 ปี และการคาดการณ์ในอนาคต)

ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากร ปี 2560 - 2564

รายการ	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564
ประชากรชาย	16,224	16,109	16,022	15,520	15,486
ประชากรหญิง	17,521	17,431	17,376	16,962	16,978
รวมประชากร	33,745	33,540	33,398	32,482	32,464
จำนวนหลังคาเรือน	15,254	15,466	15,638	15,878	15,939

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตารางที่ 4.8 ช่วงอายุและจำนวนประชากร

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม
แรกเกิด - 1 ปี	261	240	501
1 - 2 ปี	254	248	502
3 - 5 ปี	681	690	1,371
6 - 14 ปี	2,072	2,046	4,118
15 - 25 ปี	2,358	2,310	4,668
26 - 34 ปี	1,904	1,846	3,755
35 - 60 ปี	5,725	6,477	12,202
60 ปี ขึ้นไป	2,530	3,469	5,999

(ที่มา : งานทะเบียนราษฎร สำนักปลัดเทศบาล มิถุนายน 2564)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

1.4 ทุนด้านเศรษฐกิจ

<u>การบริการ</u>

- สถานธนานุบาล 2 แห่ง
- โรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง
- สถานีบริการน้ำมัน 7 แห่ง
- สถานีบริการก๊าซ LPG 1 แห่ง
- ตลาดสด 3 แห่ง
- โรงแรม 22 แห่ง
- โรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง
- โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง
- ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 แห่ง

<u>การท่องเที่ยว</u> สถานที่ท่องเที่ยว/สวนสาธารณะ 11 แห่ง ได้แก่

1. วัดกลาง (พระอารามหลวง)
2. ศาลหลักเมือง
3. หอเจ้าบ้าน กาฬสินธุ์
4. อนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร (ท้าวโสมพะมิตร)
5. ศาลเจ้าโสมพะมิตร
6. โปงลางยักษ์ กาฬสินธุ์
7. สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ
8. สวนสาธารณะแก่งดอนกลาง
9. พุทธมณฑลจังหวัดกาฬสินธุ์
10. ผ้าไหมแพรวา
11. สวนสาธารณะริมแก่งดอนกลาง

<u>การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ</u> ธนาคาร 9 แห่ง ได้แก่

1. ธนาคารออมสิน
6. ธนาคารทหารไทยธนชาต

2. ธนาคารกรุงไทย
3. ธนาคารกรุงเทพ
4. ธนาคารกสิกรไทย
5. ธนาคารอิสลาม
7. ธนาคารไทยพาณิชย์
8. ธนาคารอาคารสงเคราะห์
9. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา

<u>ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า</u> 4 แห่ง ได้แก่

1. เทสโก้ โลตัส
2. บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์
3. แม็คโคร
4. กาฬสินธุ์พลาซ่า

<u>กลุ่มอาชีพ 17 กลุ่มอาชีพ</u> (ที่มา: สำนักคลัง มิถุนายน 2564)

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอนสวรรค์
2. กลุ่มแปรรูปอาหารจากเนื้อสัตว์
3. กลุ่มปลูกพืชผักปลอดสารพิษ (เกษตรอินทรีย์)
4. กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่
5. กลุ่มอาชีพทำเหรียญโปรยทาน (ตลาดเก่า)
6. กลุ่มอาชีพทำเหรียญโปรยทาน (ทุ่งสระ)
7. กลุ่มอาชีพทำเหรียญโปรยทาน (ชุมชนวัดหอไตรปิฏการาม)
8. กลุ่มทอเสื่อกก
9. กลุ่มเครื่องสีข้าวกล้อง
10. กลุ่มอาชีพรับซื้อขยะรีไซเคิล
11. กลุ่มอาชีพดอกไม้สด
12. กลุ่มโรงสีข้าว
13. กลุ่มอาชีพพวงมาลัยดอกไม้สด
14. กลุ่มหัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์
15. กลุ่มอาชีพสตรีทุ่งมน
16. กลุ่มแปรรูปอาหารหัวโนนโก

1.5 ทุนทางสังคม

<u>ข้อมูลศาสนสถาน</u> จำนวนวัด 9 แห่ง

- วัดชัยสุนทร
- วัดกลาง
- วัดหอไตรปิฏการาม
- วัดใต้โพธิ์ค้ำ
- วัดเหนือ
- วัดสว่างคงคา
- วัดป่าทุ่งศรีเมือง
- วัดประชานิยม
- วัดดงปอ

จำนวนเมรุเผาศพ	5	แห่ง
จำนวนโบสถ์	7	แห่ง
จำนวนมัสยิด	1	แห่ง
จำนวนสุสาน	-	แห่ง

<u>ข้อมูลผู้นับถือศาสนา</u>(ที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาฬสินธุ์)

- จำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.38 ของประชากรในเขตเทศบาล
- จำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของประชากรในเขตเทศบาล
- จำนวนผู้นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของประชากรในเขตเทศบาล
- จำนวนผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของประชากรในเขตเทศบาล

<u>ประเพณีและงานประจำปี</u>

มหกรรมงานโปงลางและงานวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม, งานกาชาดประจำปี, งานบุญซำฮะ, งานบุญ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

เข้าพรรษา, งานบุญออกพรรษา, งานบุญกฐิน, ประเพณีลอยกระทรง ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ภาษาถิ่น: ดนตรีโปรงลาง , ผ้าไหมแพรวา / ภาษาอีสาน OTOP สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก: ผ้าไหมแพรวา

1.6 กลไกในพื้นที่ในการแก้จน เช่น ราชการ อปท. สถาบันวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างภาคี และความพร้อมของกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยงาน	**กิจกรรม/หน่วยงานมีหน้าที่**
เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์	หน่วยประสานนโยบาย การจัดการคนจนทั้งระบบ ตั้งแต่ค้นหา สอบทาน การส่งต่อความช่วยเหลือ และการจัดทำแผนแก้จนด้วยตนเอง
คณะกรรมการชุมชน	ประชุมคัดเลือกครัวเรือนยากจน ประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับหน่วยงานช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เช่น ซ่อมสร้างบ้าน ส่งต่อถุงยังชีพ และ การติดตามประเมินผล
อสม.	เยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจน คัดกรองและแนะนำการดูแลสุขภาพ และ ส่งต่อข้อมูลไปยัง รพสต.ในพื้นที่
เทศบาล	ประสานงานจัดหางบประมาณ และ พัฒนาส่งเสริมอาชีพ ให้เบี้ยยังชีพ จัดหางบประมาณ การประสานให้เข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐ พัฒนาส่งเสริมอาชีพ และดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า
วัด	งบประมาณในการซ่อมสร้างบ้าน และ มอบโคให้ครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพเลี้ยงสร้างอาชีพ มอบสิ่งของที่เกิดจากการทำบุญ เพื่อมอบให้กับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน และเป็นศูนย์รวมจิตใจของครัวเรือนยากจน
โรงพยาบาลชุมชน	ติดตามและดูแลสุขภาพผู้ป่วย/ผู้พิการในครัวเรือนยากจน
เกษตรอำเภอ	ส่งเสริมการปลูกพืช เช่น เมล็ดพันธุ์ผัก แก่ครัวเรือนยากจน
พัฒนาชุมชนอำเภอ	ฝึกอบรมอาชีพและให้ปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจน เช่น ไก่ไข่ มอบถุงยังชีพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย	เงินสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส ให้การดูแลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง
สภาชุมชน	ห้เงินสนับสนุนในการซ่อมแซมบ้าน 1 ครัวเรือน จำนวน 20,000 บาท
กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น กองทุน ชุมชน	พักชำระดอกเบี้ยเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เป็นระยะเวลา 3 ปี ดอกเบี้ยนำมาจัดสวัสดิการชุมชน เช่น มอบทุนการศึกษา ซ่อมแซมบ้าน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

2. การวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

ตารางวิเคราะห์ทุนดำรงชีพ (SL) ของพื้นที่เป้าหมายตามกรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (SLF) ของพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

บริบท-แนวโน้ม	**ทุนฐานดำรงชีพ**	**ผลลัพธ์การดำรงชีพ**	**กลไกเชิงสถาบัน โครงสร้าง-กระบวนการ**	**กลยุทธ์การดำรงชีพ**
การวิเคราะห์บริบท (เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง)	**การวิเคราะห์ "ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจน**	**การวิเคราะห์ผลลัพธ์/ค้นหาทางเลือก**	**การวิเคราะห์กลไกเชิงสถาบัน (การเข้าถึง-การมีส่วนร่วม)**	**การวิเคราะห์กลยุทธ์การดำรงชีพ**
ด้านอาชีพ - ส่วนใหญ่รับจ้างรายวัน/ลูกจ้าง รองลงมา คือ ว่างงาน/กำลังหางาน ปัญหาที่พบ คือ รายได้ไม่มั่นคง ส่งผลกระการใช้จ่ายในครัวเรือน **ด้านสังคม** - ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนทั้ง 38 ชุมชน ที่มีความเข้มแข็งที่เกิดจากความสมัครใจในการทำงาน (ไม่มีค่าตอบแทน) - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โดยได้รับการยืนยันจากสถาบันพระปกเกล้า ในมิติต่างๆ เช่น ธรรมาธิบาล การบริการสาธารณะ - มีเครือข่ายกับระดับประเทศ จังหวัดและ	-ในพื้นที่อำเภอเมืองมีทุนทางกายภาพ 3.02 คะแนนรองลงมา คือทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติสูงที่สุด 2.71 คะแนน ทุนมนุษย์ 2.45 คะแนน ทุนทางสังคม 2.44 คะแนน และทุนการเงิน 2.28 คะแนน - ไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง ไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย มีรายได้น้อย -สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง แต่ยังพอมีแรงงานในครัวเรือน - มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความ	-ครัวเรือนยากจนมีความเป็นอยู่ด้านปัจจัย 4 ที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย -ครัวเรือนยากจนมีค่าใช้จ่ายด้านอาหารที่ลดลง ด้วยการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินในครัวเรือน -วัยแรงงานในครัวเรือนยากจนได้รับ	-เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเลือกพื้นที่ชุมชนจารุพัฒนา **ขั้นตอนการดำเนินงาน** **1.ค้นหาและสอบทานข้อมูล** 181 ครัวเรือน (inclusion error 18 ครัวเรือน และ exclusion 32 ครัวเรือน) โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มูลนิธิจุติสุขาวดี พมจ. หอการค้าจังหวัด สมาคมพ่อค้า สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์KHM	กลยุทธ์การดำเนินงาน คือ "4ดู โมเดล" ประกอบด้วย **1. ดูที่อยู่อาศัย** ได้ข้อมูลจากค้นหาและสอบทานข้อมูล ที่ร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ **2. ดูอาหารการกิน** เป็นการดำเนินการโดยคณะกรรมการชุมชนประกาศรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารแก่ครัวเรือน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

บริบท-แนวโน้ม	ทุนฐานดำรงชีพ	ผลลัพธ์การดำรงชีพ	กลไกเชิงสถาบัน โครงสร้าง-กระบวนการ	กลยุทธ์การดำรงชีพ
การวิเคราะห์บริบท (เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง)	**การวิเคราะห์ "ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจน**	**การวิเคราะห์ผลลัพธ์/ค้นหาทางเลือก**	**การวิเคราะห์กลไกเชิงสถาบัน (การเข้าถึง-การมีส่วนร่วม)**	**การวิเคราะห์กลยุทธ์การดำรงชีพ**
ภาคเอกชนที่เข้มแข็ง - มีนวัตกรรมการจัดบริการสาธารณะ - มีสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 8 แห่ง สถานศึกษาสังกัดอื่นภายในเขตเทศบาล จำนวน 19 แห่ง - มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่หลากหลายทั้ง 17 โดยเน้นการนพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเอง ในมิติการส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม **ด้านทรัพยากรธรรมชาติ** -มีคลองชลประทาน อาทิเช่น ลำน้ำปาว -มีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน โดยเชื่อมโยงภาคการท่องเที่ยว (สวนสาธารณะ การจัดกิจกรรมในสวนสาธารณะ อาทิเช่น แก่งดอนกลาง, กุดยางสามัคคี, กุดน้ำกิน) **ด้านมนุษย์**	ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้านต่าง เช่น ที่อยู่อาศัย ถุงยังชีพ และการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร - การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ จำนวนครัวเรือนยากจน ...181.... ครัวเรือน	ความเชื่อมั่นจากผู้ประกอบการในการจ้างงาน -วัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามวัย - เกิดเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั้งยืน โดยใช้กลไกหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์) โดยเจาะจงถึงระดับครัวเรือนและระดับบุคคล **2. การคัดเลือก การวิเคราะห์และค้าหาทางเลือก** โดยการสมัครเข้าร่วมโครงการคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่น และโดยมีคณะกรรมการชุมชนประกาศรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการเป็นการสร้างฉันทมติระหว่างท้องถิ่นและครัวเรือนยากจน **3. จัดทำแผน เทศบัญญัติและมาตรการช่วยเหลือภายใต้ข้อมูลท้องถิ่น** โดยใช้กิจกรรมต่างๆของเทศบาลเมือง ได้แก่ ตลากชุมชนเมืองเก่า จุติสุขาวดี 1132 สายด่วนสุขภาพ ครูอาสา เป็นกิจกรรมที่จะเชื่อมกับครัวเรือนยากจน โดยมีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น 1:1 ในการสร้างความ	**3. ดูแรงงาน** สร้างความเชื่อมั่นด้านแรงงานแก่ผู้ประกอบการต่อวัยแรงงานในชุมชนจารุพัฒนา เพื่อให้เกิดการจ้างงาน ในกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ **4. ดูการศึกษา** ใช้ครูอาสาส่งเสริม และผลักดันนักเรียนนอกระบบเข้าสู่ระบบ

บริบท-แนวโน้ม	ทุนฐานดำรงชีพ	ผลลัพธ์การดำรงชีพ	กลไกเชิงสถาบัน โครงสร้าง-กระบวนการ	กลยุทธ์การดำรงชีพ
การวิเคราะห์บริบท (เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง)	**การวิเคราะห์ "ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจน**	**การวิเคราะห์ผลลัพธ์/ค้นหาทางเลือก**	**การวิเคราะห์กลไกเชิงสถาบัน (การเข้าถึง-การมีส่วนร่วม)**	**การวิเคราะห์กลยุทธ์การดำรงชีพ**
- มีประชากร 32,464 ครัวเรือน15,939 ครัวเรือน (ข้อมูลเดือนมิถุนายน 2564) - ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมา คือ ม.ปลาย/ปวส. และประถม อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย และมีโรงเรียนในพื้นที่เพียงพอ **ด้านกายภาพ** - เขตการปกครองเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 เขต ในพื้นที่เขตเทศบาล 16.96 ตารางกิโลเมตร มีชุมชน 36 ชุมชน ส่วนอีก 2 ชุมชนเป็นชุมชนย่านการค้าและสถานที่ราชการ - เป็นที่ตั้งของหน่วยงานการบริหาร สถานศึกษา สถานพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัดกาฬสินธุ์ - มีธนาคาร 9 แห่ง และห้างสรรพสินค้า 4 แห่ง			มั่นคงทางอาหาร **3. ระบบติดตามและประเมิน** Feedback Loop ใช้ New KHM V.2 , App KHM โดยมีนักจัดการข้อมูลชุมชนในการบันทึก ติดตาม **4. การส่งต่อผ่านกลไกท้องถิ่น/อบจ./ท้องถิ่น/หน่วยความร่วมมือ** ด้วยการทบทวนแผนระดับท้องถิ่นภายใต้ข้อมูลที่จัดการโดยท้องถิ่น	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. การวิเคราะห์ทุนดำรงชีพ (SL) ของพื้นที่เป้าหมายตามกรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (SLF) ของพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอธิบายได้ว่า

2.1 ทุนทางกายภาพ

อันเนื่องจากเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการดำเนินตามโครงการ Kalasin Happiness Model : “คนกาฬสินธุ์ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ประเด็นทางด้านกาพภายสามารถที่จะอยู่ได้

สำหรับ “ประเด็นการครอบครองของครอบครัวที่ไม่มีที่ทำกิน”ก็ช่วยเหลือตามสภาพความเป็นจริง เช่น การช่วยเหลือที่อยู่อาศัย การซ่อมแซม สร้างบ้านพักให้มีสภาพที่อยู่ได้ สงเคราะห์ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง คนแก่ คนพิการ โดยเทศบาล อำเภอหรือท้องถิ่น ผู้นำชุมชนช่วยกัน หางบประมาณ ส่วนแรงงานก็ช่วยกันในชุมชน เน้นช่วยเหลือครัวเรือนยากจน และครัวเรือนยากจน ใหม่ (กรณีตกหล่น) และมีครัวเรือนการมอบถุงยังชีพ จากหลายภาคส่วน อาทิเช่น ถุงธารน้ำใจจากสภากาชาดไทย, ถุงยังชีพ และประเด็นสำคัญ คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในรายประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใด / ว่าด้วยความเร็ว ความถูกต้อง น่าเชื่อถือของข้อมูล ที่สามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพและสร้างรายได้ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่ขับเคลื่อน คือกลุ่มผู้นำชุมชน ดังนั้นชุมชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนเป็นหลัก

2.2 ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) เนื่องจาก 5 ปีที่ผ่านมาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติในทุกๆ ปี แต่อยู่ในระดับความรุนแรงมี่จัดการได้ เช่น ช่วงฤดูฝนลมพายุรุนแรง น้ำท่วมในพื้นที่หมู่บ้นคนจนคือ หมู่บ้านจารุพัฒนาและเมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ทางภาครัฐก็สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง หากแต่อีกประเด็น คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อการยังชีพและสร้างรายได้ สะท้อนให้เห็นว่าไม่มีมีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอ และกลุ่มครัวเรือนยากจนก็ไม่สามารถนำทรัพยากรเหล่านี้ไปใช้ได้

2.3 ทุนมนุษย์

แสดงให้เห็นว่าสุขภาพร่างกายของกลุ่มเป้าหมาย (คนยากจน) ในพื้นที่ ยังมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงดี หรือมองในอีกมิติคือ กลุ่มเป้าหมาย (คนยากจน) ที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ป่วยเรื้อรัง ได้รับการดูแลช่วยเหลือ เอาใจใส่เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับโครงการ 1132 ที่คอยดูแลคนในพื้นที่เทศบาลเมือง หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.4 ทุนด้านเศรษฐกิจ

รายได้จากการเกษตรของครัวเรือนยากจนกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นไม่สมดุลกัน อีกทั้งมีทรัพย์สินในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ แต่กลับมีรายจ่าย ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เพียงพอต่อการยังชีพบางครัวเรือนจำนองไว้กับธนาคารทำให้เกิดเป็นปัญหาหนี้สิน บางรายหาเงินมาใช้หนี้ไม่ได้ก็ต้องตัดสินใจขายที่ดินทำกิน อพยพไปทำงานที่อื่น บางรายอพยพขึ้นไปอยู่ตามเขตป่าอุทยานนำไปสู่การบุกรุกพื้นที่ป่าและเกิดคดีความตามมา แต่บางครัวเรือนไม่สามารถกู้ยืมจากธนาคารที่อยู่ในระบบได้ เนื่องจากไม่มีเครดิตที่พอเพียง ท้ายที่สุดต้องไปกู้หนี้นอกระบบ ทำให้อยู่ในกับดักที่ถอนตัวไม่ขึ้น

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่โดยหน่วย บพท.

2.5 ทุนทางสังคม

ในภาพรวมของทุนทางทุนสังคม ถือว่าอยู่ยาก ซึ่งเกิดจากการที่ว่าครอบครัวยากจน ต้องหางาน หาเช้ากินค่ำ จึงไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือแม้แต่กิจกรรมกลุ่มที่เป็นวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ได้ เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ไม่สามารถแปลงเป็นจำนวนเงินได้ทันที กว่าจะเห็นจำนวนเงินต้องใช้เวลา ซึ่งลักษณะของครัวเรือนยากจนนั้นต้องการที่จะทำงานแล้วเห็นเป็นตัวเงินได้เลย ทำให้กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไม่ได้อยู่ในความสนใจของคนกลุ่มนี้

ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของประชาชนในชุมชนจารุพัฒนา ในเวทีระดมความคิดเห็นที่กล่าวถึง “ การอบรมพัฒนาอาชีพให้กลุ่มครัวเรือนยากจน” ไว้ว่า

> “เทศบาลมีโครงการและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น แจกพันธ์พืชผักสวนครัว แจกสัตว์เลี้ยง ปลา ไก่ แต่ก็ไม่ต่อยอด เอาไปขายบ้าง กินบ้าง ไม่เกิดประโยชน์ พอหมดก็มาขอภาครัฐใหม่ ซึ่งถือว่าไม่เกิดประโยชน์” (ประชาชน,16 พ.ย.2564)

ซึ่งในประเด็นนี้ภาครัฐควรจะมีวิธีการประเมินผล และติดตามโครงการ เพื่อให้สิ่งไปเราให้ไปไม่เสียเปล่า สำหรับในประเด็นทุนทางสังคม เรื่องการปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน และการกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน กลุ่มครัวเรือนยากจนได้ปฏิบัติตามที่ชุมชนได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี

3. การวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT)

การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อการประเมินสภาพการพัฒนาในปัจจุบัน และโอกาสในการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อม ภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการ SWOT Analysis เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนา พบว่า

ปัจจัยภายใน	**SWOT Analysis**
จุดแข็ง Strengths	- นายกเทศมนตรี และผู้บริหารเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ได้รับการยอมรับระดับประเทศจากการได้รับรางวัลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ - เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สามารถให้บริการและแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็วทั่วถึงและมีคุณภาพ เพียงพอกับปริมาณงาน - ผู้นำชุมชนทั้ง 38 แห่ง ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี - เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีอิสระในการบริหารจัดการด้านงบประมาณด้วยตนเอง - เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีกฎระเบียบที่ชัดเจนพนักงานสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง - หน่วยงานต่างๆ ภายในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีความพยายามในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาประชาชนในเขตพื้นที่ที่ด้อยโอกาส

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

	กลุ่มเปราะบาง พิการ ยากจน ว่างงาน เพื่อลดความเลื่อมล้ำทางสังคม อาทิ เช่น ชุมชนจารุพัฒนา โครงการกู้ภัย 1123 โครงการจุติสุขาวดี - เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีช่องทางรับเรื่องราวร้องทุกข์หลายช่องทาง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่อเทศบาล ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและ - มีพื้นที่สาธารณะที่พร้อมสำหรับการพัฒนา - มีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่น้อย อากาศดี มลพิษต่ำ
ปัจจัยภายใน	SWOT Analysis
จุดอ่อน Weaknesses	- เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีภาระหนี้สินที่จะต้องผ่อนชำระเป็นระยะยาว เนื่องจากเป็นงบลงทุน - เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีรายได้จัดเก็บเองไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้ทั้งหมดทุกโครงการ - โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่พร้อมต่อการพัฒนา เช่น สภาพถนน ระบบประปา ระบบไฟฟ้า อินเตอร์เน็ต และสถานที่ให้บริการทักท่องเที่ยว ทำให้กลายเป็นแค่ทางผ่านไม่มีจุดดึงดูดความสนใจ - ขาดประชากรวัยแรงงาน ขาดทักษะแรงงาน ขาดขีดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการนำไปประยุกต์ใช้ที่ถูกต้อง - ให้บริการแนะนำนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศได้ ขาดขีดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและ - การนำไปประยุกต์ใช้ที่ถูกต้อง
ปัจจัยภายนอก	SWOT Analysis
โอกาส Opportunities	- เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เกิดจากการได้รับรางวัลและการยอมรับ - มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ - เป็นเส้นทางไปสู่ประตูอินโดจีนสำหรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน - ประชาชนให้ความสนใจ ส่งเสริม สนับสนุน ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี
อุปสรรค Threats	- เนื่องจากการระบาดของ Covid-19 ในพื้นที่ทำให้การดำเนินงานในบางกิจกรรมต้องงดจัดกิจกรรม - การโยกย้ายหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการดำรงตำแหน่งไม่ครบวาระ ทำให้การพัฒนาไม่เกิดความต่อเนื่อง - ความขัดแย้งของประชาชนทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในพื้นที่ - การจัดสรรงบประมาณให้ท้องถิ่นไม่เป็นไปตามกำหนดไว้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

	- การปฏิรูปโครงสร้างการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนภารกิจยังไม่ชัดเจน - สาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่าที่ควร - ปัญหาด้านเศรษฐกิจในประเทศตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง กำลังการซื้อน้อย - กฎหมายบางฉบับล้าสมัย กำหนดพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเมือง - วิกฤตภัยธรรมชาติ ส่งผลทำให้เกิดความผันผวนต่อดิน ฟ้า อากาศ ทำให้เกิดความแห้งแล้ง และน้ำท่วม ส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่

4. การออกแบบโครงการนำร่องในพื้นที่ OM

4.1. ที่มาและความสำคัญในการใช้ข้อมูลของการออกแบบ OM

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนมาอย่างต่อเนื่องผ่านการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนความเหลื่อมล้ำมาปฏิบัติ หน่วยงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 อันนำมาสู่วางรากฐานในการนำมาสู่กลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนต่อเนื่อง และชัดเจนมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการจัดตั้งโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังร่วมกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัยหาความยากจนโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยการสนับจากหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ได้เข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่ การค้นหา สอบทาน การนำเข้าส่งต่อข้อมูล การช่วยเหลือผ่านโครงการนำร่อง และการนำออกข้อมูล เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการหนุนเสริมระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น การดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนปี พ.ศ. 2563 – 2565 สามารถสรุปผลดำเนินงานได้ดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) การสอบทานข้อมูลฐานข้อมูลคนจนจากฐานข้อมูล TPMAP, Kalasin Happiness Model และคนจน 20% ล่างครบ 100% 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและนิยามคนจนในจังหวัดกาฬสินธุ์ 4)การสร้างนวัตกรรมเชิงกระบวนการระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐให้สามารถตัดสินใจอย่างตรงจุด คือระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ (New KHM V.2) เชื่อมโยงกับ การพัฒนาแบบจำลองการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทคนจน (“โมเดลแก้จน”) ในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อการช่วยเหลือให้ครบกระบวนการจนเกิดการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ (Function) มีข้อมูลบันทึกความช่วยเหลือจากหน่วยงานพื้นที่ ที่ปรากฏในระบบ New KHM V.2 มูลค่ากว่า 6 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่าระบบข้อมูลที่มีการผลักดันให้เป็นระบบประสานงานและมีการดำเนินการจะสามารถพัฒนาต่อยอดสู่กระบวนการนำมาสู่การนำคนจนออก (<u>feedback loop</u>) ได้

ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำจังหวัดกาฬสินธุ์ KHM V.2 ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อยอดจากระบบสารสนเทศคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง KHM โดยการ**พัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 เป็นการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบ**

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

KHM V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาย ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบ KHM V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน จะสามารถทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการข่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการข่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบ KHM V.2 ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดังนี้ ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน จึงสามารถใช้ระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น/ท้องที่ จังหวัด หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและสามารถออกแบบนโยบาย โครงการในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ โดยระบบเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการการใช้งานระบบสารสนเทศ ทั้งพัฒนาการจังหวัด ปกครองจังหวัด ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานสาธารณสุข เกษตรจังหวัด ศึกษาจังหวัด สถิติจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนระบบที่ผ่านมาพบว่าหากต้องการที่จะดำเนินการให้เบ็ดเสร็จแม่นยำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ความแม่นยำของระบบและการพัฒนาระบบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาในมิติของผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) เพื่อเป็นตัวป้อนที่สำคัญในการเติมข้อมูลในทุกกระบวนการนับตั้งแต่ค้นหา สอบทาน นำเข้า ส่งต่อ การช่วยเหลือ การนำออกจากฐานข้อมูล ทั้งนี้ตัวป้อนที่สำคัญจำเป็นต้องมีการป้อนข้อมูลอย่างทันท่วงที (Rapid Feedback) เพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อและนำออกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จึงได้ดำเนินการพัฒนาโมเดลแก้จนเชิงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) การพัฒนากลไกหนุนเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ (New KHM V.2) ในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ใช้ข้อมูลจากระบบ(New KHM V.2) และ PPP connext เข้ามาวิเคราะห์พื้นที่คือ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่คนจนเมือง ที่มีศักยภาพของเครือข่ายความร่วมมือ (Policy Network) ที่เข้มแข็ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของตำบลเมืองกาฬสินธุ์ คนจนเมืองเป็นกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากที่สุด ขาดศักยภาพและทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการภาพ ที่ทำกิน ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคมค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน แต่ด้วยศักยภาพของการประสานความร่วมมือจากพื้นที่และความ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผ่านคลังงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

เข้มแข็งของทุนทางสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดของความจนที่หลากหลาย คณะวิจัยร่วมกับพื้นที่จึงร่วมกับออกแบบโมเดลแก้จนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ "Local Data Ownership Model" คนจนตามมาตรฐานของตนเองภายใต้ข้อมูลของตนเอง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบที่มีการดำเนินการร่วมในทุกกระบวนการของภาคีความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ มีการตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์และนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นกลไกประสานงานในการแก้ไขปัญหาคนจน ผ่านการจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่นและมีระบบเครือข่ายจ้างงานอย่างเข้มแข็ง จะเป็นกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจร และนำมาสู่การนำออกข้อมูลคนจน ผ่านหลักการของ 4 ดู โมเดล "กลไกการสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์" โดยมีขั้นตอนการพิจารณาคือ 1. ข้อตกลงร่วมในครัวเรือนในการออกจากความยากจน 2.ข้อตกลงของคณะกรรมการชุมชนในการออกจากความยากจน 3.คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นในการออกจากความยากจน 4.การส่งต่อความต้องการและความเห็นร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.)เพื่อนำออกข้อมูลคนจน ผ่านการดู 4 ดู คือดูที่อยู่อาศัย ดูอาหารการกิน ดูแรงงาน และดูว่าครัวเรือนนั้นมีนักเรียนหรือไม่ (Sanggui & Zihao,2015) โมเดลหนุนเสริมระบบแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ทั้ง 3 โมเดลได้ใช้หลักการนำออกคนจนหลักการเดียวกัน และพัฒนาภายใต้การสันนิษฐาน (Assumption) ว่าหากมีพัฒนากลไกหนุนเสริมแบบร่วมมือและทันท่วงที จะสามารถทำให้สมการในระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) สามารถพัฒนาไปสู่ระบบการนำคนจนออก (feedback loop) ได้

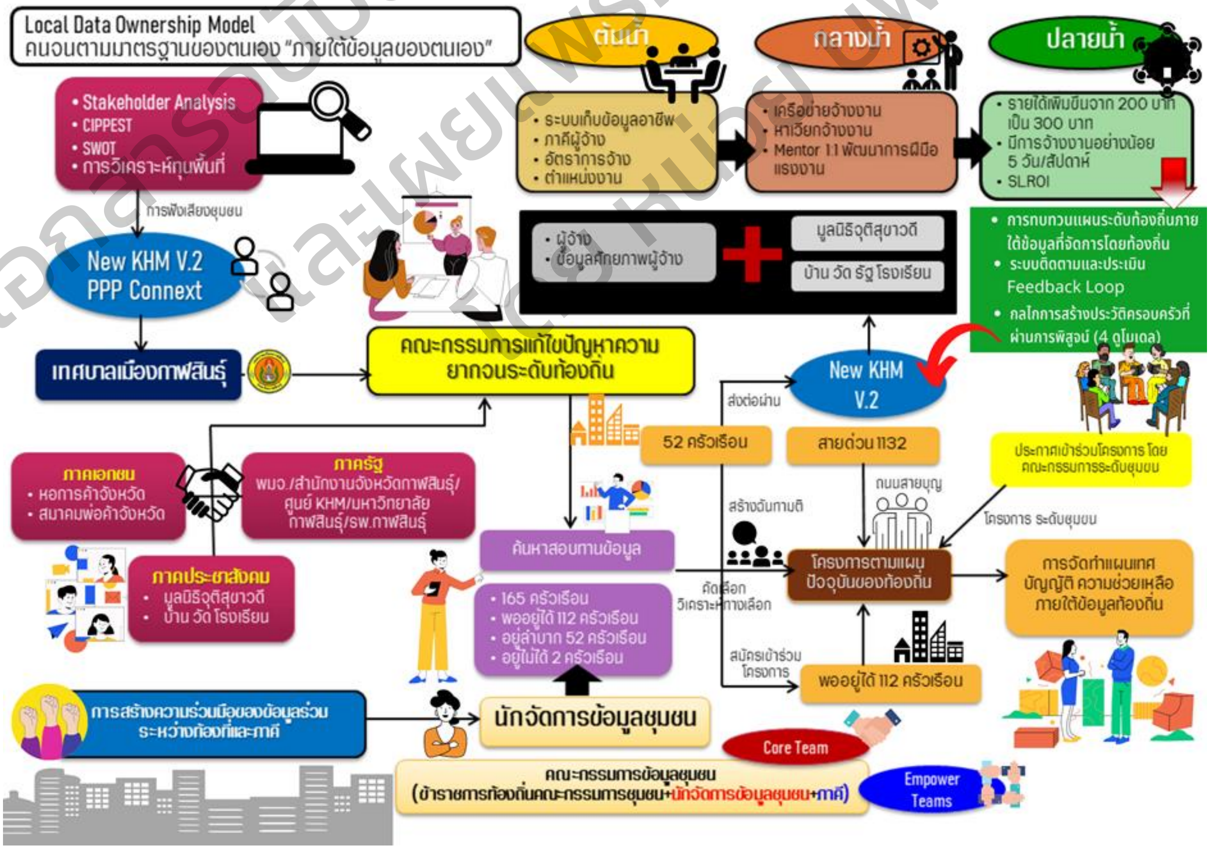

4.2 โครงการนำร่อง Operating Model

1.ปัจจัยนำเข้า

ด้านข้อมูล การคัดเลือกคนจนเข้ามาอยู่ในกระบวนการแก้ไขปัญหา ผู้นำและคณะกรรมชุมชนจะเลือกใช้ข้อมูล 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูล จาก จปฐ. ที่ผู้นำและกรรมการชุมชน อสม. อผส. สำรวจในแต่ละปี โดยจะพิจารณาคัดเลือกครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ด้านรายได้เป็นกลุ่มแรกเพื่อนำมาเข้าสู่กระบวนการ ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากการออกเยี่ยมบ้านของ อสม. และ อผส. ซึ่งในแต่ละชุมชน อสม. จะรับผิดชอบดูแลด้านสุขภาพให้กับคนในชุมชน 1 คน ต่อ 15 ครัวเรือน จะทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกว่าครัวเรือนใดที่มีความปัญหาด้านสุขภาพหรือมีความเสี่ยงที่ชุมชนต้องให้การดูแลเป็นพิเศษ และส่วนที่ 3 จากการแจ้งของคนในชุมชนรวมถึงการเสนอในเวทีประชาคมระดับตำบล เป็นข้อมูลจากเพื่อนบ้าน ญาติ คนใกล้เคียงซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงพฤติกรรม ภูมิหลัง และพื้นฐานของคนจนที่ได้เสนอเข้ามา ในเรื่องของข้อมูล ตัวแทนผู้นำชุมชนเล่าว่า “ข้อมูลคนจนที่มีอยู่ในชุมชนไม่มีได้มีเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีการเก็บเป็นฐานข้อมูลอย่างเป็นทางการเท่าใดนัก เนื่องด้วยคนในชุมชนเราจะดูกันดีว่าแต่ละบ้านเป็นอย่างไร เวลามีหน่วยงานมาให้หาคนจนให้เราก็สามารถบอกได้ทันที แต่ถ้าในอนาคตคนจนมีความหลากหลายมากขึ้นก็อาจจะต้องมีเก็บเป็นทะเบียนหรือรายชื่อไว้”

ด้านกลไกคณะทำงาน มีกลไกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับอำเภอแต่งตั้งเป็นคำสั่งอย่างเป็นทางการรวมถึงในระดับตำบล แต่ในระดับชุมชนกลไกด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนไม่ได้เป็นทางการ ส่วนใหญ่คณะกรรมการจะเป็นผู้นำและกรรมการชุมชน รวมถึง ประธาน อสม. อผส. อป.พร. พระ ปราชญ์ ในชุมชนมาร่วมกันดูแลในด้านดังกล่าว ตัวแทนผู้นำชุมชนกล่าวเพิ่มเติมว่า “กลไกในระดับชุมชนไม่ได้มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เพราะไม่ว่างานอะไรเข้ามาในชุมชน ผู้นำ คณะกรรมการชุมชน ก็ต้องรับหน้าเป็นด่านแรกก่อน แล้วจึงกระจายงานไปส่วนอื่นๆ เพราะผู้นำในชุมชนต่างก็สวมหมวกหลายใบ ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งแต่งตั้งเราก็บูรณาการกันอยู่แล้วในระดับพื้นที่” ดังนั้นคณะกรรมการระดับท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับท้องถิ่นจึงยังไม่ชัดเจน เป็นงานฝากเท่านั้น ทั้งนี้กลไกหนุนเสริมที่พัฒนาต่อยอดเพิ่มเติม คือการพัฒนาคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่นจึงเป็นกลไกประสานงานกลางในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ OM เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ รวมถึงการขับเคลื่อนหลักนักจัดการความรู้ชุมชน เป็นกลไกประสานระหว่างคนจนและผู้นำพื้นที่

ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ไม่สนับสนุนเป็นตัวเงิน ในระดับท้องถิ่นและอำเภอ ไม่ได้มีงบประมาณที่ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตรง จะใช้การบูรณาการทั้งงานและเงินกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาในแต่ละปี ตามบริบทและสภาพปัญหาความต้องการของครัวเรือนยากจนที่เข้าสู่กระบวนการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของตำบลเมืองกาฬสินธุ์ คนจนเมืองเป็นกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากที่สุด ขาดศักยภาพและทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการภาพ ที่ทำกกิน ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน แต่ด้วยศักยภาพของการประสานความร่วมมือจากพื้นที่และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดของความจนที่หลากหลาย คณะวิจัยร่วมกับพื้นที่จึง

ร่วมกับออกแบบโมเดลแก้จนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ "Local Data Ownership Model" คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบที่มีการดำเนินการร่วมในทุกกระบวนการของภาคีความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ มีการตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์และนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นกลไกประสานงานในการแก้ไขปัญหาคนจน ผ่านการจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งงบประมาณหลักในการพัฒนาคนจน ส่งผลให้ครัวเรือน 181 ครัวเรือนสามารถส่งต่อได้ 56 ครัวเรือน และ 181 ครัวเรือนได้รับถุงยังชีพเบื้องต้น และ จัดตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์ในการเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงระหว่างเทศบาลและชุมชน

2. การสร้างความร่วมมือ ทั้งกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่น ให้มาร่วมทำงาน

การบริหารจัดการโครงการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้มีการบริหารจัดการตามแนวทางที่ได้ดำเนินการวิเคราะห์ร่วมกัน โดยใช้ข้อมูล New KHM v.2 ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการค้นหาสอบทานโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆบนพื้นฐานฉันทามติ (Consensus) ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่มีความแม่นยำ ซึ่งการมีข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำส่งผลให้การวางแผนมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินงานการวิจัย มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนเหมาะสมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยได้ในส่วนของการจัดทีมงาน ซึ่งเป็นคณะผู้ปฏิบัติงานนั้นคณะผู้วิจัยได้ 1.ผู้นำทีม 2.สมาชิกทีม 3.ระบบการทำงานและกติกา ในขณะที่กระบวนการการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่น ให้มาร่วมทำงานสามารถอธิบายกระบวนการสร้างความร่วมมือออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. **ระยะก่อนดำเนินงาน** ในการดำเนินงานการสร้างความมือกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่น ให้มาร่วมทำงาน ระยะนี้เป็นระยะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานร่วมกันของคณะทีมวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ทีมวิจัยจำเป็นต้องพิจารณาและมีการเตรียมการรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างวดเร็วในทุกด้าน ซึ่งการที่จะประสบหรือความล้มเหลวส่วนใหญ่ เกิดจากการดำเนินงานในระยะนี้ ซึ่งกระบวนการที่จะช่วยควบคุมและพิจารณาความเหมาะสมกับรูปแบบในการดำเนินงาน คือ การวางแผน เนื่องจากการวางแผนเป็นระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์สิ่งที่จะต้องกระทำเพื่อที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนด การวางแผนผังเป็นกาตัดสินใจล่วงหน้าเกี่ยวกับงานที่จะทำในอนาคตเป็นการคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจก่อนลงมือกระทำ เป็นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการวางแผนเป็นการเชื่อมโยงจากปัจจุบันที่เป็นอยู่ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการวางแผนจึงเป็นกระบวนการในการคิด วิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องกาให้เกิดขึ้นทั้งนี้จะต้องมีการคิดพิจารณาถึงรายละเอียดของสิ่งที่ต้องทำพร้อมกับการระบุผลสำเร็จต่าง ๆ ที่ต้องการ ซึ่งจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

สำหรับพื้นที่อำเภอเมืองนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนการดำเนินงานโดยใช้แนวคิดที่หลากหลายในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และบริบทของพื้นที่อย่างรอบคอบ และใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการดำเนินการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานวิจัย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในด้านจุดมุ่งหมาย ความต้องการ

ปัญหา ความสนใจ อำหน้าหน้าที่ และความสัมพันธ์ต่อโครงการวิจัย ซึ่งผลการศึกษาวิจัยจะมีผลต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในทางตรง ทางอ้อม มีผลทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นในการดำเนินงานการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) ของพื้นที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดการขั้นการดำเนินงาน ดังนี้

1. ***การระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย*** เป็นการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ โดยสิ่งที่สำคัญ คือ การระบุความสำคัญ และการมีอิทธิพลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม โดยนิยามความสำคัญและประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินโครงการวิจัย

2. ***การออกแบบและการประเมิน*** คือ การวิเคราะห์รายละเอียดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดโดยเป็นพื้นฐานในการออกแบบการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินโครงการวิจัย เพื่อให้สามารถคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

3. ***การริเริ่ม*** นำผลการวิเคราะห์รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำมาใช้ในการวางแผนการมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันสำหรับการนำกิจกรรมไปปฏิบัติ เช่น กิจกรรมสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน กิจกรรมสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะมีรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างกัน

4. ***การนำไปปฏิบัติการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย*** นำรูปแบบกิจกรรมที่ได้ออกแบบมาประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างความมั่นใจในการมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนต่อแผนงาน รวมถึงการเฝ้าติดตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต่อต้านหรือเป็นอุปสรรคต่อแผนงาน เพื่อจะได้ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่อไป

5. ***การประเมินผล*** หลังจากนำรูปแบบกิจกรรมที่ได้ออกแบบมาประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างความมั่นใจในการมีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว คณะผู้วิจัยดำเนินการทบทวน การวิเคราะห์และการประเมินผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกูความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม วิธีการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินงานกับกลุ่มอื่นต่อไป

3. การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของโครงการวิจัย ซึ่งช่วยให้คณะผู้วิจัยรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) : จุดเด่นหรือจุดแข็ง (ข้อได้เปรียบ) เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ เช่น ทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการออกแบบวิธีการดำเนินงานแก้ไขในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีความสำคัญ และมีบทบาทในชุมชนในการประสานงานระหว่างพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน บนพื้นฐานด้านศักยภาพและบริบทของพื้นที่เมือง

2. จุดอ่อน (Weaknesses) : จุดด้อยหรือจุดอ่อน เป็นข้อเสียเปรียบที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ของครัวเรือนยากจน เช่น การไม่มีพื้นที่ทำกิน โครงการวิจัยจึงจำเป็นจะต้องหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับการแก้ไข

ปัญหา โดยศึกษาข้อมูลจากหลากหลายมิติ เพื่อนำมาออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่เมือง

3. **โอกาส (Opportunities)** : ปัจจัยภายนอก ที่เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของโครงการวิจัยที่เอื้อประโยชน์ หรือส่งเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัย ซึ่งโอกาสจะแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งในประเด็นนี้พบว่าพื้นที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์มีการสร้างความร่วมมือของข้อมูลร่วม ระว่างท้องที่และภาคีที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่จะทำให้โครงการวิจัยมีการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม โดยมีแกนนำในพื้นที่ซึ่งได้แก่กลุ่มผู้ชุมชนทำหน้าที่เป็น “นักจัดการข้อมูลชุมชน” ในการผสานความร่วมมือระหว่างพื้นที่กับหน่วงงานอื่นๆ ให้สามารถออกแบบและคนหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกข้อเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ผ่านโครงการตามแผนของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น

4. **อุปสรรค (Threats)** : เป็นปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลเสียต่อการดำเนินโครงการวิจัย กล่าวคือ ด้วยสภาพทางสังคมโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการวิจัย เนื่องจากการออกแบบการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจนมีการออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านโครงการหาเวียกจ้างงาน ซึ่งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลต่อจ้างงานของผู้ประกอบการในพื้นที่

การวิเคราะห์ทุนในพื้นที่ เป็นการใช้ข้อมูลในพื้นที่วิเคราะห์หาความเหมาะสมในการออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยทุนที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนทางสังคม ทุนการเงิน และทุนทางทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งทุนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการดำเนินโครงการวิจัยทั้งสิ้น ซึ่งการจะวิเคราะห์ทุนในพื้นที่ได้นั้นต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องแท่นยำ ซึ่งโครงการวิจัยนี้ใช้ข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ทุนในพื้นที่ร่วมกัน ได้แก่ New KHM v.2 ร่วมกับ PPP Context ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ดำเนินการได้มาร่วมกันหลายภาคส่วน นำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาทุนที่โดดเด่น และนำมาเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยมีเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์ KHM มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ รวมกับภาคเอกชนซึ่งได้แก่หอการค้าจังหวัด สมาคมพ่อค้าจังหวัด และภาคประชาสังคม ได้แก่ มูลนิธิจุติสุขาวดี บ้าน วัด โรงเรียนในพื้นที่ร่วมกันเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการร่วมกันวิเคราะห์ทุนในพื้นที่
4. การคืนข้อมูล/การประมวลผลข้อมูล และโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนจากการใช้ข้อมูลและกระบวนการวิจัย

4. การบวนการออกแบบ“Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง

ต้นน้ำ

การได้มาของข้อมูล "คนจน"

แหล่งข้อมูล

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
หน่วยงานปกครองจังหวัด
TPMAP 9,000 ต่อครัวเรือน
จมฐ.
พมจ,พม,พช. 31 ตัวชี้วัด (สภาพัฒน์)
ศจพ.4ท. 30,000 บาท - 65 - 40,000

ที่มาข้อมูล

หน่วยงาน
การสำรวจ
ลงสำรวจเอง
แบบฟอร์ม 20 หน้า
(รายละเอียดความยากการสอบถาม)
การเลือกครัวเรือนไม่สามารถระบุได้

กระบวนการ

กระบวนการคุ้ม (มหาวิทยาลัย)
ประชาคมระดับหมู่บ้าน TPMAP
ชุดประฏิบัติการระดับอำเภอ TPMAP
ตรวจสอบข้อมูล ครัวเรือนจริงทุกระยะ

แนวทาง

- ระบุบุคคล
- ละบุครัวเรือน ตำบล

รวบรวม

ตรวจสอบ
คัดกรอง
เข้าสู่ระบบ
รหัสผ่าน นำไปใช้
แก้ไขโดยระบบกลาง
พัฒนาระบบให้สิทธิหน่วยงานนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ

1. ห้วงเวลาการตรวจสอบ (เพิ่มเติมได้)
2. คนในพื้นที่ (หน่วยงานสำรวจ)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

1) การสร้างการรับรู้ร่วมของข้อมูลระหว่างเทศบาลและภาคีเครือข่าย จากการดำเนินงานและพิจารณาหาครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ นอกจากนี้จะใช้ข้อมูลจากการออกเยี่ยมบ้านของ อสม. อผส. ซึ่งได้แบ่งการรับรับผิดชอบ 1 คน ต่อ 10-15 ครัวเรือน มาพิจารณาประกอบ เมื่อได้ข้อมูลคนจนจะนำรายชื่อดังกล่าวมาเสนอต่อเวทีประชาคมเพื่อให้คนในชุมชนรับรอง การพิจารณาคนจนที่จะได้รับการช่วยเหลือ คนในชุมชนจะพิจารณาจากสภาพร่างกาย เช่น พิการพึ่งพาตนเองไม่ได้ ไม่มีคนดูแล ผู้สูงอายุติดเตียง ไม่มีคนดูแล ผู้สูงอายุที่พิการแต่ยังพอพึ่งพาตนเองได้ เป็นอันดับแรก เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และจึงพิจารณาจากสภาพความเป็นอยู่ เช่น ไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีงานทำ บ้านเรือนทรุดโทรม เป็นอันดับรองลงมา เนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวยังมีกำลังที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ ตัวแทนผู้นำชุมชนได้เล่าว่า *“ ปัญหาคนจนในชุมชนมีความละเอียดอ่อนมีทั้งคนที่ยากจน และอยากจน การจะคัดเลือกใครคนใดคนหนึ่งมาให้เพื่อให้รัฐช่วยเหลือต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งเราใช้เวทีประชาคมชุมชนในการรับรอง เพราะคนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลดีที่สุด หากผู้นำเป็นผู้เลือกก็จะเกิดคำครหาว่าเลือกพรรคพวกเอื้อประโยชน์ให้ญาติตัวเอง หรือบางคนเสนอตัวเองเป็นคนจน แต่ในมุมมองของคนในชุมชนมองว่ามีกำลังแรงกายไม่ถือว่ายากจน การใช้เวทีประชาคมทำให้เกิดการยอมรับร่วมกัน พอคนที่เสนอตัวเองก็จะเกิดความละอายไม่กล้าเสนอเพราะมีคนที่เดือดร้อนมากกว่า”*

2) จำแนกครัวเรือนยากจน เมื่อรายชื่อคนจนผ่านกระบวนการประชาคมชุมชนแล้ว ผู้นำคณะกรรมการชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาจำแนกตามปัญหาความเดือดร้อน เช่น ไม่มีอาหารของใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่มีผู้ดูแล ไม่มีที่อยู่อาศัย เข้าไม่ถึงสวัสดิการพื้นฐาน มีปัญหาสุขภาพทั้งร่างกายและระบบประสาท ไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีงานทำ และนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจน ทั้งนี้จะพิจารณาจากศักยภาพของบุคคลประกอบ เช่น สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือไม่ มีความสามารถอะไร เพื่อประกอบการพิจารณาเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้อง ในขณะเดียวกับผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจะวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประกอบด้วย ชุมชนสามารถช่วยเหลือในด้านใดได้บ้าง ก่อนส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ตัวแทนผู้นำชุมชนเล่าว่า *“การจำแนกครัวเรือนยากจนในชุมชน นอกจากเราจะดูจากความเร่งด่วน ความสามารถแล้ว อีกอย่างที่เราต้องดูคือพฤติกรรม บางคนเค้าก็พอใจที่จะอยู่จุดนั้น พอเราไปช่วยก็ไม่กระตือรือร้นที่จะทำ อย่างเช่น บางคนพอใจกับการมีเหล้ากั๊กขวดนึงก็พอแล้ว ใช้ชีวิตได้แล้ว อันนี้เราก็จะจัดประเภทไว้อยู่หลังๆ หรือบางคนไม่เคยมาร่วมกิจกรรมในชุมชน ไม่ช่วยเหลือคนอื่น หรือสร้างปัญหาให้กับชุมชน แบบนี้เราก็ต้องพิจารณา อย่างที่บอกถ้าชุมชนไม่รับรองเราก็คงไม่กล้าที่เสนอเพราะเดี๋ยวมีคำถามอีกว่าทำไมเอาคนแบบนี้”*

3) การช่วยเหลือ/แก้ปัญหาความยากจน เมื่อคณะกรรมการชุมชนจำแนกประเภทครัวเรือนยากจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การดำเนินการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความยากจน มีการดำเนินการดังนี้

3.1 กรณีกลุ่มคนจนพึ่งพา เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่ติดเตียง ผู้ที่มีปัญหาด้านระบบประสาทจากผลกระทบยาเสพติด หรือการติดสุราเรื้อรัง ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน ร่วมกับ อสม. อผส. จะดำเนินการให้เข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ และหากบางรายมีเด็กไม่เกินอายุ 6 ปี ที่ต้องดูแลก็จะให้

เข้าถึงสวัสดิการเบี้ยเด็กแรกเกิด จากนั้นจะดำเนินการช่วยเหลือในด้านชีวิตความเป็นอยู่ เช่น ข้าวสารอาหารแห้ง ของใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น แพมเพิสผู้ใหญ่ ผ้าห่ม ชุมชนจะใช้การระดมความช่วยเหลือกันเองในเบื้องต้น เช่น ประสานญาติพี่น้องในชุมชนให้มาดูแล บางรายที่ไม่มีญาติก็จะขอบริจาคอาหารจากวัด หรือระดมทุนในการซื้อข้าวสารอาหารแห้งให้ พร้อมทั้งประสานไปยังเทศบาลให้ลงมาช่วยดูแล เช่น การซ่อมบ้าน การขอรับถุงยังชีพ จากนั้นเทศบาลจะส่งต่อไปยังระดับอำเภอเพื่อประสานความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ ที่จำเป็น

3.2 กรณีกลุ่มคนจนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ดินทำกิน ทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชน จะประสานความช่วยเหลือไปยังเทศบาลและอำเภอ เพื่อจัดหาที่ดินสาธารณะที่มีอยู่ในพื้นที่จัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวและให้สามารถประกอบอาชีพได้ โดยเทศบาลจะประสานความร่วมมือไปยังเกษตรตำบล เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก พืช ไก่พันธุ์ไข่ พันธุ์ปลา กบ เพื่อให้ไว้สำหรับการยังชีพและจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน

3.3 กรณีกลุ่มคนจนที่ไม่มีอาชีพ ว่างงาน กลุ่มคนเหล่านี้มีกำลังแรงกาย แต่ไม่มีที่ดินทำกิน อาศัยการรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร ไม่มีรายได้ที่แน่นอน ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจะประสานไปยังเทศบาลเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการช่วยเหลือด้วยการ อบรมส่งเสริมอาชีพตามกำลังและความสามารถทั้งในและนอกภาคเกษตร โดยประสานความร่วมมือไปยังพัฒนาชุมชน กศน. เกษตรอำเภอ เพื่อให้นำความรู้และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อหนุนเสริมการประกอบอาชีพ ให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เปิดโอกาสให้คนจนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำจากกลุ่มองค์กรการเงินที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ออมทรัพย์ กองทุนชุมชน กขคจ. เพื่อเป็นทุนในการต่อยอดอาชีพ ทั้งนี้ตัวแทนผู้นำชุมชนกล่าวเพิ่มเติมว่า *“กองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เปิดกว้างให้คนทุกกลุ่มได้เข้ามาใช้ประโยชน์ แม้แต่คนจนเราก็ไม่ได้กีดกัน เพราะเงื่อนไขแต่ละกลุ่มก็เพื่อประโยชน์คนในชุมชน ขอแต่สมัครเข้ามาและดำเนินการตามเงื่อนไข แต่ส่วนใหญ่คนจนไม่เข้ามาเพราะคิดว่ายืมไปแล้วตัวเองใช้คืนไม่ได้ ก็เลยทำให้คนจนเข้ามาใช้ประโยชน์น้อย”*

กลางน้ำ

การสอบทาน กลั่นกรอง คลีนข้อมูล

ระบบ

- KNMV2
- TPMAP
- จปฐ.
- Thal

จุดแข็ง

- ระบุแหล่งที่มาข้อมูล
- มีรายละเอียด

เกณฑ์

- อยู่ลำบาก ครอบครัวน้อย ขาดพื้นที่ทำกิน
- อยู่ได้
- อยู่ดี
- จบฐ. ระบบโปรแกรม ประเทศ อำเภอ ระหัสเข้าระบบอำเภอ
- คจพ. เกณฑ์ 4 ท.

วิเคราะห์

- เป้าตั้งต้น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ตกเกณฑ์ ตัวชี้วัดอื่นๆ
- แยกระบบกลุ่มเป้าหมายส่งต่อ ช่วยเหลือ
- กรณีตกหล่น รายใหม่ ช่วยเหลือ ชะลอออกไป
- เกณฑ์มิติทัศนคติ "ความจน"

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

4) ติดตามประเมินผล ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้วิธีการออกเยี่ยมบ้าน สอบถามความเป็นอยู่ การสอบถามจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านในชุมชน และการสอบถามจาก อสม. อผส. ที่รับผิดชอบครัวเรือนดังกล่าว ถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และพฤติกรรม จากนั้นจะใช้เวทีประชาคมชุมชนรายงานความคืบหน้าให้กับคนในชุมชนได้ทราบ ตัวแทนผู้นำชุมชนเล่าว่า *”การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนไม่ได้มีกระบวนการที่ซับซ้อนมากนัก เพราะเรารู้จักกันดี เห็นกันอยู่ทุกวัน อันนี้เราจะสามารถสังเกตได้ทุกวัน หลักๆ ที่เราจะดูเบื้องต้นคือเรื่องพฤติกรรมว่าพอได้รับการช่วยเหลือไปแล้วหรือได้เงินไปแล้วเค้าเป็นอย่างไร บางคนได้มาแล้วเอาไปขายกิน อันนี้เราก็จะบันทึกไว้และจะไม่ให้ได้รับความช่วยเหลือ แต่ถ้าคนไหนที่ช่วยแล้วมีความพยายามอันนี้เราก็จะส่งต่อและพัฒนาเค้าต่อเนื่อง เราเชื่อว่าความยากจนมันสามารถหลุดพ้นได้ถ้าคนคนนั้นพยายามที่จะหลุดพ้นออกจากจุดนั้น ไม่ใช่ว่าไม่มีหน่วยงานช่วยเหลือ ทุกๆ ปีมีมาให้ผู้ใหญ่บ้านพิจารณาประจำ แต่ที่มันแก้ไม่ได้สักที มันอยู่ที่พฤติกรรมคนด้วยเป็นส่วนหลัก ดังนั้นการจะได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ได้รับก็ต้องดูที่เจ้าตัวเค้าด้วยเช่นกัน”*

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

เอกสารวิจัยนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ในระยะการดำเนินงานนี้คณะผู้วิจัยต้องใช้กระบวนการสร้างความร่วมงานกับภาคีในหลายลักษณะ เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการสร้างความร่วมมือเพื่อเข้าสู่กระบวนการดำเนินกิจกรรมตามที่ออกแบบโครงการวิจัยไว้ โดยมีตัวเชื่อมสำคัญ คือ นักจัดการข้อมูลชุมชน ที่เป็นกลุ่มผู้นำและตัวแทนชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือของข้อมูลร่วม ระหว่างท้องที่และภาคีเครือข่าย และเป็นทีมหลักในการค้นหาและสอบทานข้อมูลโดยปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับข้าราชการท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน รวมถึงภาคีอื่นๆที่ทำหน้าที่ในการเสริมพลังทีม (Empower Teams) ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการค้นหาสอบทานข้อมูล บนพื้นฐานของการใช้ฉันทามติ (Consensus) โดยเฉพาะครัวเรือนที่พออยู่ได้จะถูกพัฒนาต่อในโครงการตามแผนของท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในเทศบัญญัติ เป็นข้อมูลความช่วยเหลือภายใต้ข้อมูลท้องถิ่น ส่วนครัวเรือนที่อยู่ลำบากจะมีการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูล New KHM v.2 และมีสายด่วน 1132 ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่จะเป็นส่วนช่วยเหลือผ่านถนนสายบุญ ในการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ และมูลนิธิจุติสุขาวดี ในการช่วยเหลือทั่วไปตามหลักมนุษยธรรม เช่น การจัดทำศพ การนำส่งโรงพยาบาลกรณีเจ็บป่วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนการดำเนินงานนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีการค้นหาและสอบทานข้อมูลจากนักจัดการข้อมูลชุมชน รวมกับภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานฉันทามติ (Consensus) เพื่อบันทึกข้อมูลและความช่วยเหลือลงในระบบข้อมูลท้องถิ่น (New KHM v.2) และส่งต่อความต้องการช่วยเหลือไปยังหน่วยงานในท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อต่อไป

การออกแบบตามข้อมูลที่มีการค้นหาและสอบทานโดยนักจัดการข้อมูลชุมชน ร่วมกับภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานของฉันทามติ (Consensus) แล้ว เมื่อการช่วยเหลือมีการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการระดับชุมชนในการผลักดันเข้าสู่โครงการตามแผนของท้องถิ่น ขั้นตอนที่สำคัญต่อมาคือ การประเมินผล ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับผลของการดำเนินงาน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่าได้ผลตามที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งกำหนดแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินโครงการวิจัยต่อไป โดยให้ความสำคัญกับการให้ความสำคัญกับวงจรการป้อนกลับ (Feedback Loops) โดยการป้อนกลับนี้อยู่บนพื้นฐานการเกิดขึ้นของเหตุและผลอย่างแท้จริง (Cause and Effect) นำไปสู่การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ต่าง ๆ (Emergent Properties) หรืออาจเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นพฤติกรรมของระบบ ซึ่งโครงสร้างของระบบประกอบด้วย

1. องค์ประกอบ (Element) เป็นองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ซึ่งโครงการวิจัยต้องดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นกระบวนการสำหรับการดำเนินกิจกรรมในโครงการวิจัย

2. การเชื่อมโยง (Linkage) โดยเพราะในการค้นหาสอบทานข้อมูล ที่ต้องร่วมกันกับภาคีเครือข่ายในการค้นหาและช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ตามศักยภาพและความโดดเด่นที่ทุนแต่ละครัวเรือนมี ต้องใช้ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงในการค้นหา สอบทาน และบันทึกในระบบเพื่อให้ครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม และถูกผลักดันเข้าสู่แผนท้องถิ่นเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือหรือพัฒนาผ่านโครงการตามแผนของหน่วยงานท้องถิ่นต่อไป

3. กลไกการทำงาน (Mechanism) การดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ใช้กลไกการทำงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ โดยทั่วไปสำหรับการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง และหน่วยงานภาครัฐกับหน่วยงานภาคีอื่นๆต้องมีกลไกการทำงานที่เป็นทางการก่อน (Formal) โดยมีหนังสือราชการติดต่อหรือการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วเสนอรายงานเป็นลำดับชั้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งเป็นการติดต่อไปยังผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานให้สั่งการ และมอบผู้รับผิดชอบสำหรับประสานงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการวิจัย จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ใช้กลไกการทำงานในแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal) ในการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยมีนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นผู้เชื่อมประสาน แล้วจึงดำเนินการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจให้แก่คณะทำงาน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนยากจนเพื่อให้สมัครใจและเชื่อใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีกลไกของบ้าน (ชุมชน) วัด รัฐ โรงเรียน ที่เป็นตัวเชื่อมผสานให้คณะผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง

4.ความสมดุลของระบบ (System Balance) ในระยะหลังดำเนินงานนั้นคณะผู้วิจัยพบว่า ครัวเรือนยากจนสามารถดำเนินชีวิตตามกระบวนการการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับครัวเรือนได้เนื่องจากในการพัฒนาครัวเรือนยากจนนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินวิเคราะห์ศักยภาพครัวเรือนยากจนโดยใช้ข้อมูลที่มีก่อน แล้วจึงดำเนินการออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของครัวเรือนเหล่านี้ ทำให้ไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครัวเรือน แต่กลับเป็นการเพิ่มโอกาสและสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นแก่ครัวเรือน เนื่องจากได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถที่ตนเองมีอย่างเต็มที่

5. การนำออกจากความยากจน การมีระบบเครือข่ายจ้างงานอย่างเข้มแข็ง จะเป็นกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจรและนำมาสู่การนำอกข้อมูลคนจน ผ่านหลักการของ 4 ดู โมเดล “กลไกการสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์” โดยมีขั้นตอนการพิจารณาคือ 1.ข้อตกลงร่วมในครัวเรือนในการออกจากความยากจน 2.ข้อตกลงของคณะกรรมการชุมชนในการออกจากความยากจน 3.คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นในการออกจากความยากจน 4.การส่งต่อความต้องการและความเห็นร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา. คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (คจพ.จ.)เพื่อนำออกข้อมูลคนจน ผ่านการดู 4 ดู คือดูที่อยู่อาศัย ดูอาหารการกิน ดูแรงงาน และดูว่าครัวเรือนนั้นมีนักเรียนหรือไม่ (Sanggui & Zihao,2015) โมเดลหนุนเสริมระบบแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ทั้ง 3 โมเดลได้ใช้หลักการนำออกคนจนหลักการเดียวกันและพัฒนาภายใต้การสันนิษฐาน (Assumption) ว่าหากมีพัฒนากลไกหนุนเสริมแบบร่วมมือและทันท่วงที จะสามารถทำให้สมการในระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) สามารถพัฒนาไปสู่ระบบการนำคนจนออก (feedback loop) ได้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

5. การวิเคราะห์ CIPPEST เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆจากการปฏิบัติงาน รูปแบบการประเมิน CIPPIEST คือ ส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP โดยปรับขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) การประเมินประสิทธิผล

(Effective Evaluation) การประเมินความ ยั่งยืน (Sustainability Evaluation) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transport Evaluation) ของสิ่งที่ได้รับการประเมินซึ่งมักได้แก่ โครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงต่าง ๆ โดยส่วนขยายของมิติการประเมินที่เพิ่มขึ้นนี้มีความหมายครอบคลุมรวมถึงการประเมินผลผลิตเดิมและการประเมินผลลัพธ์ ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ได้มีการนำแนวคิดเรื่อง การวิเคราะห์ CIPPEST มาใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินโครงการวิจัยเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.*I (Impact)* การประเมินผลกระทบ เป็นการประเมินโดยทีมวิจัยได้ตั้งคำถามถึง สิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการวิจัย โดยคำนึงถึงเป้าหมาย ความต้องการ การดำเนินชีวิตประจำวัน และสิ่งที่จะได้รับการตอบสนองตามความต้องการตามความจำเป็นนั้นคืออะไรบ้าง ซึ่งสิ่งที่ได้รับนั้นจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ล้วนแต่เป็นผลกระทบทั้งสิ้น

2. E (Effectiveness) การประเมินประสิทธิผลที่เกิดขึ้นเป็นการตั้งคำถามว่าโครงการวิจัยนี้จะบรรลุและตอบสนองความต้องการความจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้อย่างครอบคลุมหรือไม่ ทั้งส่วนที่เป็นหน่วยงานภายใน และภาคีเครือข่าย ต้องได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน

3. S (Sustainability) การประเมินความยั่งยืนของผลที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินโดยตั้งคำถามว่า แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นระบบหรือเป็นทางการเกี่ยวกับการนำโครงการวิจัยไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนคืออะไร มีวิธีการอย่างไร ซึ่งในประเด็นนี้คณะผู้วิจัยมีความคิดว่าการจะสร้างความยั่งยืนของการดำเนินการวิจัยนั้นต้องใช้กลไกการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งได้แก่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาพื้นที่ รวมถึงมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ที่มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าว ซึ่งเป็นกลไกหลักที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนอย่างแท้จริง

4. *T (Transportation)* เป็นการประเมินผลที่สามารถถ่ายทอดขยายผลต่อเนื่องได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ร่วมกันแล้วว่า การเลือกดำเนินงานในพื้นที่ในประเด็นเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น การส่งต่อข้อมูลที่แม่นยำเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้การดำเนินการวางแผนการแก้ไขปัญหาสามารถวางแผนและออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงเมื่อครัวเรือนหรือพื้นที่ที่ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมแล้ว และพร้อมที่จะเปลี่ยนสถานะความช่วยเหลือแล้ว ต้องสามารถหลุดพ้นจากความยากจนและเป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่หรือครัวเรือนอื่นต่อไป ภายใต้ข้อมูลที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม

6. ผลการดำเนินงานตามนโยบายจากการดำเนินการตามกลไก Local Data Ownership การบริหารจัดการคนจนด้วยชุดข้อมูลระดับท้องถิ่น : ระบบคลังแรงงานชุมชนและการขับเคลื่อนแผนระดับท้องถิ่น

1. การพบคนตกสำรวจ

กรณีที่พบคนจนตกสำรวจ ทีมวิจัยได้สำรวจข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ทำหนังสือขออนุญาตให้นักวิจัยลงพื้นที่ ก่อนจะลงพื้นที่แต่ละชุมชนต้องไปรายงานตัวต่อคณะกรรมการแก้จนระดับ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ท้องถิ่นก่อน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยออกมาได้คุณภาพมากที่สุด โดยแต่ละพื้นที่มีคนจนที่ตกสำรวจ ข้อมูลที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีการย้ายถิ่นมาจากแหล่งใหม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อจากผู้ใหญ่บ้าน กำนันจากรายชื่อกลุ่มเป้าหมายจาก TPMAP/KHM ที่นักวิจัยได้นำไปเสนอ พบว่ามีการตกสำรวจจริง ในการนี้ผู้นำชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข จึงได้เสนอรายชื่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและเซ็นรับรองเพื่อให้นักวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพิ่มข้อมูลเข้าสู่ในระบบ และแจ้งไปยังตำบลและอำเภอต่อไป ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเก็บกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้ 16 ราย สามารถเก็บเพิ่มเติมได้คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม

2. การคืนข้อมูลส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การตื่นตัว ของเป้าหมาย หรือกลไกที่ทำงานร่วมกันหรือไม่อย่างไร

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้เห็นข้อมูลครัวเรือนยากจน เชิงวิเคราะห์ เกิดประเด็นในการถกแถลงที่สำคัญว่าฐานข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยเฉพาะฐานข้อมูล TPMAP เนื่องด้วยจากรายชื่อในแต่ละชุมชนที่ปรากฏรายชื่อ ส่วนใหญ่/เกือบทั้งหมดไม่ได้เข้าข่ายยากจน จึงควรมีการนิยามความยากจนให้ชัดเจน โดยเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องจัดระบบตัวชี้วัดและฐานข้อมูลใหม่ให้ตรงกัน มีกระบวนการค้นหา/คัดกรองที่เป็นระบบ ถูกต้อง แม่นยำ ในส่วนปัจจัย/มูลเหตุ ความยากจนข้อมูลค่อนข้างสอดคล้องกันตามผลการวิจัย แต่จากการสะท้อนทัศนะของหน่วยงานส่วนใหญ่ก็ยังมองว่าความยากจนเกิดจากพฤติกรรมปัจเจก เช่น ความขี้เกียจ พฤติกรรมการดื่มสุรา เล่นการพนันเป็นต้น พร้อมทั้งยังตั้งข้อสังเกตจำนวนครัวเรือนคนยากจนจะลดลงหรือหมดไปได้อย่างไร ต้องมีการออกแบบการติดตามประเมินผลอย่างไร เกิดกระบวนการออกแบบ“Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง มีการใช้ข้อมูลจากระบบสื่อสารไปยังภาคี สร้างการรับรู้ร่วมระหว่างภาคีเครือข่าย

2. เกิดการวิเคราะห์กระบวนการทำงาน กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ได้วิเคราะห์จุดแข็ง และ จุดอ่อน ของกระบวนการทำงานที่ผ่านมา ว่า กระบวนการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมา ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน และชุมชนต่างๆเป็นอย่างดี โดยเฉพาะภารกิจที่สอดคล้องกับหน่วยงาน มีการระดมทุนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ เช่น ผ้าป่า บุญกุ้มข้าว เป็นต้น ดึงภาคประชาสังคม ได้แก่ มูลนิธิจุติสุขาวดี บ้านวัดโรงเรียน หอการค้า สมาคมพ่อค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ เข้ามาเป็นเครือข่ายการทำงาน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ จุดสำคัญคือการร่วมเป็นคณะทำงานร่วมกัน เปลี่ยนบทบาทจากภาคีความคิดเห็น เป็นผู้ดำเนินการ

3. การบวนการออกแบบ“Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง ร่วมกัน

แนวคิดและข้อเสนอในการแก้ปัญหาในอนาคต กลุ่มเป้าหมายต่างเห็นร่วมกันว่า เป็นปัญหาที่ซับซ้อน ที่ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา บูรณาการหลายหน่วยงาน อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง จึงอยากเห็น มหาวิทยาลัยเข้ามาสนับสนุนเป็นหลักทางด้านวิชาการ ทั้งในด้านข้อมูล กระบวนการทำงาน และ การติดตามประเมินผล เพราะที่ผ่านมามีการดำเนินการแต่ยังขาดความต่อเนื่องเนื่องจากการเปลี่ยนผู้บริการ/นโยบาย และ เครื่องมือในการทำงาน อีก

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ...

ทั้งมีแนวคิดร่วมกันว่านอกจากการแก้ปัญหาครัวเรือนยากจน แล้ว แต่ละอำเภอต้องหาแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดความยากจน ด้วยการยกระดับเศรษฐกิจของอำเภอ พัฒนาอาชีพหลักที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะด้านการเกษตร ให้เกษตรกรมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการผลิต และ เข้าถึงปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

จากการคืนข้อมูลได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านข้อมูล กระบวนการทำงาน และ เห็นภาพอนาคตที่อยากดำเนินการ แต่ยังไม่ถึงกับการพัฒนาหรือยกระดับกลไกเชิงพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่ต่อเนื่องโดยเฉพาะในการเชื่อมต่อนโยบายจังหวัด ไปสู่อำเภอ และ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับอำเภอ ตำบล และชุมชนให้เข้มข้นมากขึ้น

7. นวัตกรรมและ/หรือเทคโนโลยีที่ใช้ยกระดับทุนของกลุ่มเป้าหมาย (จากภายในหรือภายนอกสถาบัน)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน/บริษัท	นวัตกรรมและ/หรือเทคโนโลยีร่วมดำเนินการ	การร่วมลงทุนในรูปแบบตัวเงิน (in-cash) (บาท)	การร่วมลงทุนในรูปแบบอื่น (in-kind)	รวม
1	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์	ระบบฐานข้อมูลการบริหารครัวเรือนเพื่อแก้ไขยากจน KHM.V2	500,000	บุคลากร องค์ความรู้	
2	เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์	-ครัวเรือนอุปถัมภ์ - หลักสูตรท้องถิ่นแก้จน 20 หลักสูตร	ครัวเรือนอุปถัมภ์ และ งบประมาณตามแผน 500,000 บาท	งบประมาณตามแผนงาน บุคลากร องค์ความรู้ สถานที่	
3.	มูลนิธิจุติสุขาวดี			สงเคราะห์ศพ และการบริหารจัดการก่อนตาย ระหว่างตาย และหลังตายให้ครัวเรือนยากไร้	
4.	ชมรมจิตอาสาเมืองน้ำดำ			ชมรมจิตอาสาเมืองน้ำดำของ	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน/บริษัท	นวัตกรรมและ/หรือเทคโนโลยีร่วมดำเนินการ	การร่วมลงทุนในรูปแบบตัวเงิน (in-cash) (บาท)	การร่วมลงทุนในรูปแบบอื่น (in-kind)	รวม
				เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์นั้นทุกคนมีจิตใจอันเป็นกุศลที่จะร่วมกันทำความดี ซึ่งกิจกรรมนี้ไม่ใช่กิจกรรมแรกที่ร่วมกันทำ ที่ผ่านมาได้ขอรับบริจาคเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียนการสอน นำไปบริจาคให้นักเรียนที่ยากไร้ เป็นกลไกเพิ่มทางเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และโครงการแก้จนเห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้สามารถดูแลประชาชนที่ไม่มีศักยภาพ จัดงานฌาปนกิจได้	
5	หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์			ตลาดศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นพื้นที่ขายสินค้าเกษตรจากการหลักสูตรแก้จนครัวเรือน	
6	คณะกรรมการบริหารตลาดเมืองเก่า			ตลาดเมืองเก่าพื้นที่เศรษฐกิจในกรเป็นพื้นที่ในการขายสินค้าจากหลักสูตรแก้จนครัวเรือน	
7	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์	เมนูแก้จน		เมนูแก้จนตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

8. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมด้วยแนวคิด SLF (SLROI)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลกระทบ	ตัวชี้วัด	ระบุช่วงเวลาที่เกิดผลกระทบ	ค่าแทนทางการเงินที่เป็นไปได้	ผลกระทบที่เกิดจากองค์กรอื่น (Attribution)	ผลกระทบส่วนเกิน (Deadweight)	ผลกระทบด้านการทดแทน (Displacement)
เครือข่ายหาเวียกจ้างงาน	40 ครัวเรือน	เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ (ทุนเศรษฐกิจ)	มีรายครัวเรือยได้เพิ่มขึ้น 8,000 บาท ต่อเดือน	เกิดผลประโยชน์ในปีที่ 1 - ปีที่ 2	สามารถหาได้จากราคาตลาด : กำไรที่จำหน่ายเห็ดฟาง	การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากโครงการภาครัฐ ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ร้อยละ 10	ไม่เกิดผลกระทบ	ไม่เกิดผลกระทบด้านการทดแทน
ครัวเรือนอุปถัมภ์	52 ครัวเรือน	เกิดความเข้มแข็งทางกลไกระหว่างชุมชนและเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์	สมาชิกมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และมีพี่เลี้ยงในการติดตามและเป็นไกลางในการพัฒนาศักยภาพรอบด้าน	เกิดผลประโยชน์ในปีที่ 1 - ปีที่ 2	ค่าเสียโอกาสในการมาเข้าร่วมประชุมอาทิตย์ละ 1 ครั้ง โดยเทียบกับเบี้ยประชุมของหน่วยงานภาครัฐ ค่าถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ครัวเรือนยากจน โดยเทียบ	ไม่เกิดผลกระทบ	ไม่เกิดผลกระทบ	ไม่เกิดผลกระทบ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท

					กับค่าตอบแทนวิทยากร ต่อชั่วโมงละ 600 บาท			

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

9. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยง

ระบุความเสี่ยง	ความถี่ (1-5)	ผลกระทบ (1-5)	วิธีจัดการความเสี่ยง *(รับ โอน ลด เลี่ยง)*	รายละเอียดความสูญเสีย /ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น	กิจกรรมการบริหารความเสี่ยง
ด้านปัจเจก					
1.ศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย	4	5	ลดความเสี่ยงด้วยการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างร่วมมือกับเครือข่ายร่วมดำเนินการ	องค์ความรู้ในการผลิตแต่ละครัวเรือนอาจไม่เท่ากัน ทำให้การผลิตไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด	-การจัดอบรมเพิ่มทักษะให้ความรู้กับครัวเรือนเป้าหมาย -การมีระบบพี่เลี้ยงจับคู่กับหน่วยงานในการลงให้คำปรึกษา
2.พฤติกรรมส่วนตัวของกลุ่มเป้าหมาย	4	5	เลี่ยงที่จะไม่ดำเนินการ	ถอนตัวระหว่างการดำเนินโครงการ	-เปิดรับสมัครเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการเลือกเข้าร่วมอย่างสมัครใจ -การชี้แจงทำความเข้าใจ เงื่อนไข การเข้าร่วมโครงการ -ใช้กลไกในระดับพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน เฝ้าระวังกำกับติดตาม อย่างต่อเนื่อง
ด้านระบบกลไก					
ความต่อเนื่องในการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่าย	2	4	ลดความเสี่ยงด้วยการสร้างมาตรการร่วมกับเครือข่ายและเชื่อมโยงไปสู่ระบบเครือข่ายหน่วยงานระดับอำเภอ จังหวัด	-หน่วยงานอาจมีภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมได้ทุกกิจกรรม -ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง	-บูรณาการเข้ากับภารกิจหน่วยงานของภาคีเครือข่าย -เชื่อมโยงกับเครือข่ายระดับอำเภอ จังหวัด

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ด้านสภาพแวดล้อม					
นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับจังหวัดและระดับชาติ	1	2	ลดความเสี่ยง โดยเน้นการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นให้เบ็ดเสร็จ	แต่ละหน่วยงานใช้ฐานข้อมูลในการแก้ไขปัญหาความยากจนแตกต่างกัน ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรง	ส่งเสริมให้ใช้ฐานข้อมูลจาก KHM2 ในการวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ บูรณาการเข้าสู่แผนงานท้องถิ่นและหน่วยงานในพื้นที่ตามภารกิจที่เหมาะสม

10. กระบวนการที่ดำเนินการในโครงการนำร่อง

กลไกการสร้างความร่วมมือ ทั้งกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่นให้มาร่วมทำงาน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและภาคีในการทำงานระดับพื้นที่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการ สร้างความร่วมมือใน 2 ลักษณะ คือ 1. การสร้างความร่วมมือแบบทางการ ผ่านคำสั่งทางปกครอง ในกรณีที่จังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย และการทำหนังสือเชิญของหน่วยงานในระดับเดียวกันเพื่อขอความร่วมมือในการเป็นภาคีความร่วมมือ และ 2.การสร้างความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ ผ่านเครือข่ายที่เกิดจากการสร้างวงเสวนา การประชุมในสภากาแฟ และชุมนุมนักปฏิบัติ (Community of Practice) เกิดเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวและนำมาซึ่งการประสานงานที่ไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงาน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือในทั้ง 2 ลักษณะ คือ ความร่วมมือที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์ทางนโยบาย จากการดำเนินนโยบายตามกลไกความร่วมมือพบข้อเสนอที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนากลไกระดับพื้นที่สนับสนุนความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนนโยบาย การพัฒนากลไกนโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ ทั้งทางด้านวิชาการ คือเกิดการทำงานโดยใช้ความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ กระบวนการทำงานเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการทำงานที่ใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น การค้นหาคนจน การนิยามคนจน การคัดกรองคนจน การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน เป็นต้น ด้านการจัดการ คือ มีการวางเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และด้านการทำงานกับเครือข่าย คือมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเห็นภาพรวมการทำงานที่จะเชื่อมโยงทั้งหมด สร้างกระบวนการทำงานแบบแนวราบแทนการสั่งการ และมีการใช้ความร่วมมือของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

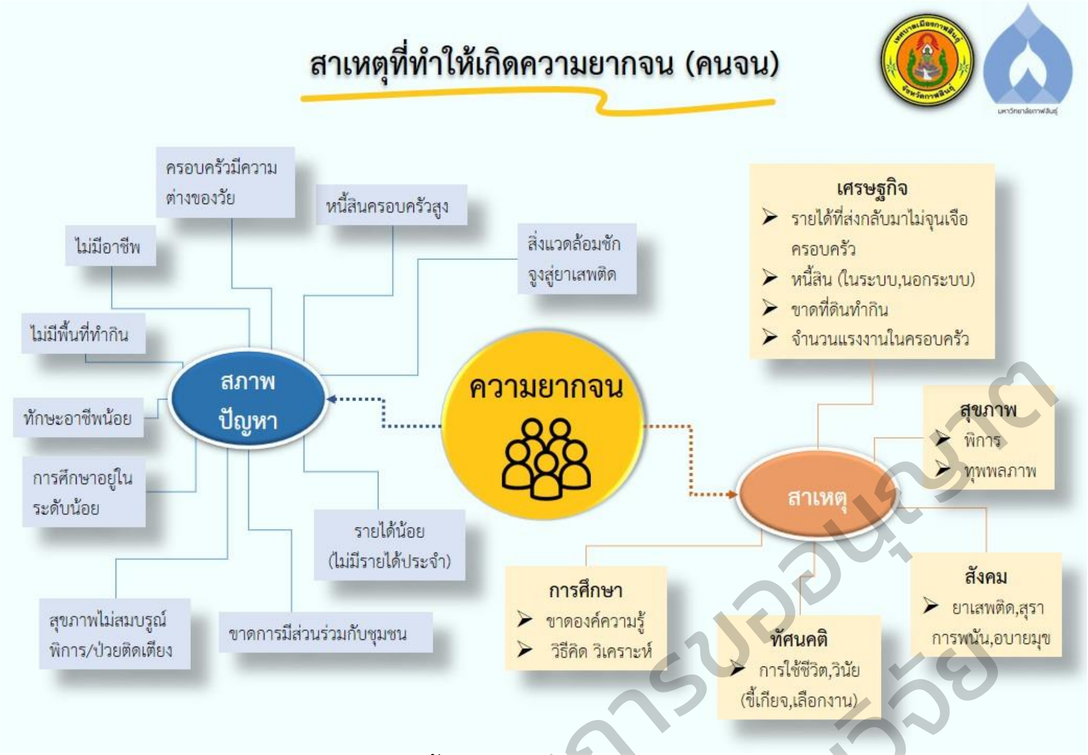

2. การขับเคลื่อนกลไกระดับพื้นที่ที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางนโยบายปรับเปลี่ยนมุมมองของความยากจน อย่างน้อย 4 มุมมอง

มุมมองแรก คือ มุมมองว่าคนจนต้องสงเคราะห์ **มาเป็น** คนจนต้องพัฒนาให้พึ่งตนเองให้ได้ จึงต้องวิเคราะห์หาศักยภาพที่คนจนมีให้พบ และนำมาสู่การต่อยอดในการแก้จน

มุมมองที่สอง คือ คนจนคือคนขี้เกียจ **มาเป็น** คนจนมีหลายแบบ หากจำแนกได้จะเห็นคนจนที่ขยันซื้อสัตย์ ที่สามารถพัฒนาต่อได้แต่ขาดโอกาสก็มี ส่วนคนจนที่เกิดจากพฤติกรรม ก็สามารถจำแนกได้อีกเช่นกัน ว่ามีพฤติกรรมแบบนี้เนื่องจากมีความรู้ ทักษะ และ ทัศนคติแบบใด

มุมมองที่สาม คนจนเป็นเรื่องของรายครัวเรือน/ปัจเจก **มาเป็น** คนจน คือ วาระของส่วนรวมหรือสังคม เพราะเหตุจากความเหลื่อมล้ำในเชิงโครงสร้าง ชุมชนท้องถิ่นจึงต้องช่วยกันแก้ไข หากครัวเรือนยากจนดีขึ้น ก็จะมีโอกาสมาร่วมการพัฒนาชุมชน หรือส่งต่อความรู้ในด้านอาชีพ ชุมชนก็จะดีขึ้นด้วยเช่นกัน

มุมมองที่สี่ คนจนเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว **มาเป็น** การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และเครือข่ายการแก้ปัญหาถึงจะเบ็ดเสร็จและแม่นยำเพราะคนในชุมชนท้องถิ่นอยู่ใกล้ปัญหามากที่สุด และ เครือข่ายก็มีโอกาสหนุนเสริมในส่วนที่เกินขีดความสามรถของชุมชนท้องถิ่น

ทั้ง 4 มุมมอง เป็นการปรับเปลี่ยนจากฐานคติเดิม ที่ตีตราคนจน ว่า โง่จนเจ็บ เป็นคนชายขอบ รัฐจึงต้องสงเคราะห์ มาสู่ฐานคติใหม่ คนจนมีความหลากหลาย มีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนเป็นแนวโน้มที่ดีที่จะนำไปสู่ทางออกใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์และเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

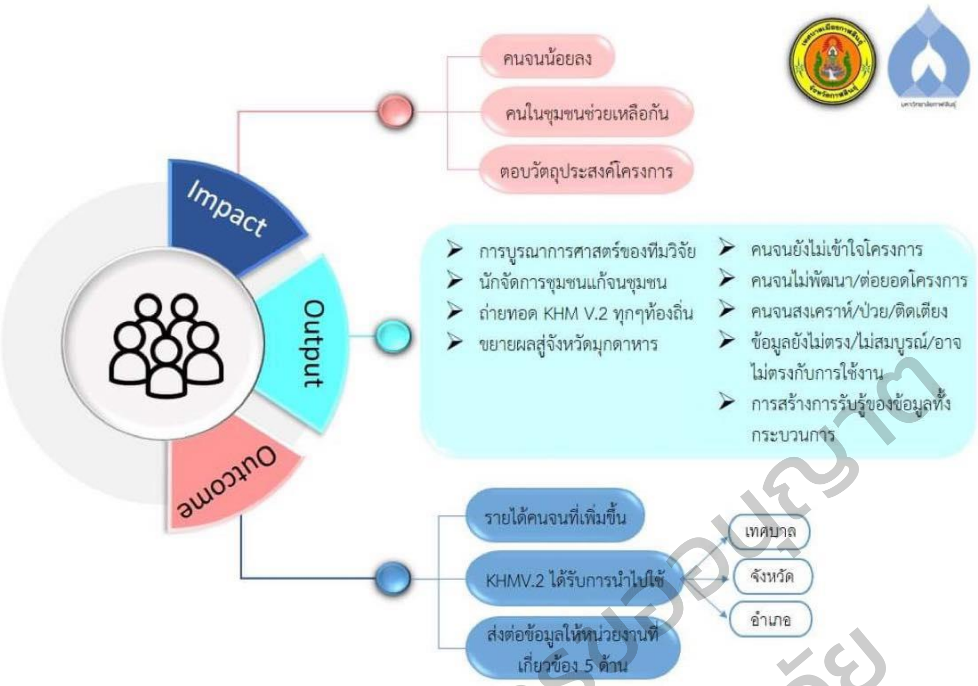

ระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำจังหวัดกาฬสินธุ์ KHM V.2 ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อยอดจากระบบสารสนเทศคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง KHM โดยการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 เป็นการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบ KHM V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาย ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบ KHM V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน จะสามารถทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM V.2 เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูล เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไก เพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบ KHM V.2 ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดังนี้ ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน จึงสามารถใช้ระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น/ท้องที่ จังหวัด หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและสามารถออกแบบ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

นโยบาย โครงการในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ โดยระบบเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการการใช้งานระบบสารสนเทศ ทั้งพัฒนาการจังหวัด ปกครองจังหวัด ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานสาธารณสุข เกษตรจังหวัด ศึกษาจังหวัด สถิติจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนระบบที่ผ่านมาพบว่าหากต้องการที่จะดำเนินการให้เบ็ดเสร็จแม่นยำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ความแม่นยำของระบบและการพัฒนาระบบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาในมิติของผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) เพื่อเป็นตัวป้อนที่สำคัญในการเติมข้อมูลในทุกกระบวนการนับตั้งแต่ค้นหา สอบทาน นำเข้า ส่งต่อ การช่วยเหลือ การนำออกจากฐานข้อมูล ทั้งนี้ตัวป้อนที่สำคัญจำเป็นต้องมีการป้อนข้อมูลอย่างทันท่วงที (Rapid Feedback) เพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อและนำออกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จึงได้ดำเนินการพัฒนาโมเดลแก้จนเชิงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) การพัฒนากลไกหนุนเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ (New KHM V.2) ในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ใช้ข้อมูลจากระบบ(New KHM V.2) และ PPP connext เข้ามาวิเคราะห์พื้นที่คือ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่คนจนเมือง ที่มีศักยภาพของเครือข่ายความร่วมมือ (Policy Network) ที่เข้มแข็ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของตำบลเมืองกาฬสินธุ์ คนจนเมืองเป็นกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากที่สุด ขาดศักยภาพและทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการภาพ ที่ทำกกิน ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน แต่ด้วยศักยภาพของการประสานความร่วมมือจากพื้นที่และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดของความจนที่หลากหลายคณะวิจัยร่วมกับพื้นที่จึงร่วมกับออกแบบโมเดลแก้จนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ “Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบที่มีการดำเนินการร่วมในทุกกระบวนการของภาคีความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ มีการตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์และนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นกลไกประสานงานในการแก้ไขปัญหาคนจน ผ่านการจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น และมีระบบเครือข่ายจ้างงานอย่างเข้มแข็ง จะเป็นกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจร และนำมาสู่การนำอกข้อมูลคนจน ผ่านหลักการของ 4 ดู โมเดล “กลไกการสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์” โดยมีขั้นตอนการพิจารณาคือ 1.ข้อตกลงร่วมในครัวเรือนในการออกจากความยากจน 2.ข้อตกลงของคณะกรรมการชุมชนในการออกจากความยากจน 3.คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นในการออกจากความยากจน 4.การส่งต่อความต้องการและความเห็นร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา. คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.)เพื่อนำออกข้อมูลคนจน ผ่านการดู 4 ดู คือดูที่อยู่อาศัย ดูอาหารการกิน ดูแรงงาน และดูว่าครัวเรือนนั้นมีนักเรียนหรือไม่ (Sanggui & Zihao,2015)

จากผลการดำเนินโครงการฯ ในปี 2563 -2565 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาคส่วนราชการและภาคีเครือข่าย สามารถดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนการดำเนินการของโครงการวิจัย กอปรกับข้อมูลที่พัฒนาในมิติของมุมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการทั้งส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่พบข้อมูลที่สำคัญหลายประการที่การพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ให้ชัดเจนและครอบคลุมมิติเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมานี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น แบ่งเป็นปัญหาความจำเป็นและความสำคัญหลัก ๆ ดังนี้ การขับเคลื่อนระบบที่ผ่านมาพบว่าหากต้องการที่จะดำเนินการให้เบ็ดเสร็จแม่นยำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ จำเป็นต้องพัฒนาฟังก์ชั่นในการทำงานให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่น การบันทึก แก้ไข ลบข้อมูล การวิเคราะห์ทุนทั้ง 5 มิติ การวิเคราะห์ระดับครัวเรือนยากจน การออกรายงานตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การติดติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน และระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน ซึ่งระบบยังต้องพัฒนาให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การบูรณาข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมขอบเขตข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กระบวนการส่งออกหรือการยกระดับของครัวเรือนยากจนในแต่ละระดับ เช่น จากอยู่ลำบาก สามารถยกระดับครัวเรือนเป็นอยู่ได้ หรือไม่อย่างไร การวิเคราะห์ครัวเรือนยากจนที่ได้รับการช่วยเหลือสามารถยกระดับของทุนด้านไหนได้บ้างผลก่อนและหลังเป็นอย่างไร การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญเพื่อใช้ในการนำไปวางแผนและพัฒนาครัวเรือนให้ถูกต้องแม่นยำเชิงข้อมูล ระบบการประเมินผลตอบแทนทางสังคมตามแนวทางการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ความแม่นยำของระบบและการพัฒนาระบบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาในมิติของผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) เพื่อเป็นตัวป้อนที่สำคัญในการเติมข้อมูลในทุกกระบวนการนับตั้งแต่ค้นหา สอบทาน นำเข้า ส่งต่อ การช่วยเหลือ การนำออกจากฐานข้อมูล ทั้งนี้ตัวป้อนที่สำคัญจำเป็นต้องมีการป้อนข้อมูลอย่างทันท่วงที (Rapid Feedback) เพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อและนำออกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ หากได้ดำเนินการพัฒนาโมเดลแก้จนเชิงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) ที่มีการขับเคลื่อนกลไกหนุนเสริมระบบควบคู่กับการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบอย่างต่อเนื่องจะทำให้การพัฒนาระบบสารสนเทศบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำได้ จำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบและกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาครัวเรือนยากจนเชิงพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ภายใต้โมเดลแก้จนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ “Local Data Ownership Model” ของพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

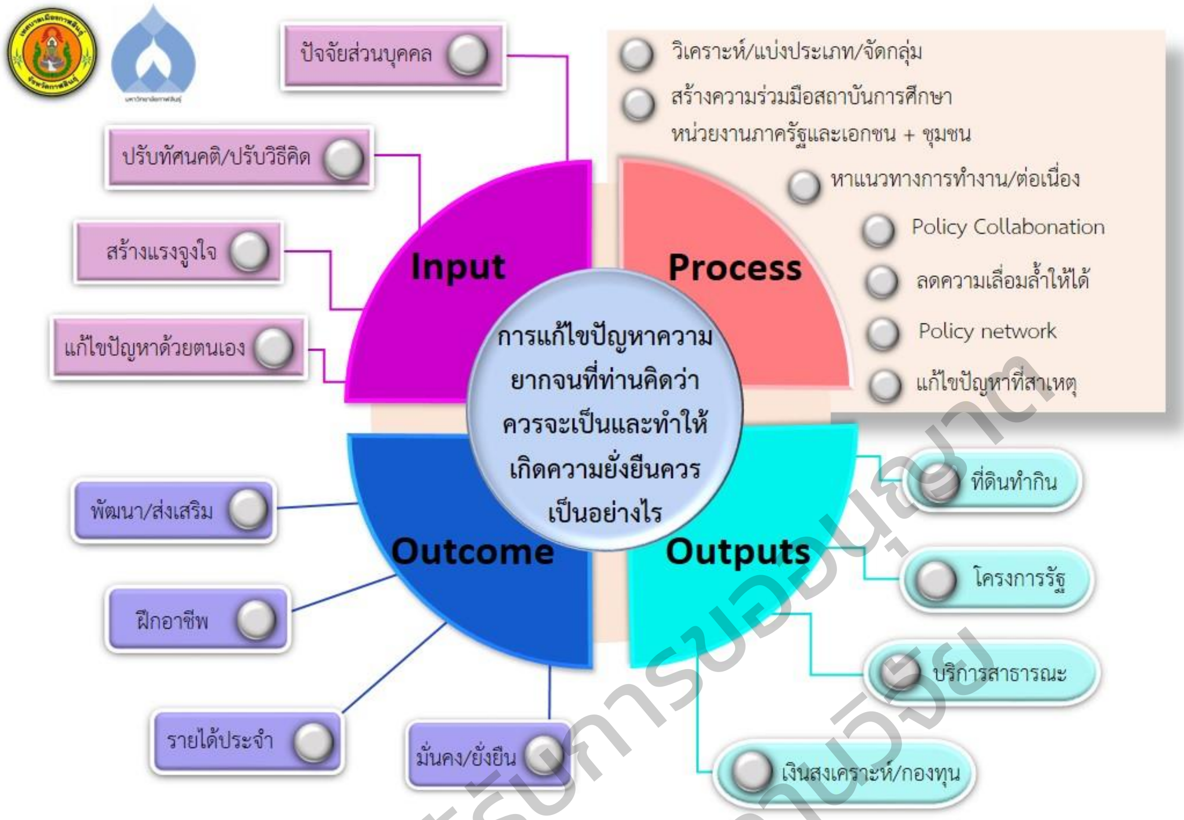

10.1 การประชุมเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหายากจนระดับท้องถิ่น

การประชุมเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่น ดำเนินการจัดตั้งจากเครือข่ายนโยบายที่มีความหลากหลาย ประกอบไปด้วยเทศบาลเมือง ข้าราชการ พนักงานท้องถิ่นจัดตั้งเป็นครัวเรือนอุปถัมภ์ และคณะกรรมการชุมชนทั้งหมด 38 เขต

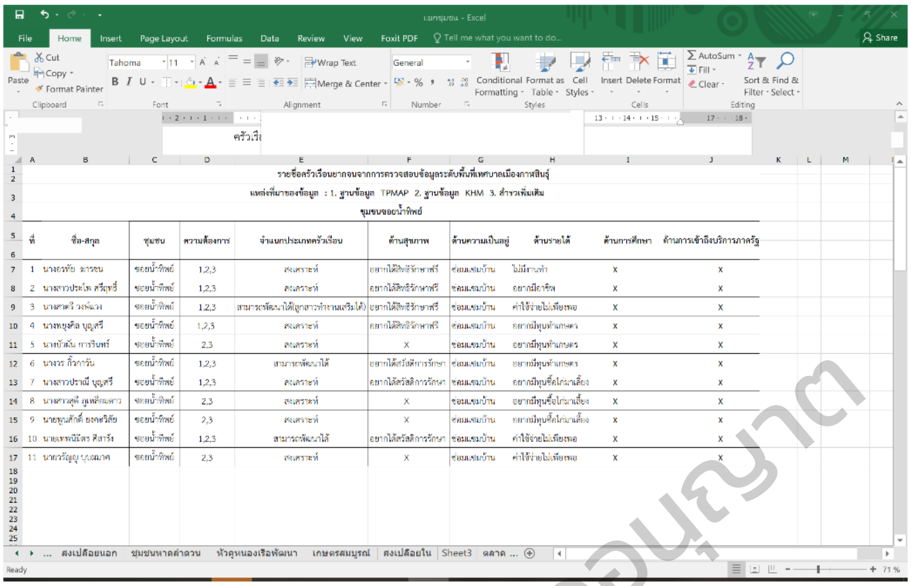

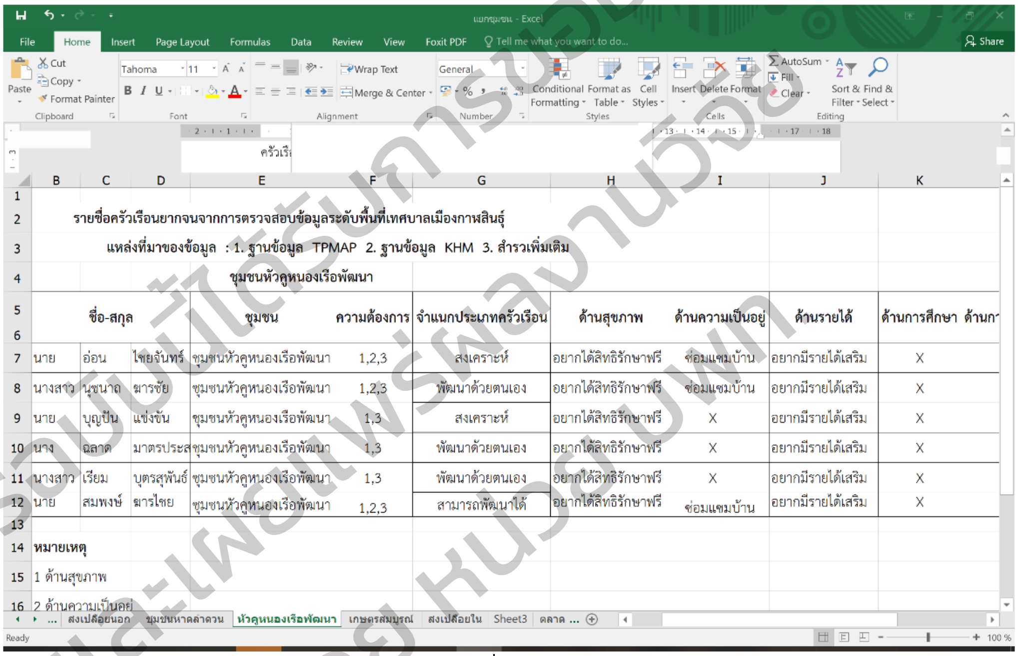

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นมีการจำแนกครัวเรือนเป้าหมายตามด้านของการช่วยเหลือและมีการจัดตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์เพื่อเป็นพี่เลี้ยงในการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่น

10.2 การลงพื้นที่สร้างฉันทามติร่วมกันครัวเรือนคนจน

จากการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมาครัวเรือนยากจนไม่ได้ถามความสมัครใจในการเข้ามาแก้ปัญหา ดังนั้นหากมีขั้นตอนที่สร้างความจริงจัง การยืนยันในการเข้าร่วมโครงการร่วมกัน เป็นสิ่งที่คณะกรรมการแก้ไขปัยหาความยากจนเห็นว่าเป็นวิธีที่จะสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการระยะยาวได้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท

ลำดับ	ประเภทงาน	ต้องการทำงาน	ประสงค์เข้าร่วมโครงการหางานจ้างเวียก	ส่งต่อ และสงเคราะห์	ไม่ประสงค์-ไม่ส่งต่อ
1	ทำสวน	11			
2	เกษตร	4			
3	ช่างซ่อม	5			
4	ล้างจาน	7			
5	อุตสาหกรรม	2			
6	ทำความสะอาด	3			
7	เย็บผ้า	3			
8	ซักรีด	2			
9	ทำอาหาร	9			
10	เสริฟอาหาร	2			
11	งานอื่นๆ ร้อยมาลัย รับจ้างทั่วไป ก่อสร้า	18			
12	ประดิษฐ์	2			
13	คนขับรถ	2			
14	ดูแลเด็ก	1			
15	ส่งสินค้า	1			
16	นวดตัว	2			
17	ทำเล็บ/ทำผม	1			
รวม		53	41	96	25

ผลการสำรวจและการแยะแยะประเภทความต้องการงานของครัวเรือนเป้าหมาย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

10.3 ประชุมพัฒนาทักษะการเป็นพี่เลี้ยงครัวเรือนอุปถัมภ์

การพัฒนาทักษะของครัวเรือนอุปถัมภ์เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะเป็นการดำเนินงานในระยะยาว ดังนั้นพี่เลี้ยบงครัวเรือนอุปภัมภ์ต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิทยา รวมถึงทักษะในการประสานงานการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การเจรจาต่อรอง ระหว่างแหล่งงานและครัวเรือนยากจน

10.4 พัฒนาระบบคลังแรงงานชุมชน :จ้างงานหาเวียก

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

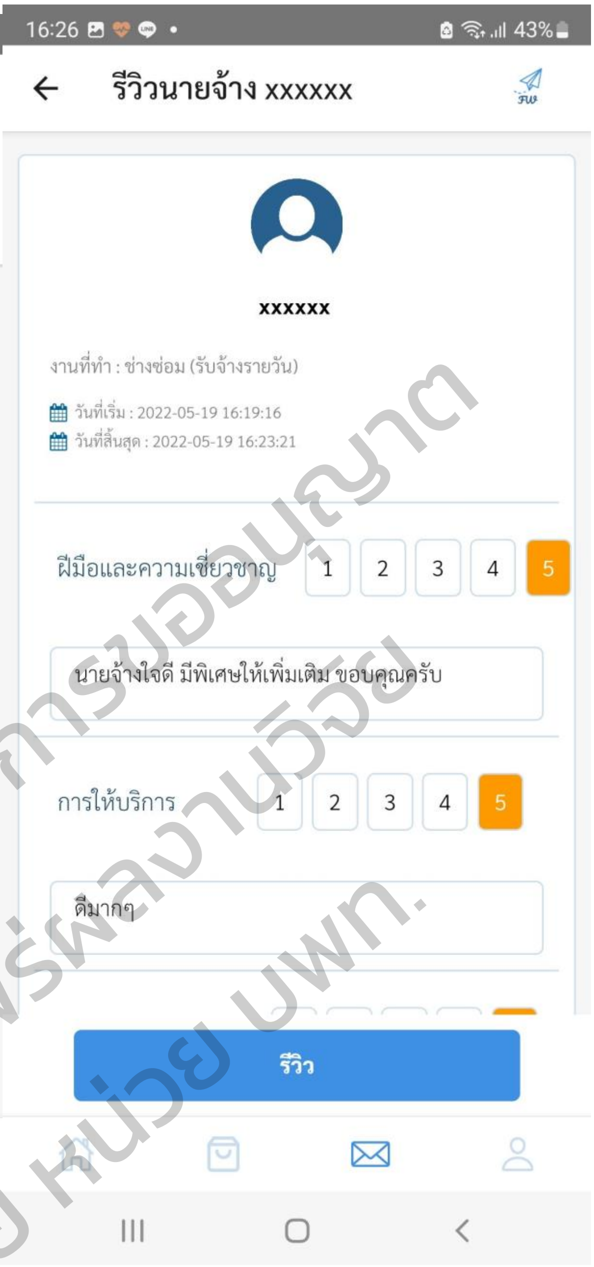

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ระบบคลังแรงงานชุมชนได้พัฒนาแบบมีส่วนร่วมระว่างผู้ต้องการใช้ระบบและผู้ประสานงานระบบครัวเรือนอุปถัมภ์มีระบบ Feedback เพื่อทำการติดตามการทำงานของครัวเรือนเป้าหมายด้วย

10.5 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลความต้องการแรงงาน

การลงพื้นที่เพื่อรวมรวมควงามต้องการในการจ้างงานของพื้นที่เมืองทำให้ทราบจำนวนที่แท้จริงของการจ้างงานและทำให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นได้ทราบถึง โอกาสและความเป็นไปได้ในการเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนคนจนเป้าหมายด้วย

10.6 อบรมระบบคลังแรงงานชุมชนแก่ครัวเรือนคนจนและพี่เลี้ยง

การพัฒนาศักกยภาพครัวเรือนอุปถัมภ์ คนจนให้เข้าใจระบบมากยิ่งขึ้นเป็นปัจจัยสำเร็จในการใช้ระบบหางานจ้างเวียก คนจนส่วนใหญ่มีบุตรหลานที่สามารถต่อยอดการใช้ระบบได้ ในขณะที่ครัวเรือนอุปถัมภ์ก็เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนคนจนเป้าหมายเข้าถึงแหล่งงานได้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาตเผยแพร่ผลงานวิจัย หน่วย บพท.

10.7 ส่งมอบระบบคลังแรงงานชุมชน :จ้างงานหาเวียก และจัดโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแผนระดับท้องถิ่น

การส่งมอบระบบคลังแรงงานชุมชนให้กับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เป็นการแสดงเจตนารมณ์ในการส่งต่อระบบการจัดการคนจนระดับท้องถิ่นเพื่อนำไปจัดบริการสาธารณะ ทั้งนี้ผลของการดำเนินการพัฒนาระบบหางานจ้างเวียกทำให้เกิดการเชื่อมโยงคนจนในพื้นที่กับงานในพื้นที่

นอกจากนี้เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ร่วมกับคณะกรรมการแก้ไขปัยหาความยากจนระดับท้องถิ่นเสนอโครงการ KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง”ซึ่งบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและนำไปต่อยอดกับตลาดวัฒนธรรม โดยอธิบายว่าวัตถุประสงค์สำคัญคือ

๑) เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นมีทักษะชีวิตและมีอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข

๒) เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละคน

๓) เพื่อสร้างเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ทั้งนี้การจัดการศึกษาเป็นหนึ่งในความพยายามของรัฐในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในด้านรายได้โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงโอกาสของชนชั้นล่างในสังคม แต่ในความเป็นจริงกลับ

ปรากฏว่าความเหลื่อมล้ำทางสังคมยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น เด็กนักเรียนที่คนยากจนต้องประสบปัญหาออกจากโรงเรียนกลางคัน ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบทมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ดังนั้นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เป็นไปอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะเป็นการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในภาวะวิกฤต

โครงการสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในการ

(.../..) การขจัดความยากจน
(.../..) การขจัดความอดอยาก
(.../..) การมีสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี
(.../..) การศึกษาที่มีคุณภาพ
(.../..) ความเท่าเทียมกันทางเพศ
(.....) การมีน้ำสะอาดและการสุขาภิบาล
(.....) การเข้าถึงพลังงานสะอาด
(.../..) การมีงานทำและเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
(.....) การอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน
(..../.) การลดความเหลื่อมล้ำ
(.../..) ความยั่งยืนของเมืองและชุมชน
(.../..) ความรับผิดชอบในการผลิตและการบริโภค
(.....) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(.....) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ
(.../..) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดิน
(.....) การสร้างความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง
(.../..) ความร่วมมือในการมุ่งสู่เป้าหมาย

คณะกรรมการแก้ไขปัญหความยากจนท้องถิ่นเสนอว่า “KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง” เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติหลายเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานตามนวัตกรรมส่งผลให้ผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย นักเรียน เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้รับความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ด้วยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา เพราะในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชาชน การแก้ปัญหาด้านความ ยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการ เข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างอยู่ มิติด้านสิ่งแวดล้อม ที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับ การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาด ความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของ ประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนปฐมวัย จนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในระบบ (Formal Education) และนอกระบบ (Non - Formal Education) และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เช่น การฝึกอบรมอาชีพให้แก่ราษฎร การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอินเตอร์เน็ต และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ จัดการสอนให้กับเด็กเร่ร่อนตามชุมชน การอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นภาคีเครือข่ายทางการศึกษาให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและชดเชยโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกช่วงวัยตลอดชีวิต โดยมีนักเรียนที่เรียนรู้ในโครงการนวัตกรรม จำนวน ๒๐๐ คน และมีครอบครัวที่นำแนวคิด/แนวทางที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ จำนวน ๓๐ ครอบครัว เป็นการเรียนรู้สู้วิกฤตในยุคโควิด – ๑๙ ใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

“KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤติ ดำรงชีวิตพอเพียง” เป็นนวัตกรรมที่ใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สานต่อ และต่อยอด” ในการจัดการศึกษาทุกช่วงวัยและเน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายทางการศึกษา ระดมทรัพยากรและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “โคก หนอง นา” ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ ๑) หลักการ “เข้าใจ” ประกอบด้วย **K : Knowledge Management** หมายถึง การจัดการองค์ความรู้ ๒) หลักการ “เข้าถึง” ประกอบด้วย **A : Authentic Assessment** หมายถึง การประเมินตามสภาพจริง ๓) หลักการ “พัฒนา” ประกอบด้วย **L : Lifelong Education** หมายถึง การจัดการศึกษาตลอดชีวิต (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) และ **A : Achievement** หมายถึง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ๔) หลักการ “สานต่อ” ประกอบด้วย **S : Sufficiency Economy** หมายถึง การน้อมนำหลักปรัชญาขงเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ ๕) หลักการ “ต่อยอด” ประกอบด้วย **I : Innovative Creator** หมายถึง การสร้างสรรค์นวัตกรรม และ **N : Networking** หมายถึง การสร้างเครือข่าย ซึ่งนวัตกรรมนี้ถูกขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ PDCA โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development : SBMLD) ก่อให้เกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาตามที่ภาครัฐกำหนด

“KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง” เป็นการจัดการศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อจัดการศึกษาให้กับทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการจัดการศึกษาด้านอาชีพในท้องถิ่น โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภายใต้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สานต่อ และต่อยอด” และเน้นการฝึกปฏิบัติจริง ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น เป็นครูในการเรียนการสอนโดยสามารถปฏิบัติได้จริง มีหลักสูตรท้องถิ่นที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ สู้วิกฤตและดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ๒๐ หลักสูตร ดังนี้ ๑) หลักสูตรการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ ๒) หลักสูตรการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ ๓) หลักสูตรการเพาะเห็ดนางฟ้า ๔) หลักสูตรการเลี้ยงกบ ๕) หลักสูตรการเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ ๖) หลักสูตรการเลี้ยงไก่ไข่ ๗) หลักสูตรการเลี้ยงเป็ดไข่ ๘) หลักสูตรการปลูกมะนาว ๙) หลักสูตรการปลูกไผ่กิมซุง ๑๐) หลักสูตรการเลี้ยงไส้เดือน ๑๑) หลักสูตรการเพาะเห็ดฟางในตะกร้า ๑๒) หลักสูตรการแปรรูปสมุนไพร ๑๓) หลักสูตรการแปรรูปจากเสื่อกก ๑๔) หลักสูตรการทำน้ำหมักชีวภาพ ๑๕) หลักสูตรการทำน้ำยาอเนกประสงค์ ๑๖) หลักสูตร

การทำขนมอบ ๑๗) หลักสูตรการแสดงและดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ๑๘) หลักสูตรการนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ ๑๙) หลักสูตรการประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้า และ ๒๐) หลักสูตรการทำเหรียญโปรยทาน

"KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง" ได้พัฒนาสู่นวัตกรรมการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) และโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของโครงการวิจัย ร่วมกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีหน่วยงานมาศึกษาเรียนรู้ จำนวน ๗ หน่วยงาน ได้แก่โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนทัน สังกัดเทศบาลนคนขอนแก่น องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เทศบาลตำบลบัวขาว เทศบาลตำบลนามะเขือ เทศบาลตำบลคำตากล้า เทศบาลเมืองบ้านทุ่ม

ความยั่งยืนของโครงการ สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนา ที่ยั่งยืนในหลายมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็น หุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอก ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามา มีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่น ต่อรุ่น มีหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นมาตรฐานตามบริบทของท้องถิ่น และตั้งศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ขึ้น จำนวน ๑ ศูนย์ เพื่อขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะขจัดความยากจนให้ได้

การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง "สถานศึกษาพอเพียง" ถ่ายถอดสู่ครัวเรือนยากจน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development : SBMLD) โดยมีผลประเมิน ดังนี้

๑. รางวัลศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกระทรวงศึกษาธิการ

๒. รางวัลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง "สถานศึกษาพอเพียง" จากกระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการรับการประเมินของนวัตกรรม"KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง" ส่งผลให้มีการปรับนวัตกรรมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลัก ๒๓๔๓ อันได้แก่ ๒ เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรู้ และคุณธรรม ๓ หลักการ ประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ๔ มิติ ประกอบด้วย ด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ และ ๓ ศาสตร์ ประกอบด้วย ศาสตร์พระราชา ศาสตร์สากล และศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามบริบทของพื้นที่ที่เป็นอัตลักษณ์ของคนเมืองกาฬสินธุ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่าย เครือข่ายที่ร่วม"KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง" มีดังนี้ **ด้านที่ ๑ การพัฒนาองค์ความรู้และหลักสูตร** ประกอบด้วย เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยาลัยสารพัดช่างจังหวัดกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ วิทยาลัยสารพัดช่างกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำและพัฒนา

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท

หลักสูตรอาชีพและกำหนดหน่วยการเรียนรู้ **ด้านที่ ๒ การจัดการเรียนรู้** ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ๑ และ ๒ โรงเรียนเทศบาล ๑ กาฬสินธุ์พิทยาสิทธิ์ โรงเรียนเทศบาล ๒ วัดสว่างคงคา โรงเรียนเทศบาล ๓ วัดเหนือ โรงเรียนเทศบาล ๔ เฉลิมพระเกียรติ โรงเรียนเทศบาล ๕ ดงปอ โรงเรียนเทศบาล ๖ ทุ่งสรีเมืองประชาวิทย์ และ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีบทบาทหน้าที่นำหลักสูตรด้านอาชีพไปจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน**ด้านที่ ๓ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น** ประกอบด้วย ศูนย์ผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากเสื่อกก ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเชียงงาม ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และชุมชนในเขตเทศบาลเมือกาฬสินธุ์ มีบทบาทหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในการฝึกอบรมและจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน

บทเรียนที่ได้รับ หลักสูตรท้องถิ่น ๒๐ หลักสูตร นำไปสู่การเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมด้วยความพอเพียง เป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็กนักเรียนในทุกช่วงวัยได้มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและชวนครอบครัวนำหลักการและแนวทางที่ได้ลงมือปฏิบัติไปบอกต่อและนำไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวโดยสามารถที่จะปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นโดยร่วมกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาให้ทั่วถึงและพัฒนานวัตกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัย (KM) เพื่อให้ได้กระบวนการและหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ภาพการดำเนินกิจกรรม

ทั้งนี้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่นเสนอให้เทศบาลใช้แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนได้กำหนดเป็นแนวทางสำคัญที่เรียกว่า “เมนูแก้จน” สามารถศึกษาได้จากภาคผนวก กล่าวโดยสรุปการดำเนินโครงการนำร่องปรากฏผลลัพธ์คือ

ประเภทความช่วยเหลือ	ต้องการทำงาน	ประสงค์เข้าร่วมโครงการหางานจ้างเวียก	ส่งต่อ และสงเคราะห์	ไม่ประสงค์-ไม่ส่งต่อ พอใจในสถานภาพ
จำนวนครัวเรือน	**53**	**41**	**96**	**25**
ผลการดำเนินโครงการ OM	เข้าร่วมโครงการ KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง” จำนวน 53 ครัวเรือน	โครงการหางานจ้างเวียก จำนวน 3 ครัวเรือน	60 ครัวเรือน	
		โครงการพัฒนาทักษะแรงงาน จำนวน 24 ครัวเรือน		
		โครงการ KALASIN Model เรียนรู้ สู้วิกฤต ดำรงชีวิตพอเพียง” จำนวน 41 ครัวเรือน		

จากเป้าหมายการดำเนินโครงการและนำมาสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า จากรายชื่อครัวเรือนยากจนในระบบ 255 ครัวเรือนยากจนพบครัวเรือนที่คณะกรรมการท้องถิ่นลงความเห็นว่าไม่ยากจนจำนวน 99 ครัวเรือน (*inclusion error*) คงเหลือครัวเรือนยากจนจำนวน 156 ครัวเรือน ทั้งนี้โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่นที่ดำเนินการสามารถสร้างการรับรู้และเข้ามาร่วมมือในการดำเนินการได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการคือ

1. การพัฒนาครัวเรือนอุปถัมภ์ เพื่อเป็นกลไกในการกำกับติดตาม จากการดำเนินงานตลอดระยะเวลา 1 ปีพบว่า กลกการกำกับติดตามช่วยยืดระยะเวลาในการหมดไฟของครัวเรือนยากจนให้สามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง เพราะ หากขาดกลไกในการติดตามแม้ว่าโครงการจะดีแค่ใดก็ตาม ด้วยพื้นฐานและปัจจัยส่วนบุคคลทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. โครงการภายใต้แผนของท้องถิ่นได้รับการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยภายใต้โครงการที่ดำเนินการนั้นได้รับการกำกับติดตามจากนายกเทศมนตรี ดังนั้นการทำงานแบบร่วมมือระหว่างกองจึงเป็นปัจจัยเสริมพลังให้เกิดการทำงานที่ใกล้ชิดกับครัวเรือนยากจนมากยิ่งขึ้น

3. การตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัยหาความยากจนระดับท้องถิ่น ที่มีกลไกในการกำกับตามเดือนละ 1 ครั้งทำให้เกิดการขับเคลื่อนแผนงานไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและ เกิดความเข้าใจในปัญหาร่วมเกิดไปเดียมากมายในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นร่วมกัน อาทิ โครงการ Donate for me โครงการจุติสุขาวดี โครงการผู้สูงอายุอายุยืน โครงการหางานจ้างเวียก เป็นต้น

ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

1. การเชื่อมโยงครัวเรือนยากจนกับคลังแรงงานชุมชน ในบางครัวเรือนต้องการรายได้เพียงรายวันเท่านั้น เมื่อทำงานได้ 1-3 วันในบางครั้งขอหยุดงานเพื่อพักผ่อน และเมื่อเงินหมดจึงกลับเข้ามาทำงานใหม่ ในขณะที่นายจ้างบางประเภทงาน ต้องการแรงงานที่สามารถมาทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

2. การยืนยันครัวเรือนยากจนจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ การดำเนินโครงการจำเป็นต้องมีการขยายระยะเวลาในการยืนยันครัวเรือนยากจนเพิ่มขึ้น โดยให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับท้องถิ่นเป็นผู้ยืนยัน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนายจ้าง ดังนั้นครัวเรือนยากจนที่จะเข้าร่วมโครงการต้องผ่านการพัฒนาและฝึกอบรมจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ก่อน ซึ่งมีบางครัวเรือนไม่ต้องการดำเนินการในส่วนนี้

แนงทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มที่ไม่ต้องการงานที่มีการผูกมัด เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้พัฒนาพื้นที่ตลาดชุมชนสำหรับเป็นพื้นที่ในการเป็นร้านส่วนตัวในการเปิดร้าน ภายหลังจากการพัฒนาทักษะแล้ว เช่นร้านตัดผมชาย ร้านซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า รวมถึงพื้นที่ในการขายสินค้าเกษตรที่ไม่ใช่ ตลาดนัดแต่เป็นพื้นที่ตลาดริมน้ำปาวที่มีการเปิดบริการทุกวัน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่หลังงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

10.8 กลไกการส่งต่อการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน

1. กลไกการส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านสุขภาพ

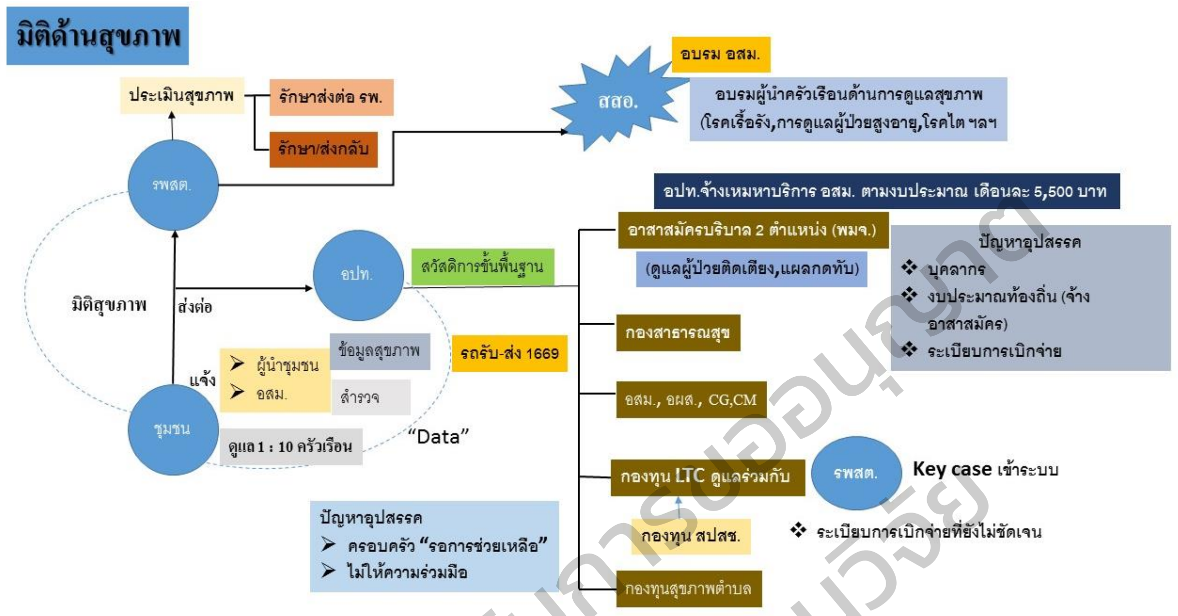

กลไกการส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านสุขภาพ

ที่มา : พิมพ์ลิขิต แก้วหานามและคณะ, 2565

ครัวเรือนยากจนกว่า 50% ของจังหวัดการฬสินธุ์ส่วนหนึ่งมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้สูงอายุและครัวเรือนปัญหาสุขภาพ กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือด้านสุขภาพจึงเป็นปัญหาร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจน กลไกในการส่งต่อความช่วยเหลือถูกดำเนินการผ่าน อาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาดูแลผู้สูงผู้สูงอายุที่บ้าน (อสผ.) และอาสาสมัครบริบาล ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แต่งตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการค้นหา สอบทาน ช่วยเหลือ และส่งต่อ ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาสุขภาพ ภายใต้การดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โดยมีกองทุนสุขภาพประจำตำบล การส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านปัญหาสุขภาพ พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเสริมพลังของกลไกโดยการพัฒนาระบบการติดตามดูแล โดยอาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จะมีเป้าหมายในการดูแล 1 คนต่อครัวเรือน 10 ครัวเรือน ทั้งนี้กลไกของชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาระดับตำบล นำโดยผู้ใหญ่บ้าน จะรับกรณีของครัวเรือนยากจนมารับผิดชอบด้วยตนเอง เพื่อติดตามทุกเดือนในการรายงานต่อชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาระดับตำบล

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

2. กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือด้านกายภาพและการศึกษา

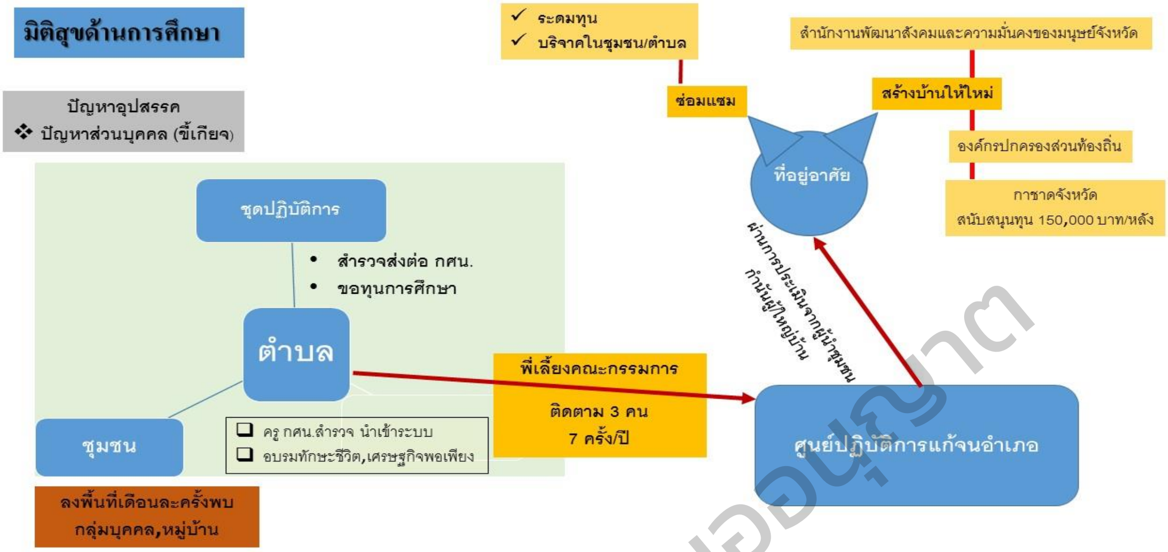

กลไกการส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านกายภาพและการศึกษา

ที่มา : พิมพ์ลิขิต แก้วหานามและคณะ, 2565

กลไกการส่งต่อด้านกายภาพ ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ถูกพัฒนาการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาระดับตำบล โดยการส่งต่อผ่านเวทีการประชุมคณะกรรมการระดับตำบล และคณะกรรมการระดับอำเภอในการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการใช้งบประมาณที่ได้จากกองทุนพัฒนาชุมชนที่เกิดจากการระดมทุนช่วยเหลือของพื้นที่และสำนักงานกาชาดจังหวัด โดยใช้แรงงานจากบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินการภายในระดับตำบล ส่วนกลไกการศึกษาในครัวเรือนยากจน ถูกส่งต่อผ่านสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่มีอาสาสมัครรักการอ่านประจำชุมชน ที่เข้ามาเป็นกลไกในการส่งต่อนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรอาชีพเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งเด็กเข้าสู่บ้านพักเด็ก เพื่อเข้าสู่การพัฒนาต่อไป

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท

3. กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้

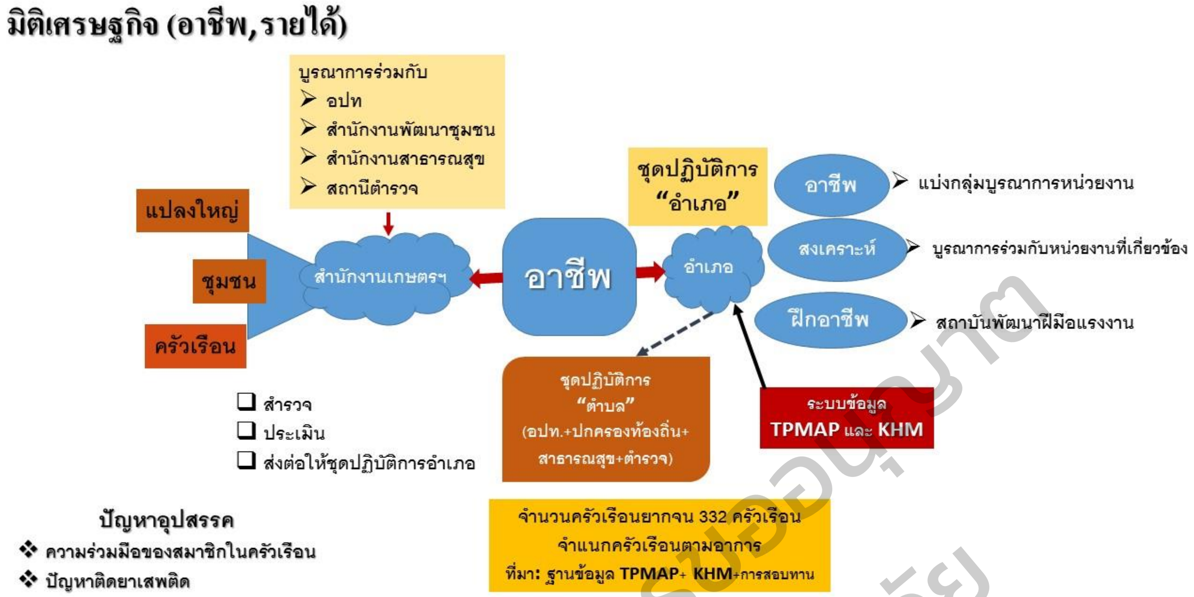

กลไกการส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้

ที่มา : พิมพ์ลิขิต แก้วหานามและคณะ, 2565

กลไกสำคัญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ถูกพัฒนาร่วมของหน่วยงานหลักคือสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอที่เข้ามาสำรวจ ประเมิน และส่งต่อครัวเรือนยากจนเข้าสู่ชุดปฏิบัติการอำเภอในการตั้งคณะกรรมการติดตามให้กับชุดปฏิบัติการระดับตำบล นอกจากนี้จังหวัดกาฬสินธุ์ยังมีการส่งต่อความช่วยเหลือ ทั้งนี้หน่วยงานรับการช่วยเหลือจะส่งเสริมอาชีพตามความชำนาญของครัวเรือนยากจนด้วย นอกจากนี้ จังหวัดกาฬสินธุ์ยังมีการช่วยเหลือแบบร่วมมือ มีภาคีหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล อบต. มีแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมอาชีพ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน ส่งเสริมโครงการผักแปลงใหญ่อำเภอนามน มีการจัดตั้ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด ผักสดนามน เชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอและชุมชน และ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาฬสินธุ์ ตรวจรับรอง GAP พัฒนาพื้นที่ตลาดรับซื้อผัก เช่น คิงส์วิช ตลาดนัดชุมชน ตลาดสีเขียว รพ. ตลาดนัดประชารัฐ ธกส.ออกร้านงานสำคัญต่างๆ ลูกค้าประจำกลยุทธ์การดำรงชีพที่เลือกใช้ และเชื่อมโยงกับข้อมูลการวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพ 1)เพิ่มทุนการเงิน คือ สร้างงานรายได้ ในห่วงโซ อุปทานผักปลอดสารพิษ และ การจัดตั้งธนาคารแก้จน 2)เพิ่มทุนมนุษย์ คือ พัฒนาศักยภาพคนเพื่อประกอบอาชีพในท้องถิ่น แบบ Coaching และดูแลสุขภาพโดยหน่วยงานด้านสุขภาพ 3) ต่อยอดนำทุนทางสังคมมาใช้ คุ้มครองทางสังคม ทั้งโครงการ KHM อำเภอ ห้างหุ้นส่วนผักนามน ศพว.กส.รับรอง GAP 4) ต่อยอด นำทุนทรัพยากร การเข้าถึงใช้ประโยชน์จากที่ดินและแหล่งน้ำสาธารณะ (จิระพันธุ์ ห้วยแสนและคณะ,2565)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

4. กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือด้านสังคม

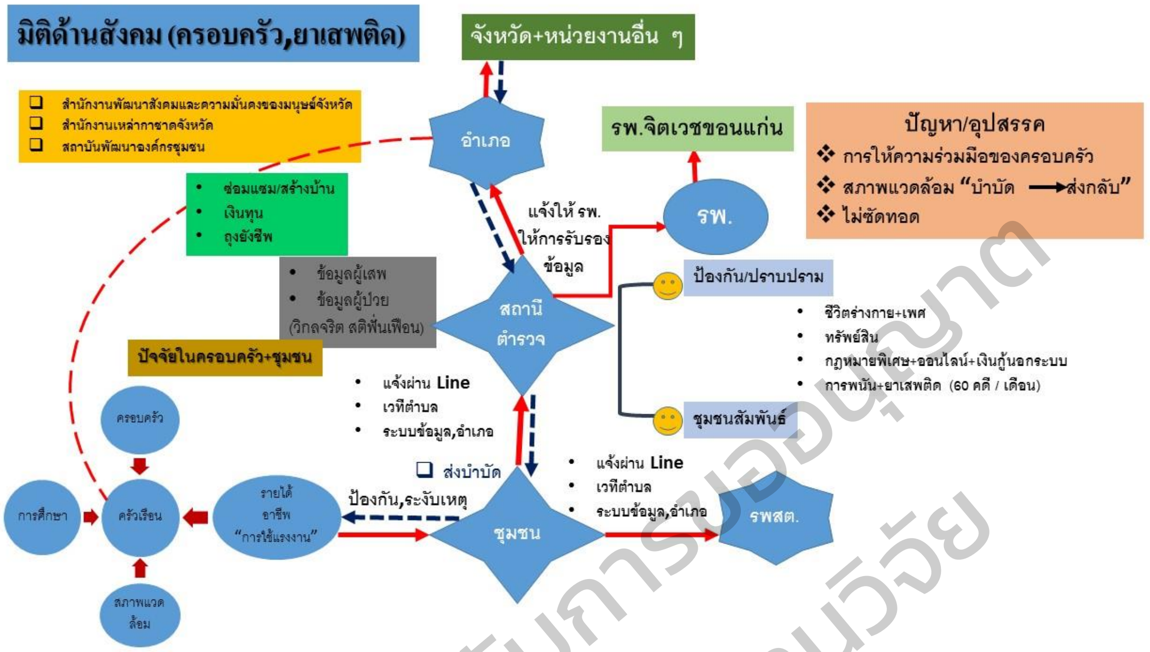

กลไกการส่งต่อครัวเรือนยากจนด้านสังคม

ที่มา : พิมพ์ลิขิต แก้วหานามและคณะ, 2565

กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ สร้างความร่วมมือ ทั้งกับหน่วยงานราชการ และภาคีอื่นให้มาร่วมทำงานการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและภาคีในการทำงานระดับพื้นที่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการ สร้างความร่วมมือใน 2ลักษณะ คือ 1. การสร้างความร่วมมือแบบทางการ ผ่านคำสั่งทางปกครอง ในกรณีที่จังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย และการทำหนังสือเชิญของหน่วยงานในระดับเดียวกันเพื่อขอความร่วมมือในการเป็นภาคีความร่วมมือ และ 2.การสร้างความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายที่เกิดจากการสร้างวงเสวนา การประชุมในสภากาแฟ และชุมนุมนักปฏิบัติ (Community of Practice)เกิดเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวและนำมาซึ่งการประสานงานที่ไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงาน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือในทั้ง 2 ลักษณะ คือ ความร่วมมือที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์ทางนโยบาย การดำเนินการในพื้นที่มีการนำสื่อสารทั้งเป็นทางการเข้ามาใช้ในกลไกการติดตามเพิ่มขึ้น การใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหา โดยการส่งต่อผ่านชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาระดับตำบลไปยังชุดปฏิบัติการระดับอำเภอ ซึ่งมีหล่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้ารับการส่งต่อและดำเนินการช่วยเหลือและรายงานต่อเวทีการประชุมระดับอำเภอในเดือนถัดไป

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

5. การประเมินผลกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ

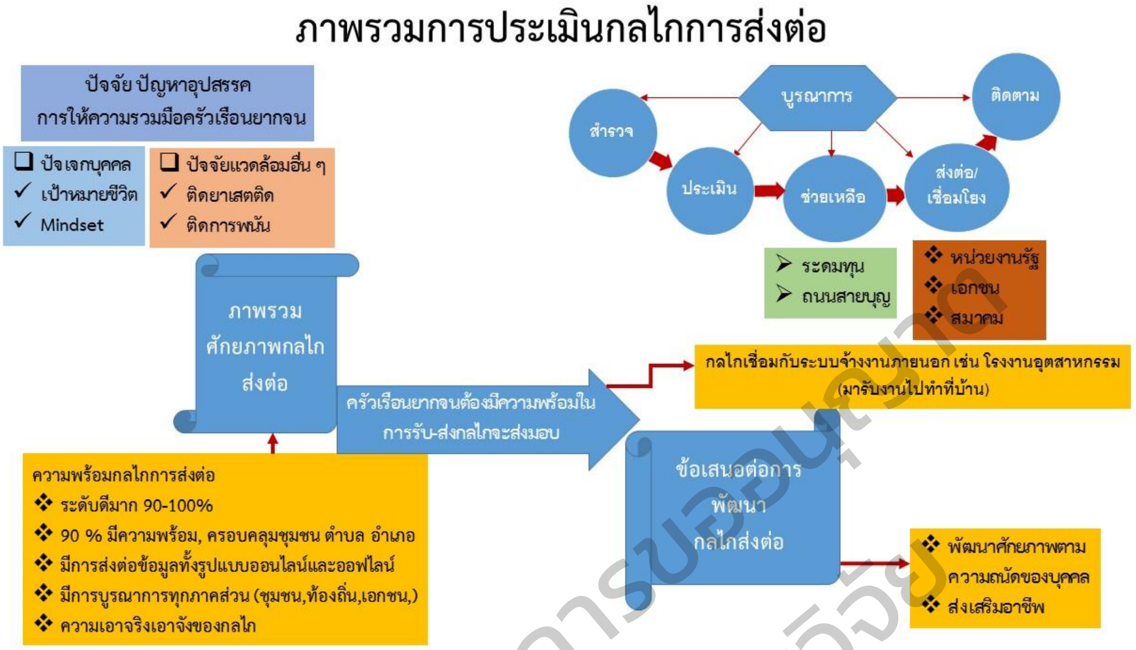

ภาพ : การประเมินกลไกการส่งต่อ

ที่มา : พิมพ์ลิขิต แก้วหานามและคณะ, 2565

การใช้พื้นที่เวทีกระประชุมคณะกรรมการพัฒนาอำเภอในการเป็นพื้นที่การส่งต่อความช่วยเหลือ รับต่อการช่วยเหลือ ดำเนินการช่วยเหลือ และติดตามประเมินผล พบว่าพื้นที่การส่งต่อดังกล่าวเป็นพื้นที่บูรณาการความช่วยเหลือ ทั้งงบประมาณ บุคลากร วิธีการดำเนินการร่วมกัน รวมถึงทำให้ทราบข้อจำกัดในการดำเนินงานของแต่ละส่วนราชการเพื่อหาทางออกร่วมกันด้วย ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จของการส่งต่อความช่วยเหลือส่วนหนึ่งมาจาก ความร่วมมือของครัวเรือนยากจนต่อการแก้ไขปัญหาร่วม กับส่วนราชการ และกลไกการติดตามของพื้นที่ด้วย

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุน
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

4.14 รายงานผลการศึกษา OM พื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

เนื้อหาของรายงานผลการดำเนินงานปฏิบัติการแก้ไขความยากจน (Operating model) ตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 6 หัวข้อ ได้แก่

1. สถานการณ์ปัญหาความยากจนและสภาพบริบทที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงาน
2. กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่
3. การพัฒนาระบบกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่
4. ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่
5. องค์ความรู้ใหม่ของพื้นที่ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหาความยากจนและสภาพบริบทที่เชื่อมโยงกับการดำเนินงาน

ตำบลนามน ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลนามน และ องค์การบริหารส่วนตำบลนามน มีขนาดพื้นที่ 73.1 ตารางกิโลเมตร หรือ 45,687.5 ไร่ มีสถานการณ์ สภาพแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ผักปลอดสาร และ รับจ้างในนอกภาคเกษตร และในภาคเกษตร การอุตสาหกรรมในเขตตำบลนามน มีอุตสาหกรรมขนาดเล็ก คือ โรงสีข้าวขนาดเล็ก โรงผลิตน้ำแข็งขนาดเล็กการพาณิชยกรรมในเขตเทศบาลตำบลนามน มีตลาดสดเทศบาล 1 แห่ง ตลาดสดเอกชน 1 แห่ง มีธนาคารสาขา 1 แห่ง มีธุรกิจบริการปั๊มน้ำมัน ธุรกิจคาร์แคร์ ร้านขายจักรยานยนต์ ร้านขายอุปกรณ์การเกษตร ร้านเสริมสวย ร้านตัดเสื้อ ร้านขายของเบ็ดเตล็ด ฯลฯ

ด้านสังคม ตำบลนามนมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลนามน และองค์การบริหารส่วนตำบลนามน มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักนามน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน มีสมาชิก 114 คน พื้นที่ปลูกผักประมาณ 200.75 ไร่ อำเภอนามนมีระบบและกลไกการขับเคลื่อนโครงการกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (KHM) ชุมชนมีความสัมพันธ์ แบบเครือญาติ ยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีตามแนวพุทธศาสนา ด้านประชากร ตำบลนามน มีจำนวน 3,241 ครัวเรือน มีประชากร 9,804 คน แบ่งเป็น ในเขตเทศบาลตำบลนามน จำนวน 2,346 ครัวเรือน มีประชากร จำนวน 6,988 คน ในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลนามน จำนวน 895 ครัวเรือน มีประชากร จำนวน 2,816 คน (ข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎร์ อำเภอนามน เมษายน 2564) มีปราชญ์ชาวบ้านด้านต่างๆที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ความรู้ด้านการปลูกผัก การทอผ้า การจักสาน หมอยาพื้นบ้าน เป็นต้น ด้านการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา และ ระดับปริญญาตรี อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย และมีโรงเรียนในพื้นที่เพียงพอ ด้านสุขภาพ มีผู้พิการประมาณ 1.26% ป่วยเรื้อรัง 0.32% ทั้งพิการและป่วยเรื้อรัง 0.01% มีโรงพยาบาลนามนเป็นหน่วยให้บริการด้านสุขภาพ

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีอ่างเก็บน้ำ/หนองน้ำกระจายอยู่ทั่วทั้งตำบล จำนวน 12 แห่ง ใช้ประโยชน์ด้านอุปโภค บริโภค และเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในการปลูกผัก ทำกิจกรรมของชุมชน ส่วนใหญ่ประชาชน มีที่อยู่บ้าน และที่ดินเป็นของตนเอง

ข้อจำกัดและจุดเด่นของพื้นที่ตำบลนามน ในด้านข้อจำกัดพบว่า พื้นที่การเกษตรตำบลนามนทั้งหมดไม่มีระบบชลประทาน อาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งมีอยู่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทั้งสภาพดินที่เสื่อมโทรมจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลให้มีผลผลิตต่ำ จุดเด่นของพื้นที่ตำบลนามน คือ มีปราชญ์ด้านการเกษตรจำนวนมาก มีวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่ ที่มีเครือข่ายครอบคลุมสมาชิกทุกตำบลในอำเภอนามน ที่ต่อมาได้ก่อตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนผักสดนามน มีความเข้มแข็งและสร้างรายได้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งมีพื้นที่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์พื้นที่นามน จึงได้รับองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอย่างต่อเนื่อง นอกจากด้านการเกษตรแล้ว อำเภอนามนยังมีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนตามนโยบายจังหวัดที่เข้มแข็ง คือ โครงการ Kalasin Happiness model ที่คอยให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ด้านโอกาสในการพัฒนาในพื้นที่อำเภอนามน มีแผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ได้ระบุการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน เรื่องการพัฒนาชุมชนและสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน มีแผนพัฒนาระดับอำเภอ ได้ระบุการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน เรื่อง พัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และแผนพัฒนาระดับจังหวัด แผนยุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2561-2565 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ประเด็นการพัฒนาที่ 4 การพัฒนาทุนมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำสร้างสังคมที่มีความมั่นคงและสงบสุข เป้าประสงค์ที่ 3 ประชากรของจังหวัดเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและบริการของรัฐ โดยมีโครงการ โครงการ Kalasin Happiness Model เป็นโครงการบูรณาการแผนงานต่างๆ

จากฐานข้อมูล KHM V2 พบว่า พบว่า ครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลนามน มีจำนวน 60 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือน 245 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.85 ของครัวเรือนทั้งหมดในตำบล (3,241 ครัวเรือน) นับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อย ขณะที่ฐานข้อมูล KHM.V 2 ครัวเรือนยากจนตำบลนามน มีทุนดำรงชีพระดับพออยู่ได้ 14 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ30.43) และ อยู่ยาก 46 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 69.57) ตำบลนามนมีสัดส่วนครัวเรือนยากจน คิดเป็นร้อยละ 18.69 ของครัวเรือนยากจนทั้งหมดในอำเภอนามน (321 ครัวเรือน)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่หลังวิจัย โดย หน่วย บพท.

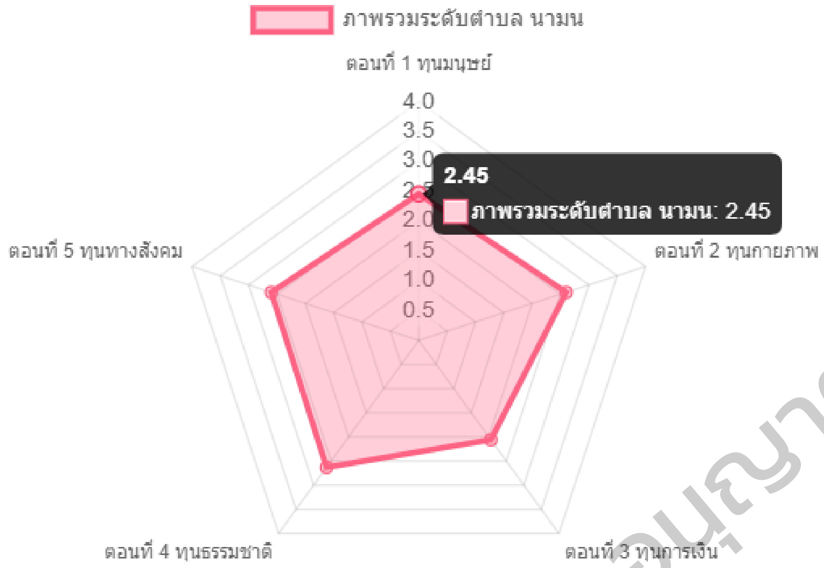

รูปที่ 4.23 ผังการประเมินทุนดำรงชีพครัวเรือนยากจนตำบลนามน

จากการวิเคราะห์“ทุนดำรงชีพ” ครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM V2 ในพื้นที่ตำบล นามน มีจำนวนครัวเรือนยากจน 60 ครัวเรือน แบ่งตามระดับความสามารถของครัวเรือนได้ดังนี้อยู่ยาก 46 ครัวเรือน พออยู่ได้ 14 ครัวเรือน

มีทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยาก จำนวน 2 ทุน คือ

1. ทุนการเงิน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.06 คะแนน เนื่องจาก ไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ในครัวเรือน ไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย

2. ทุนมนุษย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.45 คะแนน เนื่องจาก สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง แต่ยังพอมีแรงงาน

มีทุนที่อยู่ในระดับพออยู่ได้ จำนวน 3 ทุน คือ

1. ทุนกายภาพ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.60 คะแนน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและ แข็งแรงมั่นคง

2. ทุนทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 เนื่องจาก มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้านต่าง เช่น ที่อยู่อาศัย ถุงยังชีพ และการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร

3. ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.63 คะแนน เนื่องจาก การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ /มีพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์เชิงอาชีพ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

2. กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน

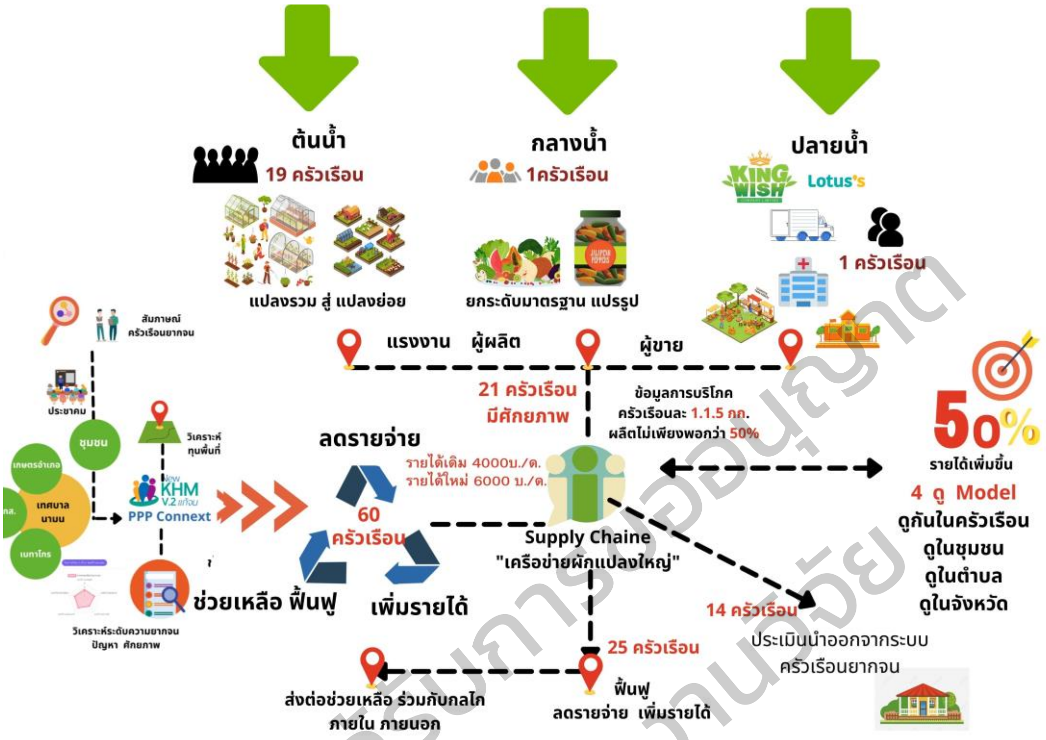

รูปที่ 4.24 โมเดลผัก GAP แก้จนนามน (โครงการปี 2564/2565)

กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่อำเภอนามน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การค้นหาสอบทานและนำเข้าครัวเรือนยากจน การคัดกรอง/คัดแยกครัวเรือนยากจน การช่วยเหลือส่งต่อตามกลุ่มความช่วยเหลือ และ การนำออกครัวเรือนยากจน โดยการเชื่อมโยงกับระบบกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับอำเภอ

กลไกการการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน เรียกว่า คณะทำงานโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังของอำเภอนามน บูรณาการกับ ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและ พัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพจ.) อำเภอนามน ที่มีคณะทำงานตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ที่ประกอบด้วยหน่วยงานภาคีหลายภาคส่วน โดยมีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ร่วมเป็นคณะทำงานด้วย และมีการจัดทำบันทึกความร่วมมือกับหน่วยงานต่างในอำเภอนามน รวม 16 หน่วยงาน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 4.25 บันทึกความรู้มือการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่อำเภอนามน

การดำเนินงานที่ผ่านมามีการดำเนินงานดังนี้

2.1 การค้นหาสอบทานและนำเข้าครัวเรือนยากจน ตำบลนามน ในปี2563-2564 ด้วยการสัมภาษณ์ครัวเรือนยากจน และ จัดประชุมระดับตำบล พบว่า มีครัวเรือนยากจนทั้งสิ้น 60 ครัวเรือน โดยข้อมูลมาจากระบบฐานข้อมูล TPMAP 62 และ 65 จำนวน 8 ครัวเรือน และ มาจากฐานข้อมูล KHM (Exclusion) จำนวน 52 ครัวเรือน

รูปที่ 4.26 คณะผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ครัวเรือนยากจน

2.2 การคัดกรองครัวเรือนยากจน โดยความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอสม. ประธานอพม. ของตำบลนามน พบว่า ครัวเรือนยากจน 60 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ รองลงมา ได้แก่ สามารถพัฒนาอาชีพได้ และพ้นความยากจนและไม่ต้องการความช่วยเหลือ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย บพท.

กลุ่มที่	ประเภทของครัวเรือนยากจน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1	สามารถพัฒนาอาชีพได้	21	32.31
2	ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์	30	46.15
3	พ้นความยากจนและไม่ต้องการความช่วยเหลือ	14	21.54
	รวม	65	100.00

หมายเหตุ ตัวเลขครัวเรือนยากจนรวมแล้วเกิน 60 ครัวเรือน บางครัวเรือนอยู่ในทั้ง กลุ่ม 1และ 2

รูปที่ 4.27 ประชุมเชิงปฏิบัติการการคัดกรองและจัดกลุ่มครัวเรือนยากจนตำบลนามน

2.3 การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ในปี 2564-2565 มีการดำเนินกับครัวเรือนยากจนทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สามารถพัฒนาอาชีพได้ จำนวน 21 ครัวเรือน เรียกว่ากลุ่ม **"ต้นกล้าท้าจน"** มีการพัฒนาศักยภาพเข้าสู่อาชีพ โดยเลือกอาชีพหลักและอาชีพรองดังนี้

ลำดับ	อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1	ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเพาะเห็ด	12	57.14
2	ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษและเลี้ยงกบในกระชังบก	6	28.57
3	ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ	3	14.29
	รวม	**21**	100.00

การดำเนินการพัฒนาอาชีพผ่านโมเดลผัก GAP แก้จน ดำเนินการ โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ บ้านโนนเที่ยง หมู่ 15 เรียกว่า "โรงเรียนผักปลอดภัยไร้จนตำบลนามน" ที่มีแปลงรวมเป็นแหล่งเรียนรู้ และ

เป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนยากจนในการผลิต ด้านการตลาด และการรับครัวเรือนยากจนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มจนเข้ารู่ระบบการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ร่วมกับสำนักงานงานเกษตรอำเภอนามน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามน ห้างหุ้นส่วนผักสดนามน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงในการถ่ายทอดทั้งด้านการผลิต เช่น การติดตั้งโรงเรือน การติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ การติดตั้งแคร่ปลูกผัก การผลิตสารชีวภัณฑ์บำรุงดินป้องกันโรค และแมลง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผัก เช่น น้ำผัก ข้าวเกรียบ กิมจิ และ การตลาด เช่น การอบรมเรื่องตลาดออนไลน์ การเปิดกลุ่มตลาดออนไลน์ การหาช่องทางการตลาดต่างๆ เป็นต้น จนสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนยากจนได้

ในการเลือกอาชีพผักปลอดภัยจากสารพิษ ได้มีการการวิเคราะห์ระบบการผลิตและระบบการตลาดผักปลอดภัยของพื้นที่อำเภอนามน ซึ่งมีการขับเคลื่อนในรูปแบบผักแปลงใหญ่ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ผลิต วิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน มีเครือข่ายครอบคลุมสมาชิกผู้ผลิตทุกตำบลในอำเภอนามน ที่ต่อมาได้ก่อตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนผักสดนามน มีสมาชิก 119 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูก 200 ไร่ 2 งาน มีผลผลิตผักปลอดภัยต่อปี 132.36 ตัน มีมูลค่า 3,312,000 บาท สมาชิกมีรายได้ต่อครัวเรือนประมาณ 6,000-12,000 บาทต่อเดือน มีแหล่งเรียนรู้กระจายอยู่ทุกตำบล มีคณะกรรมการคอยติดตามตรวจสอบเพื่อให้การผลิตมีมาตรฐานผักปลอดภัย หรือ GAP แต่ในปัจจุบันผลผลิตเฉลี่ยตลอดทั้งปี ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ร้อยละ 20-30 ดังนั้นครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่ จึงสามารถพัฒนาศักยภาพและเข้าสู่การเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นผู้ผลิตได้

ผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต คือ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน โดยใช้สถานที่ คือ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน เป็นศูนย์รวบรวมคัดผลผลิตเพื่อส่งให้กับบริษัทคิงส์วิช จำกัด ทุกเช้าวันจันทร์ พุธ และศุกร์ รวมถึงห้างร้านอื่นๆ สามารถมาซื้อได้ที่ศูนย์รวบรวมคัดผลผลิต

ผู้แปรรูป การแปรรูปปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยมาก ในขณะที่มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ รวมถึงครุภัณฑ์ ที่ได้มาจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นครัวเรือนยากจนบางส่วน จึงสามารถพัฒนาศักยภาพและเข้าสู่การเป็นสมาชิกและทำหน้าที่ผู้แปรรูปผลผลิตได้ เช่น น้ำผัก ผักดอง กิมจิ ผักอบกรอบ ข้าวเกรียบจากผัก ฯลฯ เป็นต้น

ผู้รับซื้อไปจำหน่าย หรือ ตลาด ผู้รับซื้อไปขาย ได้แก่ บริษัทคิงส์วิช จำกัด สาขาขอนแก่น ตลาดนัดชุมชน ตลาดนัดสีเขียว โรงพยาบาลนามน ตลาดนัดประชารัฐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขานามน ออกร้านงานสำคัญต่างๆ ลูกค้าประจำ (พ่อค้าคนกลาง) (รายละเอียดดังตารางที่ 2) ซึ่งพบว่าผู้ที่มีสัดส่วนมูลค่าทางการตลาดสูงสุด ถึงร้อยละ 63.04 คือ บริษัทคิงส์วิช จำกัด สาขาขอนแก่น ซึ่งเป็นตลาดภายนอกพื้นที่ ในการขับเคลื่อนโครงการวิจัยจึงจะเน้นการเพิ่มสัดส่วนตลาดภายในอำเภอนามนหรือตลาดใกล้เคียงที่มีความมั่นคงมากกว่าและต้นทุนน้อยกว่า ที่ปัจจุบันมีสัดส่วนมูลค่าทางการตลาด ร้อยละ 36.96 ให้ได้เพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 20 เช่น การจัดตั้งตลาดกลางผักและอาหารปลอดภัยของชุมชน โดยเริ่มที่ตำบลนามน การจัดตั้งตลาดนัดชุมชน ร้านค้าปลีกในชุมชน (ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง) รถพุ่มพวง หรือ หน่วยงานต่างๆในพื้นที่ผ่านรูปแบบทั้งออนไลน์ และ ออนไซส์ ดังนั้น ครัวเรือนยากจนบางส่วน จึงสามารถพัฒนาศักยภาพและเข้าสู่การเป็นสมาชิกทำหน้าที่เป็นผู้จำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปได้ แบบมีตลาดรองรับ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

รูปที่ 4.28 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชผักและอาหารปลอดภัยจากสารพิษ

การดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ.2564-2565 มีครัวเรือนยากจนที่เข้าเริ่มสู่การพัฒนาอาชีพปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษแล้ว จำนวน 7 ครัวเรือน แบ่งเป็น

1) **เริ่มประสบความสำเร็จแล้ว** 2 ครัวเรือน มีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอยู่ในพื้นที่แปลงรวม ผักที่ปลูกได้แก่ ผักบุ้ง ผักคะน้า ผักกวางตุ้ง ฟักเขียว ถั่วฝักยาว ต้นหอม ผักชีหอม ผักกาดหอม ข้าวโพด และการแปรรูป เช่น น้ำข้าวโพด เป็นต้น ผลผลิตผักสดส่งจำหน่ายกับบริษัท King-wish และตลาดในพื้นที่ มี

รายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเดือนละประมาณ 4,000 บาท เป็น 6,000 บาท (เพิ่มขึ้นร้อยละ 50) ในปีพ.ศ.2565-2566 จะมีการต่อยอดอาชีพด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

รูปที่ 4.29 การผลิตพืชผักปลอดภัยของครัวเรือนยากจน

2) อยู่ระหว่างการผลิตผักปลอดภัยจากพิษ จำนวน 5 ครัวเรือน การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอยู่ในพื้นที่ของตนเอง เรียนกว่า “แปลงย่อย” ผักที่ส่งเสริมให้ปลูกได้แก่ ผักบุ้ง ผักคะน้า ผักกวางตุ้ง ต้นหอม ผักชีหอม ในปีพ.ศ.2565-2566 จะมีการต่อยอดอาชีพด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า และ การเลี้ยงกบในกระชังบก เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่นคงทางอาหาร

รูปที่ 4.30 พี่เลี้ยงมอบปัจจัยการผลิตและให้คำแนะนำในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษในแปลงย่อย

3) อยู่ระหว่างการเตรียมการพัฒนาอาชีพ จำนวน 14 ครัวเรือน ในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ.2565 เป็นต้นไป โดยทั้ง 14 ครัวเรือนประสงค์จะทำอาชีพในพื้นที่ “แปลงย่อย” ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดูแล ได้มีการประเมินศักยภาพเข้าสู่อาชีพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย บพท.

เพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่าย เป็นกิจกรรมหลัก และ มีการเพาะเห็ดนางฟ้า และ การเลี้ยงกบในกระชังบก เป็นอาชีพเสริม เพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

รูปที่ 4.31 ประชุมฟังเสียงคนจนในการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับครัวเรือน

นอกจากนี้เพื่อรองรับครัวเรือนยากจน ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และผู้ที่ต้องการมีรายได้ สามารถเข้ามาร่วมเรียนรู้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างสำนักงานเกษตรอำเภอนามน ห้างหุ้นส่วนผักสดนามน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่ และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มาถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงสามารถเทียบโอนหน่วยกิตกับหลักสูตร ปวช. ปวส. กับคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นอีกช่องทางในการยกระดับทางการศึกษาให้กับครัวเรือนยากจนเพื่อให้เกิดโอกาสและช่องทางอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

กลุ่มที่ 2 ครัวเรือนยากจนที่ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ จำนวน 30 ครัวเรือน

จากการประเมินของผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการรับฟังเสียงของครัวเรือนยากจน พบว่า มีความต้องการความช่วยเหลือสงเคราะห์ในด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือ สวัสดิการภาครัฐ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหารยังชีพ และด้านหนี้สิน ตามลำดับ

ที่	ประเภทการช่วยเหลือสงเคราะห์	จำนวน	ร้อยละ
1	ด้านสุขภาพ	18	41.86
2	ด้านสวัสดิการภาครัฐ	13	30.23
3	ด้านที่อยู่อาศัย	8	18.60
4	ด้านอาหารยังชีพ	3	6.98
5	ด้านหนี้สิน	1	2.33
	รวม	**43**	**100.0**

หมายเหตุ 1 ครัวเรือนอาจมีความต้องการช่วยเหลือสงเคราะห์หลายประเภท

กลุ่มครัวเรือนยากจนที่ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ ส่งต่อผ่านระบบกลไกโครงการ Kalasin Happiness Model (KHM) : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังของอำเภอนามน ได้รับการช่วยเหลือ อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ และส่งต่อผ่านระบบ KHM.V2 และ การประชุมร่วมกับหน่วยงานระดับตำบลและอำเภอทุกครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านสวัสดิการภาครัฐ ครัวเรือนยากจน จำนวน 13 ครัวเรือน ปัจจุบันเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐ จำนวน 12 ครัวเรือน จากเทศบาลตำบลนามน อบต.นามน และจากอำเภอนามน เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้พิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ส่วนอีก 1 ครัวเรือน อยู่ระหว่างการดำเนินการประเมินความพิการ เพื่อให้เข้าถึงสิทธิเบี้ยสวัสดิการผู้พิการ

ด้านที่อยู่อาศัย ครัวเรือนยากจน จำนวน 8 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือในสร้างและซ่อมแซมบ้าน จำนวน 4 ครัวเรือน ด้วยความช่วยเหลือของเทศบาลตำบลนามน อบต.นามน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลนามน และ โครงการ KHM อำเภอนามน โดยงบประมาณจากเหล่ากาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ เหลืออีก 4 ครัวเรือน ที่มีความต้องการซ่อมแซมบ้านเล็กน้อย อยู่ในระหว่างการประเมินและส่งต่อความช่วยเหลือให้กับเทศบาลตำบลนามน และ อบต.นามน

รูปที่ 4.32 ผู้นำท้องถิ่นและท้องที่สร้างบ้านให้กับครัวเรือนยากจน ภายใต้โครงการ KHM

ด้านสุขภาพ ครัวเรือนยากจน จำนวน 18 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นจาก อสม. และ กรณีเจ็บป่วยหนักหรือพิการ ได้มีการส่งต่อความช่วยเหลือยังโรงพยาบาลอำเภอนามน

ด้านหนี้สิน ครัวเรือนยากจน จำนวน 1 ครัวเรือน อยู่ในระหว่างการส่งต่อความช่วยเหลือให้กับอบต.นามน และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอนามน

ด้านอาหารยังชีพ ครัวเรือนยากจน จำนวน 3 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือจากเทศบาลตำบลนามน อบต.นามน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ตำบลนามน และ โครงการ KHM อำเภอนามน แล้ว

กลุ่มที่ 3 พ้นความยากจนและไม่ต้องการความช่วยเหลือ จำนวน 14 ครัวเรือน

โดยการยืนยันของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาเหตุหลักในการพ้นความยากจน ได้แก่

1) มีทุนทางการเงินเพิ่มขึ้น คือ ฐานะครัวเรือนดีขึ้น จากการมีรายได้/อาชีพมั่นคง

2) มีทุนมนุษย์เพิ่มขึ้น เช่น มีผู้ดูแล แข็งแรงพึ่งพาตนเองได้

3) มีทุนทางกายภาพดีขึ้น คือ ที่อยู่อาศัยมั่นคงปลอดภัย มีที่ดินทำกิน และ

4) อพยพโยกย้ายถิ่นหรือเสียชีวิต อยู่ระหว่างกระบวนการนำออกครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM.V2

2.5 การติดตามและประเมินการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน

ก่อนการดำเนินงาน : ทีมวิจัยจัดประชุมคณะทำงานเพื่อทบทวนการดำเนินงานของจังหวัดที่ผ่านมา และพิจารณาจากโครงการและเป้าหมายโครงการ ในขั้นตอนดังกล่าวทีมวิจัยใช้เทคนิคการสรุปบทเรียนก่อนการดำเนินการ (BAR : Before Action Review) เพื่อนำบทเรียนมาวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบงานและกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพ

ระหว่างการดำเนินงาน : ทีมวิจัยวางแผนแบ่งการติดตามประเมินผลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การติดตามประเมินผลกับครัวเรือนยากจน โดยทีมผู้นำในพื้นที่ลงพื้นที่ติดตาม สอบถาม สัมภาษณ์ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงกับครัวเรือนยากจน และรายงานผลไปยังทีมวิจัย ส่วนที่ 2 ทีมวิจัยจัดประชุมติดตามการดำเนินงานเป็นประจำทุกเดือน รวมถึงมีกระบวนการติดตามผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานให้เป็นไปตามระยะเวลาและผลการดำเนินงานที่กำหนด

หลังการดำเนินงาน : ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการกับทีมวิจัย เพื่อหาจุดอ่อนการดำเนินงาน พัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ ในการดำเนินงานโครงการ รวมถึงวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาระบบกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่

3.1 กลไกก่อนการดำเนินงาน การดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เน้นการขับเคลื่อนตามนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน “คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” Kalasin Happiness Model โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานอำนวยการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง เป็นรองประธานกรรมการฯ พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการ โดยมีภาคส่วนราชการ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีตำรวจภูธร ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ โรงพยาบาลนามน สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ ประธานกลุ่มสถานศึกษา สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรอำเภอ กำนันทุกตำบล ร้านค้าห้างร้านภาคเอกชน ร่วมเป็นคณะกรรมการ

การดำเนินงานของโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เริ่มดำเนินการในปี 2561 ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ และเผยแพร่ผ่านการบริหารจัดการของหน่วย บพท.

1) การคัดเลือกครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ โดยค้นหาจากข้อมูลครัวเรือนที่มีรายได้จากตกเกณฑ์จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. และผู้ที่ลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐทุกหมู่บ้านในอำเภอ และให้ผู้นำชุมชนจัดเวทีประชาคมเพื่อคัดเลือกครัวเรือนยากจนที่จะเข้าร่วมโครงการ

2) แต่งตั้งชุดปฏิบัติการระดับตำบล ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลปัญหา ศักยภาพ ความต้องการในการแก้ไขปัญหาครัวเรือนยากจน

3) นำมาจัดกลุ่มประเภทของความยากจน ประกอบด้วย กลุ่ม A=กลุ่มที่พัฒนาได้, กลุ่ม B= กลุ่มที่อยู่ระหว่างการพัฒนา และ กลุ่ม C=กลุ่มที่ต้องทบทวน จัดประเภทปัญหาและความช่วยเหลือ ดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา ดังนี้

3.1) กลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ โดยให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น สำรวจคนในชุมชนว่ายังมีผู้ใดที่ไม่ได้รับสวัสดิการ และนำเข้าระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นเบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยคนพิการ เบี้ยเด็กแรกเกิด

3.2) ด้านที่อยู่อาศัย โดยระดมทุน งบประมาณ กับทุกภาคส่วนในอำเภอ ในการสร้างบ้านให้กับครัวเรือนยากจน การซ่อมแซมบ้าน และแจกถุงยังชีพ ให้กับผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส โดยมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เข้าไปแก้ไขปัญหา

3.3) ด้านการส่งเสริมอาชีพ การให้เข้าร่วมอบรมพัฒนาอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน หากครัวเรือนใดที่มีที่ดินทำกิน จะมีการส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น โครงการ Smart Farmer การส่งเสริมด้านการเลี้ยงสัตว์ การส่งเสริมเลี้ยงไก่ ไข่ สนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์ข้าว แจกพันธุ์พืช พันธุ์ผัก การไปศึกษาดูงาน โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชน กศน. และสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นกลไกหลักในการสำรวจ วิเคราะห์ความต้องการในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

3.4) ด้านสุขภาพ การส่งต่อให้กับกลไกในพื้นที่ เช่น อสม.,อผส.,Care Manager, Care Giver ดำเนินการออกเยี่ยมบ้านและดูแลด้านสุขลักษณะ รวมถึงการดูแลสุขภาพเบื้องต้น และส่งต่อไปยังโรงพยาบาล เมื่อเกิดกรณีต้องเข้าสู่กระบวนการรักษา รวมถึงมีการส่งเสริมสุขภาพผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพในแต่ละตำบล ที่คนในชุมชนสามารถเสนอโครงการเพื่อของบประมาณในเพื่อดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน

3.5) ด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา โดยช่วยเหลือในรูปของทุนการศึกษาให้กับบุตรหลายในครอบครัว และหากสมาชิกในครอบครัวต้องการศึกษาต่อ จะดำเนินการส่งต่อไปยังหน่วยด้านการศึกษา เช่น กศน. และโรงเรียนอื่นๆระดับอำเภอ

4) ดำเนินการและติดตามประเมินผลโดยชุดปฏิบัติการพื้นที่ และมีการรายงานผลในระดับอำเภอและจังหวัดเป็นประจำทุกเดือน

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลนามน เทศบาลตำบลนามนและองค์การบริหารส่วนตำบลนามนได้ดำเนินการในด้านการช่วยเหลือใน 2 ระดับ ได้แก่ การเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เช่น

เบี้ยยังชีพผู้พิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และการซ่อมบ้าน และการส่งเสริมพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีทักษะในการต่อยอดและประกอบอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริม แต่เนื่องจากครัวเรือนยากจนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนที่ต้องได้รับการสงเคราะห์เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ติดเตียง ผู้สูงอายุที่ศักยภาพร่างกายไม่พร้อมในการประกอบอาชีพ ท้องถิ่นจึงดำเนินการช่วยเหลือในลักษณะการสงเคราะห์ในลักษณะถุงยังชีพ และการดูแลผ่านอาสาสมัครในชุมชน เช่น อสม. อผส. ในการออกเยี่ยมบ้านและดูแลด้านสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

3.2 กลไกที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินงาน จากการพัฒนาระบบฐานข้อมูล KHMv.2 และการเชื่อมโยงกับวิถียังชีพทั้ง 5 ด้าน พบว่าครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลนามน จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มสำคัญๆ คือ กลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพ หรือที่เรียกว่าในกลุ่ม “กลุ่มพออยู่ได้” และกลุ่มครัวเรือนยากจนที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ สงเคราะห์ ซึ่งเรียกว่า “กลุ่มอยู่ยาก” จากข้อมูลดังกล่าวคณะทำงานได้ดำเนินการวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาความยากจน โดยยึดหลักการทำงานทั้ง 4 ภาคส่วน ได้แก่

1) ภาครัฐ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลนามน องค์การบริหารส่วนตำบลนามน สำนักงานเกษตรอำเภอนามน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนามน ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และโรงพยาบาลนามน

2) ภาคประชาชนและภาคประชาสังคม ประกอบด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม. กลุ่มวิสาหกิจ สหกรณ์การเกษตรอำเภอนามน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ บ้านโนนเที่ยง

3) ภาคเอกชน ประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และห้างหุ้นส่วนจำกัดผักสดนามน

4) ภาควิชาการ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ในการหนุนนเสริมองค์ความรู้และนวัตกรรมทางด้านการผลิตด้านการเกษตรให้กับครัวเรือนยากจน

เมื่อวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลและอำเภอ คณะทำงานได้ดำเนินการจัดเวทีพัฒนากลไกการช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจนอย่างเป็นระบบ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ภาคส่วน ร่วมยืนยันคนจน วิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพ รวมถึงออกแบบกลไกการช่วยเหลือส่งต่อตามข้อมูลใน KHMv.2

รูปที่ 4.33 กิจกรรมประชุมผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ตำบลนามน

จากการดำเนินการจัดเวทีพัฒนากลไกในระดับตำบลได้พัฒนากลไกออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

1) กลไกพัฒนาศักยภาพ ครัวเรือนในกลุ่ม “พออยู่ได้” และสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ผ่านโรงเรียน “ผักปลอดภัยไร้จน” ประกอบด้วย หจก.ผักสดนามน วิสาหกิจกลุ่มปลูกผักบ้านโนนเที่ยง สำนักงานเกษตรอำเภอนามน กองสวัสดิการสังคมเทศบาลตำบลนามน บริษัทไทวา จำกัด บริษัทเบทาโกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร โดยกลไกดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริม พัฒนาศักยภาพ ให้กับครัวเรือนยากจนที่สนใจเข้าสู่โรงเรียนผักแก้จน

รูปที่ 4.34 ครัวเรือนยากจนศึกษากิจกรรมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

2) กลไกการช่วยเหลือส่งต่อ กลไกการการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน เรียกว่า คณะทำงานโครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังของอำเภอนามน บูรณาการกับ ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและ พัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพจ.) อำเภอนามน ที่มีคณะทำงานตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ กลไกหลักที่ใช้ในการติดตามขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง คือกลไกระดับอำเภอมีการประชุมประจำทุกเดือนในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนเพื่อติดตามการช่วยเหลือส่งต่อ โดยเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูล KHM.V2 ที่ประกอบด้วยหน่วยงานภาคีหลายภาคส่วน ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการทุกหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกำนันทุกตำบล โดยมีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ร่วมเป็นคณะทำงานด้วย

รูปที่ 4.35 การประชุมหัวหน้าส่วนราชการอำเภอนามน

4. ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน

4.1 ผลต่อกลุ่มเป้าหมาย มีครัวเรือนยากจน 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สามารถพัฒนาอาชีพได้ จำนวน 21 ครัวเรือน เรียกว่ากลุ่ม **"ต้นกล้าท้าจน"** มีการพัฒนาศักยภาพเข้าสู่อาชีพ

- เริ่มประสบความสำเร็จแล้ว 2 ครัวเรือน มีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอยู่ในพื้นที่แปลงรวมเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินของครัวเรือน ผลผลิตผักสดส่งจำหน่ายกับบริษัท King-wish และตลาดในพื้นที่ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเดือนละประมาณ 4,000 บาท เป็น 6,000 บาท (เพิ่มขึ้นร้อยละ 50) ในปีพ.ศ.2565-2566 จะมีการต่อยอดอาชีพด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า
- อยู่ระหว่างการผลิตผักปลอดภัยจากพิษ จำนวน 5 ครัวเรือน การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอยู่ในพื้นที่ของตนเอง เรียกว่า "แปลงย่อย" ในปีพ.ศ.2565-2566 จะมีการต่อยอดอาชีพด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า และ การเลี้ยงกบในกระชังบก เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่นคงทางอาหาร
- อยู่ระหว่างการเตรียมการพัฒนาอาชีพ จำนวน 14 ครัวเรือน ในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป โดยทั้ง 14 ครัวเรือนประสงค์จะทำอาชีพในพื้นที่ "แปลงย่อย" ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง อยู่ระหว่างเข้าสู่อาชีพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเป็นกิจกรรมหลัก และ มีการเพาะเห็ดนางฟ้า หรือการเลี้ยงกบในกระชังบกเป็นอาชีพเสริม

นอกจากนี้ยังพบว่า ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมในโครงการเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การรู้จักวางแผนการผลิต การบันทึกรายรับรายจ่าย การลดพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งทำให้บางรายมีความมุ่งมั่นที่จะพยายามหลุดพ้นจากความยากจน ลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การดื่มเหล้า เล่นการพนัน ลดลง

กลุ่มที่ 2 ครัวเรือนยากจนที่ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ จำนวน 30 ครัวเรือน

จากการประเมินของผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการรับฟังเสียงของครัวเรือนยากจน พบว่า มีความต้องการความช่วยเหลือสงเคราะห์ในด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือ สวัสดิการภาครัฐ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท

ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหารยังชีพ และด้านหนี้สิน ตามลำดับ (1ครัวเรือนอาจมีความต้องการช่วยเหลือสงเคราะห์หลายประเภท) กลุ่มครัวเรือนยากจนที่ต้องได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์ ส่งต่อผ่านระบบกลไกโครงการ Kalasin Happiness Model (KHM) : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังของอำเภอนามน ได้รับการช่วยเหลือ อยู่ระหว่างการช่วยเหลือ และส่งต่อผ่านระบบ KHM.V2 และ การประชุมร่วมกับหน่วยงานระดับตำบล และอำเภอ ทุกครัวเรือน คือ

- ด้านสวัสดิการภาครัฐ 13 ครัวเรือน ปัจจุบันเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐ จำนวน 12 ครัวเรือน ส่วนอีก 1 ครัวเรือน อยู่ระหว่างการดำเนินการประเมินเพื่อให้เข้าถึงสิทธิผู้พิการทางสายตา
- ด้านที่อยู่อาศัย 8 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือในสร้างและซ่อมแซมบ้าน จำนวน 4 ครัวเรือน เหลืออีก 4 ครัวเรือน ที่มีความต้องการซ่อมแซมบ้านเล็กน้อย อยู่ในระหว่างการประเมินและส่งต่อความช่วยเหลือ
- ด้านสุขภาพ 18 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือทั้งหมด
- ด้านหนี้สิน 1 ครัวเรือน อยู่ในระหว่างการส่งต่อความช่วยเหลือ
- ด้านอาหารยังชีพ 3 ครัวเรือน ได้รับการช่วยเหลือแล้ว

กลุ่มที่ 3 พ้นความยากจนและไม่ต้องการความช่วยเหลือ จำนวน 14 ครัวเรือน ที่ได้รับความช่วยเหลือจากระบบกลไกโครงการ KHM มาอย่างต่อเนื่องจนสภาพทุนการเงิน ทุนมนุษย์และทุนกายภาพดีขึ้น ปัจจุบันอยู่ระหว่างกระบวนการนำออกครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM.V2

4.2 เกิดกลไกการแก้ปัญหาความยากจนใหม่หรือไปหนุนเสริมให้กลไกเดิมมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.1 เกิดกลไกใหม่ด้านการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรและแปรรูป คือ “โรงเรียนผักปลอดภัยไร้จนอำเภอนามน” เป็นการต่อยอดเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพกา รผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนกระจายอยู่ในทุกตำบล ในพื้นที่ตำบลนามน มีโรงเรียนผักปลอดภัยไร้จนตำบลนามน ดูแลโดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ บ้านโนนเที่ยง หมู่ 15 ซึ่งมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาศักยภาพให้กับวิสากิจชุมชนในทุกด้าน ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด จนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนยากจนในการผลิตพืชผักและอาหารปลอดภัยไว้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้ ครัวเรือนยากจนที่เข้าสู่กระบวนการของโรงเรียนผักปลอดภัยไร้จน จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพตั้งแต่การพัฒนาระบบคิด การรู้จักเป้าหมายและคุณค่าของตนเอง อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพด้านการปลูก โดยการดำเนินงานของโรงเรียนผักแก้จนจะใช้การผลิตแบบ “ตลาดนำการปลูก” โดยให้ครัวเรือนยากจนได้เรียนรู้ตั้งแต่การรู้จักตลาดเพื่อวางแผนการผลิตที่ถูกต้อง รู้จักดิน รู้จักพืช รู้จักปุ๋ย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านทุนมนุษย์ให้กับครัวเรือนยากจนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

4.2.2 หนุนเสริมให้กลไกเดิมมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ กลไกการการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่ตำบลนามน อำเภอนามน เรียกว่า คณะทำงาน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่โดยหน่วยงานพหลวิจัย โดย หน่วย บพท.

โครงการ Kalasin Happiness Model : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังของอำเภอนามน บูรณาการกับ ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและ พัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพจ.) อำเภอนามน ที่มีคณะทำงานตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ กลไกหลักที่ใช้ในการติดตามขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง คือกลไกระดับอำเภอ มีการประชุมประจำทุกเดือนในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนเพื่อติดตามการช่วยเหลือส่งต่อ โดยเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูล KHM.V2 ที่ประกอบด้วยหน่วยงานภาคีหลายภาคส่วน ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการทุกหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกำนันทุกตำบล โดยมีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ร่วมเป็นคณะทำงาน และได้เข้าไปพัฒนากลไกในระดับตำบลและอำเภอในด้านข้อมูลและแนวทางการพัฒนา

4.3 ความยั่งยืนและการขยายผล

การบรรจุโครงการ/แผนงานเข้าแผนท้องถิ่น จากบริบทความต้องการที่สะท้อนกับพื้นที่ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จะสร้างความยั่งยืนให้กับประเด็นการพัฒนา ในระดับตำบลจะผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เทศบาลตำบลนามน ได้บูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน โครงการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น โครงการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ โครงการจ่ายสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนามน แผนงานพัฒนาการให้บริการด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ตักบาตรถนนสายบุญในงานประเพณี) ส่วน อบต.นามน ได้บูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อย คนชรา คนพิการ, โครงการส่งเสริมสนับสนุนหลัก ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน, โครงการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ในสถานศึกษาและชุมชน และในส่วนของอำเภอนามน จะผลักดันเชื่อมโยงกับแผนงานของศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ นามน ที่มีนายอำเภอเป็นประธานและมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามนเป็นฝ่ายเลขานุการ

การเชื่อมโยงทุนทางทรัพยากร ทุนทางสังคม รวมถึงหน่วยงานภาคีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาคนจนในพื้นที่มีการประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนผู้ใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานโครงการวิจัยนี้ให้มีความยั่งยืน โดยส่วนงานเดิมที่มีฐานข้อมูลเดิมแยกของหน่วยงานตนเองได้เสนอแนะประเด็นที่จำเป็นต้องใช้และแนวทางการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนี้เพื่อเชื่อมโยงให้กับผู้ใช้งานระดับปฏิบัติการต่อไป

การบรรจุโครงการ แผนงานเข้าแผนท้องถิ่น จากบริบทความต้องการที่สะท้อนกับพื้นที่ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จะสร้างความยั่งยืนให้กับประเด็นการพัฒนา ในระดับตำบลจะผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เทศบาลตำบลนามน ได้บูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน โครงการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น โครงการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ โครงการจ่ายสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลนามน แผนงานพัฒนาการให้บริการด้านการศึกษา

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ตักบาตรถนนสายบุญในงานประเพณี) ส่วน อบต.นามน ได้บูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ใน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อย คนชรา คนพิการ โครงการส่งเสริมสนับสนุนหลัก ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน, โครงการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ในสถานศึกษาและชุมชน และในส่วนของอำเภอนามน จะผลักดันเชื่อมโยงกับแผนงานของศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอนามน ที่มีนายอำเภอเป็นประธานและมีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามนเป็นฝ่ายเลขานุการ

การเชื่อมโยงทุนทางทรัพยากร ทุนทางสังคม รวมถึงหน่วยงานภาคีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาคนจนในพื้นที่มีการประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนผู้ใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานโครงการวิจัยนี้ให้มีความยั่งยืน โดยส่วนงานเดิมที่มีฐานข้อมูลเดิมแยกของหน่วยงานตนเอง ได้เสนอแนะประเด็นที่จำเป็นต้องใช้และแนวทางการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนี้เพื่อเชื่อมโยงให้กับผู้ใช้งานระดับปฏิบัติการต่อไป

การขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นนอกจากพื้นที่นำร่อง ในปี พ.ศ.2565-2566 การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จะดำเนินการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากบทเรียนของปีที่ผ่านมา จากตัวแบบ 1 ตำบลไปสู่ตัวแบบระดับอำเภอ ที่ครอบคลุมระบบกลไกท้องถิ่นทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

การส่งต่อแผนงาน/โครงการ/ข้อมูล/กระบวนการดำเนินงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงาน ภาคีความร่วมมือในพื้นที่ โครงการวิจัยได้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลครัวเรือนยากจนผ่านระบบ KHM.V 2 ข้อมูลรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผ่านมา ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนามน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนามน สำนักงานเกษตรอำเภอนามน เทศบาลตำบลนามน อบต.นามนและผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลนามน รวมถึงการเข้าประชุมกับนายกเทศมนตรีตำบลนามนและนายกอบต.นามน จนได้แนวทางการบรรจุแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน

รูปที่ 4.36 ประชุมหารือกับนายกอบต.นามน เพื่อบรรจุแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

การนำเครื่องมือ แนวคิด กระบวนการ ไปขยายผล ปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ การแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยตัวแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นรูปแบบการดำเนินการเดิมที่มีอยู่แล้ว แต่มีการต่อยอด

1) ด้านการผลิต คือ การนำนวัตกรรมผักยกแคร่ การปลูกผักในโรงเรือน การใช้ระบบน้ำอัตโนมัติเข้ามาใช้ ลดปัญหาด้านการผลิต การขยายการบริหารพื้นที่ผักปลอดภัยแบบแปลงรวมสู่ตำบลอื่นๆ และการส่งเสริมการแปรรูปอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่า

2) ด้านการตลาด คือ การเพิ่มสัดส่วนการตลาดภายในให้สูงขึ้นจากเดิม เพื่อลดต้นทุนด้านการขนส่ง และ ความเสี่ยงจากภาวะเศรษฐกิจและโรงระบาดต่างๆ การส่งเสริมด้านตลาดออนไลน์เพิ่มมากขึ้น 3) ด้านการพัฒนาศักยภาพ ครัวเรือนยากจน ด้วยส่งเสริมให้สมาชิกครัวเรือนยากจนเข้าสู่ระบบการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น และ การเรียนรู้นอกระบบจากโรงเรียนผักปลอดภัยไร้จนที่พัฒนาขึ้นจากศูนย์เรียนรู้ผักปลอดภัยในแต่ละตำบล และ 4) ด้านความร่วมมือ คือ การต่อยอดจากระบบกลไกเดิมในพื้นที่ โดยการใช้พื้นที่ทางสังคม คือ Poverty Forum เป็นตัวเชื่อม

การกำหนดเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข ปัญหาความยากจน ประกอบด้วย

1) การบูรณาการความร่วมมือโครงการวิจัยเข้ากับศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอนามน โดยใช้ระบบฐานข้อมูล KHM.V2 เป็นตัวเชื่อมโดยหน่วยงานที่เป็นคณะทำงานดังกล่าวนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามบริบท บทบาทหน้าที่และภารกิจของหน่วยงาน

2) การเชื่อมโยงกับนโยบายด้านอื่นๆ เช่น การบูรณาการกับนโยบายด้านอาหารปลอดภัยร่วมกับสาธารณสุขอำเภอนามน ในการตรวจหาสารเคมีปนเปื้อนในผักในการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นตั้งแต่แปลงผลิตถึงสร้างผู้บริโภค

3) การเชื่อมโยงกับนโยบายจังหวัด เช่น นโยบายมาตรฐานอาหารปลอดภัย (KS : Kalasin Food Safety) เชื่อมกับเครือข่ายโรงพยาบาลและผู้ประกอบการ ในการผลิตอาหารปลอดภัยเป็นมาตรฐานและสร้างการยอมรับสู่ตลาดภายนอก

5. องค์ความรู้ใหม่ของพื้นที่ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน

5.1 เกิดรูปแบบในการบริหารจัดการการผลิตแบบแปลงรวม เป็นรูปแบบการนำทุนทางกายภาพ (Physical capital) และ ทุนทางสังคม (Social capital) ที่มีอยู่ในพื้นที่มาแปลงเป็นทุนในการยังชีพให้แก่ครัวเรือนยากจนที่ไม่มีที่ดินทำกินในชุมชน และ ไม่มีอาชีพ ให้เข้าถึง (Access) การใช้ประโยชน์ที่ดิน และ การรวมกลุ่ม เพื่อยังชีพและสร้างรายได้ โดยมีการประชาคมหมู่บ้าน และขออนุญาตใช้พื้นที่จากเทศบาล เพื่อนำที่ดินสาธารณะมาจัดสรรให้กับครัวเรือนยากจนที่ไม่มีที่ดินทำกิน โดยมีข้อตกลงร่วมกันในการใช้พื้นที่อย่างชัดเจนที่สอดคล้องกับระเบียบราชการและข้อตกลงจากการประชาคม มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อบริหารจัดการ

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผ่านสถาบันวิจัย โดย หน่วย บพท.

ทรัพย์สินสาธารณะ (public assets) ดังตัวอย่างในพื้นที่หมู่ 15 บ้านโนนเที่ยงศิริมงคล ตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 5 ไร่ 2 งานเป็นพื้นที่ให้ครัวเรือนยากจนเข้าไปปลูกผักปลอดภัยแบบแปลงรวม มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และแปรรูปผลิตทางการเกษตร บ้านโนนเที่ยงศิริมงคล หมู่ 15 เพื่อบริหารจัดการ ในปีพ.ศ.2562 มีสมาชิก 12 ราย โดยมีการจัดสรรพื้นที่เฉลี่ย 1 ครัวเรือนต่อพื้นที่ประมาณ 1 งาน การผลิตแบบแปลงรวมเป็นการบริหารกลุ่ม โดยครัวเรือนยากจนต้องเข้าไปเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักแปลงใหญ่อำเภอนามน เพื่อให้เกิดการรวมกันซื้อ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์โดยกลุ่มเพื่อให้ได้ต้นทุนที่ถูก ทำการผลิตภายใต้แผนของกลุ่ม สมาชิกปลูกผักคนละ 3-5 ชนิด เช่น ผักบุ้งจีน คะน้า กวางตุ้ง ผักกาดหอม พริกถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ ต้นหอม ผักชีไทย ขึ้นฉ่าย ข้าวโพดหวาน บวบหอม บวบเหลี่ยม โหรพา แมงลัก ฯลฯ และรวมกันขาย โดยมีการรวบรวมผลผลิตส่งจำหน่ายที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักนามน ส่งให้กับบริษัท คิงส์วิง จำกัด สาขาขอนแก่น การออกตลาดนัดสีเขียว ตลาดนัดประชารัฐ ตลาดนัดชุมชน ออกร้านจำหน่ายสินค้าตามงานกิจกรรมที่หน่ายรัฐ และเอกชนจัดขึ้น และ ร้านค้าปลีกในพื้นที่ใกล้เคียงของอำเภอนามน ส่งผลให้ครัวเรือนยากจนมีรายได้เพิ่มขึ้น ประมาณ 7,000 บาทต่อเดือน

5.2 เกิดแนวทางการส่งเสริมตลาดพืชผักและอาหารปลอดภัยภายในท้องถิ่น (Local market) ให้มีสัดส่วนสูงกว่าตลาดภายนอกพื้นที่ (Outside market) ซึ่งจากเดิมตลาดของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน คือ ตลาดภายนอกพื้นที่ (ต่างจังหวัด) มีสัดส่วนทางการตลาดสูง ถึงร้อยละ 63.04 ซึ่งมีต้นทุนมีมาตรฐานผลิตภัณฑ์และความเสี่ยงที่สูง ในขณะที่ สัดส่วนตลาดภายในอำเภอนามนหรือตลาดใกล้เคียงที่มีความมั่นคง ต้นทุนน้อยกว่า และ โอกาสในการเข้าถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่มากกว่า ปัจจุบันมีสัดส่วนมูลค่าทางการตลาด เพียงร้อยละ 36.96 จากวิกฤตการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และ วิกฤตราคาน้ำมัน ปัจจุบัน ส่งผลให้สมาชิกผู้ผลิตต้องปรับตัวหาตลาดภายในท้องถิ่นทดแทนตลาดภายนอกมากขึ้น ทั้งตลาดในรูปแบบออนไลน์ และ แบบปกติ เพื่อลดความเสี่ยงในด้านต้นทุน ซึ่งการเชื่อมโยงการผลิตของครัวเรือนยากจนกับตลาดท้องถิ่นภายในพื้นที่ พบว่าส่งผลกระทบต่อการผลิตที่ต่อเนื่องและนำไปสู่การหลุดพ้นความยากจนของครัวเรือนยากจนได้

5.3 เกิดแนวทางการพัฒนาอาชีพครัวเรือนยากจนรูปแบบใหม่ <u>จากเดิม</u> ในพื้นที่มีรูปแบบการพัฒนาอาชีพครัวเรือนยากจน โดยการเพิ่มทุนทางกายภาพ (Physical capital) และหรือการเพิ่ม(Human capital) ในลักษณะของการอบรมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการประกอบอาชีพให้แก่ครัวเรือนยากจนเป็นรายครัวเรือนตามความต้องการของครัวเรือน หรือ ตามที่สอดคล้องกับภารกิจหน่วยงาน โดยขาดการมีการวิเคราะห์ห่วงโซ่การผลิตและห่วงโซ่คุณค่า และ ทุนทางสังคม (Social capital) ส่งผลให้การพัฒนาอาชีพขาดความต่อเนื่อง ไม่สามารถเพิ่มรายได้จนหลุดพ้นความยากจนได้ <u>แต่แนวทางการพัฒนาอาชีพครัวเรือนยากจนรูปแบบใหม่</u> คือ การนำครัวเรือนยากจนให้เข้าถึง (Access) ทุนทางสังคม (Social capital) โดยการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ก่อน เพื่อสร้างเครือข่ายการแบ่งปัน ความรู้ในด้านการผลิต ด้านการแบ่งปันทรัพยากร ด้านการตลาด รวมถึง การมีเป้าหมายในการใช้ชีวิต จนเกิดการเพิ่มทุนมนุษย์ (Human capital) ทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี จากนั้น ค่อยดำเนินการเพิ่มทุนทางกายภาพ (Physical capital) คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการประกอบอาชีพให้แก่ครัวเรือน แนวทางดังกล่าวจะส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสหลุดพ้นความยากจนได้สูงขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญของแนวทางนี้ คือ ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนต้องมีศักยภาพ สามารถทำงานเป็นพี่

เลี้ยงชี้แนะแนวทางการพัฒนาอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนได้ รวมถึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการเพิ่มผลผลิตของครัวเรือนยากจนด้วย

6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1 ด้านการค้นหา/สอบทานข้อมูลจน

1.คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการค้นหา สอบทาน และ ทบทวน สถานะครัวเรือนยากจนในหมู่บ้านทุกปีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครัวเรือนยากจน และสมาชิกในชุมชน เพื่อประเมินสถานะ นำเข้า และนำออกครัวเรือนยากจน จากระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM)

2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้รับผิดชอบในการดูแลระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM) สามารถบันทึกข้อมูลเพื่อนำเข้าและนำออกครัวเรือนยากจน เพื่อเสนอให้คณะกรรมการระดับอำเภอดำเนินการอนุมัติในขั้นตอนต่อไป

3.ให้คณะกรรมการอำเภอที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนมีอำนาจในการตัดสินใจ นำเข้าและนำออกครัวเรือนยากจนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอ จากระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM)

6.2 ด้านระบบ กลไก การวิเคราะห์และการส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพ

1.มหาวิทยาลัยร่วมกับหน่วยงานจังหวัดกาฬสินธุ์พัฒนาระบบ ฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM) ให้สามารถจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงข้อมูลปัญหาและความต้องการของครัวเรือนยากจน ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือได้

2.มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์พัฒนาศักยภาพหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนให้สามารถเข้าไป บันทึกข้อมูลการติดตาม และช่วยเหลือ ครัวเรือน ในระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM) ได้

3. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับฝ่ายปกครองในพื้นที่มีโครงการ 1 ตำบล 1 กองบุญเพื่อส่งเสริมอาชีพและสงเคราะห์ช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ในพื้นที่ตำบล

4. หน่วยงานด้านสุขภาพ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน มีการพัฒนาระบบกลไกการส่งต่อและฟื้นฟูกรณีสมาชิกครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาด้านการติดสุราเรื้อรัง

6.3 ด้านรูปแบบโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน

1.จังหวัดส่งเสริมก่อนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในแก้ไขปัญหาความยากจน อย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน ในกรณีการส่งเสริมอาชีพ ต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ห่วงโซ่การผลิตและห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

2.สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ร่วมกับเสริมสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หรือ เครือข่ายวิสากิจชุมชน หรือ ภาคเอกชน ให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม มีศักยภาพด้านการผลิต แปรรูปและ การตลาด ในการรองรับ การพัฒนาอาชีพแก่สมาชิกของครัวเรือนยากจน

3.สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาและบูรณาการกองทุนในชุมชน ให้มีสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำในชุมชน ที่เปิดโอกาสให้ครัวเรือนยากจนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ

4.หน่วยงานปกครอง และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการที่ดินสาธารณะ หรือ พื้นที่ในการกำกับดูแลของรัฐ ในรูปแบบของแปลงรวม ที่มีระบบ กลไกการรวมกลุ่มที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแก่ครัวเรือนยากจน

5.มหาวิทยาลัยมีการจัดศึกษาและทำฐานข้อมูลตลาด ร้านค้าปลีก ร้านค้าย่อย รถพุ่มพวง และกลุ่มผู้บริโภค ภายในอำเภอ หรือ พื้นที่ใกล้เคียง เพื่อวางแผนการผลิตและเป็นแหล่งกระจายสินค้าของวิสาหกิจชุมชนหรือภาคเอกชนที่พัฒนาอาชีพให้แก่ครัวเรือนยากจน

6.ส่งเสริมให้มีตลาดนัดออนไลน์ของอำเภอ หรือ ตำบล บนแฟลตฟอร์มเฟสบุ๊ค เพื่อสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยมีการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรายย่อย รวมถึงครัวเรือนยากจนในพื้นที่ให้สามารถมีทักษะในการใช้ประโยชน์จากตลาดนัดออนไลน์ เพื่อสร้างรายได้

6.4 ด้านการพัฒนาระบบการหนุนเสริมเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับจังหวัดกาฬสินธุ์

1.จังหวัดส่งเสริมให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบรรจุแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำไว้ในหน่วยงาน โดยใช้ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ (KHM) ประกอบการดำเนินงาน

เอกสารนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่หลังวิจัย โดย หน่วย บพท.

4.15 สรุปการดำเนินงานพื้นที่ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์

1. บริบทตำบลสหัสขันธ์

จากผลการดำเนินงานของโครงการการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2563 และโครงการการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและ แม่นยำจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2564 พบว่า ครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ มีจำนวน 146 ครัวเรือน ซึ่งค่าเฉลี่ยภาพรวมของมิติด้านต่าง ๆ ของตำบลสหัสขันธ์ ทั้ง 5 ด้าน แสดงให้เห็นว่าทุนที่สำคัญของตำบลสหัสขันธ์ คือ ทุนกายภาพ ครัวเรือนมีลักษณะอยู่พอได้ ($\bar{x}$ = 3.08) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ครัวเรือนมีลักษณะอยู่พอได้ ($\bar{x}$ = 2.74) ทุนการเงิน ครัวเรือนมีลักษณะอยู่ยาก ($\bar{x}$ = 2.47) ทุนมนุษย์ ครัวเรือนมีลักษณะอยู่ยาก ($\bar{x}$ = 2.43) และทุนสังคม ครัวเรือนมีลักษณะอยู่ยาก ($\bar{x}$ = 2.38) โดยภาพรวมของมิติด้านต่าง ๆ ของตำบลสหัสขันธ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยาก คือ ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม ส่วนทุนกายภาพ และทุนทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับอยู่พอได้ ภาพรวมทั้งหมดของตำบลสหัสขันธ์ ครัวเรือนมีลักษณะอยู่พอได้ ($\bar{x}$ = 2.62) จากการวิเคราะห์ทุนแต่ละมิติ พบปัจจัยที่โดดเด่นในแต่ละทุนเป็นดังนี้ (1) ทุนมนุษย์ คือ สุขภาพ /ว่าด้วยแรงงาน และภาระพึ่งพิง (2) ทุนกายภาพ คือ น้ำอุปโภค/บริโภค (3) ทุนการเงิน คือ หนี้สิน (4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทำกิน อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) และ (5) ทุนสังคม คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน ในขณะที่ปัจจัยที่เร่งพัฒนาในแต่ละทุนเป็นดังนี้ (1) ทุนมนุษย์ คือ อาชีพ (ทักษะการประกอบอาชีพ)/ ว่าด้วยทางเลือกการเอาตัวรอด (2) ทุนกายภาพ คือ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร /ว่าด้วยความพอเพียง (3) ทุนการเงิน คือ รายได้จากการส่งกลับจากลูกหลาน (4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ และ (5) ทุนสังคม คือ ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน

ภาพรวมทั้งหมดของตำบลสหัสขันธ์ ครัวเรือนมีลักษณะอยู่พอได้ ($\bar{x}$ = 2.62) ดังแสดงในภาพที่ 1 จากการวิเคราะห์ทุนแต่ละมิติ พบปัจจัยที่โดดเด่นในแต่ละทุนเป็นดังนี้ (1) ทุนมนุษย์ คือ สุขภาพ /ว่าด้วยแรงงานและภาระพึ่งพิง (2) ทุนกายภาพ คือ น้ำอุปโภค/บริโภค (3) ทุนการเงิน คือ หนี้สิน (4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทำกิน อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) และ (5) ทุนสังคม คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน ในขณะที่ปัจจัยที่เร่งพัฒนาในแต่ละทุนเป็นดังนี้ (1) ทุนมนุษย์ คือ อาชีพ (ทักษะการประกอบอาชีพ)/ ว่าด้วยทางเลือกการเอาตัวรอด (2) ทุนกายภาพ คือ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร /ว่าด้วยความพอเพียง (3) ทุนการเงิน คือ รายได้จากการส่งกลับจากลูกหลาน (4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ และ (5) ทุนสังคม คือ ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน

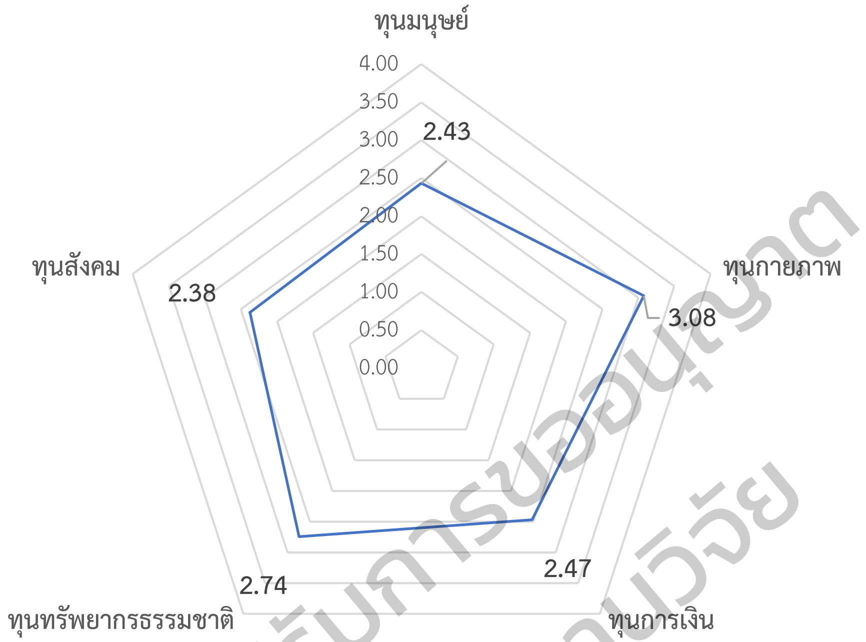

รูปที่ 4.32 การวิเคราะห์ทุน 5 มิติของตำบลสหัสขันธ์

ทุนมนุษย์ ครัวเรือนคนจนของตำบลสหัสขันธ์ มีค่าเท่ากับ 2.43 มีลักษณะอยู่ยาก ดังแสดงในภาพที่ 2 โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับอยู่ลำบาก คือ อาชีพ (ทักษะการประกอบอาชีพ)/ว่าด้วยทางเลือกการเอาตัวรอด สวัสดิการ/ว่าด้วยสวัสดิการที่ควรได้ เท่าเทียม สม่ำเสมอ อาชีพ (สร้างรายได้)/ว่าด้วยความมั่นคงของรายได้ ระดับการศึกษา (สูงสุด) /ว่าด้วยศักยภาพในการประกอบอาชีพ สัดส่วนระหว่างคนทำงานต่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ รายได้นอกภาคเกษตร / ว่าด้วยทางเลือกและเศรษฐกิจหลักของครัวเรือน ในขณะที่ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ที่อยู่ในระดับอยู่ได้ คือ สุขภาพ /ว่าด้วยแรงงาน และภาระพึ่งพิง และสัดส่วนผู้มีชื่อกับไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านต่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

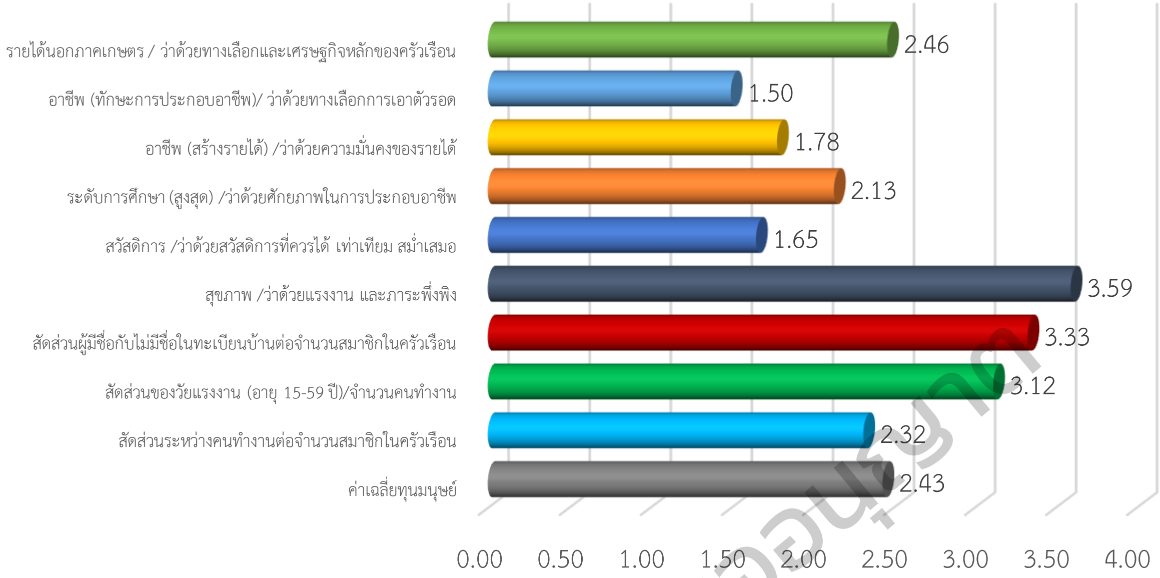

รูปที่ 4.33 การวิเคราะห์ทุนมนุษย์ของตำบลสหัสขันธ์

ทุนกายภาพ ครัวเรือนคนจนของตำบลสหัสขันธ์ มีค่าเท่ากับ 3.08 มีลักษณะอยู่พอได้ โดยปัจจัยกายภาพที่อยู่ในระดับอยู่ลำบาก คือ การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร/ ว่าด้วยความพอเพียง อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ ไฟฟ้า พลังงานทางเลือก และสภาพที่อยู่อาศัย /ว่าด้วยสภาพที่อยู่อาศัย ในขณะที่ปัจจัยกายภาพที่อยู่ในระดับอยู่ได้ คือ การรับรู้/ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารและประกาศของหน่วยงานราชการ ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน /ว่าด้วยประสิทธิภาพของพื้นที่ทำกิน พื้นที่ทำกินทางการเกษตร/ว่าด้วยความมั่นคงของที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย (สุขลักษณะ) /ว่าด้วยสุขลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัย (การเป็นเจ้าของ) /ว่าด้วยกรรมสิทธิ์และภาระหนี้สิน และน้ำอุปโภค/บริโภค

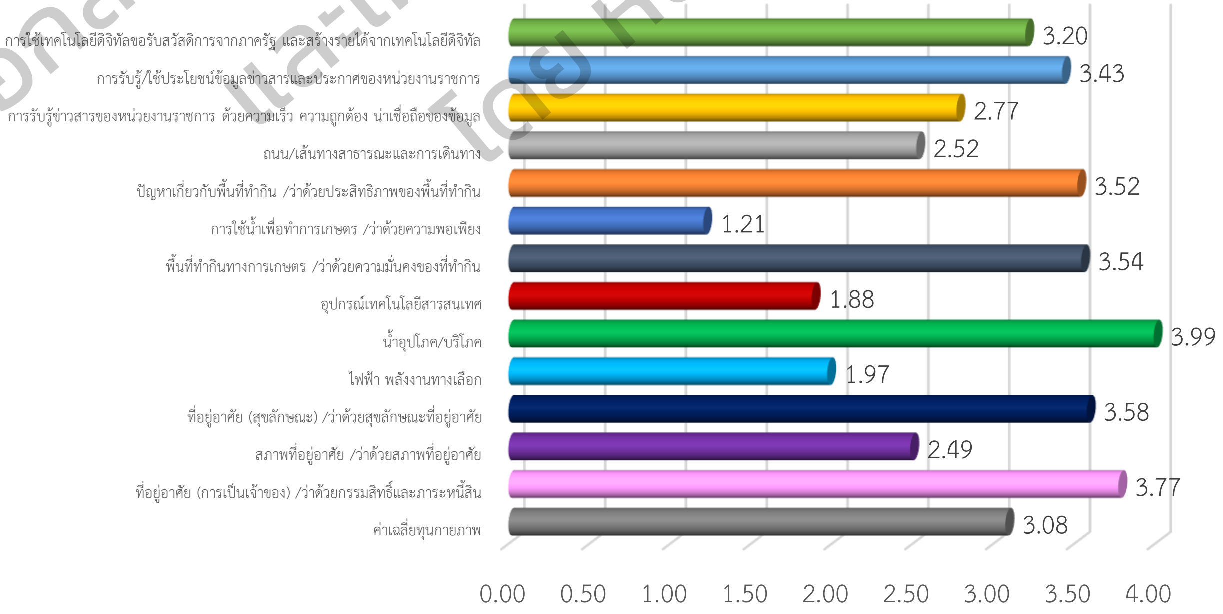

รูปที่ 4.34 การวิเคราะห์ทุนกายภาพของตำบลสหัสขันธ์

ทุนการเงิน ครัวเรือนคนจนของตำบลสหัสขันธ์ มีค่าเท่ากับ 2.47 มีลักษณะอยู่ยาก โดยปัจจัยการเงินอยู่ในระดับอยู่ยาก คือ รายได้จากการส่งกลับจากลูกหลาน รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน ทรัพย์สินในการประกอบอาชีพ และรายจ่ายครัวเรือน ปัจจัยการเงินที่อยู่ในระดับอยู่พอได้ คือ การออม และหนี้สิน เนื่องจากกลุ่มคนจนเป้าหมายมีภาระหนี้สิ้น จึงเป็นเหตุให้กลุ่มดังกล่าวไม่สามารถออมหรือลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

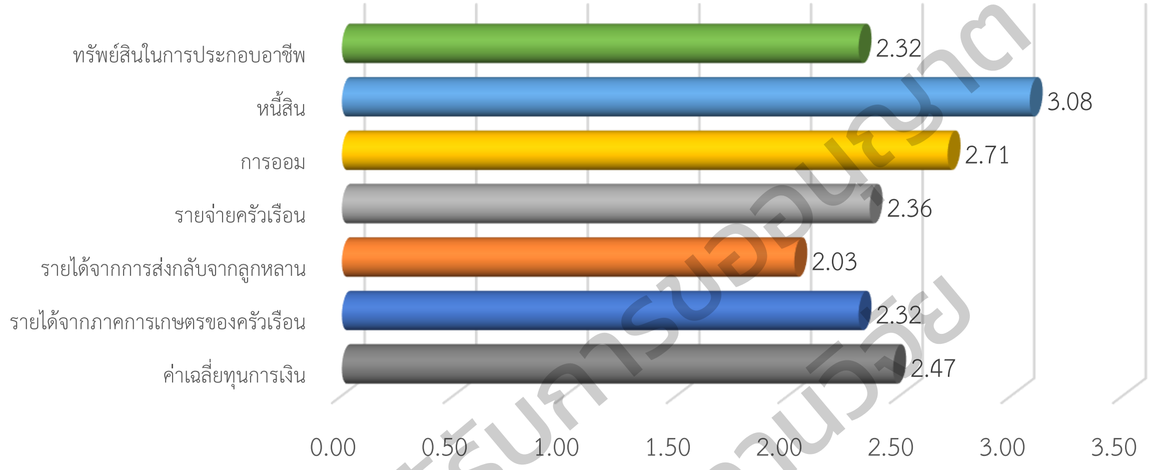

รูปที่ 4.35 การวิเคราะห์ทุนการเงินของตำบลสหัสขันธ์

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ครัวเรือนคนจนของตำบลสหัสขันธ์ มีค่าเท่ากับ 2.74 มีลักษณะอยู่พอได้ โดยปัจจัยทุนทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับอยู่ลำบาก คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ และการได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการยังชีพ ในขณะที่ปัจจัยทุนทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในระดับ อยู่ได้ คือ ทำกิน อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) และบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563)

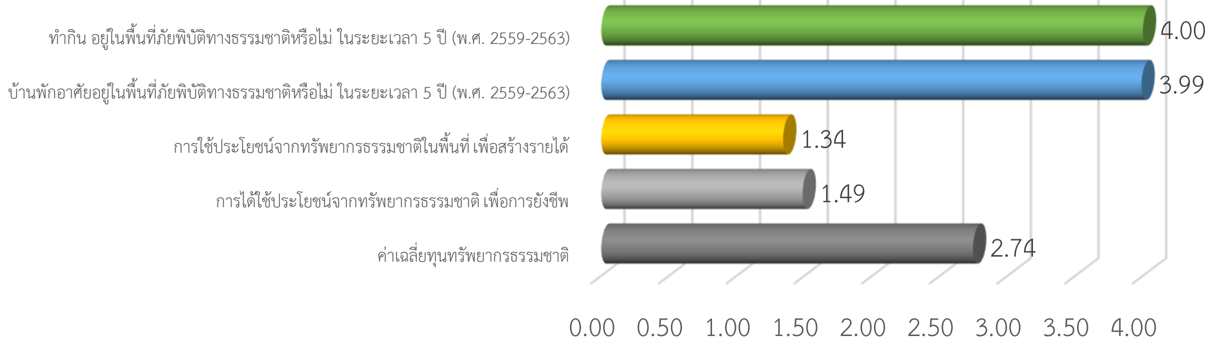

รูปที่ 4.36 การวิเคราะห์ทุนทรัพยากรธรรมชาติของตำบลสหัสขันธ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ทุนสังคม ครัวเรือนคนจนของตำบลสหัสขันธ์ มีค่าเท่ากับ 2.38 มีลักษณะอยู่ยาก โดยปัจจัยทุนสังคมอยู่ในระดับ อยู่ลำบาก คือ ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ประสบการณ์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน และเคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหาหรือไม่ ในขณะที่ปัจจัยทุนสังคมที่อยู่ในระดับ อยู่ได้ คือ การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มคนจนเป้าหมาย มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของสังคมชนบทในจังหวัดกาฬสินธุ์นับเป็นทุนที่น่าสนใจในการต่อยอดเรื่องการเคารพกติกา การช่วยเหลือเกื้อกูลในชุมชน

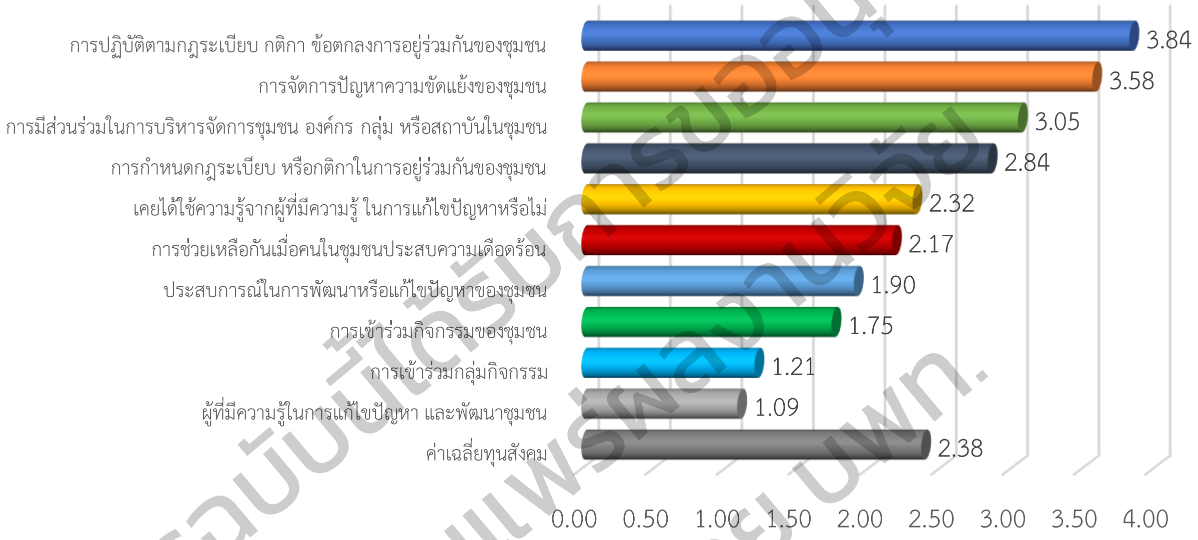

รูปที่ 4.37 การวิเคราะห์ทุนสังคมของตำบลสหัสขันธ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

2. ประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนตำบลสหัสขันธ์แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

ในวันที่ 7 ธันวาคม 2564 ณ ศาลาประชาคมบ้านถ้ำปลา ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดประชุมยืนยันข้อมูลครัวเรือนคนจนตำบลสหัสขันธ์ มีผู้เข้าร่วมประชุม 21 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ กำนันตำบลสหัสขันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และนักวิจัย กิจกรรมหลักประกอบด้วย สร้างความเข้าใจถึงที่มาและความสำคัญ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินโครงการวิจัย การตรวจสอบข้อมูลจำนวนครัวเรือนยากจน และการยืนยันข้อมูลครัวเรือนยากจนโดยผู้นำชุมชน ผลการประชุมพบว่า จากจำนวนคนจนตำบลสหัสขันธ์ที่มีในระบบ 146 ครัวเรือน พบว่ามีครัวเรือนคนจนจริงจำนวน 72 ราย นอกจากนี้ยังสามารถชี้แจ้งผู้นำชุมชนให้เข้าใจถึงเป้าหมาย แนวทางการดำเนินโครงการ และความแตกต่างที่จากโครงการที่เคยดำเนินการ

วันที่ 24 ธันวาคม 2564 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนตำบลสหัสขันธ์แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ มีผู้เข้าร่วมประชุม 15 คน ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ (รักษาราชการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ กำนันตำบลสหัสขันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน และนักวิจัย จากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กิจกรรมหลักประกอบด้วย สร้างความเข้าใจถึงที่มาและความสำคัญ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการวิจัย ข้อมูลจำนวนครัวเรือนยากจน ออกแบบกลไกการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำตำบลสหัสขันธ์ ผลการดำเนินงาน พบว่า สามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบถึงเป้าหมายและแนวทางการดำเนินโครงการ และเห็นพ้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ นอกจากนี้ยังร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลครัวเรือนยากจน ตลอดจนทบทวนการแก้ปัญหาความยากจนจากที่ผ่านมา หลังประชุมกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์เสร็จ คณะทำงานได้เข้าชี้แจงกับแนวทางการดำเนินโครงการวิจัยกับนายอำเภอสหัสขันธ์

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจนตำบลสหัสขันธ์แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ มีผู้เข้าร่วมประชุม 35 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ กำนันตำบลสหัสขันธ์ ผู้ใหญ่บ้าน และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กิจกรรมหลักประกอบด้วย สร้างความเข้าใจถึงที่มาและความสำคัญ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการวิจัย ข้อมูลจำนวนครัวเรือนยากจน ออกแบบกลไกการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำตำบลสหัสขันธ์ ผลการดำเนินงาน พบว่า สามารถสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบถึงเป้าหมายและแนวทางการดำเนินโครงการ และเห็นพ้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหา

ความยากจนโดยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ โดยมีข้อเสนอแนะ ให้ทีมนักวิจัยและผู้นำชุมชนมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลครัวเรือนยากจน ตลอดจนทบทวนการแก้ปัญหาความยากจนจากที่ผ่านมา

โดยข้อมูลครัวเรือนยากจน ในพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 146 ครัวเรือน แต่จากการยืนยันของผู้นำชุมชนพบว่ามีครัวเรือนคนจน 72 ครัวเรือน ซึ่งสามารถจำแนกความช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับเพาะเห็ด จำนวน 12 ครัวเรือน (2) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ จำนวน 27 ครัวเรือน (3) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงปลา จำนวน 1 ครัวเรือน และ (4) กลุ่มสงเคราะห์ จำนวน 32 ครัวเรือน จากข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบกลไกการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำตำบลสหัสขันธ์โดยเน้นการสร้างโอกาสด้วยการพัฒนาอาชีพ

3. ทวนสอบข้อมูลครัวเรือนยากจนในเข้าร่วมพัฒนาอาชีพ

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565 ลงพื้นที่ร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อเข้าพบครัวเรือนยากจนเป้าหมายกลุ่มเพาะเห็ดฟาง พบว่า การ

วันที่ 11 เมษายน 2565 ลงพื้นที่ร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อเข้าพบครัวเรือนยากจนเป้าหมายที่ผู้นำระบุว่ามีศักยภาพเข้าร่วมพัฒนาอาชีพ จำนวน 72 ครัวเรือน ซึ่งสามารถจำแนกความช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับเพาะเห็ด จำนวน 9 ครัวเรือน (2) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ จำนวน 26 ครัวเรือน (3) กลุ่มพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงปลา จำนวน 1 ครัวเรือน (4) กลุ่มสงเคราะห์ จำนวน 25 ครัวเรือน (5) ไม่ขอรับการช่วยเหลือ จำนวน 9 ครัวเรือน (6) ย้ายครัวเรือนออกนอกพื้นที่จำนวน 1 ครัวเรือน และ (7) เสียชีวิต จำนวน 1 ราย

บัญชีรายชื่อผู้ยากจน ตำบลสหัสขันธ์

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
1	B1	97	1	สงเคราะห์	(1) พิการเป็นผู้สูงอายุ (2) ลูกไปทำงานต่างจังหวัด (3) เลี้ยงหลายอยู่บ้าน (4) หาเช้ากินค่ำ (5) เป็นคนที่พัฒนายาก	
2	A1B	71	1	เลี้ยงไก่	(1) เป็นผู้สูงอายุ (2) ไม่ค่อยมีที่ทำกิน (3) ขยัน (4) รับจ้างทั่วไป (5) สามารถปลูกผักสวนครัวรอบบริเวณบ้านได้	
3	A2A	147	1	เพาะเห็ด	(1) ป่วยเรื้อรังเป็นโรคขาอ่อนแรง (2) ภรรยาไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน (3) ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐได้	
4	B2	33	1	สงเคราะห์	(1) อยู่คนเดียว (2) ไม่มีที่ดินทำกิน (3) อาศัยบ้านของญาติอยู่คือบ้านของพี่สาว (4) อาชีพเก็บขยะขาย (5) สติไม่ดี	
5	B3	31	2	สงเคราะห์	(1) ไม่มีที่ดินทำกิน	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(2) เลี้ยงหลาน (3) อาชีพค้าขาย	
6	A3A	1	2	เพาะเห็ด	(1) ไม่มีที่ดินทำกิน (2) สามารถปลูกผักสวนครัวบริเวณบ้านได้	
7	A4B	13	2	เลี้ยงไก่	(1) อยู่กับลูกชาย 2 คน แต่เป็นคนหาเงินเลี้ยงครอบครัว (2) ลูกชายไม่ทำมาหากิน (3) เป็นบุคคลพัฒนาได้ยากขี้เกียจ (4) มีที่ทำกิน	
8	B4	34	2	สงเคราะห์	(1) ขยัน (2) อยู่กับลูกสาวและลูกเขย มีรายได้ดี (3) ไม่มีที่ดินทำกิน (4) เป็นเจ้าของร้านขายยางรถยนต์ในอำเภอ	
9	C1	22	2	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไปทำงาน กทม. (2) ไม่มีที่ดินทำกิน	
10	A5B	12	2	เลี้ยงไก่	(1) อยู่กับหลาน ลูกชาย ลูกสะใภ้ (2) เลี้ยงหลาน (3) ไม่มีที่ทำกิน	
11	A6A	52	2	เพาะเห็ด	(1) มีลูกและภรรยา (2) ทำอาชีพเผาถ่าน (3) มีที่ทำกิน ประกอบด้วย ไร่นา	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
12	A7A	47	2	เพาะเห็ด	(1) มีครอบครัว มีลูกสาว ลูกเขย ที่มีรายได้ (2) รับจ้างทั่วไป (3) ขยัน (4) มีที่ดินทำกิน	
13	A8B	43	2	เลี้ยงไก่	(1) อยู่คนเดียว (2) ป่วยเรื้องรังโรคขาเปลี้ย (3) ยากจะเยียวยา (4) ไม่สามารถทำงานหนักได้ (5) ไม่มีที่ทำกิน	
14	A9A	40	3	เพาะเห็ด	(1) หาเงินคนเดียว (2) อยู่กับหลานรวม 3 คนในบ้าน (3) มีหลานสติไม่ค่อยดี 1 คน อายุประมาณ 7 ขวบ (4) ผู้ใหญ่บ้านแนะนำอยากให้ส่งเสริมอาชีพให้	
15	A10B	42	3	เลี้ยงไก่	(1) เลี้ยงหลาน 3 คน (2) มีอาชีพทำนา มีที่แค่พอทำกิน	
16	B5	221	3	สงเคราะห์	(1) ป่วยเป็นลิ้นหัวใจรั่ว (2) อาศัยอยู่คนเดียว (3) ลูกชายส่งเงินมาให้บ้าง (4) ไม่ได้เลี้ยงหลาน (5) ข้าวปลาอาหารได้จากเพื่อนบ้านหยิบยื่นหาให้	
17	A11A	66	3	เพาะเห็ด	(1) ส่วนตัวมีที่นาไม่มาก แค่พอทำกิน	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(2) มีภรรยาป่วยเป็นคอพอก และพิการเป็นใบ้ (3) ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป และบางครั้งภรรยาก็ออกไปรับจ้างด้วยกัน แต่ก็อาจจะทำได้ไม่มาก	
18	B6	94	3	สงเคราะห์	(1) มีรายได้จากลูกชาย และเบี้ยคนพิการ (2) เป็นอัมพาตครึ่งท่อนล่าง (3) ลูกชายรับจ้างและเป็นคนดูแลแม่	
19	B7	31	4	สงเคราะห์	(1) พิการ อายุมากกว่า 60 ปี	
20	B8	31	4	สงเคราะห์	(1) อยู่บ้านเดียวกับน้องสาวสุขรัตน์ ดลแวววาว	
21	B9	41	4	สงเคราะห์	(1) ไม่มีที่ทำกิน อยู่กับลูกที่ป่วย	
22	B10	74	4	สงเคราะห์	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
23	B11	83	4	สงเคราะห์	(1) ป่วยติดเตียง	
24	C2	89	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ควรส่งเสริมด้านอาชีพ	
25	C3	87	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
26	C4	115	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
27	C5	175	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
28	C6	177	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
29	C7	193	4	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) ไม่มีที่ทำกิน	
30	A12B	9	4	เลี้ยงไก่	(1) ควรส่งเสริมด้านอาชีพ	
31	B12	135	4	สงเคราะห์	(1) ควรส่งเสริมด้านอาชีพ	
32	E1		4		(1) อายุ 5x ปี ไม่มีที่ดินทำกิน	เสียชีวิต

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
33	B13		4	สงเคราะห์	(1) อายุ 6x ปี ผู้สูงอายุ	
34	B14	42/1	5	สงเคราะห์	(1) อยู่ลำบากมาก	
35	A13A	162	5	เพาะเห็ด	(1) อยู่ลำบากเพราะมีลูกหลายคน (2) มีที่ทำกิน (3) มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ	
36	A14B	220	5	เลี้ยงไก่	(1) อยู่ยาก	
37	A15B	61	5	เลี้ยงไก่	(1) ไม่มีที่ทำกิน (2) สูงอายุ (3) อยู่กับหลาน	
38	A16B	81	5	เลี้ยงไก่	(1) มีลูกพิการ (2) ไม่มีที่ทำกิน	
39	A17B	69	6	เลี้ยงไก่	(1) ติดเตียง (2) ลำบากมาก (3) สามีรับจ้าง	
40	A18B	108	6	เลี้ยงไก่	(1) ลำบากไม่มีที่ทำกิน (2) ลูกชาย ลูกสะใภ้ไปทำงาน ตจว. ส่งเงินมาให้	
41	A19B	117	6	เลี้ยงไก่	(1) ไม่มีที่ทำกิน (2) สูงอายุ (3) อยู่กับหลาน	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
42	B15	160	6	สงเคราะห์	(1) อยู่ลำบาก (2) ไม่มีที่ทำกิน	
43	A20B	91/1	6	เลี้ยงไก่	(1) อาศัยอยู่บ้านญาติ (2) ทำงานอยู่โรงไก่	
44	D1	40	7		(1) ไม่มีที่ดินทำกิน (2) ครอบครัวใหญ่ ลูกสาว 2 ชาย 2 ลูกเขย 2 หลาน 3 (3) ไม่มีความกระตือรือร้น (4) ไม่มีความจิตอาสา (5) ไม่ร่วมงานส่วนรวม (6) รอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ (7) ได้รับการสร้างบ้านพักอาศัยจากงบจังหวัด แต่ผุพัง ผู้นำชุมชนจึงกำลังดำเนินการซ่อมแซมให้ใหม่	ย้ายครัวเรือนออกนอกพื้นที่
45	A21B	60	7	เลี้ยงไก่	(1) ประกอบอาชีพปลูกมัน หาปลา (2) ลูกป่วยโลหิตจาง 2 ราย ต้องได้รับการเปลี่ยนเลือดตลอด	
46	A22B	7	7	เลี้ยงไก่	(1) เป็นผู้สูงอายุ (2) ไม่มีคนดูแล (3) ไม่มีที่ทำกิน	
47	B16	2	7	สงเคราะห์	(1) เป็นผู้สูงอายุ (2) ป่วยติดเตียง (3) พักอาศัยกับลูกชายที่ป่วยเป็นโรคไต ต้องได้รับการฟอกไตตลอด	
48	C8	17	7	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) เป็นผู้สูงอายุ	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(2) ป่วยติดเตียง (3) นั่งได้ (4) ใช้รถเข็น (5) พักอาศัยกับสามีที่ได้รับบาดเจ็บจากการหาปลา จนขาหัก (6) ได้รับการดูแลส่งเสียจากลูกบ้างแต่นาน ๆ ครั้ง	
49	B17	18	7	สงเคราะห์	(1) เป็นผู้สูงวัย (2) พักอาศัยอยู่กันสองคนพี่สาว-น้องสาวอายุมากทั้งคู่ (3) เงินคนพิการ (4) ไม่มีที่ทำกิน	
50	A23B	23	8	เลี้ยงไก่	(1) อายุประมาณ 40 ปี (2) อาชีพรับจ้างทั่วไป (3) รายได้ต่ำ (4) อาศัยอยู่กับแม่พิการติดเตียง และพี่สาวที่พิการเป็นใบ้ (5) ต้องการสนับสนุนเรือเพื่อใช้ในการออกไปหาปลา (ไม่สะดวกในการเข้าร่วมกลุ่มเนื่องจากมีภาระทางครอบครัว)	
51	A24B	68	8	เลี้ยงไก่	(1) อายุมากกว่า 60 ปี (2) รับเงินสวัสดิการจากรัฐ (3) มีที่อยู่อาศัยประมาณ 2 งาน (4) ไม่มีที่ดินเพื่อใช้ในการทำกิน (5) มีปัญหาด้านหู (พูดไม่ค่อยได้ยิน) (6) ไม่สามารถประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปได้	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(7) หน่วยงานในพื้นที่เขียนโครงการขอทุนด้านการเรียนให้กับหลานที่อาศัยอยู่ด้วยกัน	
52	B18	75	8	สงเคราะห์	(1) อายุประมาณ 56 ปี (2) อาศัยอยู่กับหลาน 2 คน และแม่อายุ 77 ปี (ป่วยทางระบบประสาท) (3) ลูกชายทำงานที่ กทม. ส่งเงินมาช่วยค่าใช้จ่ายบ้าง (4) อาชีพรับจ้างทั่วไป (5) อยู่ในกลุ่มทอเสื่อกก (กลุ่มทอเสื่อกก ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแล) (6) มีความสามารถในการเย็บจักร	
53	A25B	86	8	เลี้ยงไก่	(1) อายุประมาณ 58 ปี (2) อาศัยอยู่กับลูกชายที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง และหลาน 2 คน (อนุบาลและยังไม่เข้า รร.) (3) มีที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกิน (มีสวนยางที่แบ่งผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้มารับจ้างกรีดและเจ้าของที่) (4) อยากได้รับการสนับสนุนในการเลี้ยงไก่ไข่ เนื่องจากต้องการมีรายได้เพิ่ม โดยมีพื้นที่ว่างบริเวณที่พักอาศัยสามารถทำเล้าไก่ได้	
54	A26C	82	8	เลี้ยงปลา	(1) อายุประมาณ 45 ปี อาศัยอยู่กับภรรยา (รับจ้างทั่วไป) และหลาน 2 คน (2) อาชีพรับจ้างทั่วไป ไม่มีที่ทำกิน	
55	A27A	91	8	เพาะเห็ด	(1) อายุประมาณ 66 ปี อาศัยอยู่กับภรรยา (อายุมากกว่า 60 ปี) อาชีพรับจ้างทั่วไป	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(2) สุขภาพไม่ค่อยดี (3) รับเบี้ยผู้สูงอายุ (4) มีที่อยู่อาศัย (เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่) (5) ไม่มีที่ทำกิน ภรรยาอยู่ในกลุ่มทอเสื่อกก	
56	A28B	38	9	เลี้ยงไก่	(1) อายุมากกว่า 60 ปี (2) มีโรคประจำตัว (3) อาศัยอยู่กับสามี (อายุมากกว่า 60 ปี แต่ยังแข็งแรง) (4) อาชีพรับจ้างทั่วไป (5) ไม่มีที่ทำกินมีบ้านที่ อบต. สร้างให้ในพื้นที่ของญาติ	
57	A29B	17/11	9	เลี้ยงไก่	(1) อายุประมาณ 53 ปี (2) อาชีพรับจ้างทั่วไป (3) มีที่ทำกิน 1-2 ไร่ อาศัยอยู่ภรรยาอายุ 50 ปี และลูกพิการทางสมอง	
58	A30B	39	9	เลี้ยงไก่	(1) อายุ 60 ปี (2) รับจ้างทอผ้าของกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีบ้านอาศัย (3) แต่ไม่มีที่ทำกิน (4) อยู่คนเดียว (5) สุขภาพไม่ค่อยดี (6) มีหลานที่อยู่บ้านใกล้กันดูแลบ้าง	
59	A31B	36	10	เลี้ยงไก่	(1) ในครอบครัวมี 6 คน (2) ไม่มีที่ทำกิน	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(3) รับจ้างทั่วไป (4) หาปลาเขื่อน (5) มีอาชีพเสริมเลี้ยงไก่บ้านและไก่ชน	
60	A32B	27	10	เลี้ยงไก่	(1) อยู่กับภรรยา ลูก 3 คน หลาน 1 คน ภรรยา 1 คน (2) ป่วยเป็นมะเร็ง (3) เป็นคนขยัน (4) ชอบช่วยเหลือคนในขุมชน (5) มีแต่บ้านไม่มีที่ทำกิน (6) ไม่มีอาชีพ (7) พี่น้องช่วยเหลือ (8) ทำการเกษตร ปลูกข้าวโพด เสียหญ้าและตอนนี้เช่าที่ดินปลูกมันสำปะหลัง	
61	A33B	47	10	เลี้ยงไก่	(1) อายุ 30 กว่าปี (2) อยู่ด้วยกัน 4 คน (3) ช่วยเหลือสังคมดี (4) เป็นคนขยัน (5) รับจ้างปลูกอ้อย และเช่าที่ปลูกอ้อย (6) อาชีพรองลงเขื่อนหาปลาและเลี้ยงไก่	
62	A34A	188/1	11	เพาะเห็ด	(1) สมชัยเคยทำอาชีพรับจ้าง (2) ภรรยาป่วยเป็นมะเร็งทำให้ทำงานหนักไม่ได้ (3) ไม่มีลูก ตัวสมชัยเองประมาณ 3 เดือนที่แล้ว	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(4) ได้รับอุบัติเหตุ ตกจากที่สูงระหว่างการทำงานก่อสร้าง ทำให้ตอนนี้ไม่สามารถเดินได้ ทำให้ตอนนี้ที่บ้านขาดรายได้ แต่ก็มีญาติช่วยดูแลหาอาหารให้ (5) สร้างโรงเรือนบางส่วนแล้ว	
63	C9	103	11	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	(1) เป็นคนชรา อายุ 70 ปี (2) ในบ้านอยู่กัน 3 คน (3) ได้เบี้ยคนชรา (4) ลูกสาวเย็บผ้า ลูกเขยรับจ้าง	
64	B19	22	11	สงเคราะห์	(1) เป็นคนชรา อายุ 60 ปี (2) ได้เบี้ยคนชรา เลี้ยงหลาน 3 คน (3) ลูกสาวเย็บผ้า ลูกเขยรับจ้าง	
65	A35B	41	11	เลี้ยงไก่	(1) อายุ 70 ปี (2) ได้เบี้ยคนพิการ (3) ทำนาบ้าง (4) ปลูกผักขายบ้าง (5) ยายทำงานคนเดียว ได้เงินมาเลี้ยงดูอีก 3 คนในบ้าน มีน้องตาบอด 1 คน และมีลูกชายและลูกสาวที่ผิดปกติทางสมองอีก (6) มีลูกชายมาอยู่ด้วย 2 คน สามารถช่วยประกอบอาชีพได้	
66	B20	80/2	11	สงเคราะห์	(1) ตาบอด 1 ข้าง (2) ได้บ้านยากไร้ที่ทางอำเภอมาสร้างให้ (3) ภรรยาตาย	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(4) อยู่กับลูกสาวชั้น ม.ต้น 1 คน (5) ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป	
67	B21	63	11	สงเคราะห์	(1) ได้เบี้ยคนพิหาร (2) เป็นอัมพาตช่วงล่าง (3) อยู่กับลูกสาวและลูกเขย (4) ผู้ใหญ่บ้านแนะนำให้ต่อยอดอาชีพเสริมให้ลูกสาวและลูกเขย มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา	
68	B22	87	12	สงเคราะห์	(1) อายุ 70 กว่าปี (2) เป็นคนพิการ (3) ไม่มีที่ทำนา (4) ลูกหลานส่งเงินมาให้	
69	B23	95	12	สงเคราะห์	(1) อายุ 70 กว่าปี (2) มีแต่ที่บ้าน (3) บ้านทรุดโทรม (4) รั่วซึม (5) ไม่มีอาชีพ (6) รอลูกหลานส่งเงินมาให้	
70	B24	11	12	สงเคราะห์	(1) อายุ 70 กว่าปี ทั้งสามี (2) หูไม่ได้ยิน (3) ลูกสาวและหลานดูแล (4) เข้าวัด	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	บ้านเลขที่	หมู่ที่	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	รายละเอียด	หมายเหตุ
					(5) เข้าสังคม (6) หาเช้ากินค่ำ	
71	B25	60	13	สงเคราะห์	(1) อายุ 70 กว่าปี (2) หูไม่ค่อยได้ยิน (3) รอรับเงินสงเคราะห์อย่างเดียว	
72	A36B	63/1	13	เลี้ยงไก่	(1) อายุ 50 ปี (2) ครอบครัว 5 คน (3) เลี้ยงหลาน 4 -5 ขวบ (4) มีบ้าน มีที่นา 2-3 ไร่ (5) เลี้ยงวัว 2-3 ตัว (6) พมจ. ช่วยเหลือ ข้าวสาร อาหารแห้ง	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ครัวเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 72 ครัวเรือน

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	หมู่ที่	กลุ่ม	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	หมายเหตุ
1	B1	1	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
2	A1B	1	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
3	A2A	1	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
4	B2	1	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
5	B3	2	อยู่ได้	สงเคราะห์	
6	A3A	2	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
7	A4B	2	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
8	B4	2	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
9	C1	2	อยู่พอได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
10	A5B	2	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
11	A6A	2	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
12	A7A	2	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
13	A8B	2	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
14	A9A	3	อยู่ได้	เพาะเห็ด	
15	A10B	3	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
16	B5	3	อยู่ได้	สงเคราะห์	
17	A11A	3	อยู่ได้	เพาะเห็ด	
18	B6	3	อยู่ได้	สงเคราะห์	
19	B7	4	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
20	B8	4	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
21	B9	4	อยู่ได้	สงเคราะห์	
22	B10	4	อยู่ได้	สงเคราะห์	
23	B11	4	อยู่ได้	สงเคราะห์	
24	C2	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
25	C3	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
26	C4	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
27	C5	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
28	C6	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
29	C7	4	อยู่ได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
30	A12B	4	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
31	B12	4	อยู่ได้	สงเคราะห์	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	หมู่ที่	กลุ่ม	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	หมายเหตุ
32	E1	4	-	-	เสียชีวิต
33	B13	4	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
34	B14	5	อยู่ได้	สงเคราะห์	
35	A13A	5	อยู่ได้	เพาะเห็ด	
36	A14B	5	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
37	A15B	5	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
38	A16B	5	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
39	A17B	6	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
40	A18B	6	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
41	A19B	6	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
42	B15	6	อยู่ได้	สงเคราะห์	
43	A20B	6	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
44	D1	7	-	-	ย้ายครัวเรือนออกนอกพื้นที่
45	A21B	7	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
46	A22B	7	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
47	B16	7	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
48	C8	7	อยู่พอได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
49	B17	7	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
50	A23B	8	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
51	A24B	8	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
52	B18	8	อยู่ได้	สงเคราะห์	
53	A25B	8	อยู่ได้	เลี้ยงไก่	
54	A26C	8	อยู่พอได้	เลี้ยงปลา	
55	A27A	8	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
56	A28B	9	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
57	A29B	9	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
58	A30B	9	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
59	A31B	10	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
60	A32B	10	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
61	A33B	10	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	
62	A34A	11	อยู่พอได้	เพาะเห็ด	
63	C9	11	อยู่พอได้	ไม่ขอรับการช่วยเหลือ	
64	B19	11	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
65	A35B	11	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ลำดับที่	รหัสครัวเรือน	หมู่ที่	กลุ่ม	แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือน	หมายเหตุ
66	B20	11	อยู่พอได้	สงเคราะห์	
67	B21	11	อยู่ได้	สงเคราะห์	
68	B22	12	อยู่ได้	สงเคราะห์	
69	B23	12	อยู่ได้	สงเคราะห์	
70	B24	12	อยู่ได้	สงเคราะห์	
71	B25	13	อยู่ได้	สงเคราะห์	
72	A36B	13	อยู่พอได้	เลี้ยงไก่	

ผลการดำเนินการปฏิบัติการแก้จนการส่งเสริมการอาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมือง ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีครัวเรือนเข้าร่วมดำเนินการจำนวน 26 ครัวเรือน โดยกลุ่มพัฒนาอาชีพเลี้ยงไก่ เริ่มต้นด้วยการเลี้ยงไก่จำนวน 40 ตัว ซึ่งต้นทุนดำเนินการ ได้แก่ ต้นทุนลูกไก่ และค่าอาหาร ผู้เลี้ยงใช้เวลาในการดูแลให้น้ำและอาหาร วันละ 5-10 นาที เป็นระยะเวลา 3 เดือน จะได้ไก่พื้นเมืองที่มีน้ำหนักอยู่ระหว่าง 1.0-1.5 กิโลกรัม จำหน่ายได้กิโลกรัมละ 90-100 บาท ซึ่งในการเลี้ยงไก่รุ่นแรกกลุ่มดังกล่าวสามารถเลี้ยงไก่ให้มีอัตรารอดอยู่ระหว่าง 75-85 เปอร์เซ็นต์ โดยกลุ่มพัฒนาอาชีพเลี้ยงไก่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น 3,000-4,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน อาทิเช่น ครัวเรือนรหัส A5B และ A20B สามารถสร้างรายได้ได้สูงถึง 4,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน นอกจากนี้ได้มีการนำไก่ที่เลี้ยงไปใช้เป็นอาหารเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และการคัดไก่ไว้เลี้ยงต่อเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ ซึ่งสามารถลดรายจ่ายในการซื้อจากไก่พันธุ์ดีจากภายนอกได้ ทำให้กลุ่มพัฒนาอาชีพเลี้ยงไก่ได้เรียนรู้จากการลงมือทำจริง เป็นการเพิ่มประสบการณ์และความเชื่อมั่นในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองรุ่นต่อไป กำไรที่เกิดขึ้นจากการทดสอบเลี้ยงไก่ชุดนี้ อยู่ระหว่าง 12.5-33.2 บาท ต่อตัว ซึ่งถือว่ามีกำไรต่อตัวสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบธุรกิจ

ผลการดำเนินการปฏิบัติการแก้จนการส่งเสริมการอาชีพการเพาะเห็ดฟาง ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีครัวเรือนที่มีศักยภาพเข้าร่วมดำเนินการจำนวน 9 ครัวเรือน โดยกลุ่มพัฒนาอาชีพเพาะเห็ดสามารถเพาะเห็ดฟางได้แล้ว 1 รอบการเพาะ ซึ่งต้นทุนดำเนินการเป็นค่าวัสดุเพาะเห็ดฟาง ได้แก่ ค่ากากมันสำปะหลัง อาหารเสริมเห็ดฟาง รำ จุลินทรีย์อีเอ็ม ปุ๋ยคอก แร่ธาตุ กากน้ำตาล เชื้อเห็ดฟาง ค่าฟืน ค่าน้ำ อยู่ระหว่าง 4,650 – 4,782 บาท ผลผลิตที่ได้อยู่ระหว่าง 208 – 236 กิโลกรัม ราคารับซื้อกิโลกรัมละ 75 บาท รายได้สุทธิ อยู่ระหว่าง 10,950 – 15,468 บาท รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือนเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 173.75 – 286.70 (ครัวเรือนคนจนมีรายได้เดิมโดยเฉลี่ย 4,000 บาท)

ผลการดำเนินการปฏิบัติการแก้จนการส่งเสริมการอาชีพเลี้ยงปลา ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีครัวเรือนเข้าร่วมดำเนินการจำนวน 1 ครัวเรือน โดยกลุ่มพัฒนาอาชีพเลี้ยงปลา เริ่มต้นด้วยการปล่อยในอัตรา 60 ตัว/ตารางเมตร ในกระชังปลาบนดิน ขนาด 1.5x6x1.2 เมตร ซึ่งข้อดีของการเลี้ยงปลาด้วยวิธีนี้ คือ ใชปริมาณน้ำในการเลี้ยงน้อย ถ่ายน้ำได้สะดวก สามารถลดปญหาเรื่องน้ำเนาเสียได้ดี ประหยัดพื้นที่ในการเลี้ยง สามารถจับปลาขายได้ง่าย เหมาะสำหรับผู้ทดลองเลี้ยงปลาที่มีตนทุนไม่มาก สามารถเลี้ยงปลาได้หลายรุ่น อายุการใชงานประมาณ 2 -3 ปี ซึ่งต้นทุนดำเนินการ ได้แก่ พลาสติกปูบ่อ ลูกพันธุ์ปลา วัสดุพรางแสงด้านบน ตาข่ายห่างคลุม และค่าอาหารปลา ผู้เลี้ยงใช้เวลาในการเลี้ยงปลาประมาณ 3-4 เดือน ได้ปลาขนาด 100 - 200 กรัม/ตัว อัตราการรอดตายร้อยละ 80 – 90 โดย 1 กระชังให้ผลผลิต ประมาณ 60 กิโลกรัม และจำหน่ายในหมูบ้านและพื้นที่ใกลเคียง ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 70 บาท รวมรายได้ประมาณ 4,200 บาท/กระชัง

รูปที่ 4.38 รายละเอียดในการสร้างโรงเรือน

รูปที่ 4.39 ลงพื้นที่ตรวจสอบความเรียบร้อยในการสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่

รูปที่ 4.40 มอบลูกไก่ และอุปกรณ์ประกอบโรงเรือนเลี้ยงไก่ พร้อมอธิบายวิธีการดูแลเบื้องต้น

รูปที่ 4.41 ลงพื้นที่เพื่อสร้างโรงเพาะเห็ดฟางและกระบวนการเพาะเลี้ยง

รูปที่ 4.42 ลงพื้นที่เพื่อสร้างบ่อเลี้ยงปลา

รูปที่ 4.43 ตรวจสอบความเรียบร้อยของบ่อเลี้ยงปลา พร้อมติดตั้งอุปกรณ์ประกอบ และปล่อยปลาลงบ่อ

4. พัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความยากจนและ ทำบันทึกความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้จัดประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความยากจน และทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในวันที่ 10 มีนาคม 2565 ณ ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมภูสิงห์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีผู้เข้าร่วม 40 คน ประกอบไปด้วยนักวิจัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย 2 อำเภอ 3 แห่ง ประกอบด้วย (1) อำเภอสหัสขันธ์ คือ อบต.สหัสขันธ์ (2) อำเภอนามน 2 แห่ง คือ อบต.นามน และ เทศบาลตำบลนามน และผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์ คือ พัฒนาศักยภาพผู้นำในการแก้ไขปัญหาความยากจนและทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมหลัก ๆ ประกอบด้วย การทบทวนที่มาของความร่วมมือ โดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ การแลกเปลี่ยนประเด็นการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยนายก อปท. ทั้ง 3 แห่ง การฟังบรรยายตัวอย่างการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศจีนและกรณีศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และ ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ การลงนามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์กับ อปท. และ ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมภูสิงห์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผลการดำเนินงาน อปท.ทั้ง 3 แห่ง ได้ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ วัตถุประสงค์ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ดังนี้ เพื่อต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้งร้อยละ 100 จะมีระบบและกลไกที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนาระบบ กลไก การวิเคราะห์และการส่งต่อความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ร้อยละ 100 เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดกาฬสินธุ์ในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน และเพื่อพัฒนาระบบการหนุนเสริมเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือเชื่อมโยงให้เกิดแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ ที่เหมาะสมกับจังหวัดกาฬสินธุ์

5. อบรมเชิงปฏิบัติการระบบสารสนเทศ KHM V.2: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

วันที่ 22 เมษายน 2565 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ท่าน ซึ่งการอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อในระบบ KHM V 2 ได้ โดยกิจกรรมหลักประกอบไปด้วย การออก Username และ Password ให้กับทุกหน่วยงาน ทำความเข้าใจระบบ ทดลองกรอกข้อมูลการช่วยเหลือ การฝึกใช้ Application KHM V2 ผลการดำเนินงาน ผู้เข้าร่วมมี Username และ Password แต่ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถกรอกข้อมูลการติดตามช่วยเหลือได้ ยังต้องมีการจัดอบรมอีกครั้งในการฝึกใช้งานจริง รวมถึงการเปิดกลุ่มไลน์เพื่อให้สามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมหรือแจ้งการส่งต่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจนด้วย

6. ถอดบทเรียนและหารือผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อผลักดันให้บรรจุการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ในแผนงาน/โครงการ อปท.

วันที่ 27 เมษายน 2565 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ จัดประชุมถอดบทเรียนและหารือผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อผลักดันให้บรรจุการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ในแผนงาน/โครงการ อปท. เพื่อคืนข้อมูลวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน และผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้ในแผนงาน/โครงการของอปท. โดยมีข้อสรุปดังนี้

ปัญหาอุปสรรค	ความสำเร็จ	แนวทางแก้ไขพัฒนา
ที่ผ่านมา (1) หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมขาดกระบวนการติดตาม (2) ขาดการต่อยอด (ได้รับสิ่งของมาเอามาขายต่อ) (3) ครัวเรือนยากจนไม่ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น สร้างบ้านให้แล้วแต่ไม่อยู่ (4) คนจนบางราย อาจทำไม่ต่อเนื่อง /ไม่มีเวลามาทำอาชีพ เช่น ปลูกเห็ด เลี้ยงสัตว์ เพราะต้องไปรับจ้าง และ ขาด	(1) หมู่ 13 สร้างบ้านให้คนจน 2 ครัวเรือน (2) หมู่ 1 สร้างบ้าน ให้คนจน 2 ครัวเรือน	(1) มหาวิทยาลัยควรมีกระบวนการติดตามร่วมกับผู้นำชุมชน (2) เอาตลาดนำ (มีคู่ค้าอย่างชัดเจน) (3) ส่งเสริมให้ครัวเรือนผลิตอาหารสัตว์เองเพื่อลดต้นทุน

ปัญหาอุปสรรค	ความสำเร็จ	แนวทางแก้ไขพัฒนา
แคลนเงินทุนสำรอง ที่จะซื้อปัจจัยการผลิตเพิ่มเติม		
การดำเนินการในปัจจุบัน (1) คนจนยังตกหล่น (2) คนจนไม่เข้าใจเป้าหมายการส่งเสริม/แก้ปัญหาและขาดความรู้ในการทำอาชีพ (3) ครัวเรือนยากจนมีปัญหาด้านสุขภาพ/พิการ (4) ครัวเรือนยากจนมีการเปลี่ยนแปลงตลอด เช่น จากอาชีพไปสงเคราะห์ (5) ไม่มีพื้นที่ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ลูกหลานไปทำงานต่างถิ่นเหลือเพียงผู้สูงอายุและเด็ก (6) ครัวเรือนยากจนและผู้นำขาดความรู้ด้านการตลาด/ปฏิทินการผลิต (7) ครัวเรือนยากจนยังไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน (8) ครัวเรือนยากจนมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน มีความซับซ้อน (9) ครัวเรือนยากจนเฉียบพลัน (10) เงินช่วยเหลือไม่เพียงพอ (11) งบ/ความช่วยเหลือจากราชการ ต้องใช้เวลาพอสมควร	(1) ครัวเรือนยากจนมีปัจจัยการผลิตสมทบ เช่น ที่ดิน โรงเรือน (2) ครัวเรือนยากจน ขยัน และตั้งใจ (3) ครัวเรือนยากจน มีทักษะด้านอาชีพด้านช่าง (4) เงินกองทุนหมู่บ้าน ส่งเสริมอาชีพ (5) อบต.ร่วมกับนิคมสร้างตนเอง ออกแบบบ้านเสนอของบจากกาชาดจังหวัดมาสร้างบ้านใหม่ให้ หมู่ 9 (6) ผู้นำชุมชนเอื้ออำนวยที่ดินให้ครัวเรือนยากจนประกอบอาชีพ (7) สมาชิกครัวเรือนยากจนได้ทุนเรียนต่อจนจบม.6 และปริญญาตรี (จาก KHM) (8) ครัวเรือนยากจน บางครัวเรือนมีจิตอาสา /ช่วยเหลือสังคมดี (9) อบต.ประสานความช่วยเหลือ เช่น เงินสงเคราะห์ ถุงยังชีพ สวัสดิการการซ่อมสร้างบ้าน (10) ชุมชน/ช่างในชุมชน ช่วยระดมทุนและสร้างบ้านให้ (11) วัดมีส่วนร่วมสนับสนุนการช่วยเหลือสงเคราะห์ (12) บทบาทของนักพัฒนาชุมชนและอพม. มีความสำคัญมากสามารถประสานกับหน่วยงานราชการภายนอกได้ดี (13) มีหน่วยงานราชการในพื้นที่ ที่ทำงานต่อเนื่อง และให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่เปราะบาง เช่น ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่	(1) ให้ผู้นำไปร่วมสร้างความเข้าใจ (2) สำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจนเพิ่มเติม (3) มีคณะกรรมการคอยติดตามต่อเนื่อง (1/3เดือนครั้ง) (4) มีแนวทางการแก้ไขกรณีทำอาชีพแล้วไม่ประสบความสำเร็จ (5) นำแรงงานจากครัวเรือนยากจนเข้ามาช่วยในการสร้างโรงเรือน (6) จัดหาที่ดินว่างเปล่าให้ประกอบอาชีพบรรเทาความเดือดร้อน (7) มหาวิทยาลัยให้ความรู้และช่องทางด้านการตลาดไก่/เห็ดแก่ผู้นำ เพื่ออธิบายให้ครัวเรือนยากจน และกำหนดปฏิทินการผลิต/จำหน่ายร่วมกัน (8) เพิ่มช่องทางส่งเสริมตลาดภายใน/ใกล้เคียง (9) ให้ครัวเรือนทำบัญชี (10) ครัวเรือนยากจนรายใหม่ (11) เชื่อมข้อมูลกับ พัฒนาชุมชนอำเภอและ ชุมชนประชาคมมาให้อบต. บันทึกเข้าในระบบ (12) กรณีลูกบ้านมีปัญหา ชุมชนรับเรื่องราว ประชาคม ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยแก้ไข (13) อบต.มีกองทุน มีการระดมทุนช่วยเหลือคนจนกรณีเร่งด่วน (14) กรณีมหาวิทยาลัยลงพื้นที่ให้ประสานงานล่วงหน้า (15) เชื่อมโยงครัวเรือนยากจนเข้าสู่หลักสูตรการเรียนเก็บหน่วยกิต ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ปัญหาอุปสรรค	ความสำเร็จ	แนวทางแก้ไขพัฒนา
	พึ่ง นิคมสร้างตนเองเขื่อนลำปาว และ พมจ. (14) มีกองบุญขยะ คือ กองทุนสวัสดิการชุมชน (15) วัด ท้องถิ่น ท้องที่ กองทุนสวัสดิการชุมชน (กองบุญขยะ) จะร่วมกันจัดกิจกรรมตักบาตร นำไปทำถุงยังชีพช่วยเหลือครัวเรือนผู้ติดเชื้อได้รับผลกระทบจากโควิด 19/ผู้ป่วยติดเตียง/ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ	

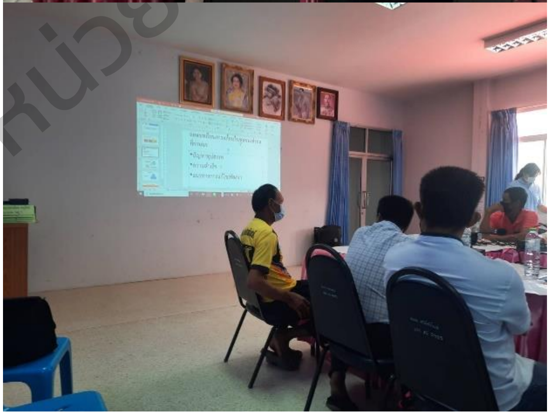

7. การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2564 : กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์

จากการดำเนินงานพบว่า การดำเนินงานโครงการแก้จนตามนโยบายจังหวัดที่นำมาสู่การปฏิบัติระดับอำเภอที่ผ่านมาการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เน้นด้านการสงเคราะห์ ได้แก่ การสร้างบ้าน การมอบสิ่งของที่จำเป็น ด้านเศรษฐกิจยังมีการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นรูปธรรม คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สหัสขันธ์ ผู้นำชุมชน

ตำบลสหัสขันธ์ร่วมกับทีมวิจัยร่วมกันพัฒนาระบบและกลไกในการช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจนสงเคราะห์ โดยมีระบบกลไกล ดังนี้

1) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและรับรองโดยผู้นำชุมชน

2) สำรวจความจำเป็นและความต้องการของครัวเรือนยาก

3) ขอสนับสนุนการช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างบ้านประสาน พมจ. ข้าวสารอาหารแห้งจากชุมชน เช่น โครงการขยะแก้จน หรือวัด

4) การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้การช่วยเหลือตามหน้าที่ของหน่วยงาน

5) กรอกข้อมูลการให้ความช่วยเหลือในระบบฐานข้อมูล KHM v.2 เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน และหน่วยงานอื่น ๆ สามารถวางแผนการช่วยเหลือต่อได้

6) สรุปผลการดำเนินงานร่วมกับคณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับอำเภอ

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อในการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมในปีที่ 3

1) การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของครัวเรือนยากจน

2) หน่วยงานควรดูข้อมูลร่วมกันและวางแผนการช่วยเหลือร่วมกันของหน่วยงาน การบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่

3) ท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนสามารถเสนอรายชื่อครัวเรือนยากจนเข้าสู่ระบบและบันทึกการช่วยเหลือได้

จากการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลสหัสขันธ์โดยเน้นอาชีพการเพาะเห็ดฟางเพื่อใช้พัฒนารายได้ของครัวเรือนยากจนในปีถัดไป พบว่า เห็ดฟางมีอายุการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ 22-26 วันต่อรอบ สามารถเพาะได้ 12 รอบใน 1 ปี มีราคาเฉลี่ยตลอดปีอยู่ระหว่าง 65-80 บาทต่อกิโลกรัม มีผลผลิตเฉลี่ยต่อ 1 โรงเรือน อยู่ระหว่าง 180 – 240 กิโลกรัม หากคิดเป็นมูลค่าตามผลผลิต 150 กิโลกรัมที่ราคารับซื้อ 65 บาท จะมีรายได้ 9,750 บาทหรือ 117,000 บาท ต่อปี มีต้นทุนการเพาะในแต่ละรอบจะประมาณ 3,900 บาท ต่อรอบการเพาะ คิดเป็นรายได้สุทธิต่อเดือน 5,850 บาท หรือ 70,200 บาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายในการเพิ่มรายได้ที่ร้อยละ 10 ต่อเดือนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดือนละประมาณ 4,000 บาท เป็น 9,850 บาทต่อเดือน

การพัฒนาตัวแบบธุรกิจเห็ดฟางสร้างสุข เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยนำนวัตกรรมการเพาะเชื้อเห็ดและเตาไอน้ำสำหรับนึ่งเชื้อเห็ด และการบริหารจัดการแปลงรวมร่วมกับองค์ความรู้เดิมของกลุ่มเพาะเห็ดฟางตำบลสหัสขันธ์ โดยมุ่งหวังพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็น 8,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้การดำเนินการที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางอาชีพ คือ การพัฒนาและผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน ในระดับท้องถิ่น และการพัฒนากลไกเชิงพื้นที่ในการร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนในการขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อและการนำออก (Feedback Loop) ครัวเรือนคนจน ซึ่งต้องพัฒนา (1) พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ได้แก่ 1) การลดรายจ่าย 2) การเพิ่มรายได้ และ 3) การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (2) พัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) การสร้างรายได้ให้กับชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน 3) การมีทรัพยากรที่พร้อมต่อการพัฒนา และ 4) การตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน โดยชุมชนเปรียบเสมือนตัวกลางการพัฒนา

เอกสารฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ที่ระดมทรัพยากรของปัจเจกบุคคลให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับเศรษฐกิจภายนอกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวกลางในการระดมความคิดเห็นและเป็นหน่วยรับให้รัฐและท้องถิ่นสามารถเข้ามาสนับสนุนแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้อย่างตรงจุด (3) พัฒนารัฐและท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ได้แก่ ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้น การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (4) ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน จากการดำเนินการดังกล่าวจะสามารถพัฒนาศักยภาพครัวเรือนคนจนได้ และกลุ่มเกษตรกรต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการจะสามารถขยายโอกาสให้ที่ได้รับให้กับครัวเรือนคนจนอื่น ๆ ต่อไป และ (5) สามารถผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน ในระดับท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนากลไกเชิงพื้นที่ในการร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนในการขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อและการนำออกของตำบลสหัสขันธ์ และเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนในเชิงนโยบายของจังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

บทที่ 5
สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการวิจัยในปีที่ 2 (พ.ศ. 2564) ใช้หลักการบริหารโครงการ 3 ประการ กำหนดเป็นกรอบที่ทีมวิจัยทุกคนใช้เป็นแนวทางร่วมจากนโยบายและทิศทางการบริหารโครงการของหัวหน้าโครงการ คือ Project Scope Management ขอบเขตงาน (Scope definition) เป็นการแบ่งงานหลัก ๆ ในโครงการให้ย่อยลงเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้แบ่งทีมการทำงานเป็น 3 ทีมหลักได้แก่ ทีมค้นหาและสอบทานข้อมูล ทีมระบบข้อมูล และทีมนำร่อง ทีมงานโครงการจะจัดการรายละเอียดอยู่ในรูปของโครงสร้างกิจกรรมย่อย (Work Breakdown Structure หรือ WBS) นอกจากนี้ในการบริหารโรงการย่อยยังคำนึงถึง Project Time Management การบริหารกิจกรรมและกระบวนการในโครงการ เพื่อให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหลัก Project Quality Management (PQM) กระบวนการตรวจสอบและติดตามคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินการได้ตอบโจทย์กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ โดยตั้งคณะกรรมการกลางในการบริหารจัดการ ติดตามงานร่วมกับทีมวิจัย และพี่เลี้ยงจากส่วนกลาง ตลอดจน quality policy, objectives, และ responsibility ภายใต้ช่องทางในการสื่อสาร การกำกับติดตามทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)/มิติที่ประชุมกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือระดับพื้นที่ ในกิจกรรมพิธีลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และประกาศวาระจังหวัดกาฬสินธุ์ ในการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งจังหวัด มีครัวเรือนยากจน (จปฐ) 8,646 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ) 710,393 คน คนยากจน (จปฐ) 37,650 คน และ "คนจนเป้าหมาย" คือคนจน (จปฐ) ซึ่งมีคนจนเป้าหมาย (2562) 12,912 คน คิดเป็น 6,795 ครัวเรือน และสามารถสอบทานข้อมูลจากฐานข้อมูล Kalasin Hapiness V.1 และครัวเรือนนอกเหนือจากฐานข้อมูลทั้ง 2 แหล่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพิ่มอีกจำนวน 2,640 ครัวเรือนและไม่ได้ลงทะเบียนคนจน ครบคลุม 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมูบาน จากการดำเนินงานวิจัยในปี 2563 ทั้งสิ้น 9,394 ครัวเรือน ผลการดำเนินงานในปี 2564 ค้นหาและสอบทานคนจนให้ครบ 100 % คือจำนวน 10,114 คน ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มเติมจากการประชาคุ้มเพื่อยืนยันความแม่นยำของข้อมูล ตั้งเป้าหมายรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,440 ครัวเรือน ผลการดำเนินงาน สามารถค้นหาและสอบทานคนจนได้รวมทั้งสิ้น 1,844 ครัวเรือน เป็นการสอบทานข้อมูลครบถ้วน

3. การวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน

"ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM V2 ในพื้นที่ตำบล สหัสขันธ์ มีจำนวนครัวเรือนยากจน 146 ครัวเรือน แบ่งตามระดับศักยภาพของครัวเรือนได้ดังนี้ อยู่ยาก 38 ครัวเรือน พออยู่ได้ 107 ครัวเรือน และ อยู่ได้ 1 ครัวเรือน มีทุนทางสังคมต่ำสุด 2.48 ทั้งนี้เนื่องมีกลุ่มองค์กรในชุมชนจำนวนมากแต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนน้อย แต่ยังมีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความ

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย ถุงยังชีพ และการส่งเสริมอาชีพรองลงมา คือ ทุนมนุษย์ 2.52 คะแนน ซึ่งพบว่ามีแรงงานน้อย และสมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้เปราะบาง คือ สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง และเด็ก ลำดับถัดมา คือ ทุนการเงิน 2.59 คะแนน พบว่าครัวเรือนยากจนยังไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย แต่มีทุนสูงสุด คือ ทุนทางกายภาพ มีค่าเท่ากับ 3.14 คะแนน เป็นผลมาจากส่วนใหญ่ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีทรัพย์สิน ลำดับรองลงมา คือ ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติสูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 2.81 คะแนน เป็นผลมาจากการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ /มีพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์เชิงอาชีพ

"ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM V2 ในพื้นที่ตำบล นามน มีจำนวนครัวเรือนยากจน 59 ครัวเรือน แบ่งตามระดับความสามารถของครัวเรือนได้ดังนี้อยู่ยาก 39 ครัวเรือน พออยู่ได้ 20 ครัวเรือนมีทุน การเงินต่ำสุด 2.08 คะแนน เนื่องจาก ไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ในครัวเรือน ไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย รองลงมา คือ มนุษย์ 2.47 คะแนน เนื่องจาก สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง แต่ยังพอมีแรงงาน และทุนทางสังคม 2.61 เนื่องจาก มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้านต่าง เช่น ที่อยู่อาศัย ถุงยังชีพ และการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแต่มีทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติสูงที่สุด คือ 2.63 คะแนน การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ /มีพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์เชิงอาชีพ

"ทุนดำรงชีพ" ครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล KHM V2 ตำบลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทุนมนุษย์และทุนสังคมในการแก้ไขปัญหาความยากจน เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นความสำคัญของทุนมนุษย์ พบว่า อาชีพ(ทักษะการประกอบอาชีพ)/ ว่าด้วยทางเลือกการเอาตัวรอด สวัสดิการ /ว่าด้วยสวัสดิการที่ควรได้เท่าเทียม สม่ำเสมอ และ อาชีพ (สร้างรายได้) /ว่าด้วยความมั่นคงของรายได้ ตามลำดับมีค่าเฉลี่ยค่อยข้างต่ำมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นความสำคัญของทุนมนุษย์ พบว่า ทุนสังคม พบว่า ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม และเคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา ตามลำดับมีค่าเฉลี่ยค่อยข้างต่ำมาก

4. เมื่อวิเคราะห์ทุน 5 มิติ แยกรายอำเภอ

4.1 ภาพรวมครัวเรือนคนจนของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ไม่ได้คือทุนทางสังคมและทุนการเงิน ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือทุนมนุษย์และทุนทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ทุนกายภาพอยู่ในระดับอยู่ได้

4.2 ภาพรวมครัวเรือนคนจนของอำเภอสหัสขันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอสหัสขันธ์ทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ไม่ได้คือทุนทางสังคม ทุนที่อยู่ในระดับ อยู่ยากคือทุนมนุษย์ ทุนการเงินและทุนทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ทุนกายภาพอยู่ในระดับอยู่ได้

4.3 ภาพรวมครัวเรือนคนจนของอำเภอนามน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 มีลักษณะอยู่ยาก โดยภาพรวมของมิติด้านต่างๆของอำเภอนามนทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุนที่อยู่ในระดับอยู่ยากคือทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนการเงิน ทุนที่อยู่ในระดับอยู่ได้คือทุนกายภาพและทุนทรัพยากรธรรมชาติ

5. การติดตามความช่วยเหลือผ่านระบบ KHM V.2

มีระบบส่งต่อความช่วยเหลือและติดตามที่มีประสิทธิภาพ 1 ระบบ ผ่าน Mobile Application ที่นำมาเป็นกลไกประสานงานระดับพื้นที่และระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งพื้นที่ สามารถที่จะป้อนระบบข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. แอปพลิเคชันการสามารถดาวน์โหลดผ่าน Play Store ในระบบ android

2. แอปพลิเคชันมีระบบ Login เพื่อเข้าใช้จัดการข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน

3. แอปพลิเคชันจัดการข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในแต่ละปี (เพิ่ม, แก้ไข, ลบข้อมูล) ในสิทธิ์ของการช่วยเหลือในหน่วยงานของตนเองได้

4. แอปพลิเคชันจัดการข้อมูลการแจ้งเตือนสถานะการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนผ่าน Mail, Line หรือแสดงบนหน้าจอของระบบ

5. แอปพลิเคชันสามารถค้นหาตามเงื่อนไขการช่วยเหลือใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านที่อยู่อาศัย (2) ด้านอาชีพ (3) ด้านสุขภาพ (4) ด้านสวัสดิการรัฐ (5) ด้านอำนวยความเป็นธรรม และ (6) ด้านหนี้สิน

6. แอปพลิเคชันสามารถแสดงแผนที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นระบบที่ช่วยดูตำแหน่งพิกัดหรือที่ตั้งของครัวเรือนยากจน

7. แอปพลิเคชันสามารถแสดงแผนที่ทางภูมิศาสตร์แยกระดับครัวเรือนยากจนโดยใช้เฉดสี ระบุตามตำแหน่งพิกัดหรือที่ตั้งของครัวเรือนยากจน โดยแบ่งตามขอบเขตของตำบล อำเภอ

8. แอปพลิเคชันสามารถแสดงรายงานการช่วยเหลือของแต่ละหน่วยงานที่ช่วยเหลือ โดยแสดงผลในลักษณะแดชบอร์ด (Dashboard) ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ ด้านสวัสดิการรัฐ ด้านอำนวยความเป็นธรรม และด้านหนี้สิน

9. ตามข้อมูลบุคคล ได้ เช่น รหัสบ้าน รหัสประชาชน ชื่อ สกุล ชื่อบ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เป็นต้น

6. ผลการดำเนินการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ให้ความช่วยเหลือ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านที่อยู่อาศัย (2) ด้านอาชีพ (3) ด้านสุขภาพ (4) ด้านสวัสดิการรัฐ (5) ด้านอำนวยความเป็นธรรม และ (6) ด้านหนี้สิน และมีการบันทึกข้อมูลในระบบ KHM.V2 รายละเอียดแสดงผลการดำเนินการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้การช่วยเหลือ สรุปได้ดังนี้

<u>จำนวนเงินที่ได้ช่วยเหลือทั้งหมด</u>

ยอดเงินช่วยเหลือ (ยกเว้นด้านหนี้สิน) จำนวน (บาท) **6,855,443** บาท

<u>ด้านที่อยู่อาศัย</u>

สร้างบ้านใหม่ 97 ครัวเรือน

ซ่อมแซม/ปรับปรุงบ้าน 344 ครัวเรือน

เอกสารนี้ยังไม่ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ไฟฟ้า 15 ครัวเรือน

น้ำประปา 15 ครัวเรือน

มอบถุงยังชีพ/สิ่งของ 859 ครัวเรือน

ที่ดินทำกิน 39 ครัวเรือน

แหล่งน้ำเพื่อประกอบอาชีพ 11 ครัวเรือน

<u>ด้านอาชีพ</u>

ค้าขาย 26 ครัวเรือน

ปศุสัตว์ 437 ครัวเรือน

วิชาชีพ 293 ครัวเรือน

เกษตร 612 ครัวเรือน

ประมง 62 ครัวเรือน

การศึกษา/การเรียน 0 ครัวเรือน

<u>ด้านสุขภาพ</u>

ความพิการ 208 ครัวเรือน

โรคประจำตัว/เจ็บป่วยเรื้อรัง 0 ครัวเรือน

ปัญหาด้านสุขภาพอื่น ๆ 361 ครัวเรือน

<u>ด้านสวัสดิการรัฐ</u>

ด้านสวัสดิการรัฐ 1439 ครัวเรือน

<u>ด้านอำนวยความเป็นธรรม</u>

ด้านอำนวยความเป็นธรรม 1 ครัวเรือน

ระหว่างการดำเนินคดี 0 ครัวเรือน

ถูกต้องขัง 1 ครัวเรือน

ถูกคุมประพฤติ 2 ครัวเรือน

อยู่สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน 0 ครัวเรือน

ถูกแย่งการครอบครองที่ดินหรือบ้าน 3 ครัวเรือน

ติดจำนำ จำนอง ขายฝาก 2 ครัวเรือน

โดนบังคับคดี 0 ครัวเรือน

ความต้องการช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม/ศาล 1 ครัวเรือน

<u>ด้านหนี้สิน</u>

นอกระบบ 39 ครัวเรือน

ในระบบ 444 ครัวเรือน

Feedback Loop การส่งต่อข้อมูลคนจนจากพื้นที่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ รูปแบบการส่งต่อข้อมูลผ่านระบบ KHM V. 2 เกิด ผลลัพธ์ คือ คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ การสร้างที่อยู่อาศัย จำนวน

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

11 ครัวเรือน จากสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ การพัฒนาโครงการช่วยเหลือด้านอาชีพ จากขบวนองค์กรชุมชน จำนวน 89 ครัวเรือน การพัฒนาโครงการช่วยเหลืออาชีพตำบลนำร่อง จากเทศบาลตำบลกลางหมื่น 18 ครัวเรือน การใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการคนพิการ คนยากไร้ ชายขอบ จำนวน 882 ครัวเรือน ผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นการขับเคลื่อนด้วยระบบฐานข้อมูลเดียวทั้งจังหวัด การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยฐานข้อมูลเดียวทั้งระบบ

7. พื้นที่นำร่องมีการทำงาน ประชุมพัฒนาทีมเพื่อวางแผนการทำงานในพื้นที่นำร่อง ประชุมแบ่งงานในการดำเนินงานพื้นที่นำร่อง ลงพื้นที่เพื่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน ในพื้นที่ตำบลกลางหมื่น ลงพื้นที่เพื่อจัดทำสำรวจแฟ้มสุขภาพครอบครัว (Family folder) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง และจัดทำฐานข้อมูลยังชีพครัวเรือน เพื่อนำมาพิจาณาดำเนินงานในกิจกรรมนำร่องต่อไป

8. . มีโมเดลแก้จนที่ได้มีการออกแบบพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการนำความรู้งานวิจัยผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทกลุ่มเป้าหมาย และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้ที่สอดคคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายจากปัญหาคนจนและทุน 5 ด้าน อย่างน้อย 3 โมเดล

3 in 1: โมเดลการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการแก้จนเชิงพื้นที่แบบความร่วมมือจังหวัดกาฬสินธุ์

การขับเคลื่อนระบบที่ผ่านมาพบว่าหากต้องการที่จะดำเนินการให้เบ็ดเสร็จแม่นยำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ความแม่นยำของระบบและการพัฒนาระบบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาในมิติของผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) เพื่อเป็นตัวป้อนที่สำคัญในการเติมข้อมูลในทุกกระบวนการนับตั้งแต่ค้นหา สอบทาน นำเข้า ส่งต่อ การช่วยเหลือ การนำออกจากฐานข้อมูล ทั้งนี้ตัวป้อนที่สำคัญจำเป็นต้องมีการป้อนข้อมูลอย่างทันท่วงที (Rapid Feedback) เพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อและนำออกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์จึงได้ดำเนินการ พัฒนาโมเดลแก้จนเชิงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) การพัฒนากลไกหนุนเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ (New KHM V.2) ใน 3 พื้นที่ใช้ข้อมูลจากระบบ (New KHM V.2) และ PPP connext เข้ามาวิเคราะห์พื้นที่ได้แก่ ตำบลสหัสขันธ์ ตำบลนามน และ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทุนต่างกัน ตำบลสหัสขันธ์เป็นพื้นที่ที่ทุนทรัพยากรธรรมชาติสูง ตำบลนามนเป็นพื้นที่ทุนธรรมชาติต่ำ นอกพื้นที่และเทศบาลเมืองเป็นพื้นที่คนจนเมือง ทั้ง 3 พื้นที่มีศักยภาพของเครือข่ายความร่วมมือ (Policy Network) ที่เข้มแข็ง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีความสอดคล้องระหว่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับการดำเนินงาน OM พบว่า ตำบลสหัสขันธ์ ทุนสังคม ทุนมนุษย์ ทุนการเงิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกทุนมนุษย์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นความสำคัญของทุนมนุษย์พบว่า อาชีพทักษะการประกอบอาชีพ ทางเลือกการเอาตัวรอด และ อาชีพ สร้างรายได้ ความมั่นคงของรายได้ มีค่าเฉลี่ยค่อยข้างต่ำมาก ดังนั้นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องมีการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือนและสร้างกลุ่มที่มั่นคง โดยใช้แนวคิด BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม สร้างรายได้ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ร่วมกับเครือข่ายความร่วมมืออาทิ บริษัท ไทยวา จำกัด (มหาชน) ผู้ประกอบการรับซื้อเห็ดในอำเภอสมเด็จ และภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงศักยภาพเดิม คือการเกษตร

ในพื้นที่ที่มีทุนธรรมชาติที่เข้มแข็ง ในการพัฒนาโมเดล “เห็ดฟางสร้างสุข” เป็นกลไกหนุนเสริมการเติมเต็มความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ ทำให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือน สอดคล้องกับการพัฒนาโมเดลแก้จนในพื้นที่ตำบลนามน ซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ทุนต่ำ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีความสอดคล้องระหว่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับการดำเนินงาน OM พบว่า พบว่า ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในการประเมินความความยากจน อย่างไรก็ตามทุนด้านสังคมมีสูงด้วยสภาพความเป็นชนบทที่มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน และศักยภาพของเทศบาลตำบลนามน มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนส่งเสริมอาชีพ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน ส่งเสริมโครงการผักแปลงใหญ่อำเภอนามน มีห้างหุ้นส่วนจำกัด ผักสดนามน เชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอและชุมชน และ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาฬสินธุ์ในการตรวจรับรอง GAP ภายใต้แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม Social Enterprise (SE) เข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องมีการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน เพื่อเป็นตัวเชื่อม (Plug in) ระหว่างคนจนและห้างหุ้นส่วนจำกัด ผักสดนามน ร่วมกับเครือข่ายนโยบาย (Policy Network) ในพื้นที่ภายใต้ โมเดลย่อย “ผัก GAP แก้จน นามน” ในขณะเดียวกับจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของตำบลเมืองกาฬสินธุ์ คนจนเมืองเป็นกลุ่มคนจนที่มีความหลากหลายมากที่สุด ขาดศักยภาพและทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการภาพ ที่ทำกกิน ทุนการเงิน ทุนมนุษย์และทุนสังคม ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการประเมินความความยากจน แต่ด้วยศักยภาพของการประสานความร่วมมือจากพื้นที่และความเข้มแข็งของทุนทางสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดของความจนที่หลากหลาย คณะวิจัยร่วมกับพื้นที่จึงร่วมกับออกแบบโมเดลแก้จนเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Operating Model) เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนเมืองซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน ภายใต้ “Local Data Ownership Model” คนจนตามมาตรฐานของตนเอง ภายใต้ข้อมูลของตนเอง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบที่มีการดำเนินการร่วมในทุกกระบวนการของภาคีความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ มีการตั้งครัวเรือนอุปถัมภ์และนักจัดการข้อมูลชุมชนเป็นกลไกประสานงานในการแก้ไขปัญหาคนจน ผ่านการจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น และมีระบบเครือข่ายจ้างงานอย่างเข้มแข็ง จะเป็นกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมืออย่างครบวงจรและนำมาสู่การนำอกข้อมูลคนจน ผ่านหลักการของ 4 ดู โมเดล “กลไกการสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์” โดยมีขั้นตอนการพิจารณาคือ 1.ข้อตกลงร่วมในครัวเรือนในการออกจากความยากจน 2.ข้อตกลงของคณะกรรมการชุมชนในการออกจากความยากจน 3.คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนท้องถิ่นในการออกจากความยากจน 4.การส่งต่อความต้องการและความเห็นร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนา. คนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (คจพ.จ.)เพื่อนำออกข้อมูลคนจน ผ่านการดู 4 ดู คือดูที่อยู่อาศัย ดูอาหารการกิน ดูแรงงาน และดูว่าครัวเรือนนั้นมีนักเรียนหรือไม่ (Sanggui & Zihao, 2015) โมเดลหนุนเสริมระบบแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ทั้ง 3 โมเดลได้ใช้หลักการนำออกคนจนหลักการเดียวกัน และพัฒนาภายใต้การสันนิษฐาน (Assumption) ว่าหากมีพัฒนากลไกหนุนเสริมแบบร่วมมือและทันท่วงที จะสามารถทำให้สมการในระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) สามารถพัฒนาไปสู่ระบบการนำคนจนออก (feedback loop) ได้

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ เผยแพร่โดย หน่วย บพท.

จากผลการดำเนินโครงการฯ ในปี 2563 -2564 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภาคส่วนราชการและภาคีเครือข่ายสามารถดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนการดำเนินการของโครงการวิจัย กอปรกับข้อมูลที่พัฒนาในมิติของมุมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการทั้งส่วนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่พบข้อมูลที่สำคัญหลายประการที่การพัฒนาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ให้ชัดเจนและครอบคลุมมิติเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ข้อมูลการพัฒนาที่ผ่านมานี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาที่ผ่านมายังพบปัญหาสำคัญหลายประการทั้งต้องมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยในการดำเนินการพัฒนาในปีที่ 3 นั้น แบ่งเป็นปัญหาความจำเป็นและความสำคัญหลัก ๆ ดังนี้ การขับเคลื่อนระบบที่ผ่านมาพบว่าหากต้องการที่จะดำเนินการให้เบ็ดเสร็จแม่นยำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ จำเป็นต้องพัฒนาฟังก์ชั่นในการทำงานให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่น การบันทึก แก้ไข ลบข้อมูล การวิเคราะห์ทุนทั้ง 5 มิติ การวิเคราะห์ระดับครัวเรือนยากจน การออกรายงานตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การติดติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน และระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน ซึ่งระบบยังต้องพัฒนาให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การบูรณาข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมขอบเขตข้อมูลที่เกี่ยวข้องกระบวนการส่งออกหรือการยกระดับของครัวเรือนยากจนใน แต่ละระดับ เช่น จากอยู่ลำบาก สามารถยกระดับครัวเรือนเป็นอยู่ได้ หรือไม่อย่างไร การวิเคราะห์ครัวเรือนยากจนที่ได้รับการช่วยเหลือสามารถยกระดับของทุนด้านไหนได้บ้างผลก่อนและหลังเป็นอย่างไร การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญเพื่อใช้ในการนำไปวางแผนและพัฒนาครัวเรือนให้ถูกต้องแม่นยำเชิงข้อมูล ระบบการประเมินผลตอบแทนทางสังคมตามแนวทางการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ความแม่นยำของระบบและการพัฒนาระบบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีโครงการพัฒนาในมิติของผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) เพื่อเป็นตัวป้อนที่สำคัญในการเติมข้อมูลในทุกกระบวนการนับตั้งแต่ค้นหา สอบทาน นำเข้า ส่งต่อ การช่วยเหลือ การนำออกจากฐานข้อมูล ทั้งนี้ตัวป้อนที่สำคัญจำเป็นต้องมีการป้อนข้อมูลอย่างทันท่วงที (Rapid Feedback) เพื่อพัฒนาระบบการส่งต่อและนำออกข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ หากได้ดำเนินการพัฒนาโมเดลแก้จนเชิงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Operating Model) ที่มีการขับเคลื่อนกลไกหนุนเสริมระบบควบคู่กับการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบอย่างต่อเนื่องจะทำให้การพัฒนาระบบสารสนเทศบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำได้ จำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบและกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาครัวเรือนยากจนเชิงพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

9. มีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจน 100% ผ่านระบบสารสนเทศ KHM V.2 : คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับท้องถิ่นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM เป็นการพัฒนาโดยนำข้อมูลจากฐานข้อมูลในระบบ TPMAP และข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 มาใช้เป็นฐานข้อมูร่วมกันทั้ง 2 ฐาน ซึ่งได้นำข้อดีของการจัดเก็บข้อมูลของระบบ TPMAP ที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคนยากจน 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนกายภาพ

ด้านทุนทางการเงิน ด้านทุนทรัพยกรธรรมชาติ และด้านทุนทางสังคม ซึ่งในส่วนของระบบฐานข้อมูล TPMAP ไม่มีระบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ทำให้ระบบ TPMAP ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาเพื่อที่สามารถจะรองรับและติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้ถูกต้องและแม่นยำ และในส่วนของระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ V.1 นั้นยังมีปัญหาในการใช้เครื่องมือในการคัดกรองครัวเรือนยากจนเพื่อบันทึกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล KHM V.1 เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนั้นไม่มีครอบคลุมทุนทั้ง 5 ด้าน อาจทำให้คนยากจนหรือครัวเรือนยากจนนั้นตกหล่นได้ ส่วนระบบการติดตามการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนมีระบบกลไกที่ดี และมีการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน สามารถติดตามและรายงานผลการให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เป็นการแก้ปัญหาจุดอ่อนและนำข้อดีของแต่ระบบทั้ง 2 ระบบฐานข้อมูลมาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ สามารถที่จะสนับสนุนระบบและกลไกเพื่อการบริหารและจัดการครัวเรือนยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ โดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบดังนี้ คือ

(1) ระบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจน

(2) ระบบวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้าน

(3) ระบบวิเคราะห์ครัวเรือนยากจน

(4) ระบบแผนที่ภูมิศาสตร์ครัวเรือนยากจน และ

(5) ระบบติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน

เพื่อให้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่สามารถรองรับการบริหารจัดส่วนในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องที่ และท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับระบบกลไกความร่วมความของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถที่จะได้ใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันได้ จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบบริหารครัวเรือนยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ KHM ให้หน่วยงานระดับอำเภอ ท้องที่ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้สามารถติดตามและช่วยเหลือได้ เกิดการใช้ฐานข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะที่ 2 ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองรับการทำงานของระบบ เพิ่มฟังก์ชันในการทำงานที่รองรับทั้งในส่วนของ data analytic demand report เป็นต้นและสามารถนำฐานข้อมูลการเชื่อมต่อความต้องการและความช่วยเหลือกับแผนจังหวัด เชื่อมโยงไปกับส่วนท้องถิ่นได้ ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่จะเป็นการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ช่วงเวลาในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ (One Plan) การเชื่อมความช่วยเหลือเพื่อบรรจุลงในแผนในระดับพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขความยากจน จากปัญหาที่เกิดจริงในพื้นที่คือ นโยบายจากรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยยังเป็นแนวทางที่กำหนดให้ในภาพรวมระดับประเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาโดยใช้กรอบการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในระดับประเทศ

10. เมื่อมิติของพื้นที่ระดับจังหวัดที่ได้แปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติพบว่า ทิศทางการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ก็มีการนำไปปฏิบัติที่แตกต่างกันตามบริบท ซึ่งเป็นแนวทางและวิธีที่ดีในมิติของการพัฒนาเชิงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ดำเนินนโยบายหลักซึ่งเป็นสำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นตัวแสดงที่

ขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนนี้ยังขาดมิติของความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาความยากจนแบบร่วมมือแต่ขาดความต่อเนื่อง โดยรูปแบบความร่วมมือจะเป็นในลักษณะ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือ การใช้หนังสือสั่งการ การขอความเห็น ภายหลังจากการดำเนินการโดยสร้างการรับรู้ร่วมตั้งแต่กระบวนการให้ชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัคร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคนจนเป้าหมายร่วม เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการช่วยเหลือส่งต่อในชุมชน และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนจนเป้าหมาย และมีการนำนโยบายการแก้ไขความยากจนไปปฏิบัติแบบความร่วมมือในระดับบนลงล่าง (Top-down) และล่างขึ้นบน (Bottom-up) ที่มีกลไกชัดเจนจากการทำงานร่วมมือกันในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และส่วนท้องถิ่น ผ่านการทำ MOU คณะกรรมการแก้ไขความยากจน ภาครัฐ จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาคีตามประกาศจังหวัดกาฬสินธุ์ว่าด้วยเจตนารมรณ์แก้ไขปัญหาความยากจน จำนวน 25 หน่วยงาน) เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลตำบลนามน องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์ ภาคีภาครัฐ มีบทบาทในการสนับสนุนการใช้ระบบ New KHM V.2 การพัฒนาอาชีพ ประสานงานการช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจน และการติดตามประเมินผลครัวเรือนยากจนส่งเสริมการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจให้เข้มแข็ง มีการบริหารจัดการที่ดีส่งเสริมการแปรรูปและขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ OTOP การประสานงานและช่วยเหลือส่งต่อครัวเรือนยากจนเปราะบาง ภาคชุมชน วัดพุทธนิมิต (ภูค่าว) มีบทบาท สนับสนุนและระดมทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกเห็ดฟาง ห้างหุ้นส่วนจำกัดผักสดนามน มีบทบาท ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ให้ความรู้ด้านการผลิต และ การเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อจำหน่าย และนักจัดการชุมชน ภาคเอกชนบริษัท ไทยวา จำกัด (มหาชน) มีบทบาทสนับสนุนวัตถุดิบ เช่น กากมันสำปะหลัง ในการปลูกเห็ดฟางผู้ประกอบการรับซื้อเห็ดในอำเภอสมเด็จ มีบทบาทในการรับซื้อผลผลิตเห็ดฟางจากครัวเรือนยากจน และบริษัท สกุก จำกัดในการสนับสนุนองค์ความรู้

11. กลยุทธ์การดำรงชีพที่เลือกใช้ และเชื่อมโยงกับข้อมูลการวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพ

-การเพิ่มศักยภาพหน่วยงานเครือข่ายนโยบาย ด้วยระบบข้อมูลแก้จนเชิงพื้นที่ (New KHM V.2) เพื่อบริหารข้อมูลความยากจนแบบร่วมมือ

-การเพิ่มทุนทางสังคม มีกลยุทธ์ คือ การพัฒนาระบบส่งต่อและช่วยเหลือครัวเรือนยากจน โดยเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ การพัฒนาให้เกิดกองทุนในพื้นที่เพื่อส่งเสริมอาชีพครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพและการรวมกลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพเพื่อส่งเสริมอาชีพ ต่อยอดนำทุนทางสังคมมาใช้ คุ้มครองทางสังคม ทั้งโครงการ KHM อำเภอ ห้างหุ้นส่วนผักนามน ศพว.กส.รับรอง GAP

-การเพิ่มทุนมนุษย์และทุนการเงิน มีกลยุทธ์ คือ สร้างงาน/รายได้ ในห่วงโซ อุปทานผักปลอดสารพิษ และ การจัดตั้งธนาคารแก้จนพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ เป็นอาชีพหลัก ที่ก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน คือ การปลูกเห็ดฟาง การพัฒนาศักยภาพคนเพื่อประกอบอาชีพในท้องถิ่น แบบ Coaching และดูแลสุขภาพโดย หน่วยงานด้านสุขภาพ

-การต่อยอดทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีกลยุทธ์ คือ การจัดการพื้นที่ส่วนกลางและน้ำ เพื่อให้ครัวเรือนยากจนมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพ

บรรณานุกรม

Collins Chabane. 2011. **Minister of Performance Monitoring, Evaluation and Adminis tration**. The presidency republic of south Africa

Conley, Alex and Ann Moote. 2003. **Evaluating Collaborative Natural Resource Management**. Society and Natural Resources. 16: 371-386.

Dye, Thomas R. **Understanding Public Policy**. 2008. 12th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Dukes, Frank. 1993. **Public Conflict Resolution: A Transformative Approach**. Negotiation Journal. 45-57.

Ellis, Frank and H. Ade Freeman. 2005. **Rural Livelihoods and Poverty Reduction Policies**. First published by Routledge. The Taylor & Francis e-library.

Mulika, T., & Routray, J. (2016). Farmer livelihood assets contributing to the sustainable livelihoods of smallholder livestock farmers in the Northeast Region of Thailand. International Journal of Agricultural Management, 5(4), 123 – 134.

กาญจนารถ แก้วทิพย์, พระสุธีรัตนบัณฑิต และ โกนิฏฐ์ ศรีทอง. (2563). รูปแบบการขจัดความยากจนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 8(1) มกราคม-กุมภาพันธ์ 2563.337-347

กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน. (10 สิงหาคม 2558). ข่าวประชาสัมพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก ข่าวประชาสัมพันธ์: https://law.dmf.go.th/public/list/data/detail/id/374/menu/589/type//mainmenu/947/page/1

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560-2564). ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.). เรียกใช้เมื่อ พฤษภาคม 2563 จาก http://ebmn.cdd.go.th/#/jpt/report

กรมการพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์. (ม.ป.ป.). สินค้าโอทอป จังหวัดกาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก สินค้าโอทอป จังหวัดกาฬสินธุ์: https://www.thaitambon.com/product/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%AC%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%B8%E0%B9%8C

กรมทรัพยากรธรณี. (16 ตุลาคม 2557). ซากดึกดาบรรพ์ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2563 จาก ซากดึกดำบรรพ์ประเทศไทย: http://fossil.dmr.go.th/?mod=fossil_site&op=search_protection_view&fossil_site_id=13

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2562). กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. เข้าถึงได้จาก กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม: http://eservice.deqp.go.th:75/services/infosystem/

กรมอุตุนิยมวิทยา. (กันยายน 2557). อุตุนิยมวิทยาน่ารู้เพื่อการเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์. เอกสารวิชาการ.

กระทรวงมหาดไทย. (2562). เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก http://padme.moi.go.th/?fbclid=IwAR2G6rcYJLTYEo11lXJnKBWUT1zGdc-71uzSJbQWxlKn-EcmqEA1zZBpDY

กิจฐเชต ไกรวาส, วัลลภ ศัพท์พันธุ์ และอำภาภรณ์ สุขหอ, 2559) วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2559). หน้า 20 - 30.

กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน. (2563). รายงานสถานการณ์แรงงานและความต้องการแรงงานรายจังหวัด ประจำเดือนมีนาคม 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมการจัดหางาน.

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน: http://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php?region_id=&province_id=46&amphur_id=&key_word

ข่าวรอบวัน ปิดทองหลังพระ แก้ว่างงานจากโควิด-19 โชว์โมเดล 3 จังหวัดอีสาน วันที่ 6 กรกฎาคม 2563 - 12:59 น. https://www.prachachat.net/breaking-news/news-487010 ค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2563.

ชูชิต ชายทวีป. (2559).ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 3(2), 188-214.

ฐิตินันทน์ ผิวนิล. 2559. การเข้าถึงบริการโทรคมนาคม และการสื่อสารออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย. วารสาร กสทช. ประจำปี 2559.

ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2551). //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จากhttps://mgronline.com/uptodate/detail/9510000114937.

ธนพล สราญจิต. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 5(2), 11–21.

ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ; สุนิสา ช่อแก้ว ; สติธร ธนานิธิโชติ ; วิชุดา สาธิตพร. (2558). การเข้า (และไม่) ถึงโครงการช่วยเหลือรัฐบาลของประชาชน: ประสบการณ์ภาคสนาม จากภาคเหนือและภาคใต้. การประชุมวิชาการสถาบนั พระปกเกล้าครั้งที่17 (KPI Congress) วันที่ 6-8 พฤศจิกายน 2558.

ณัฐธยาน์ โสกุล. มปป. //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จาก https://tdri.or.th/2015/07/low-income-housing/

นณริฎ พิศลยบุตร. 2558. //สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2563. / จาก https://tdri.or.th/2015/07/low-income-housing/

นันทวุฒิ จำปางาม. (2562). การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม สุขภาวะที่ดีในสังคมผู้สูงวัย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562). หน้า 63- 73.

นิตยา พากุล, กัญลยา มิขะมา และยศ บริสุทธ์. (2563). การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อทำการเกษตรตลอดปีของชุมชนโคกล่ามแสงอร่ามอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า ปีที่ 38 ฉบับที่ 2. หน้า 270-279.

บัญชา สมบูรณ์สุขและกนกพร ภาชีรัตน์. (2553). การเปรียบเทียบการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางระหว่างครัวเรือนที่ผลิตยางแผ่นดิบและครัวเรือนที่ผลิตน้ำยางสด กรณีศึกษาในตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. สงขลา: คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

เบญจพรรณ เอกะสิงห์ พนมศักดิ์ พรหมบุรมย์ ปัทมา ปันทิยะ และปิยะพงศ์ ภูมิประภัทร์. (2556). ตัวชี้วัดและดัชนีการพัฒนาในชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อความยั่งยืนอย่างผสมผสานหลายมิติ. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 32(2), 171-183

พัชราภรณ์ หลักทอง. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธาน. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

พัฒนพงศ์ สุกิจปาณีนิจ. (2552). ทุนทางสังคมกับการพัฒนาประเทศ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพชยนต์ แก้วมงคล. (2552). ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนกลุ่มเกษตรกรทำนา กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรกรทำนาโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และใช้ปุ๋ยเคมี อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). www.dmr.go.th. เรียกใช้เมื่อ 2563 จาก พิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์: www.dmr.go.th/ewtadmin/ewt/dmr_web/download/Bio/รายงานก้าวหน้าแหล่งอนุรักษ์จ.กาฬสินธุ์.pdf

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2562). บทบาทของรัฐบาลชุดปัจจุบันในการขับเคลื่อนโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ: เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 (The Third National Conference on Public Affairs Management in the Digital Era). ขอนแก่น.

รัฐ กันภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์. (2558). การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง. วารสารศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2558. 1074-1088.

วรเวศม์ สุวรรณระดา, และปวีณา ลี้ตระกูล. (2557). โครงการศึกษาผลกระทบจากเบี้ยยังชีพ ต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุและเศรษฐกิจในระดับชุมชน. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้รับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ดำเนินงานโดยมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ และ HelpAge International.

วัชชิรานนท์ ทองเทพ และภานุมาศ สงวนวงษ์, 2563. ลงทะเบียนเยียวยา : วิเคราะห์สารพันปัญหาเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-19. ข่าวบีบีซีไทยออนไลน์. เข้าถึงได้จาก https://www.bbc.com/thai/thailand-52350798.

วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายสารธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สหายบล๊อกและการพิมพ์ จำกัด.

วฤษสพร ณัฐรุจิโรจน์. (2560). บทบาททับซ้อนของคนวัยแรงงานในครอบครัวที่มีสมาชิกพึ่งพิง. วารสารการเมืองการปกครองปี ที่ 7ฉบับที่ 2ประจ าเดือน พฤษภาคม –สิงหาคม 2560. หน้า 335 – 372

วิไลลักษณ์ พรมเสน และอัจฉริยา ครุธาโรจน์. (2560). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ. วารสารการบริหารท้องถิ่น (Local Administration Journal) ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2560). หน้า 70- 91.

หวัง จวินตัน และ กฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์. (2563). การนำนโยบายแก้จนตรงเป้าไปปฏิบัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1.

ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2552). บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้สูงอายุ. ในการทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2545-2550. ชื่นตา วิชชาวุธ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ:มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมป่าไม้. (12 พฤษภาคม 2563). ข้อมูลสารสนเทศกรมป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2563 จาก ข้อมูลสารสนเทศกรมป่าไม้: http://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=10370

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (27 สิงหาคม 2562). ภาพรวมคนจนในปี 2562 กาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก ภาพรวมคนจนในปี 2562 กาฬสินธุ์: https://www.tpmap.in.th/2562/46

สมจินตนา คุ้มภัย. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9(2). 733-748.

สยามรัฐ ออนไลน์.-19. 26 เมษายน 2563 https://siamrath.co.th/n/150506 กาฬสินธุ์เปิดตลาดขาย กุ้ง ปลา สินค้าเกษตรช่วยเหลือเกษตรกรช่วงโควิด ค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2563

สยามรัฐ ออนไลน์.-19. 24 เมษายน 2563 https://siamrath.co.th/n/150506 ชาวสวนมะม่วงมหาชนก อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์สุดช้ำ เหตุประสบปัญหาโควิด-19 ระบาด ค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2563

สายสกุล ฟองมูล. (2562). ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรที่มีผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 37(1): 118-125.

เอกสารนี้ได้รับการเผยแพร่โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ บพท.

สุริยะ หาญพิชัย. (2563). หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย: สถานภาพความรู้ปัจจุบัน และข้อสังเกตบางประการ. Journal of Modern Learning Development ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจ าเดือนมีนาคม – เมษายน 2563.191-213.

สุจันทรา สะพุ่ม. (2559.). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อ าเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม –มิถุนายน 2557. หน้า 73-82

สุนทร เป้าปิด, ราวินซ์ รพินันทปรีชาชาญ และราโชทัยย์ จันทาทุม. (2561). วารสารสิ่งแวดล้อม. 22(4) ตุลาคม-นวาคม. 35-37.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ (พ.ศ. 2561-2565) ฉบับทบทวน. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). ระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก ระบบข้อมูลสารสนเทศวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ: http://nriis.nrct.go.th/Default.aspx

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสองพ.ศ. 2560 – 2564. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/more_news.php?cid=383&filename=

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2560). โครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง : Kalasin happiness model. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2563 จาก โครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง : Kalasin happiness model: http://www.kalasin.go.th/happiness/

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). แผนปฏิบัติการ Kalasin Happiness Model คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง พ.ศ.2561 – 2564.สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2561-2564 (ฉบับทบทวน 2562).

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2561-2564 (ฉบับทบทวน.พ.ศ.2562). อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการจังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์: http://www.kalasin.go.th/t/index.php?option=com_content&view=article&id=867:2561-2565-2563&catid=20&lang=th&Itemid=245

สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). สรุปข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ : กาฬสินธุ์.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). รายงานประจำปี. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. (ม.ป.ป.). หอมรดกไทย . เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก หอมรดกไทย : http://www.thaiheritage.net/nation/oldcity/kalasin7.htm

สำนักงานพลังงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (ม.ป.ป.). แผนปฏิบัติการพลังงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2561-2565 และแผนปฏิบัติราชการพลังงานจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2563-2565. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: สำนักงานพลังงานจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ. (19 กรกฎาคม 2561). พื้นที่สีเขียว : ความหนาแน่นของต้นไม้ (ไม่เพียงพอ)ต่อหัวคนในเมือง. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2563 จาก GISTDA Forest Monitoring System: https://gfms.gistda.or.th/node/53

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ. (19 กรกฎาคม 2561). พื้นที่สีเขียว : ความหนาแน่นของต้นไม้ (ไม่เพียงพอ)ต่อหัวคนในเมือง. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2563 จาก GISTDA Forest Monitoring System: https://gfms.gistda.or.th/node/53

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน. (2553). ทุนทางสังคมกับระบบการจัดสวัสดิการสังคมในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชนบทในจังหวัดลำพูน. ม.ป.ท.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5 ปีหลังวิกฤติเศรษฐกิจ”. การประชุมประจำปี 2545. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (3 พฤษภาคม 2563). สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ: https://www.tpmap.in.th/2562/46

สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). สารสนเทศด้านการศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562. เมืองกาฬสินธุ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

เอกสารนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563). อำเภอเมืองกาฬสินธุ์: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552-2561). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx

สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2562. กาฬสินธุ์ : ศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). สถิติเกษตรและประมง. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/11.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). การสำรวจภาวะการทางานของประชากร. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/02.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สถิติแรงงาน. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/02.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (31 ธันวาคม 2562). สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2563 จาก สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (31 ธันวาคม 2562). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2 พฤษภาคม 2563). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). สามะโนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2560 ข้อมูลพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). อุตสาหกรรมการผลิต ปี 2560 การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (รายงานฉบับสมบูรณ์). เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://www.nso.go.th/sites/2014/2560/%e0%b8%a3%e0%b8%b2%e0%b8%a2%e0%b8%87%e0%b8%b2%e0%b8%99%e0%b8%9c%e0%b8%a5/2560/3%e0%b8%9e%e0%b8%b7%e0%b9%89%e0%b8%99%e0%b8%90%e0%b8%b2%e0%b8%99%20%e0%b8%aa%e0%b8%a1%e0%b8%9a%e0%b8%b9%e0%b8%a3%e0%b8%93%e0%b9%8c/%e0%b8%95

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). เทคโนโลยีในครัวเรือน : 2561 . เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99ICT/%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B9%82%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%A2%E0%B8%B5%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 4). สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สาขายุติธรรม ความมั่นคง การเมืองและการปกครอง. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2562 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2558). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การจัดทาข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ตามแผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2558 - 2561.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (17 ตุลาคม 2562). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2562 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2558). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การจัดทาข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ตามแผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2558 - 2561.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2562ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (17 ตุลาคม 2562). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=3717&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=78

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์. (1 มกราคม 2562). สารสนเทศสหกรณ์. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก สารสนเทศสหกรณ์: https://web.cpd.go.th/kalasin/index.php/cps/infocoop

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563 มกราคม 2563). เข้าถึงได้จาก จานวนประชากรทะเบียนราษฎร์ จาก สำนักทะเบียนราษฎร์ กระทรวงมหาดไทย: http://203.157.186.112/hdc/reports/report.php?source=formated/midyearpop.php&cat_id=ac4eed1bddb23d6130746d62d2538fd0&id=09cf07164c9b7cfbfe724bee8c6b20c3#

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. (7 เมษายน 2563). ข้อมูลกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและกลุ่มโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพ จังหวัดกาฬสินธุ์. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์: http://hdc2.kalasin.moph.go.th/yld/pages/?menu=lehale1

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. (7 เมษายน 2563). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์, ข้อมูลกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและกลุ่มโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพ จังหวัดกาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 2563 พษภาคม จาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์: http://hdc2.kalasin.moph.go.th/yld/pages/?menu=tables1

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. (7123456 เมษายน 2563). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์: http://hdc2.kalasin.moph.go.th/yld/pages/?menu=lehale1

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 (ขอนแก่น). (2563). รายงานคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 (ขอนแก่น): http://www.reo10.mnre.go.th/th/information/list/731

สำนักทะเบียนราษฎร์ กระทรวงมหาดไทย. (1 มกราคม 2563). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. เข้าถึงได้จาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์: http://203.157.186.112/hdc/reports/report.php?source=formated/midyearpop.php&cat_id=ac4eed1bddb23d6130746d62d2538fd0&id=09cf07164c9b7cfbfe724bee8c6b20c3#

อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน :กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย.สถาบันคลังสมองของชาติ:กรุงเทพฯ.

องอาจ รุกขวัฒนกุล. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ หนองคาย มุกดาหาร แม่สอด. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการเผยแพร่ผ่านทางคลังความรู้ ... (watermark)

ภาคผนวก

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ก.1 ข้อมูลที่ได้จากการนำข้อมูลเข้าระบบ ชุมชนอยู่ดีบนวิถีใหม่ 2
ภาพรวมทั้งจังหวัด

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
จังหวัดกาฬสินธุ์ (643)	1.83	2.56	1.90	2.38	1.70	2.08/0.34
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (349)	1.81	2.51	1.74	2.38	1.67	2.02/0.25
อำเภอนามน (111)	1.83	2.60	2.05	2.52	1.82	2.16/0.14
อำเภอสหัสขันธ์ (183)	1.87	2.64	2.10	2.30	1.69	2.12/0.15

ตอนที่ 1 ภาพรวม (1.83/0.02)
ตอนที่ 1.1 ระดับการศึกษา (สูงสุด) (1.32/0.04)
ตอนที่ 1.2 กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา (1.15/0.02)
ตอนที่ 1.3 อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ (0.67/0.00)
ตอนที่ 1.4 รายได้นอกภาคเกษตร (3.99/0.01)
ตอนที่ 1.5 สุขภาพ (3.55/0.06)
ตอนที่ 1.6 สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ (1.08/0.02)

ตอนที่ 2 ภาพรวม (2.58/0.05)
ตอนที่ 2.1 ที่อยู่อาศัย (2.68/0.12)
ตอนที่ 2.2 สภาพที่อยู่อาศัย (1.00/0.00)
ตอนที่ 2.3 สุขลักษณะของที่อยู่อาศัย (1.82/0.11)
ตอนที่ 2.4 ประปา/ไฟฟ้า/อุปกรณ์สารสนเทศ (2.89/0.03)
ตอนที่ 2.5 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย (3.63/0.07)
ตอนที่ 2.6 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ (3.64/0.03)
ตอนที่ 2.7 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ (3.57/0.04)
ตอนที่ 2.8 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (1.00/0.00)

ตอนที่ 3 ภาพรวม (1.95/0.14)
ตอนที่ 3.1 รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (1.53/0.13)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 3.2 รายจ่ายครัวเรือน (1.04/0.03)

ตอนที่ 3.3 เงินออม (2.70/0.29)

ตอนที่ 3.4 หนี้สิน (3.44/0.16)

ตอนที่ 3.5 ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ (1.28/0.04)

ตอนที่ 4 ภาพรวม (2.40/0.08)

ตอนที่ 4.1 พื้นที่ทำกินทางการเกษตร (1.64/0.16)

ตอนที่ 4.2 การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (1.18/0.07)

ตอนที่ 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน (3.81/0.06)

ตอนที่ 4.4 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน (2.11/0.23)

ตอนที่ 4.5 การได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.7 บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (3.98/0.01)

ตอนที่ 4.8 ที่ทำกิน(รวมชายฝั่งทะเลกรณีชาวประมงพื้นบ้าน)อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (4.00/0.00)

ตอนที่ 5 ภาพรวม (1.72/0.06)

ตอนที่ 5.1 การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม (3.14/0.13)

ตอนที่ 5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน (1.57/0.08)

ตอนที่ 5.3 การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน (1.79/0.14)

ตอนที่ 5.4 การกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน (2.01/0.20)

ตอนที่ 5.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน (3.48/0.08)

ตอนที่ 5.6 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน (1.46/0.09)

ตอนที่ 5.7 ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน (1.93/0.20)

ตอนที่ 5.8 เคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา (1.00/0.00)

ตอนที่ 5.9 ประสบการณ์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน (2.70/0.27)

ตอนที่ 5.10 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชน (1.00/0.00)

เอกสารนี้ยังไม่ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

อำเภอเมืองกาฬสินธุ์

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ (349)	1.81	2.51	1.74	2.38	1.67	2.02/0.35
ตำบลกาฬสินธุ์ (43)	1.82	2.57	1.29	2.41	1.52	1.92/0.50
ตำบลเหนือ (19)	1.82	2.53	2.08	2.43	1.80	2.13/0.30
ตำบลหลุบ (2)	1.63	2.53	1.45	2.25	1.50	1.87/0.44
ตำบลไผ่ (12)	1.77	2.39	1.52	2.22	1.48	1.87/0.37
ตำบลลำปาว (21)	1.80	2.43	1.81	2.33	1.66	2.01/0.31
ตำบลลำพาน (32)	1.81	2.52	1.38	2.47	2.40	2.11/0.45
ตำบลเชียงเครือ (18)	1.81	2.38	2.01	2.94	1.53	2.13/0.49
ตำบลบึงวิชัย (16)	1.77	2.49	1.73	2.39	1.54	1.98/0.38
ตำบลห้วยโพธิ์ (26)	1.81	2.58	1.70	2.59	1.71	2.08/0.42
ตำบลภูปอ (18)	1.88	2.42	2.00	2.16	1.37	1.97/0.35
ตำบลภูดิน (28)	1.86	2.46	1.71	2.16	1.35	1.91/0.38
ตำบลหนองกุง (9)	1.79	2.50	1.63	2.41	1.56	1.98/0.40
ตำบลกลางหมื่น (23)	1.64	2.54	1.70	2.54	1.60	2.00/0.44
ตำบลขมิ้น (27)	1.92	2.66	2.08	2.29	1.87	2.17/0.29
ตำบลโพนทอง (16)	1.84	2.57	2.16	2.09	1.91	2.11/0.25
ตำบลนาจารย์ (19)	1.81	2.72	2.26	2.45	1.87	2.22/0.35
ตำบลลำคลอง (20)	1.70	2.25	1.48	2.08	1.30	1.76/0.36

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 1 ภาพรวม (1.79/0.07)

ตอนที่ 1.1 ระดับการศึกษา (สูงสุด) (1.26/0.13)

ตอนที่ 1.2 กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา (1.14/0.05)

ตอนที่ 1.3 อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ (0.67/0.01)

ตอนที่ 1.4 รายได้นอกภาคเกษตร (3.98/0.08)

ตอนที่ 1.5 สุขภาพ (3.42/0.25)

ตอนที่ 1.6 สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ (1.07/0.08)

ตอนที่ 2 ภาพรวม (2.50/0.10)

ตอนที่ 2.1 ที่อยู่อาศัย (2.50/0.63)

ตอนที่ 2.2 สภาพที่อยู่อาศัย (1.00/0.00)

ตอนที่ 2.3 สุขลักษณะของที่อยู่อาศัย (1.74/0.63)

ตอนที่ 2.4 ประปา/ไฟฟ้า/อุปกรณ์สารสนเทศ (2.82/0.17)

ตอนที่ 2.5 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย (3.54/0.38)

ตอนที่ 2.6 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ (3.63/0.19)

ตอนที่ 2.7 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ (3.46/0.29)

ตอนที่ 2.8 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (1.00/0.00)

ตอนที่ 3 ภาพรวม (1.76/0.28)

ตอนที่ 3.1 รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (1.36/0.28)

ตอนที่ 3.2 รายจ่ายครัวเรือน (1.05/0.09)

ตอนที่ 3.3 เงินออม (2.32/0.58)

ตอนที่ 3.4 หนี้สิน (3.28/0.57)

ตอนที่ 3.5 ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ (1.22/0.18)

ตอนที่ 4 ภาพรวม (2.37/0.20)

ตอนที่ 4.1 พื้นที่ทำกินทางการเกษตร (1.50/0.46)

ตอนที่ 4.2 การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (1.08/0.14)

ตอนที่ 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน (3.88/0.12)

ตอนที่ 4.4 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน (2.25/0.67)

ตอนที่ 4.5 การได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.7 บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (3.96/0.08)

ตอนที่ 4.8 ที่ทำกิน(รวมชายฝั่งทะเลกรณีชาวประมงพื้นบ้าน)อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (4.00/0.00)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 5 ภาพรวม (1.65/0.25)

ตอนที่ 5.1 การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม (2.76/0.77)

ตอนที่ 5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน (1.49/0.55)

ตอนที่ 5.3 การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน (1.55/0.44)

ตอนที่ 5.4 การกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน (2.03/0.35)

ตอนที่ 5.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน (3.36/0.45)

ตอนที่ 5.6 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน (1.39/0.20)

ตอนที่ 5.7 ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน (2.29/0.52)

ตอนที่ 5.8 เคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา (1.00/0.00)

ตอนที่ 5.9 ประสบการณ์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน (2.30/0.57)

ตอนที่ 5.10 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชน (1.00/0.00)

อำเภอสหัสขันธ์

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอสหัสขันธ์ (183)	1.87	2.64	2.10	2.30	1.69	2.12/0.33
ตำบลภูสิงห์ (24)	1.82	2.64	2.12	2.19	1.54	2.06/0.37
ตำบลสหัสขันธ์ (26)	1.87	2.73	2.17	2.16	1.65	2.12/0.37
ตำบลนามะเขือ (22)	1.92	2.70	2.34	2.06	1.73	2.15/0.34
ตำบลโนนศิลา (36)	1.86	2.43	1.85	2.56	1.61	2.06/0.37
ตำบลนิคม (12)	1.89	2.74	2.37	2.08	1.54	2.12/0.41
ตำบลโนนแหลมทอง (24)	1.85	2.77	2.26	2.25	1.63	2.15/0.39
ตำบลโนนบุรี (22)	1.90	2.69	2.03	2.43	2.31	2.27/0.28
ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง (17)	1.93	2.56	1.91	2.50	1.48	2.07/0.40

ตอนที่ 1 ภาพรวม (1.88/0.03)

ตอนที่ 1.1 ระดับการศึกษา (สูงสุด) (1.38/0.05)

ตอนที่ 1.2 กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา (1.18/0.05)

ตอนที่ 1.3 อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ (0.67/0.00)

ตอนที่ 1.4 รายได้นอกภาคเกษตร (4.00/0.00)

ตอนที่ 1.5 สุขภาพ (3.64/0.15)

ตอนที่ 1.6 สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ (1.11/0.09)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 2 ภาพรวม (2.66/0.10)
ตอนที่ 2.1 ที่อยู่อาศัย (2.85/0.27)
ตอนที่ 2.2 สภาพที่อยู่อาศัย (1.00/0.00)
ตอนที่ 2.3 สุขลักษณะของที่อยู่อาศัย (2.05/0.54)
ตอนที่ 2.4 ประปา/ไฟฟ้า/อุปกรณ์สารสนเทศ (2.93/0.06)
ตอนที่ 2.5 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย (3.58/0.21)
ตอนที่ 2.6 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ (3.70/0.16)
ตอนที่ 2.7 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ (3.66/0.22)
ตอนที่ 2.8 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (1.00/0.00)

ตอนที่ 3 ภาพรวม (2.13/0.17)
ตอนที่ 3.1 รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (1.62/0.27)
ตอนที่ 3.2 รายจ่ายครัวเรือน (1.07/0.08)
ตอนที่ 3.3 เงินออม (3.07/0.32)
ตอนที่ 3.4 หนี้สิน (3.71/0.29)
ตอนที่ 3.5 ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ (1.36/0.23)

ตอนที่ 4 ภาพรวม (2.28/0.17)
ตอนที่ 4.1 พื้นที่ทำกินทางการเกษตร (1.58/0.43)
ตอนที่ 4.2 การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (1.18/0.22)
ตอนที่ 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน (3.72/0.25)
ตอนที่ 4.4 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน (1.70/0.42)
ตอนที่ 4.5 การได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ (1.00/0.00)
ตอนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ (1.00/0.00)
ตอนที่ 4.7 บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (4.00/0.00)
ตอนที่ 4.8 ที่ทำกิน(รวมชายฝั่งทะเลกรณีชาวประมงพื้นบ้าน)อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (4.00/0.00)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ได้รับการอนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 5 ภาพรวม (1.69/0.23)

ตอนที่ 5.1 การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม (3.29/0.46)

ตอนที่ 5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน (1.70/0.38)

ตอนที่ 5.3 การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน (1.76/0.44)

ตอนที่ 5.4 การกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน (1.73/0.35)

ตอนที่ 5.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน (3.44/0.36)

ตอนที่ 5.6 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน (1.37/0.31)

ตอนที่ 5.7 ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน (1.77/0.80)

ตอนที่ 5.8 เคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา (1.00/0.00)

ตอนที่ 5.9 ประสบการณ์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน (2.63/0.39)

ตอนที่ 5.10 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชน (1.00/0.00)

อำเภอนามน

จังหวัด	ตอนที่ 1 ทุนมนุษย์	ตอนที่ 2 ทุนกายภาพ	ตอนที่ 3 ทุนการเงิน	ตอนที่ 4 ทุนธรรมชาติ	ตอนที่ 5 ทุนทางสังคม	รวม (mean/sd)
อำเภอนามน (111)	1.83	2.60	2.05	2.52	1.82	2.16/0.33
ตำบลนามน (28)	1.80	2.60	1.55	2.21	1.82	2.00/0.37
ตำบลยอดแกง (32)	1.86	2.56	2.35	2.52	2.07	2.27/0.27
ตำบลสงเปลือย (26)	1.84	2.56	2.08	2.79	1.65	2.18/0.43
ตำบลหลักเหลี่ยม (9)	1.82	2.47	2.40	2.60	1.86	2.23/0.33
ตำบลหนองบัว (16)	1.81	2.79	2.12	2.59	1.58	2.18/0.46

ตอนที่ 1 ภาพรวม (1.82/0.02)

ตอนที่ 1.1 ระดับการศึกษา (สูงสุด) (1.25/0.10)

ตอนที่ 1.2 กำลังศึกษา สถานภาพการศึกษา (1.12/0.03)

ตอนที่ 1.3 อาชีพ และทักษะอาชีพที่สร้างรายได้ (0.67/0.00)

ตอนที่ 1.4 รายได้นอกภาคเกษตร (4.00/0.00)

ตอนที่ 1.5 สุขภาพ (3.61/0.07)

ตอนที่ 1.6 สวัสดิการที่ต้องได้รับจากภาครัฐ (1.05/0.05)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยหน่วย บพท.

ตอนที่ 2 ภาพรวม (2.60/0.10)

ตอนที่ 2.1 ที่อยู่อาศัย (2.77/0.50)

ตอนที่ 2.2 สภาพที่อยู่อาศัย (1.00/0.00)

ตอนที่ 2.3 สุขลักษณะของที่อยู่อาศัย (1.87/0.75)

ตอนที่ 2.4 ประปา/ไฟฟ้า/อุปกรณ์สารสนเทศ (2.88/0.12)

ตอนที่ 2.5 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย (3.69/0.21)

ตอนที่ 2.6 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการ (3.57/0.25)

ตอนที่ 2.7 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และประกาศของหน่วยงานราชการจากแหล่งใดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ (3.54/0.26)

ตอนที่ 2.8 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐหรือไม่ และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีพและสร้างรายได้จากเทคโนโลยีดิจิทัล (1.00/0.00)

ตอนที่ 3 ภาพรวม (2.09/0.28)

ตอนที่ 3.1 รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (1.72/0.25)

ตอนที่ 3.2 รายจ่ายครัวเรือน (1.00/0.00)

ตอนที่ 3.3 เงินออม (3.01/0.64)

ตอนที่ 3.4 หนี้สิน (3.43/0.33)

ตอนที่ 3.5 ทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ (1.31/0.26)

ตอนที่ 4 ภาพรวม (2.54/0.17)

ตอนที่ 4.1 พื้นที่ทำกินทางการเกษตร (1.91/0.37)

ตอนที่ 4.2 การใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร (1.33/0.33)

ตอนที่ 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน (3.73/0.39)

ตอนที่ 4.4 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน (2.30/0.41)

ตอนที่ 4.5 การได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ (1.00/0.00)

ตอนที่ 4.7 บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (3.98/0.03)

ตอนที่ 4.8 ที่ทำกิน(รวมชายฝั่งทะเลกรณีชาวประมงพื้นบ้าน)อยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือไม่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563) (4.00/0.00)

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต และเผยแพร่ผลงานวิจัย โดย หน่วย บพท.

ตอนที่ 5 ภาพรวม (1.80/0.16)

ตอนที่ 5.1 การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม (3.34/0.27)

ตอนที่ 5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน (1.48/0.30)

ตอนที่ 5.3 การช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน (1.89/0.48)

ตอนที่ 5.4 การกำหนดกฎระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน (2.28/0.43)

ตอนที่ 5.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชน (3.59/0.30)

ตอนที่ 5.6 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน (1.57/0.20)

ตอนที่ 5.7 ผู้ที่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน (1.89/0.72)

ตอนที่ 5.8 เคยได้ใช้ความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ในการแก้ไขปัญหา (1.00/0.00)

ตอนที่ 5.9 ประสบการณ์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน (2.94/0.62)

ตอนที่ 5.10 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน องค์กร กลุ่ม หรือสถาบันในชุมชน (1.00/0.00)

ก.2 กิจกรรมมอบบ้านให้ครัวเรือนยากจนในโครงการ พลังบวร รู้รักสามัคคี คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งกัน หลังที่ 5 ต.สามัคคี อ.ร่องคำ จ.กาฬสินธุ์ (16 กรกฎาคม 2564)

ก.3 ประชุมเตรียมความพร้อมและติดตามโครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์ (2 กรกฎาคม 2564)

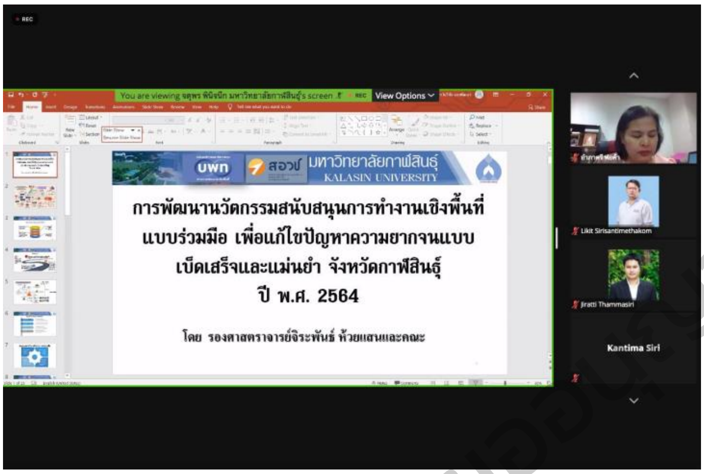

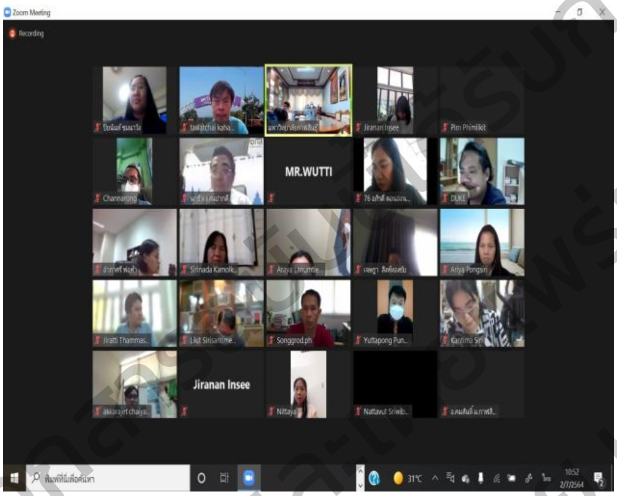

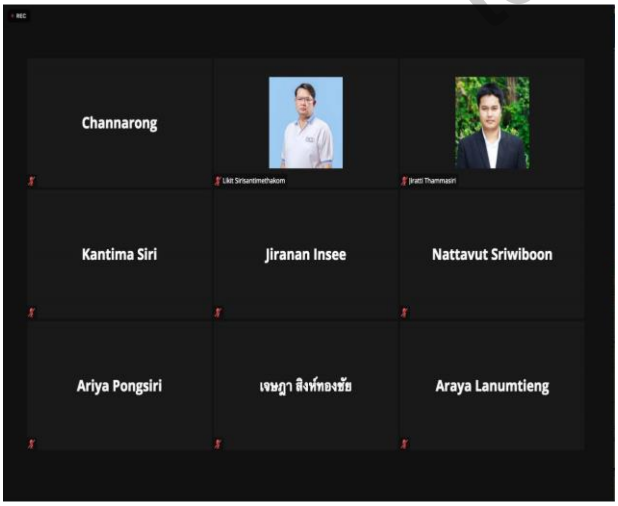

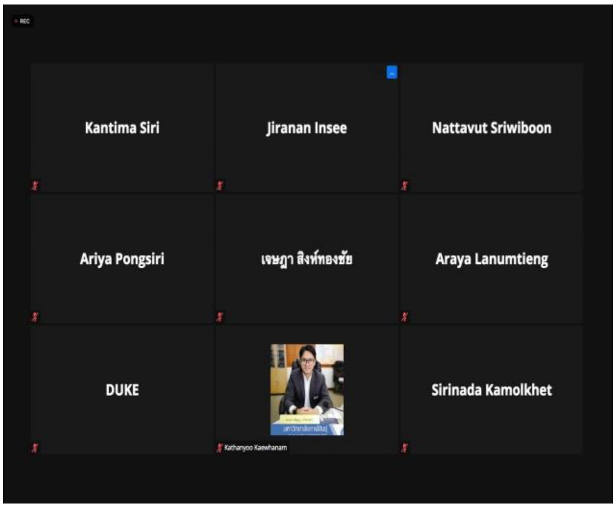

ก.4 การประชุมการจัดการความรู้ (KM) จากการดำเนินงานปีที่ 1 โครงการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับหน่วยงาน บพท. และมหาวิทยาลัยต่างๆที่ได้รับทุนโครงการวิจัย (18 กรกฎาคม 2564)

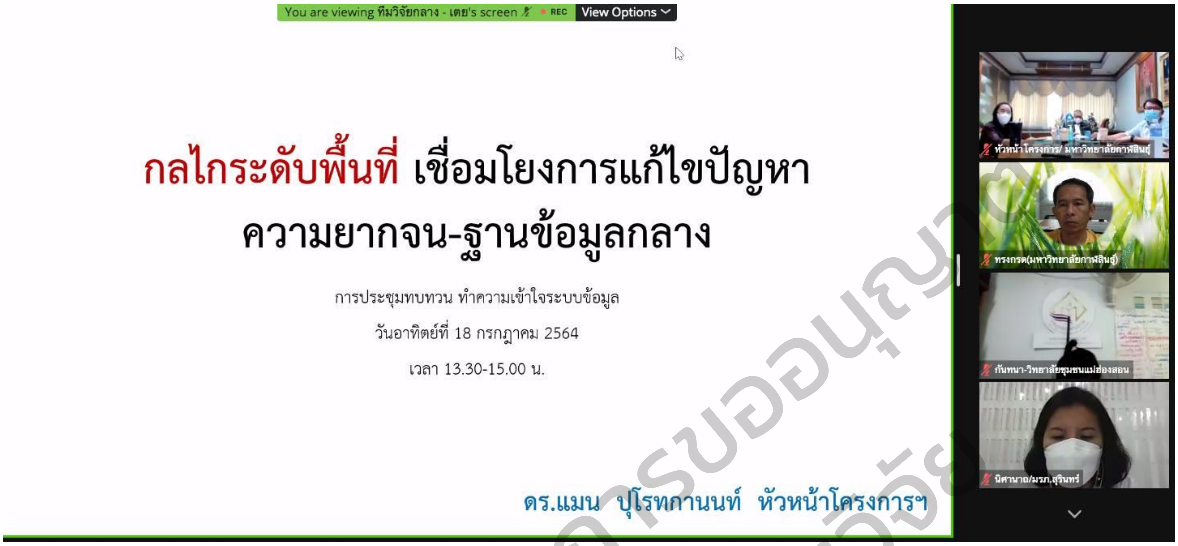

ก.5 ประชุมโครงการวิจัยการสนับสนุนการจัดการเชิงพื้นที่ เพื่อการแก้ปัญหา และลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด19 (24 กรกฎาคม 2564)

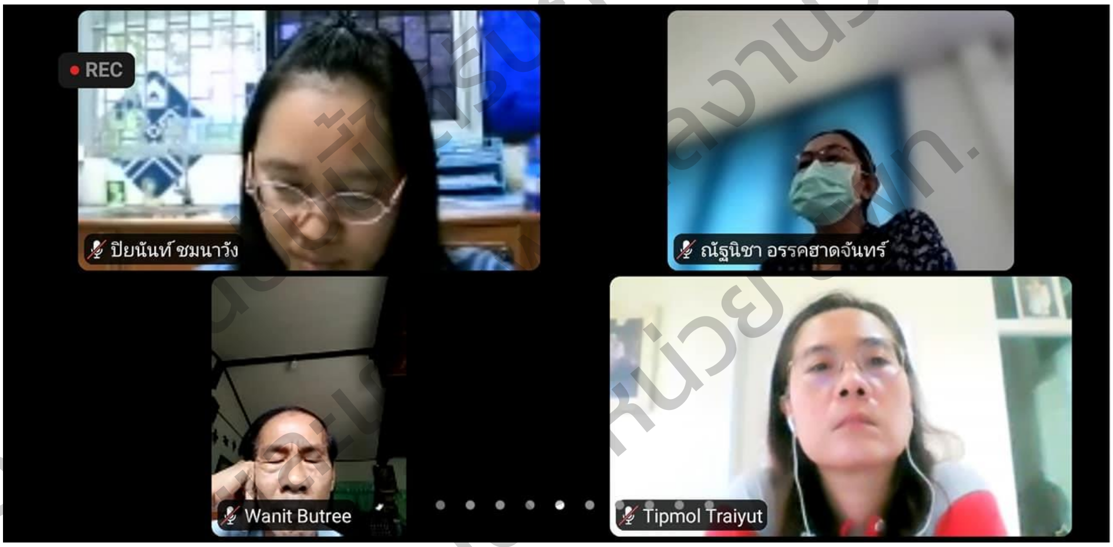

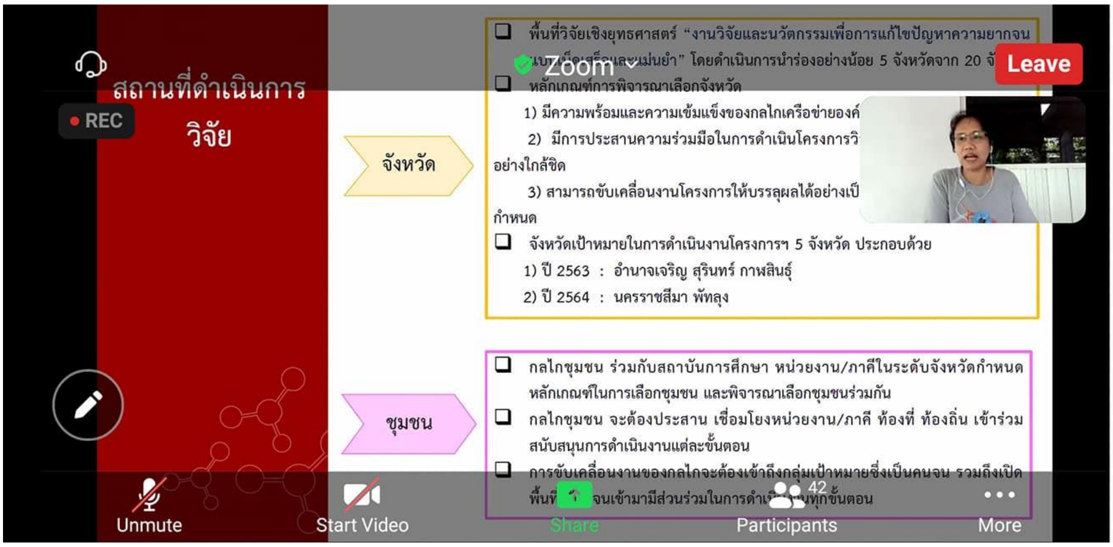

ก.6 ประชุมการจัดการข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (29 สิงหาคม 2564)

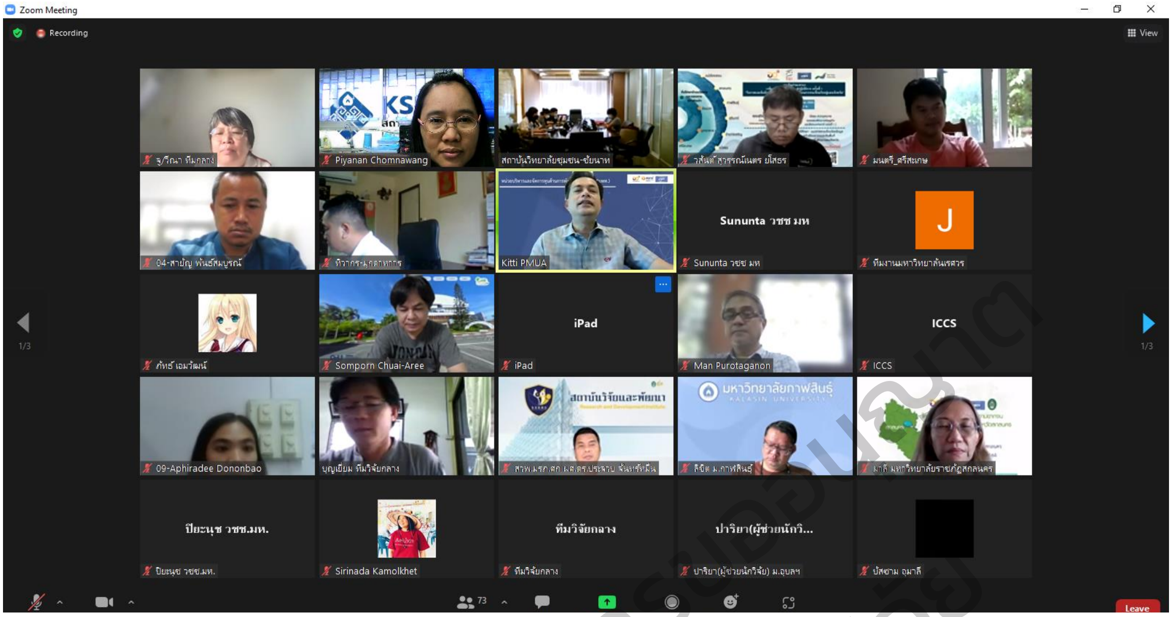

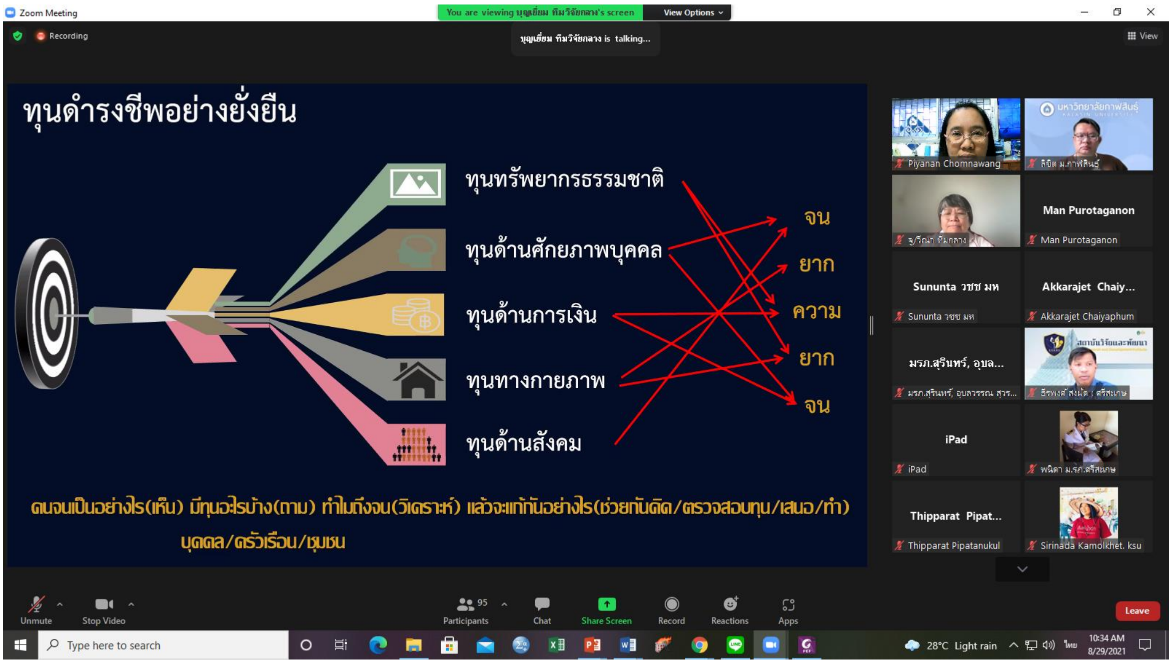

23/36

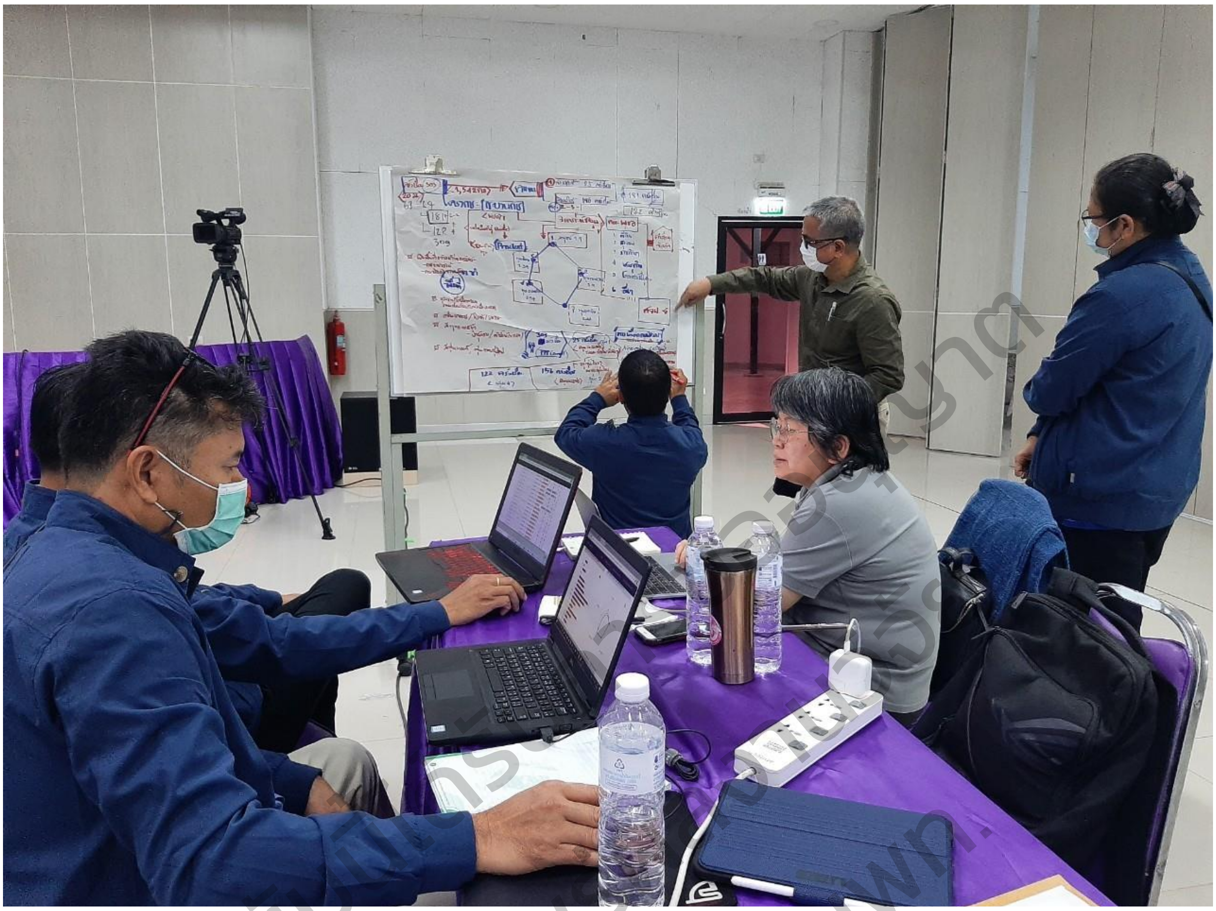

โดย หน่วย บพท.

มกส
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มกส
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงาน
โดย หน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท

บพท
การพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงาน
เชิงพื้นที่แบบร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
2564

EXIT

ทางหนีไฟ
FIRE EXIT
เทศบาล

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดยหน่วย บพท.

เอกสารฉบับนี้ได้รับอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

NEWYORK

เอกสารฉบับนี้ได้รับการขออนุญาต
และเผยแพร่ผลงานแล้ว
โดยหน่วย บพท.

รัฐประศาสนศาสตร์
Public Administration

New
KHM

เอกสารฉบับนี้ได้รับการอนุญาต
และเผยแพร่ผลงานวิจัย
โดย หน่วย บพท.

พมจ.กาฬสินธุ์
เขื่อนลำปาว
ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน
โครงการบูรณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
นายวิษณุ พันช้าย
นักพัฒนาสังคม
นางจริยา แดงวันสี
นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
นางสิรินุช อันตรเสน
พมจ.กาฬสินธุ์
วันพุธที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานโครงการบูรณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมเบญจพรโรงแรมริมปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและจัดทำสมุดครัวเรือน กระทรวง พม. ให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พื้นที่ อ.นาคู อ.เขาวง อ.ดอนจาน อ.ยางตลาด พร้อมด้วย เจ้าหน้าที่ สนง.พมจ.กส. และนิคมสร้างตนเองกุฉินารายณ์ รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๔๒ คน
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
๐ ๔๓๘๑ ๑๔๓๗
ต่อ ๑๒ – ๑๖
ศาลากลางจังหวัด ชั้น ๑ ถนนเลี่ยงเมืองหัวคู
ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๐๐๐

พม.กาฬสินธุ์
เขื่อนลำปาว
ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน
โครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางราย
ครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
นักพัฒนาสังคม
วันศุกร์ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานโครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมเบญจพรโรงแรมริมปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและจัดทำสมุดพกครัวเรือน กระทรวง พม. ให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พื้นที่ อ.กมลาไสย อ.สหัสขันธ์ อ.สมเด็จ พร้อมด้วย เจ้าหน้าที่ สนง.พมจ.กาฬสินธุ์ และนิคมสร้างตนเองลำปาว รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๔๓ คน
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
๐ ๔๓๘๑ ๑๔๓๗
ต่อ ๑๒ – ๑๖
ศาลากลางจังหวัด ชั้น ๑ ถนนเลี่ยงเมืองหัวคู
ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๐๐๐

พมจ.กาฬสินธุ์
เขื่อนลำปาว
ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน
โครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่ม
เปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
วันพฤหัสบดีที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานโครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมเบญจพรโรงแรมริมปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและจัดทำสมุดพกครัวเรือน กระทรวง พม. ให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พื้นที่ อ.เมืองกาฬสินธุ์ อ.ท่าคันโท อ.กุฉินารายณ์ พร้อมด้วย เจ้าหน้าที่ สนง.พมจ.กาฬสินธุ์ รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๔๗ คน
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
๐ ๔๓๘๑ ๑๔๓๗
ต่อ ๑๒ – ๑๖
ศาลากลางจังหวัด ชั้น ๑ ถนนเสี่ยงเมืองหัวคู
ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๐๐๐

พม.กาฬสินธุ์
เขื่อนลำปาว
ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน
โครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่ม
เปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์
นางสิรินุช อันตรเสน
พมจ.กาฬสินธุ์
วันเสาร์ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานโครงการบรูณาการการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๘ ณ ห้องประชุมเบญจพรโรงแรมริมปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและจัดทำสมุพกครัวเรือน กระทรวง พม. ให้กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พื้นที่ อ.ฆ้องชัย อ.ห้วยเม็ก พร้อมด้วย เจ้าหน้าที่ สนง.พมจ.กาฬสินธุ์ และสำนักงาน ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๖ จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๓๒ คน
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
๐ ๔๓๘๑ ๑๔๓๗
ต่อ ๑๒ – ๑๖
ศาลากลางจังหวัด ชั้น ๑ ถนนเลี่ยงเมืองหัวคู
ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๐๐๐